

PROGRAM

EKONOMICKÉHO RASTU

**SLOBODA A
SOLIDARITA**

VOĽTE ČÍSLO

12

**SLOBODA A
SOLIDARITA**

2023

**PROGRAM
SASKY
PRE EKONOMICKÝ
RAST**

KAPITOLY /ZOZNAM/

EKONOMICKÉ REZORTY

1.	VEREJNÉ FINANCIIE	9
2.	HOSPODÁRSTVO	23
3.	DOPRAVA A VÝSTAVBA	45
4.	EUROFONDY A INFORMATIZÁCIA	57
5.	PÔDOHOSPODÁRSTVO	67
6.	ŽIVOTNÉ PROSTREDIE	99

SOCIÁLNE REZORTY

7.	ZDRAVOTNÍCTVO	111
8.	PRÁCA, SOCIÁLNE VECI A RODINA	133

SPOLOČENSKÉ REZORTY

9.	ŠKOLSTVO, VEDA, VÝSKUM, A ŠPORT	165
10.	KULTÚRA	199
11.	OSOBNÉ SLOBODY	209

SILOVÉ REZORTY

12.	SPRAVODLIVOSŤ	213
13.	VNÚTRO	239
14.	OBRANA	249
15.	ZAHraničné VECI	257

DESATORO EKONOMICKÉHO RASTU

1. Odmena za tvrdú prácu: Veríme v politiku ktorá odmeňuje tvrdú prácu a inovácie, nie v takú, ktorá len prerozdeľuje bohatstvo od tých, ktorí pracujú.

2. Ekonomická sloboda: Najlepší spôsob, ako vytvoriť verejné blaho a prosperitu pre všetkých, je nechať fungovať zdravý rozum a trh. Čím menej zásahov vládou, tým lepšie.

3. Finančná zodpovednosť: Musíme zodpovedne spravovať financie nášho národa a vyhýbať sa politikám, ktoré sa teraz môžu zdať obľúbené a občanmi vítané, ale môžu neskôr viesť k zásadným ekonomickým ťažkostiam.

4. Rovnosť šancí: Každý by mal mať spravodlivú príležitosť uspieť, a to závisí od vzdelania a rovnakých šancí, nie od redistribúcie bohatstva.

5. Podpora investícií: Povzbudzujeme ľudí, aby investovali svoje peniaze do podnikania a nápadov, ktoré môžu vytvárať pracovné miesta a ekonomický rast

6. Rast súkromného sektora: Súkromný sektor, nie vláda, je motorom ekonomického rastu a vytvárania pracovných miest.

7. Efektívne využitie zdrojov: Bohatstvo sa lepšie využíva, keď sa investuje do projektov, ktoré vytvárajú pracovné miesta a ekonomický rast, nie keď sa jednoducho rozdáva.

8. Udržateľné sociálne programy: Podporujeme pomoc tým, ktorí to potrebujú, sociálne programy však musia byť udržateľné a podporovať samostatnosť, nie závislosť.

9. Podpora vlastnej zodpovednosti: Podporujeme samostatnosť a osobnú zodpovednosť, nie závislosť na vládnych dávkach.

10. Zachovanie economickej stability: Musíme zabezpečiť ekonomický rast a stabilitu, nie ich riskovať populistickými politikami, ktoré sľubujú rýchle riešenia, ale prinášajú dlhodobé a niekedy neriešiteľné problémy.

KDE JE SLOVENSKO

Slovensko sa po rokoch plytvania verejnými peniazmi, po rokoch demontáže právneho štátu a po rokoch nahradenia reforiem populizmom opäť nachádza v zlej situácii.

V raste životnej úrovne sme prestali dobiehať Západ rýchlosťou, ktorá by znamenala nádej, že prestanú zo Slovenska odchádzať perspektívni ľudia. Nádej, že dôchodcovia budú mať príjmy, ktoré im umožnia dôstojný život, nádej, že zdravotníctvo nás bude chrániť pred predčasnými úmrtiami a vážnymi chorobami aspoň približne tak, ako je tomu v krajinách na Západe. Nádej na rovnosť všetkých občanov pred zákonom, na rozšírenie základných osobných slobôd. Nádej na zvládnutie klimateckej zmeny tak, aby ekonomické aj sociálne dopady boli únosné. Nádej na udržateľné verejné financie.

Nádej, že sa na Slovensku bude čoskoro a čoraz viac oplácať pracovať, podnikať, žiť, mať rodinu či študovať.

PROGRAMOVÉ RIEŠENIA, KTORÉ PONÚKA SASKA

SASKA predkladá v tejto situácii svoju ponuku, ako sa vrátiť na cestu **RÝCHLEJŠIEHO DOBIEHANIA ZÁPADU.**

ZVÝŠIME HOSPODÁRSKY RAST.

Rekordné zvýšenie daňovo-odvodového zaťaženia ekonomiky Slovenska v minulej dekáde sa neprejavilo ani zďaleka adekvátne v lepšom fungovaní verejnej správy a viedlo k spomaleniu hospodárskeho rastu.

Preto znížime daňovo-odvodové zaťaženie a opäť zavedieme rovnú daň s minimom výnimiek. Podnikateľské prostredie zlepšíme tak, aby sa u nás podnikalo ľahšie, jednoduchšie a bez zbytočnej byrokracie.

ZVÝŠIME EFEKTÍVNOSŤ VEREJNEJ SPRÁVY.

Pri vyjednávaní o rozpočte pre jednotlivé kapitoly bude platiť „peniaze za výsledky pre občana“. Viac prostriedkov zo štátneho rozpočtu dostanú predovšetkým rezorty, ktoré podložia kvalitnou argumentáciou, čo a ako efektívne urobia pre občana: zvýšia bezpečnosť na uliciach, zlepšia zdravotný stav pacientov/občanov Slovenska, zlepšia výsledky žiakov a študentov, zlepšia uplatniteľnosť absolventov v praxi, zvýšia vymožiteľnosť práva, zvýšia obranyschopnosť Slovenska, zvýšia plynulosť dopravy, pomôžu ľuďom, ktorí pomoc potrebujú a zaslúžia si ju.

Verejne dostupné analýzy hodnoty za peniaze pri veľkých investíciách a významných reformách budú nevyhnutnou podmienkou ich schválenia.

ZVÝŠIME ROVNOSŤ OBČANOV PRED ZÁKONOM.

Práca na znovuvybudovaní právneho štátu nie je ani zďaleka ukončená. Bude si vyžadovať veľa práce nielen pri aplikácii zákonov, ale aj pri ich novelizáciách. Na najvyššom, ústavnom poschodí, zmeníme pravidlá prijímania ústavných zákonov tak, aby bolo ťažšie nepremyslene meniť ústavu. Podobne ako pri sudcoch zavedieme povinné hodnotenie prokurátorov, ktoré bude znamenať aj významný posun verejnej kontroly.

BUDEME CHRÁNIŤ ŽIVOTNÉ PROSTREDIE.

Ochrana životného prostredia je jedným z našich základných cieľov. Zvažujeme pri nej aj dopady na hospodársky rast a sociálnu situáciu. Budeme vychádzať z objektívnych dát a ich odborných analýz. Životné prostredie budeme chrániť napríklad tak, že budeme v súťaži vyberať projekty na odstránenie skleníkových plynov z ovzdušia za čo najnižšiu cenu na 1 tonu CO₂eq¹.

KU KONFLIKTU NA UKRAJINE SA POSTAVÍME ČELOM.

Budeme pokračovať v dôraznej podpore Ukrajiny vo vzdorovaní ruskej agresii. Budeme podporovať iba také mierové riešenie, ktorého výsledkom bude skutočne nezávislá a demokratická Ukrajina, s hranicami vymedzenými Budapeštianskymi dohovormi². Vylučujeme akékoľvek separátne bilaterálne dohody s Ruskou federáciou ohľadom usporiadania Ukrajiny, či ohľadom sankcií uvalených na Ruskú federáciu.

PREHLBÍME A ROZŠÍRIME OSOBNÉ SLOBODY.

Umožníme napríklad registrované partnerstvá pre páry rovnakého pohlavia.

Ponúkame verejnosti opatrenia, ktorých hlavným cieľom je pomôcť vytvoriť programové vyhlásenie novej vlády tak, aby bolo možné čo najskôr po septembrových voľbách spustiť systémové zmeny, ktoré dnes Slovensko nevyhnutne potrebuje.

1 CO₂eq je metrická tona oxidu uhličitého (CO₂) alebo také množstvo akéhokoľvek iného skleníkového plynu, (Oxid uhličitý (CO₂), Metán (CH₄), Oxid dusný (N₂O), Fluórované uhľovodíky (HFC), Plnofluórované uhľovodíky (PFC), Fluorid sírový (SF₆)), ktoré má ekvivalentný potenciál globálneho otepľovania.

2 https://en.wikipedia.org/wiki/Budapest_Memorandum

A close-up portrait of a man with short dark hair and a light beard, wearing a white collared shirt. He is looking directly at the camera with a slight smile. The background is plain white.

MARIÁN VISKUPIČ

Náš tímlíder pre
verejné financie,
ekonóm celou
dušou

**VEREJNÉ FINANČIE
SÚ VAŠE PENIAZE**

**EKONOMICKÉ
REZORTY**

VEREJNÉ FINANCIE

1

2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15

UDRŽATEĽNOSŤ

VEREJNÝCH FINANCIÍ

1. Znižovanie verejného dlhu

Hrubý verejný dlh je tesne pod 60 % HDP. Koncom roka 2023 tak zrejme bude nad všetkými sankčnými pásmami ústavného zákona o rozpočtovej zodpovednosti. Pre malú otvorenú slovenskú ekonomiku je to hraničná hodnota. V súbahu so starnúcou populáciou Slovenska sa dlh stáva neudržateľným. Slovensku reálne hrozí, že nebude mať financie na vyplácanie vyšších než minimálnych starobných dôchodkov, alebo to, že bude musieť významne znížiť či v niektorých prípadoch až prerušiť výstavbu, obnovu a údržbu verejných stavieb. Hrozí, že bude musieť zvýšiť daňovo-odvodové zaťaženie na úroveň, ktorá bude znamenať dlhodobé znižovanie až pokles hospodárskeho rastu a životnej úrovne oproti priemeru štátov EÚ.

Riešenie

Budeme presadzovať prebytkové rozpočty v dobrých časoch s vytváraním rezerv na zlé časy. Operatívny nástroj budú jednoročné výdavkové stropy¹, bez akýchkoľvek výnimiek počas celého volebného obdobia. Výdavkové stropy aj dlhová brzda² by mali byť “zapnuté” bez ohľadu na politický cyklus³.

Podporíme zmysuplné zmeny Ústavného zákona o rozpočtovej zodpovednosti (prechod na čistý dlh, zapracovanie výdavkových limitov, neuplatňovanie výnimiek, prepracovanie sankcií, prijatie daňovej brzdy).

2. Využitie nadpríjmov na znižovanie verejného dlhu

Drvivá väčšina daňových nadpríjmov sa využíva na financovanie nových výdavkov, čo je v prí-

- 1 Výdavkové stropy sú hlavným operatívnym rozpočtovým nástrojom na zabezpečenie dlhodobej udržateľnosti verejných financií. Stanovuje sa ako suma vyjadrená v eurách na každý rok volebného obdobia vlády, ktorá určuje maximálnu úroveň výdavkov, ktorú by vláda nemala v danom roku prekročiť.
- 2 <https://www.rrz.sk/dlhovabrzda/>
- 3 Vypnutie dlhovej brzdy pri výmene vlády dáva novej vláde možnosť neurobiť nepopulárne opatrenia hneď. Možnosť odkladu na neskôr veľmi často v politickej realite znamená odklad na neurčito.

krom rozpore s pravidlami rozpočtovej zodpovednosti. Dlhodobá udržateľnosť verejných financií je podľa Rady pre rozpočtovú zodpovednosť "v pásme vysokého rizika". Nečakane vysoké príjmy verejných financií pritom nevyužívame prioritne na zníženie dlhu, ale na nové obligatórne (pre štát dlhodobo záväzné) výdavky. Daňové nadpríjmy tým riziko zvýšenia verejného dlhu neznižia, ale naopak, paradoxne, zvýšia ho.

Riešenie

Vyššie než plánované daňové príjmy⁴ sa prioritne použijú na zníženie schváleného deficitu štátneho rozpočtu, čo povedie k zníženiu verejného dlhu. V prípade priaznivého očakávaného dlhodobého opakovaného trendu zvýšených príjmov sa významná časť nadpríjmov použije na zníženie daní.

DAŇOVÝ SYSTÉM

3. Rovná daň 19%

Daňový systém je komplikovaný, s množstvom neprehľadných výnimiek.⁵

Riešenie

Opäť zavedieme rovnú daň⁶, najviac na úrovni 19 % s minimom výnimiek⁷, s výhľadom na jej postupné ďalšie znižovanie v závislosti od vývoja ekonomickej situácie. Súčasne zavedieme každoročnú automatickú valorizáciu odpočítateľnej položky a iných položiek, ktoré znižujú daňový základ.

Rovná daň zjednoduší, sprehladní a zlepši podnikateľské prostredie a motiváciu, čo umožní zvýšiť zamestnanosť, znížiť výdavky na sociálnu sieť a vytvorí predpoklady na ďalší hospodársky rast. Benefitom bude tiež zníženie výdavkov na verejnú správu – nebude potrebné kontrolovať tak zložitý daňový systém s mnohými výnimkami, čo povedie k väčšiemu záberu, ako aj k vyššej efektívnosti vykonaných kontrol.

4 Za plánované daňové výnosy považujeme údaje zo schváleného štátneho rozpočtu na príslušný rok.

5 <https://www.pwc.com/sk/sk/publikacie/dane-do-vrecka-2021.html>

6 daň z príjmu fyzických osôb a daň z príjmu právnických osôb

7 vplyv na saldo verejnej správy v roku 2023 -350 mil eur, v roku 2024 -367mil eur, rok 2025 -398 mil eur

4. Boj s daňovým podvodmi

V posledných rokoch sa daňová medzera výrazne znížila⁸. Stále je však vyššia, ako je priemer krajín EÚ.⁹

Riešenie

Budeme pokračovať v striktnom boji proti podvodom na DPH prostredníctvom nasadzovania komplexných anti-fraud riešení¹⁰ do analytických systémov Finančnej správy SR, ako aj pomocou rozšírenia medzinárodnej spolupráce. Získané zdroje v podobe nadpríjmov použijeme na zníženie deficitu verejných financií, čo bude viesť k zníženiu verejného dlhu. V prípade priaznivého poklesu daňovej medzery očakávame dlhodobý opakovaný trend zvýšených daňových príjmov, čo umožní významnú časť nadpríjmov použiť na zníženie DPH a/alebo rovnej dane.

Budeme sa usilovať aj o zmenu filozofie pôsobenia Finančnej správy SR z represívnej na partnersko-konzultačnú.

5. Zastavenie zvyšovania daní

Slovensku od roku 2013 rástlo daňovo-odvodové zaťaženie najrýchlejšie z postkomunistických krajín. Nárastu daňového-odvodového zaťaženia nezodpovedá kvalita poskytovaných verejných služieb. Súčasný daňový mix Slovenska nie je optimálny. Príliš zaťažuje ekonomické aktivity, rezervy má v zdanení znečistenia životného prostredia a škodlivej spotreby. Slovensko dlhodobo neoptimalizovalo svoj daňový mix. Jediná "optimalizácia" bola zvyšovanie sadzieb.

Riešenie

Nepodporíme žiaden návrh, ktorý by spôsobil zvýšenie celkového daňovo-odvodového bremena. Aktuálnu úroveň považujeme za maximálnu akceptovateľnú.

Rozumným spôsobom a na základe analýz však pripúšťame zmenu daňového mixu smerom k nepriamym daniam, teda spotrebným, prípadne ekologickým. Tým dôjde k zníženiu daňového zaťaženia príjmov všetkých subjektov. Výsledné celkové daňové zaťaženie však musí byť nižšie ako pôvodné.

8 <https://opendata.finanncasprava.sk/opendata/show/danova-medzera-na-dph-casovy-vyvoj#close>

9 EK: VAT gap in the EU, Report 2022

10 súbor IT aplikácií zameraných na boj proti podvodom

6. Daňová brzda

Podiel verejných výdavkov na HDP v posledných rokoch výrazne rastie, pričom nárast sa adekvátne neprejavil v lepších službách štátu pre občana. Vládne výdavky po odznení kríz neklesli a tlak na zvyšovanie daní je stále silnejší.

Riešenie

Budeme presadzovať schválenie daňovej brzdy ako súčasť ústavného zákona o rozpočtovej zodpovednosti¹¹. Daňová brzda zdefinuje maximálnu výšku verejných výdavkov¹² (ako percento z HDP) a kalendár krokov na ich postupné znižovanie na optimálnu úroveň¹³.

7. Zrušenie dane z poistenia

Vysoké zdanenie poistného sektora bráni jeho rozvoju, znižuje sa konkurencia, čo má negatívne dôsledky na krytie rizík občanov i firiem¹⁴. Škody, ktoré vzniknú v situáciách, ktoré nie sú kryté poistením, často spôsobujú dotknutým subjektom vážne problémy. Nezriedka na ich odstránenie prispieva štát. Škody v situáciách, ktoré sú kryté poistením, zvyknú mať miernejšie dopady. Namiesto podpory však štát trestá poistené subjekty špeciálnou daňou, napriek ich zodpovednému prístupu k ochrane svojho majetku, života a zdravia.

Riešenie

Zrušíme daň z poistenia¹⁵. Je nesprávne, ak vláda prostredníctvom špeciálnej dane¹⁶ sankcionuje finančne zodpovedné správanie občanov a firiem spočívajúce vo vlastnom zabezpečení sa prostredníctvom poistenia.

11 Ústavný zákon č. 493/2011 Z. z. o rozpočtovej zodpovednosti

12 Daňová brzda definuje fixné percento z HDP, ktoré na začiatku bude na aktuálnej úrovni, ale bude postupne klesať z aktuálnej výšky na cieľovú hodnotu v horizonte 10-20 rokov. Cieľová hodnota by mala vychádzať napr. z priemeru (prípadne mediánu) TOP 5 krajín s najnižším daňovo-odvodovým zaťažením v rámci krajín OECD/EÚ.

13 Každých 5 rokov sa prehodnotí efektívnosť verejnej správy. Podľa výsledkov sa môže zmeniť cieľová hodnota.

14 <https://www.opoistenie.sk/poistny-trh/vysledky-spolocnosti/poistny-trh-vlani-klesol-viac-v-nezivotnom-poistenie-co-ukazuju-vysledky-nbs/>

15 Zákon č 213/2018 Z. z. o dani z poistenia. Zákon zaviedol zdanenie neživotného poistenia a vybraných typov pripoistenia k životnému poisteniu vo výške 8 %. Realita je taká, že poisťovne v plnom rozsahu premietli túto daň do poistného.

16 Podľa možností verejných financií zrušíme aj ďalšie škodlivé sektorové dane, ktoré znevýhodňujú tieto sektory, napríklad dane regulovaných subjektov.

8. Postupný prechod k slobodnému odpisovaniu majetku

Na Slovensku je veľmi dlhá doba odpisovania majetku (pri budovách až 40 rokov). Okrem toho sa pri odpisoch nezohľadňuje časová hodnota peňazí, čo spôsobuje, že firmy si reálne neodpočítajú celkovú cenu investície. Na Slovensku si kvôli dlhej dobe odpisovania budov do nákladov podnikatelia efektívne dajú len 54,8 % z ceny investície¹⁷. To demotivuje firmy investovať do dlhodobého majetku, čo má za následok nižšiu produktivitu. Nižšia produktivita vedie k nižším mzdám ako potenciálne možným.

Riešenie

Pre právnické osoby postupne skrátime doby odpisovania tak, aby sme postupne smerovali k stavu, v ktorom si daňovník slobodne rozhodne, kedy a ako chce majetok odpisovať. Začneme skrátením doby odpisovania budov.

9. Flexibilnejší odpočet daňovej straty

Pravidlá odpisovania daňovej straty¹⁸ sú na Slovensku príliš obmedzujúce v porovnaní s inými krajinami EÚ.

Riešenie

Zavedieme možnosť odpočtu daňovej straty za posledných 5 rokov bez obmedzenia na jednotlivé roky¹⁹. To podporí investície a následne aj hospodársky rast.

10. Zvýšenie hranice povinnej registrácie za platiteľa DPH

Hranica povinnej registrácie za platiteľa DPH²⁰ je nízka (49 790 eur). V Česku platí hranica povinnej registrácie od približne 80 tisíc eur. Právo EÚ umožní zvýšiť túto hranicu od 1. januára 2025 na

17 Daňovník si môže svoj majetok odpisovať postupne v nasledujúcich rokoch po jeho nadobudnutí, a to tak, že každý rok si odpíše rovnakú časť (napríklad jednu dvadsatinu) jeho nominálnej nadobúdacej hodnoty. Táto odpisovaná suma však má kvôli inflácii a stratenej príležitosti zo zhodnotenia disponibilných zdrojov (stratenej pre nižšie odpisy, a teda vyšší daňový základ a zaplatenú daň) každý ďalší rok nižšiu hodnotu. Súčasná hodnota odpisovaných platieb je preto výrazne nižšia, než je pôvodná nadobúdacia hodnota odpisovaného majetku, pričom tento rozdiel rastie s dobou odpisovania. Viac informácií na: https://taxfoundation.org/publications/capital-cost-recovery-across-the-oecd/#_ftnref5

18 §30 Zákona č. 595/2003 Z. z.

19 po vzore ČR. <https://financnenoviny.com/novelizovany-institut-odpoctu-danovej-straty/>

20 Povinnú registráciu tuzemských zdaniteľných osôb upravuje § 4 ods. 1 zákona o DPH v nadväznosti na dosiahnutie obratu definovaného v § 4 ods. 7 zákona o DPH.

85 tisíc eur²¹. Relatívne nízka hranica na Slovensku znižuje konkurencieschopnosť našich malých podnikateľov.

Riešenie

Zvýšime hranicu povinnej registrácie za platiteľa DPH na 75 000 eur. Od 1. januára 2025 túto hranicu zvýšime na 85 000 eur.

Prijmeme ďalšie zmeny Zákona o dani z pridanej hodnoty, ktoré prinesú menej administratívy pre podnikateľov a vyváženejšiu pozíciu voči štátu²².

11. Zavedenie princípu „Kontrolný výkaz DPH je platobný titul“

Neplatenie resp. neskoré platenie faktúr je na Slovensku veľkým problémom²³. Hlavne menším podnikateľom spôsobuje častokrát existenčné problémy. O to viac preto, že dodávateľ je z faktúry povinný odvieť DPH, i keď mu nebola uhradená.

Riešenie

Zavedieme princíp "Kontrolný výkaz DPH je platobný titul". To znamená, že ak si daňový subjekt dá prijatú faktúru do kontrolného výkazu DPH^{24, 25} (uplatní si odpočet DPH), tak uvedenú faktúru automaticky uznáva ako oprávnenú. Ak ju ale dodávateľovi nezaplatí, môže sa dodávateľ (veriteľ) obrátiť na Daňový úrad a dostane potvrdenie o zaradení faktúry do výkazu DPH. Toto potvrdenie sa stane platobným titulom a veriteľ sa môže okamžite obrátiť na exekútora.

21 Od 01.01.2025: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=celex:32020L0285>

22 Zdaniteľné osoby sa nebudú musieť registrovať pre DPH v iných členských štátoch, v ktorých len v malom rozsahu vykonávajú ekonomickú činnosť. Samozdanenie pri dovoze tovaru s tretích krajín do tuzemska – daňové subjekty nebudú musieť pri dovoze tovarov z tretej krajiny platiť daň colnému úradu, uhrádzať ju budú až v daňovom priznaní, v ktorom si súčasne uplatnia aj právo na jej odpočítanie.

23 <https://www.trend.sk/financie/neskore-platenie-faktur-je-eurovska-epidemia-firmy-moze-dostat-zacarovaneho-kruhu>

24 Povinnosť podať kontrolný výkaz (§ 78a zákona o DPH) sa vzťahuje na platiteľov DPH, teda osoby registrované pre DPH v zmysle § 4, § 4a, § 5 zákona o DPH (nevzťahuje sa na osoby registrované pre DPH podľa § 7 alebo § 7a zákona o DPH).

25 V kontrolnom výkaze sa uvádzajú podrobné údaje o jednotlivých daňových povinnostiach platiteľa dane a o jednotlivých odpočtoch uplatňovaných platiteľom dane za dané zdaňovacie obdobie. Podrobné údaje o uskutočnených a prijatých zdaniteľných obchodoch sa budú vykazovať na základe vyhotovených a prijatých faktúr (aj zjednodušených faktúr príp. iných dokladov) o dodaní tovarov alebo služieb, z ktorých v tuzemsku vznikne platiteľovi dane povinnosť platiť daň, a z ktorých platiteľovi dane vznikne právo na odpočítanie dane. Do kontrolného výkazu sa neuvádzajú tie poskytnuté plnenia, ktoré sú platelia DPH povinní uvádzať do súhrnného výkazu a údaje o vyvezených tovaroch do tretích štátov.

12. Zníženie dane z motorových vozidiel

Daňové zaťaženie motorových vozidiel²⁶ a prípojných vozidiel kategórií L, M, N a O1²⁷, spolu so zmenami pracovného práva²⁸ zhoršujú konkurencieschopnosť slovenských dopravcov voči európskej konkurencii. Pričom schopnosť súťažiť v medzinárodnej cestnej doprave je pre slovenských autodopracov kľúčová pre ich prežitie a ďalší rozvoj, keďže sú súčasťou trhu s medzinárodne obchodovateľnými službami.

Riešenie

S ohľadom na stav a možnosti verejných financií upravíme daň z motorových vozidiel tak, aby sa zachytili aktuálne trendy v cestnej doprave²⁹, a aby boli daňové podmienky autodopracov porovnateľné s podmienkami v okolitých krajinách.

EFEKTÍVNOSŤ

VEREJNEJ SPRÁVY

13. Efektívne vynakladanie verejných zdrojov

V rozhodovaní politikov výrazne chýba dôraz na efektívnosť vynakladania verejných zdrojov. Synonymom celého volebného obdobia sa stali opakované "atómové bomby", pretláčané zo dňa na deň, bez zásad hodnoty za peniaze.

Riešenie

26 Zákon č. 361/2014 Z. z. Zákon o dani z motorových vozidiel a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

27 <https://www.testek.sk/files/kategorizacia.pdf>

28 Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2020/1057 z 15. júla 2020 stanovuje špecifické pravidlá vo vzťahu k smernici 96/71/ES a smernici 2014/67/EÚ pre vyslanie vodičov v odvetví cestnej dopravy. Od 2. februára 2022 slovenským dopravcom pribudli nové povinnosti v oblasti vysielania zamestnancov – vodičov medzinárodnej cestnej dopravy. V prípade, že zamestnanec – vodič sa bude považovať za vyslaného, musí byť odmenený za vykonanú prácu v súlade s právnym poriadkom hostiteľského štátu.

29 Napríklad v kategórii O4 priebežne narastá počet návesov výhľadovo až na dvojnásobok počtu ťahačov.

Zvýšime dôraz na efektívnosť verejných politík tým, že:

- Rozšírime úlohu ÚHP aj na posudzovanie efektívnosti verejných politík³⁰.
- Budeme požadovať spätné vyhodnotenie investičných odporúčaní ÚHP. Aby sa overilo, či ciele a základné ukazovatele (napríklad zvýšenie počtu cestujúcich v železničnej doprave) boli skutočne naplnené.
- Stanovisko ÚHP a revízia výdavkov budú povinnou súčasťou rozpočtových kapitol.

14. Kľúčové ukazovatele výkonu verejnej správy

Efektívnosť verejnej správy je nízka. Podľa odhadov OECD je kvalita inštitúcií hlavným dôvodom ekonomického zaostávania Slovenska³¹.

Riešenie

Na základe hĺbkovej analýzy dát zvýšime efektívnosť verejnej správy pomocou merania, vyhodnocovania a najmä zverejňovania „KPIs“³² (kľúčových ukazovateľov výkonu). Každému ministerstvu zadefinujeme základné ukazovatele výkonu³³, ktoré budeme merať a verejne vyhodnocovať.

15. Zmena daňového mixu pre financovanie samospráv

Jednostranná viazanosť samospráv (obcí i VÚC) len na výnos dane z príjmu fyzických osôb (DPFO) z pohľadu finančných transferov štátu kriví motivácie samospráv, komplikuje poskytovanie kvalitného preneseného výkonu štátnej správy, nezaručuje stabilné financovanie a spôsobuje pnutie vo vzťahu štátu a samospráv³⁴.

Riešenie

Zmeníme financovanie samospráv z financovania viazaného len na DPFO na financovanie viazané

30 Zabezpečíme, aby analytici z Útvaru hodnoty za peniaze mali operatívny prístup k dátam od jednotlivých rezortov tak, aby mohli dôsledne kontrolovať efektívnosť vynakladania verejných financií.

31 [https://one.oecd.org/document/ECO/WKP\(2018\)30/En/pdf](https://one.oecd.org/document/ECO/WKP(2018)30/En/pdf)

32 key performance indicators

33 napr. odvrátiteľná úmrtnosť (ministerstvo zdravotníctva), regionálne rozdiely (ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie)

34 Pri výraznej viazanosti samospráv na jedinú daň - daň z príjmu fyzických osôb (DPFO), akékoľvek jej úpravy (daňový bonus, nezdaniteľná časť, výnimky, zníženie sadzby) spôsobujú okamžitý dosah na financovanie samospráv. Preto daňový mix, veľmi podobný daňovému mixu štátu, je základom akejkoľvek reformy štátu i samospráv. Posledné roky jasne ukázali esenciálnu úlohu samospráv vo fungovaní krajiny a zároveň kontraproduktívnosť rozporov medzi centrálnou a samosprávnou úrovňou riadenia.

na širší mix daní³⁵, ktorý bude podobný hlavnému daňovému mixu štátu. To popri vyššej stabilite a širšiemu pohľadu obcí na daňovú politiku štátu prinesie aj vyššiu mieru predvídateľnosti pri plánovaní rozpočtov samospráv. Štát a samosprávy budú mať podobné záujmy a vyššiu šancu vytvoriť synergický celok.

16. Fiškálna decentralizácia

Obce momentálne nie sú dostatočne motivované vytvárať podmienky pre ekonomické aktivity na svojom území a priťahovať tak domácich a zahraničných investorov na svoje územie. Základ príjmov obcí totiž tvoria financie pochádzajúce zo štátneho rozpočtu, nie z daní obyvateľov a firiem na území obcí³⁶. Podľa štúdie OECD Slovensko nedostatočnou fiškálnou decentralizáciou stráca najviac spomedzi unitárnych krajín OECD.³⁷

Takáto mimoriadne nízka motivácia samospráv je jednou z príčin veľkých regionálnych rozdielov na Slovensku, ako aj jednou z príčin pomalšieho hospodárskeho rastu.³⁸

Riešenie

Prehodnotíme financovanie obcí a miest tak, aby časť ich daňových príjmov tvorili dane z ekonomických aktivít realizovaných na ich území³⁹ a z daní z príjmov občanov žijúcich na tomto území. Aj v prípade obcí a miest sa musí ekonomická aktivita oplácať.

Navrhujeme postupné 4-ročné zvyšovanie motivácie pre obce i mestá⁴⁰:

- 1.rok motivačná zložka 1% DPH, 2% DPFO a 2% DPPO vybraných v území obce;
- 2.rok motivačná zložka 2% DPH, 4% DPFO a 4% DPPO vybraných v území obce;
- 3.rok motivačná zložka 3% DPH, 6% DPFO a 6% DPPO vybraných v území obce;
- 4.rok motivačná zložka 4% DPH, 8% DPFO a 8% DPPO vybraných v území obce.

35 Financovanie samospráv tak bude naviazané na výber všetkých "veľkých" daní - DPH, DPPO, DPFO.

36 S výnimkou príjmu dane z nehnuteľností.

37 OECD: Fiscal federalism 2014

38 Bartolini, D., S. Stossberg and H. Blöchliger (2016), Fiscal Decentralisation and Regional Disparities, OECD Economics Department Working Papers

39 Územné dane sa identifikujú podľa PSČ na priznaní.

40 Obdobne bude upravené aj financovanie VÚC tak, aby aj vyšší územný celok mal podiel na príjmoch štátu z ekonomickej aktivity na svojom území.

17. Reverzné hypotéky

Mnohí starší obyvatelia Slovenska majú väčšinu svojho majetku viazaného v nehnuteľnosti, v ktorej bývajú. Zároveň im kvôli nízkym dôchodkom a nízkym úsporám chýbajú finančné prostriedky na dôstojný život po odchode do dôchodku.

Riešenie

Vytvoríme legislatívne prostredie na poskytovanie reverzných hypoték⁴¹, pričom ochrana spotrebiteľa bude na prvom mieste. Umožníme poskytovanie reverzných hypoték iba bankovým domom, ktoré majú licenciu na poskytovanie hypoték a zavedieme transparentný rámec ich porovnania a poskytovania.

18. Vyhodnotenie prínosov pravidiel v oblasti boja proti praniu špinavých peňazí

Neustále sa sprísňujúce pravidlá v oblasti boja proti praniu špinavých peňazí a financovaniu terorizmu (AML, anti money laundering) sú pre finančný sektor finančne čoraz náročnejšie a pre zákazníka prinášajú zásahy do súkromia a veľa byrokracie. Chýbajú kvalitné analýzy, ktoré by dokazovali, že dosiahnuté prínosy kompenzujú stále sa zvyšujúce náklady⁴².

Riešenie

Budeme veľmi zdržanliví pri prijímaní ďalších sprísnení AML pravidiel. Budeme na Slovensku aj na úrovni EÚ presadzovať dôsledné vyhodnotenie prínosov politiky AML pri každej snahe sprísňovať pravidlá. Prínosy musia jasne prevýšiť náklady s nimi spojené.⁴³

41 Reverzná hypotéka je hypotekárny úver obvykle zabezpečený nehnuteľnosťou určenou na bývanie, ktorý umožňuje dlžníkovi prístup k hodnote nehnuteľnosti nezaťaženú iným úverom alebo zábezpekou, a zároveň s právom dožitia v nej buď na vopred dohodnutý čas alebo až do smrti. Pôžičky sa zvyčajne poskytujú starším majiteľom nehnuteľností a najčastejšie sú vyplácané jednou sumou alebo v postupných splátkach. Reverzné hypotéky umožňujú starším osobám prístup k hodnote zafixovanej v nehnuteľnosti bez toho, aby ju museli odpredať a ihneď opustiť.

42 https://eugenjurzyca.sk/wp-content/uploads/2022/09/BonkoL_Boj-proti-praniu-spinavych-penazi-v-EU_FINAL.pdf

43 Samozrejme sme proti praniu špinavých peňazí, aj proti terorizmu. To ale neznamená, že boj proti nim môže byť neefektívny. Ani futba-

19. Retailové dlhopisy

Občania nemajú jednoduchú možnosť, ako participovať na financovaní štátu. V súčasnosti sa nemôžu podieľať na primárnom úpise, t.j. pri vydaní dlhopisov pred ich uvedením na burzu. Dostávajú sa tak do nevýhody, pretože po uvedení na burzu je cena už menej výhodná ako pri primárnom úpise.

Riešenie

Umožníme predaj nízko menovitých retailových dlhopisov⁴⁴ občanom. Občania sa budú môcť podieľať na primárnom úpise slovenských štátnych dlhopisov. Pre občanov táto možnosť prináša alternatívu k bankovým vkladom⁴⁵.

20. Moderná regulácia SICAV fondov

Slovensko z dôvodu nedostatočnej a zastaranej legislatívy v oblasti SICAV fondov⁴⁶ (investičný fond s premenlivým základným kapitálom) prichádza o množstvo zdrojov, investícií a aj daňových príjmov, ktoré sa presúvajú do štátov, v ktorých je ich regulácia na modernej úrovni.

Riešenie

Presadíme zákon o investičných spoločnostiach po vzore Českej republiky. Občanom to prinesie viac investičných príležitostí na Slovensku a zvýšia sa šance na to, aby sa viac investovalo aj priamo do rozvoja slovenského hospodárstva.

21. Vyhodnotenie prínosov a rizík digitálneho eura

Digitálne euro, zamýšľaný projekt Európskej centrálnej banky, nemá dostatočne odôvodnený účel⁴⁷. Taktiež nie je tlačенý "dopytom" zdola, nepožadujú ho ani občania, ani firmy, ani banky.

lový rozhodca neukončuje zápasy v prvej minúte hry, aby zabránil hrubým faulom.

44 Retailové dlhopisy sú vydávané viacerými podobnými krajinami EÚ, napr. Česká republika, Chorvátsko a Maďarsko.

45 <https://www.teraz.sk/spravy/analiza-tyzdna-slovaci-su-v-podie/661032-clanok.html>

46 Výhodou štruktúry SICAV je, že môže vytvárať podfondy s rôznymi investičnými stratégiami, čo je praktické najmä z byrokratického a povoloacieho hľadiska.

47 <https://www.economist.com/special-report/2023/05/15/central-bank-digital-currencies-are-talked-about-more-than-coming-to-fruit>

Zároveň tento projekt prináša rôzne riziká, ako napríklad ohrozenie finančnej stability⁴⁸, možnosť zavedenia negatívnych úrokov na digitálne euro a hrozba straty súkromia⁴⁹.

Riešenie

Budeme veľmi zdržanliví pri snahe zaviesť digitálne euro. Budeme presadzovať dôsledné vyhodnotenie jeho prínosov a nákladov, resp. všetkých rizík spojených s jeho možným zavedením. Prínosy musia jasne prevýšiť náklady a riziká s ním spojené.

48 <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpwps/ecb.wp2783~0af3ad7576.en.pdf>

49 <https://www.cato.org/policy-analysis/central-bank-digital-currency#financial-inclusion>

**PODNIKÁM
KROKY PRE LEPŠIE
PODNIKANIE**

JÁN ORAVEC

Náš tímlíder pre
hospodárstvo, odborník
na podnikateľské
prostredie s dlhoročnými
skúsenosťami

**DODAJME
SLOVENSKU TÚ
SPRÁVNNU ENERGIU**

KAROL GALEK

Bývalý štátny tajomník
ministerstva hospodárstva,
podpredseda SASKY
a expert strany pre
energetiku

**EKONOMICKÉ
REZORTY**

HOSPODÁRSTVO

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15

PODNIKATEĽSKÉ

PROSTREDIE

1. Zníženie daňovo-odvodového zaťaženia

Náš daňový systém bol naposledy konkurencieschopný v čase zavedenia rovnej dane. Odvtedy je neustále pod tlakom na ďalšie zvyšovanie daňovo-odvodového zaťaženia.

Riešenie

Zreformujeme daňovo-odvodový systém s cieľom zjednodušiť ho a znížiť, resp. aspoň ďalej nezvyšovať celkové finančné zaťaženie podnikania.¹

2. Rozhodovanie na základe analýz vplyvov na podnikateľské prostredie

Hospodárske opatrenia (vrátane environmentálnych) sa často zavádzajú bez dostatočného zváženia dopadov na podnikateľské prostredie a bez porovnania alternatív, ako dosiahnuť stanovený cieľ.

Riešenie

Pri výbere nástrojov hospodárskej politiky vrátane nástrojov na ochranu životného prostredia budeme presadzovať, aby sa poctivo robili analýzy dopadov na podnikateľské prostredie, a aby sa vyberali tie opatrenia, ktoré dosahujú stanovené ciele, a zároveň preukázateľne čo najmenej poškodzujú podnikateľské prostredie.²

1 Konkrétne návrhy sa nachádzajú v kapitole verejné financie a sociálne veci.

2 Konkrétne návrhy sa nachádzajú v kapitole životné prostredie.

3. Znižovanie regulačnej záťaže

Podnikatelia na Slovensku trpia vysokými regulačnými nákladmi, ktoré im spôsobujú zákony a iné predpisy. Celková prísnosť regulácií je podľa indikátorov OECD prísnejšia ako v priemere v krajinách OECD, čo znižuje konkurencieschopnosť slovenských podnikateľov.³ Potenciál Mechanizmu znižovania byrokracie a nákladov 1in2out⁴ je obmedzený viacerými výnimkami a absenciou sankcií.

Riešenie

Posilníme mechanizmus na znižovanie byrokracie 1in2out odstránením výnimiek, ktoré oslabili jeho účinnosť. Po novom sa bude vzťahovať aj na všetky poplatky a pokuty. Na zmenu daní a odvodov sa bude vzťahovať princíp 1in1out. Zvýšime právnu silu mechanizmu z nelegislatívneho materiálu na zákon s konkrétnymi povinnosťami ministerstiev. Zavedieme sankcie za nedodržiavanie mechanizmu tak, aby bol lepšie vymožiteľný.⁵

Ak bude na rokovanie vlády predložený materiál bez správneho posúdenia vplyvov, tak nebude zaradený na rokovanie, ale bude vrátený na dopracovanie.

4. Posúdenie vplyvu na podnikateľské prostredie aj pri poslaneckých návrhoch

Jedným zo spôsobov obchádzania pripomienkovania a posudzovania vplyvov sú poslanecké návrhy zákonov a pozmeňujúce návrhy. Poslanci tak môžu "bez trestne" zvyšovať regulačnú záťaž a poškodzovať podnikateľské prostredie. V parlamente je dnes možné pozmeňujúcim návrhom zvýšiť dane či inak poškodiť podnikateľov doslova v priebehu niekoľkých hodín a bez zváženía dôsledkov.

Riešenie

Zavedieme povinnosť posúdenia vplyvov aj pri poslaneckých návrhoch zákonov a pri poslaneckých pozmeňujúcich a doplňujúcich návrhoch.

3 OECD Economic surveys: Slovak republic, 2022

4 Pravidlo zlepšuje proces prijímania regulácií zavedením povinnosti predkladateľov nových regulácií vyčíslit finančný vplyv na podniky aj na občanov a povinnosti navrhnuť dvojnásobný pokles regulačnej záťaže vo finančnom vyjadrení.

5 <https://www.economy.gov.sk/podnikatelske-prostredie/virtualny-ucet-predkladatelov?csrt=973023832321591929>

Zavedieme povinnosť pripomienkového konania pri poslaneckých pozmeňujúcich a doplňujúcich návrhoch s vplyvom na podnikateľské prostredie.

5. Kilečká a ex-post hodnotenia predpisov

Zákony a iné predpisy obsahujú príliš veľa starých regulácií, ktoré zbytočne obmedzujú podnikateľov, resp. im zvyšujú náklady, a pritom neprinášajú dostatočný verejný úžitok. Príkladom je archivácia niektorých dokumentov, vedenie evidencií či vykazovanie niektorých údajov, ktoré nikto nevyužíva.⁶

Riešenie

Budeme pokračovať v kilečkách^{7,8,9} a v reforme ex-post hodnotenia regulácií, aby sa urýchlilo čistenie zákonov od zbytočných povinností. Ministerstvo hospodárstva bude vykonávať aspoň jedno hĺbkové ex-post hodnotenie konkrétnej oblasti regulácie podnikania ročne.

6. Zníženie regulačnej záťaže v oblasti BOZP

Zákon o bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci (BOZP) je jedným z najviac regulačne zaťažujúcich zákonov, ktorý predpisuje slovenským spoločnostiam neprehľadne veľký komplex regulačných povinností¹⁰. Problémy nadmernej byrokracie sú aj v oblasti ochrany pred požiarmi a civilnej ochrany.

Riešenie

V roku 2024 vykonáme hĺbkové ex-post hodnotenie povinností v oblasti BOZP, ktorá patrí k najväčším zdrojom regulačnej záťaže a navrhne zmeny tak, aby prišlo k citel'nému zníženiu nákladov zamestnávateľov:

- Zriadiť webový portál, kde si budú môcť zamestnávatelia zadarmo stiahnuť dokumentácie BOZP, ochrany pred požiarmi a civilnej ochrany obyvateľstva spolu so školiacimi materiálmi.

6 Kilečká sa ukázali ako dobrý nástroj na zlepšovanie zákonov a podnikateľského prostredia priamo na základe podnetov od podnikateľov a ich organizácií.

7 Kilečko 1: <https://www.mhsr.sk/podnikatelske-prostredie/opatrenia-na-zlepsenie-podnikatelskeho-prostredia/lex-korona-2020>

8 Kilečko 2: <https://www.mhsr.sk/podnikatelske-prostredie/opatrenia-na-zlepsenie-podnikatelskeho-prostredia/kilecko-2>

9 Kilečko 3: <https://www.mhsr.sk/podnikatelske-prostredie/opatrenia-na-zlepsenie-podnikatelskeho-prostredia/kilecko-3>

10 Autorský kolektív RUZ: Sektorová analýza regulačného zaťaženia v SR, 2022

- Na tomto webe bude zároveň možnosť online školení BOZP poskytovaných zadarmo pre profesie, kde to je možné.
- Cez portál bude zároveň možné nahlásiť pracovný úraz - bez akéhokol'vek tlačenia dokumentov sprievodných listov a fyzického podpisovania od zamestnancov a zasielania do Sociálnej poisťovne či na ďalšie úrady.
- Lehotu opakovaného školenia Ochrany pred požiarmi predĺžime z dvoch na štyri roky a opakovaného školenia BOZP predĺžime z troch na štyri roky.
- Zrušíme duplicitu rovnakých školení zamestnancov pri zmene pracovnej pozície či zamestnávateľa.
- Umožníme zamestnávateľom zabezpečovať pravidelné školenia v oblasti ochrany pred požiarmi a civilnej ochrany prostredníctvom vlastných zamestnancov.
- Zrušíme povinnosť zaškol'ovať zamestnancov na obsluhu výťahu a prehodnotíme aj ďalšie povinnosti BOZP.

7. Priestor pre dialóg podnikateľov s vládou

Rada vlády pre konkurencieschopnosť a produktivitu¹¹ po odchode SASKY z vlády de facto prestala fungovať, a podnikatelia tak nemajú dostatočný priestor na dialóg s vládou o výzvach v oblasti hospodárskej politiky.

Riešenie

Zabezpečíme, aby predkladatelia legislatívnych návrhov a iných vládnych dokumentov so závažnými dopadmi na podnikateľské prostredie mali povinnosť predložiť ich na rokovanie Rady vlády pre konkurencieschopnosť a produktivitu a až následne ich mohli predložiť na schválenie do vlády.¹²

8. Ochrana pred gold-platingom

Pri preberaní práva EÚ často dochádza ku gold-platingu¹³, teda k transpozícii smernice nad rámec jej minimálnych požiadaviek, pričom týmto dôjde ku zbytočnému regulačnému a mnohokrát aj finančnému zaťaženiu dotknutých subjektov. Gold-plating tak vytvára nielen nadbytočné náklady našim podnikom, ale zároveň ich robí menej konkurencieschopnými v rámci EÚ.¹⁴

11 <https://www.mhsr.sk/podnikatelske-prostredie/rada-vlady-sr-pre-konkurencieschopnost-a-produktivitu>

12 <https://www.economy.gov.sk/podnikatelske-prostredie/rada-vlady-sr-pre-konkurencieschopnost-a-produktivitu>

13 Autorský kolektív RÚZ: Analýza 10 najproblematickejších noriem z hľadiska Goldplatingu, 2019

14 Zaviedli sme viacero nástrojov na predchádzanie gold-platingu, no členovia vlády ich dostatočne nedodržiavajú.

Riešenie

Zavedieme do praxe fungujúcu ochranu pred škodlivým gold-platingom. Budeme využívať porovnania transpozície smerníc a dobré príklady iných krajín, ktoré ukážu, ako je možné predpisy zjednodušiť a znížiť ich nákladnosť. Zavedieme sankcie pre ministerstvá, ktoré pravidlá nebudú dodržiavať. Farebne odlišený gold-plating s vplyvom na podnikateľské prostredie sa stane súčasťou sprievodnej dokumentácie pri legislatívnom procese tak, aby ho podnikateľské organizácie a odborná verejnosť mohli ľahko identifikovať a pripomenovať.¹⁵

9. Susedský test

Slovensko stráca svoju konkurencieschopnosť v regióne.¹⁶ Horšie podnikateľské prostredie v porovnaní so susedmi je pritom výrazne väčší problém než v porovnaní so vzdialenými krajinami, keďže najperspektívnejší mladí ľudia a podnikatelia nemusia prekonať veľké bariéry, ak sa chcú presunúť zo Slovenska do susednej krajiny, v ktorej sa oplatí pracovať a podnikat' viac než u nás.

Riešenie

Ministerstvá a iní predkladatelia zmien predpisov budú v rámci Analýzy vplyvov na podnikateľské prostredie vykonávať Susedský test. Cieľom je mať najlepšie podnikateľské prostredie spomedzi susediacich krajín EÚ. Pri Susedskom teste sa porovná menená alebo zavádzaná regulácia podnikania so susednými krajinami a nastaví sa tak, aby sa na Slovensku podnikalo čo možno najľahšie spomedzi okolitých krajín.

10. Dodržiavanie zákonných lehôt úradníkmi

Štátny aparát vyžaduje od podnikateľov a občanov dodržiavanie lehôt, no sám ich často nedodržiava¹⁷. Sú zdokumentované početné prípady priet'ahov v horizonte mesiacov, ale niekedy dokonca

15 Zabezpečíme dôslednejšie dodržiavanie týchto princípov: legislatívu EÚ preberať bez toho, aby sa prekračovalo vyžadované minimum v častiach predstavujúcich regulačnú záťaž pre hospodárskych aktérov (napr. výška pokút, forma a počet povinností, atď.); nerozširovať okruh osôb, na ktoré sa majú vzťahovať povinnosti vyplývajúce z EÚ legislatívy nad rámec striktné nevyhnutného; neustanoviť účinnosť transpozície alebo účinnosť národných implementačných predpisov skôr ako nastane posledný možný termín definovaný legislatívou EÚ v prípade, že z danej legislatívy EÚ vyplýva nová regulačná záťaž pre hospodárskych aktérov; uplatniť zásadu "1in1out alebo 1in2 out" vždy keď to bude možné: odstrániť pôvodnú domácu reguláciu tej istej oblasti; vypracúvať ex-post analýzy dopadov EÚ legislatívy, napr. každých 5 rokov a výsledky týchto analýz uplatňovať pri tvorbe pozícií SR k návrhom revízie právnych aktov EÚ.

16 Do analýz vplyvov nových zákonov sme presadili doplnenie otázky, ako prispieva zmena regulácie k cieľu Slovenska mať najlepšie podnikateľské prostredie spomedzi susediacich krajín EÚ. Ministerstvá tomu však neprikladajú dostatočnú dôležitosť.

17 <https://www.zps.sk/novinky/2023/infografika-zapis-rodnych-cisel-orsr-byrokracia>

aj v horizonte rokov. Príkladom je posudzovanie vplyvov na životné prostredie¹⁸. Pre zodpovedné úrady a úradníkov neexistujú žiadne sankcie, resp. sa nedodržiavajú a nevynucujú. Výsledkom je bezmocnosť podnikateľov a nemožnosť vynútiť si úradné rozhodnutia v zákonom stanovených lehotách.

Riešenie

Zredukujeme počet rozhodovaní, licencovaní a povolovaní na strane štátu na základe odporúčaní¹⁹ OECD. Zostávajúce konania rozdelíme na tie, pri ktorých hrozí vážne riziko a pri ktorých nie. Pri tých, kde nehrozí vážne riziko, zavedieme princíp odporúčaný²⁰ OECD, tzv. Silent is Consent²¹, teda ak úrad nerozhodne v stanovenej lehote, tak sa to považuje za rozhodnutie v prospech žiadateľa, v tomto prípade podnikateľa. Pri zostávajúcich konaniach zavedieme sankcie na strane štátu, resp. kompenzácie žiadateľov v prípadoch nedodržania lehôt.

11. Zrýchlenie začatia podnikania

Kým náklady na začatie podnikania sú v porovnaní s EÚ na Slovensku primerané, ešte stále zostávajú v počte dní potrebných na začatie podnikania.²²

Riešenie

Zabezpečíme, aby počet dní potrebných na začatie podnikania bol nižší, ako je priemer v Európskej únii. Rozšírime a zrýchlime založenie obchodných spoločností cez Slovensko.sk pomocou preddefinovaných šablón zakladacích dokumentov a elektronického podpísania dokumentov spoločníkmi.

12. Vzdelávanie k podnikaniu

Na Slovensku chýba integrácia rozvoja podnikavosti a inovatívnosti do vzdelávacieho systému napriek tomu, že ide o nevyhnutné predpoklady pre zvýšenie konkurencieschopnosti a miery rastu slovenskej ekonomiky.

18 <https://www.odpady-portal.sk/Dokument/107002/proces-eia-pre-projekt-zevo-sa-taha-viac-ako-tri-roky-sme-personalne-poddimenzovani-tvrdi-mzp.aspx>

19 <https://www.oecd.org/economy/surveys/business-licensing-inventory-and-simplification-roadmap.pdf>

20 OECD Economic surveys: Slovak republic, 2022

21 Ten bude zakotvený najprv v Správnom poriadku a následne v príslušných zákonoch.

22 https://single-market-economy.ec.europa.eu/smes/sme-strategy/sme-performance-review_en

V súčasnosti môžu študenti rozvíjať svoj talent v cvičných firmách či študentských spoločnostiach len na približne tretine stredných škôl. Zvyšok študentov takúto šancu nemá.

Riešenie

Budeme pokračovať v podpore inovátorov realizujúcich aktivity zamerané na rozvoj podnikavosti na školách od materských škôl cez základné a stredné školy až po vysoké školy.

Rozšírime fungovanie cvičných firiem na všetky stredné školy na Slovensku, na ktorých majú o to študenti záujem.

13. Pozitívne vnímanie podnikania

Chýba dostatočne pozitívne spoločenské vnímanie podnikania, ktoré priamo ovplyvňuje motiváciu študentov, mladých ľudí či ostatných nepodnikateľov začať nové podnikanie.

Riešenie

Budeme zvyšovať povedomie verejnosti o dôležitosti podnikania pre spoločnosť aj prostredníctvom prestížnej súťaže, ktorá bude vyhľadávať a oceňovať inovátorov, ktorí dokázali prísť s netradičnými riešeniami ekonomických a sociálnych problémov a zlepšiť tak kvalitu života na Slovensku.

14. Odstraňovanie bariér rodinného podnikania

Rodinné firmy sú aj na Slovensku dôležitou súčasťou ekonomiky. Majú špecifické problémy, z ktorých najdôležitejší je problém nástupníctva. Jeho nezvládnutie môže viesť až k zániku firmy, a tým k strate zdroja ekonomického rastu.

Riešenie

Spolu s ďalšími kompetentnými ministerstvami budeme pokračovať v odstraňovaní legislatívnych bariér pre rozvoj rodinného podnikania, napr. úpravou závetov, zavedením rodinných nadácií do právneho poriadku, či doplnením chýbajúcich inštitútov do obchodného práva a odstránením prekážok, ktoré bránia medzigeneračnému transferu rodinných podnikov.²³

23 Ministerstvo hospodárstva predložilo do medzirezortného pripomienkového konania Akčný plán na podporu rodinných podnikov, ktorý však kvôli nezhodám s MF SR a MPSVaR nepredložilo do vlády: <https://www.slov-lex.sk/legislativne-procesy/-/SK/dokumenty/LP-2021-566>

15. Privyrábanie si drobným podnikaním

Niektorí zamestnanci, mamičky na materskej či dôchodcovia sa snažia privyrábať si drobným podnikaním. Hranica pre príležitostné príjmy je však nastavená príliš nízko, dlhú dobu sa nevalorizovala, preto ich príliš obmedzuje v ekonomickej aktivite.

Riešenie

Zvýšime oslobodenie príjmov z príležitostných činností od dane z príjmov z 500 eur na 1000 eur ročne. Okrem prilepšenia to môže pomôcť aj naštartovať aktivity, z ktorých sa následne stane udržateľné podnikanie.

16. Zjednodušenie povinností zamestnávateľov

Ak sa podnikateľ rozhodne stať zamestnávateľom a zamestnať prvého zamestnanca, týmto momentom sa na neho začína vzťahovať približne dvadsať zákonov a ďalších niekoľko desiatok nižších právnych noriem, ktoré mu ukladajú rôzne povinnosti. Slovensko má v porovnaní s krajinami OECD prísnu reguláciu zamestnávania.²⁴

Riešenie

Zjednodušíme prílišnú reguláciu²⁵ v oblasti pracovno-právnych vzťahov, zjednodušíme zamestnávanie a znížime náklady a byrokráciu, ktoré sú s tým spojené.²⁶

17. Odpredaj neperspektívnych obchodných podielov štátu

Štát, jednotlivé ministerstvá aj samosprávy historicky vlastnia množstvo obchodných podielov, ktorých držba daňovým poplatníkom neprináša adekvátny efekt. Mnohé spoločnosti nie sú dobre a transparentne riadené.

Riešenie

Štát by sa mal vzdať tých akcií, ktorých držanie nedáva ekonomický zmysel. Opatreniu bude predchádzať analýza doterajších výnosov štátu zo štátom vlastnených obchodných podielov, ako

24 OECD Employment Outlook 2020

25 Analýzu súčasného stavu urobila napr. Slovak Business Agency: https://www.sbagency.sk/sites/default/files/analiza_vybranych_zmien_v_pracovno-pravnej_legislative_a_ich_dopadov_na_msp.pdf

26 Konkrétne návrhy na zlepšenie sa nachádzajú v kapitole sociálne veci.

aj projekcia ich budúcich výnosov. Podiely, ktoré sú a budú pre štát zbytočnou príťažou, budú odpredané a z výťažku sa prioritne zníži dlhodobu neudržateľný verejný dlh Slovenska.⁷⁸²⁷ Pri podieloch, pri ktorých to bude efektívne, zvážime aj predaj časti akcií občanom cez burzu, čo zároveň zvýši transparentnosť riadenia týchto podnikov.²⁸

18. Zrušenie zákazu predaja počas sviatkov

Od júna 2017 bolo do praxe zavedené²⁹ zatvorenie predajní počas všetkých sviatkov a niektorých dní pracovného pokoja, celkovo 15,5 dňa v roku. Pre podnikateľov ide o obmedzenie slobody podnikania. Pre spotrebiteľov ide o zbytočný stres a naháňanie sa na nákupy pred sviatkami, na ktoré stále nie sú zvyknutí.

Riešenie

Zrušíme zákaz predaja v dvanástich dňoch, ktoré pribudli³⁰ spornou novelou v júni 2017.

19. Zvýšenie účasti podnikateľov vo verejnom obstarávaní

Verejné obstarávanie sa na Slovensku vyznačuje nedostatočnou hospodárskou súťažou, teda malým záujmom hospodárskych subjektov zúčastniť sa verejného obstarávania či už z dôvodov administratívnej náročnosti alebo nedôvery k procesu verejného obstarávania.

Riešenie

Budeme presadzovať také zmeny³¹ zákona o verejnom obstarávaní, ktoré budú zamerané na odstraňovanie príčin nezájmu o verejné obstarávanie procesu a nie na odstraňovanie dôsledkov, akým je napr. obmedzovanie revízných postupov. Verejné obstarávanie by malo umožňovať čo možno najširšiu hospodársku súťaž, čo by viedlo k získaniu najlepších ponúk na trhu.

27 Tam, kde ich držanie zmysel dáva, je potrebné odstraňovať prekážky aktívneho výkonu akcionárskych práv. Aktívny výkon tiež predpokladá angažovaných a odborne zdatných zástupcov, ktorí budú napr. schopní identifikovať spôsoby odtekania peňazí zo spoločností, ktoré majú slúžiť na výplatu dividend.

28 Predaj cez burzu je technicky náročný a nákladný, a preto nie je vhodný pre každý typ podniku. Predaju by malo predchádzať posúdenie efektívnosti a podnik samotný by mal mať preto určitú minimálnu trhovú veľkosť.

29 novelou Zákonníka práce

30 Pred novelou z 2017 platil zákaz predaja v dňoch 1. januára, vo Veľkonočnú nedeľu, 24. decembra po 12.00 hodine a 25. decembra.

31 Zavedieme povinnosť uviesť jednoznačný zoznam, čo všetko má obsahovať ponuka. Na požiadavky na obsah ponuky, ktoré nebudú uvedené v zozname, sa nebude prihliadať. Zjednodušíme prehlásenia ako súčasť registrácie do zákazky a uchádzač ich len jednoduchým odkliknutím odsúhlasí. Odstránime nadbytočné požiadavky na ponuku.

20. Nové zdroje elektrickej energie

Nástup elektromobilov v doprave, elektrifikácia U.S. Steel, ako aj všeobecná požiadavka na dekarbonizáciu energetiky bude znamenať v najbližších rokoch prudké zvýšenie dopytu po elektrine. Životnosť jadrových zariadení je však 60 až 80 rokov, pričom plánované odstavenie tretieho bloku atómovej elektrárne Bohunice je už v roku 2044, štvrtého o rok neskôr. V súčasnosti sa ukazuje, že v záujme Slovenska je produkovať adekvátny objem elektrickej energie na vlastnom území. To by nebolo možné bez dobudovania realizovaných, ako aj výstavby nových zdrojov.

Riešenie

Zabezpečíme adekvátny objem elektrickej energie aj v budúcnosti tým, že:

- Zvýšime dohl'ad pri dostavbe štvrtého bloku atómovej elektrárne Mochovce priamo na stavbnisku a rovnako ako pri tret'om bloku vyvineme politický tlak za účelom jeho dokončenia podľa plánovaného harmonogramu³²;
- využijeme právomoci vyplývajúce z 51 % podielu v Jadrovej energetickej spoločnosti Slovenska, a.s. a budeme aj naďalej podporovať prípravu projektu nového jadrového zdroja v lokalite Jaslovské Bohunice bez potreby priamej finančnej účasti štátu³³;
- politicky a legislatívne podporíme plánovanie a povol'ovanie nového zdroja na výrobu elektriny na východnom Slovensku za účelom zabezpečenia stability dodávky elektriny na východnom Slovensku aj po zmene výrobnjej technológie U.S.Steel Košice na elektrické oblúkové pece, ako aj po príchode nových investorov (Volvo, Bosch) a po vzniku nových priemyselných parkov (Valaliky). Pri plánovaní zohl'adníme aj potenciál dodávky tepla vznikajúceho pri produkcii elektriny v novom jadrovom zdroji po vzore zásobovania Trnavy a Hlohovca teplom z Jaslovských Bohuníc.

32 predloženého väčšinovým akcionárom elektrární – konzorciom EPH a ENEL

33 Budeme presadzovať skúseného investora, ktorý preukázal schopnosť stavať jadrovú elektrárň v sľúbenom termíne a rozpočte.

21. Rýchlejšie pripájanie nových obnoviteľných zdrojov energie

Pri výstavbe nových obnoviteľných zdrojov energie ako najčastejšia požiadavka zo strany investorov a realizátorov nezaznieva finančná pomoc, ale potreba zjednodušovania administratívnych procesov, a taktiež transparentné pridelovanie kapacít na pripojenie³⁴.

Riešenie

Na základe hodnotenia efektívnosti zavedieme flexibilné uvoľňovanie kapacít na pripájanie nových zdrojov na výrobu elektriny, tepla alebo ich kombinácie. Lokálna výroba a následná spotreba energií bude uprednostnená všade tam, kde je to ekonomicky výhodné a technicky možné. Kapacita pre lokálne zdroje používané na vlastnú spotrebu všetkých odberateľov sa bude uvoľňovať automaticky.

V prípade nedostatku kapacít určíme distribučným spoločnostiam povinnosť zrealizovať transparentnú a nediskriminačnú aukciu na pridelenie disponibilnej kapacity v sústave.

22. Zdieľanie lokálne vyrobenej energie

Slovenské domácnosti pred energetickou krízou vynakladali na energie najväčšiu časť svojich príjmov spomedzi krajín EÚ, a to až 14,5 %, pričom realizované riešenia sa do značnej miery sústredili iba na finančné kompenzácie dopadov. Zníženie nákladov na energie je pritom možné realizovať aj ich vlastnou výrobou na mieste spotreby a zdieľaním prebytkovej elektriny medzi obyvateľmi, v rámci samospráv alebo podnikov. Takému riešeniu stále bránia najmä technické bariéry.

Riešenie

Urýchlíme umožnenie zdieľania elektriny vyrobenej na vlastných zariadeniach na výrobu elektriny s inými odberateľmi vrátane riešení pre bytové domy. Budeme presadzovať zavedenie zvýhodnených distribučných taríf pre elektrinu zdieľanú v blízkosti výroby (susedské tarify).

34 Počas nášho pôsobenia na ministerstve hospodárstva sa nám začiatkom roku 2021 podarilo v spolupráci so štátnou spoločnosťou Slovenská elektrizačná prenosová sústava, a.s. ukončiť 7 rokov trvajúci stop-stav a uvoľniť tak novú kapacitu pre pripájanie variabilných zdrojov v objeme 407 MW (v roku 2022 bola táto kapacita navýšená o ďalších 170 MW). V rámci pridelovania týchto kapacít sme však narazili na problém procesu ich rezervácie a využitia.

23. Stabilné a ekologické teplárenstvo

Viac ako 75 % energie používajú slovenské domácnosti na vykurovanie, pričom cca 60 % potrebného tepla produkujeme zo zemného plynu. Prechod na ekologickejšie vykurovanie z obnoviteľných zdrojov energie je možný len v obmedzenej miere, najmä formou lokálnych riešení využívajúcich slnečnú energiu a energiu z okolia (tepelné čerpadlá).

Riešenie

Nastavením primeraných motivácií v oblasti cenovej regulácie a zefektívnením dotačných programov podporíme rýchlejšiu náhradu samostatnej výroby tepla z fosílnych palív za obnoviteľné zdroje energie a efektívnejšiu kombinovanú výrobu elektriny a tepla, ktorá poslúži aj ako efektívny zdroj flexibility pre elektrizačnú sústavu. Presadíme, aby pri povoľovaní nebolo možné brániť výstavbe ekologických zdrojov tepla dostupných v lokalite tak, aby mohli vždy aspoň čiastočne nahrádzať výrobu zo zemného plynu a iných fosílnych palív.

24. Vyššia bezpečnosť dodávok plynu

Slovensko je druhá najplynofikovanejšia krajina v EÚ, a preto je v súčasnej situácii vystavené zvýšenému riziku cenových výkyvov počas celého roka, najmä po ukončení tranzitu plynu cez Ukrajinu od 1.1.2025. Zásobníkové kapacity na Slovensku vo výške 3,5 miliardy kubíkov zemného plynu predstavujú 70 % ročnej spotreby všetkých slovenských odberateľov. Bezpečnosť dodávok plynu pre slovenské domácnosti síce zabezpečuje plyn uskladnený v Bojanoviciach, ale len pre krízovú situáciu v zimnom období a len na 30 dní.

Riešenie

Zvýšime bezpečnosť dodávok plynu a jeho cenovú stabilitu tým, že:

- Vytvoríme platformu pre krátkodobé obchodovanie. SPP bude na tejto platforme ponúkať prebytočné množstvá plynu ostatným dodávateľom plynu na Slovensku namiesto jeho predaja zahraničným obchodníkom. Tento systém bude povinnou súčasťou nového štandardu bezpečnosti dodávok zemného plynu na Slovensku.
- Odstránime administratívne bariéry ťažby zemného plynu na Slovensku a prieskumu ďalších potenciálnych ložísk.

- Zavedieme povinnosť dodávať chráneným odberateľom (domácnosti, malé podniky, zdravotnícke zariadenia a iné definované zariadenia) plyn za najnižšie kontrahované ceny³⁵.
- Uzákonomíme povinné zásoby plynu pre dodávateľov, fyzicky a na území Slovenska. Stanovíme povinnosť dodávateľov vtláčať plyn do zásobníka v letnom období až do výšky 20 % z celoročného predaja, ktoré budú musieť byť uskladnené k 1.11³⁶. Súčasne sa určí regulovaná cena za zásobník.

25. Vyššia energetická efektívnosť vo verejnom sektore

Najmä menšie subjekty verejnej správy nemajú dostatočné kapacity na obstarávanie energií, čo viedlo k tomu, že majú najvyššie jednotkové ceny elektriny a plynu.

Riešenie

Zabezpečíme vyššiu energetickú efektívnosť vo verejnom sektore tým, že:

- Zabezpečíme väčšiu podporu a dostupnosť technickej asistencie pre verejný sektor³⁷.
- Presadíme možnosť kombinovať GES so zdrojmi EÚ³⁸, prípadne inými grantovými zdrojmi, ktoré umožnia realizovať komplexnú obnovu budov, nielen technologických častí.
- Zriadime jedného nákupcu (napr. SPP) pre všetky štátne inštitúcie a organizácie, a tiež VÚC, mestá a obce. Jednotný predajca stanoví ceny elektriny a plynu pre jednotlivé kategórie odberateľov z verejného sektora, ktorí by si za tieto ceny – bez verejného obstarávania mohli zazmluvniť dodávku.

26. Vyššia informovanosť spotrebiteľov

Nízka informovanosť, finančná gramotnosť a slabo zrozumiteľné fakturačné systémy prispievajú k tvorbe a rastu nízkopříjmových skupín trpiacich energetickou chudobou.

35 zákon 250/2012 o regulácii v sieťových odvetviach, vyhláška ÚRSO 450/2022, ktorou sa ustanovuje cenová regulácia dodávky plynu a zákon o energetike 251/2012

36 zákon 250/2012, zákona 251/2012 a vyhláška 450/2022

37 Zo zdrojov Plánu obnovy alebo EŠIF, ktorými by sa financovali technickí poradcovia.

38 Plán obnovy a odolnosti a EŠIF

Riešenie

Zvýšime informovanosť spotrebiteľov tým, že:

- Zrealizujeme kampaň za účelom informovania verejnosti o možnostiach úspor energií, ako aj zvýšenia povedomia spotrebiteľov o ich právach;
- Zavedieme jednotný, prehľadný a pro-zákaznícky formát faktúr za energie;
- Uľahčíme možnosť zavedenia kreditných meracích systémov pre nízkoprijemné skupiny obyvateľov.

27. Efektívne využívanie financovania energetických projektov

Málo efektívne využívanie európskych zdrojov financovania³⁹, ako aj domáceho Environmentálneho fondu v prípade energetických projektov v súčasnosti vytvára nepríjemný a neodôvodnený tlak na štátny rozpočet. Slovensko tiež nevyužíva tieto fondy na to, aby ich čerpanie dostatočne podmienilo splnením podmienok výhodných pre celú spoločnosť. Takými sú napríklad zníženie energetickej náročnosti v podnikoch, ktoré ju majú vysokú, či odstránenie skleníkových plynov z ovzdušia za čo najnižšiu cenu na 1 tonu CO₂eq⁴⁰. Efektívnosť využívania spomenutých fondov je znížená aj v dôsledku toho, že ich nepodporujeme na optimálne využitie lokálne významných obnoviteľných zdrojov (napríklad geotermálnu energiu).

Riešenie

Energeticky náročné podniky podporíme z prostriedkov Environmentálneho fondu za podmienky, že tieto zdroje nebudú využité na predĺženie energeticky zbytočne náročnej výroby, budú rozdeľované s merateľnými cieľmi (v súťaži vyberané projekty na odstránenie skleníkových plynov z ovzdušia za čo najnižšiu cenu na 1 tonu CO₂eq).

Pri podpore projektov zohľadníme aj ich vplyv na rast koncovej ceny energií, pričom podmienkou bude žiaden, alebo iba minimálny vplyv.

Individuálne v rámci európskych finančných zdrojov požiadame o podporu energeticky lokálne významných projektov využívajúcich obnoviteľný zdroj, akým je geotermálna energia, pokiaľ sa preukáže ich efektívnosť v porovnaní s inými možnosťami získavania energie, zohľadňujúc najmä ich environmentálny prínos a zníženie závislosti od dovozu energetických nosičov zo štátov predstávajúcich pre nás bezpečnostnú hrozbu⁴¹.

39 Plán obnovy, Modernizačný fond, Fond na spravodlivú transformáciu, štrukturálne fondy

40 CO₂eq je metrická tona oxidu uhličitého (CO₂) alebo také množstvo akéhokoľvek iného skleníkového plynu, (Oxid uhličitý (CO₂), Metán (CH₄), Oxid dusný (N₂O), Fluórované uhľovodíky (HFC), Plnofluórované uhľovodíky (PFC), Fluorid sírový (SF₆)), ktoré má ekvivalentný potenciál globálneho otepľovania.

41 napr. Ruská federácia

28. Energetický holding

Štát ako väčšinový akcionár spravidla nemá manažérsku právomoc v spoločnostiach, ktoré sú čiastočne sprivatizované.

Súkromní investori majú záujem maximalizovať svoj výnos v podobe vyplatených dividend. Preto sa snažia pri riadení spoločností hospodáriť optimálne. Zároveň sú však väčšinou súčasťou veľkých nadnárodných skupín a niektoré záujmy skupiny tak môžu byť uprednostňované pred záujmom Slovenskej republiky ako akcionára.

Riešenie

Zriadime Štátny energetický holding (ŠEH, sem budú vložené všetky energetické aktíva štátu) ako rovnocenného partnera súkromným akcionárom, reprezentujúceho strategické záujmy štátu pri výstavbe a prevádzke kritickej infraštruktúry v energetike.

Zároveň bude zabezpečovať riadne uplatňovanie dozorných a kontrolných právomocí, ktorými štát disponuje na základe akcionárskych zmlúv a bude trvať na riadnom plnení dividendovej politiky. Predstavenstvo ŠEH bude zodpovedať priamo ministrovi hospodárstva.

Do ŠEH budú presunuté tieto podiely :

- 34% podiel v spoločnosti Slovenské elektrárne, a.s.
- 51% podiel v spoločnosti SPP Infrastructure, a.s.,
- 51% podiel v spoločnosti Západoslovenská energetika, a.s.,
- 51% podiel v spoločnosti Východoslovenská energetika Holding, a.s.,
- 51% podiel v spoločnosti Stredoslovenská energetika Holding, a.s.,
- 100% podiel v spoločnosti Slovenský plynárenský priemysel, a.s.,
- 100% podiel v spoločnosti Transpetrol, a.s.,
- 100% podiel v spoločnosti MH Teplárenský holding, a.s.,
- 100% podiel v spoločnosti Jadrová a vyrad'ovacia spoločnosť, a.s.
- podiel v podniku Vodohospodárska výstavba, š.p. po jeho transformácii

VYUŽÍVANIE NERASTNÉHO

BOHATSTVA SR

29. Úhrady za vyťažené nerasty

Zastaraná legislatíva upravujúca využívanie nerastného bohatstva v SR má mnohé nedostatky a spôsobuje významné aplikačné problémy, na čo poukázal aj Najvyšší kontrolný úrad⁴². Úhrady za vyťažené nerasty nezodpovedajú trhovým podmienkam a proces ich výberu je neefektívny.⁴³ Jednou z bariér ťažby je aj to, že sa lokálne komunity adekvátne nepodieľajú na ziskoch z ťažby, znášajú pritom náklady.

Riešenie

Reformujeme systém úhrad za vyťažené vyhradené nerasty tak, aby sa zásadne zjednodušil spôsob výpočtu úhrad, nastavili prehľadné procesy ich výberu, umožnilo sa dotknutým obciam participovať na príjmoch z nich a časť z nich bola reinvestovaná do odstraňovania banských zát'aží. Zavedieme environmentálny poplatok, ktorý bude zohľadňovať objem ťažby nevyhradených nerastov a časť úhrad za dobývanie vyhradených nerastov prerozdélime medzi obce dotknuté banskou prevádzkou.

Správa úhrad sa bude vykonávať postupmi, ktoré upravuje daňový poriadok. Daňové procesy a konania sú časom overené a dobre legislatívne upravené.

30. Informovanosť a ochrana nerastného bohatstva

Netransparentnosť a slabá informovanosť verejnosti o ochrane a využívaní nerastného bohatstva vedie nielen k slabému záujmu o jeho využívanie, ale aj zneužívaniu informácií a kontaktov na

42 nálezy Najvyššieho kontrolného úradu SR pri kontrole vykonanej na Hlavnom Banskom úrade a Obvodnom banskom úrade Banská Bystrica (protokol č. Z-000017/2021/1070/LJB) a pri kontrole na Ministerstve hospodárstva SR (protokol č. Z-008526/2020/1070/LJB

43 Príkladom je kauza banskej spoločnosti, ktorá viac ako 20 rokov ťažila a spracovávala zlatú rudu a následne predávala zlato, avšak pokiaľ išlo o úhrady, tvrdili, že ťažia iba polymetalickú rudu. V prepočte na vyťažené zlato tak za každý jeden kilogram zlata odvedli Slovenskej republike iba 16 eur.

neprimerané obohatenie pár firiem na úkor nielen konkurencie, ale aj Slovenskej republiky ako vlastníka nerastného bohatstva.

Riešenie

Zásadne zvýšime transparentnosť a zverejňovanie informácií o ochrane a využívaní nerastného bohatstva SR, a to prostredníctvom zverejnenia evidencií vedených bankou štátnou správou a Ministerstvom životného prostredia SR na internete. Už dnes sú viaceré evidencie zverejňované, avšak často sú neaktuálne a nemajú predpísané povinne zverejňované údaje. Zavedieme preto povinnú štvrt'ročnú periodicitu aktualizácie údajov v evidenciách a údaje, ktoré musia byť zverejnené. Nerastné bohatstvo je verejným statkom, a preto si zaslúži verejnú kontrolu na báze verejne dostupných dát.

31. Banské odpady

Mnoho úložísk banských odpadov (haldy, odkaliská) sú zároveň environmentálnymi zát'azami, zaradenými v registroch environmentálnych zát'azí. Slovensko nedostatočne využíva, že sú zároveň aj nevyužitým zdrojom nerastných surovín, ktoré by mohli byť pri odstraňovaní zát'azí využívané ako zdroj druhotných surovín, a tým znižovať finančnú zát'az odstraňovania takýchto zát'azí štátom.

Riešenie

Vytvoríme mechanizmus udeľovania grantov⁴⁴ na výskum a následné moderné technologické prepracovanie banských odpadov s cieľom opätovne využiť obsah nerastných surovín v takýchto odpadoch tak, aby to viedlo k efektívnejšiemu odstraňovaniu environmentálnych zát'azí prostredníctvom ich opätovného vyt'aženia.

44 zo zdrojov EÚ

ZAHRANIČNO-OBCHODNÁ

POLITIKA

32. Voľný medzinárodný obchod

V svetovej ekonomike narastá protekcionizmus a nacionalizmus, oba sú hrozbou pre slovenskú otvorenú ekonomiku.

Riešenie

Budeme podporovať voľný obchod a mnohostranné obchodné dohody na pôde medzinárodných organizácií. Budeme podporovať zblížovanie EÚ a USA v medzinárodnom obchode, budeme podporovať všetky snahy Európskej komisie rozširovať počet krajín a regionálnych zoskupení krajín, s ktorými má EÚ uzavreté zmluvy o voľnom obchode. A budeme sa rozhodne zasadzovať za reformu momentálne málo funkčnej Svetovej obchodnej organizácie (WTO), pretože medzinárodný obchod založený na pravidlách a ich vynucovaní je životne dôležitý pre malú slovenskú ekonomiku.

33. Odstraňovanie bariér pre slovenské firmy na vnútornom trhu EÚ

Slovenské firmy sa stále stretávajú s nedostatočne voľným prístupom ich výrobkov a služieb na trhy v iných krajinách EÚ, problémom je aj verejné obstarávanie, vrátenie DPH či vykonávanie živnostenského podnikania.

Riešenie

Prípravíme zoznam prekážok pre slovenských podnikateľov vo fungovaní vnútorného trhu EÚ a budeme presadzovať ich zrušenie na úrovni EÚ.⁴⁵

45 Podobný zoznam bariér pripravilo napr. Poľsko: <https://www.gov.pl/web/rozwoj-technologie/mr-przygotowalo-czarna-ksiega-bariery-na-ktore-polskie-firmy-napotyka-w-panstwach-ue>

34. Efektívne riadenie ekonomickej diplomacie

Ekonomická diplomacia dnes nedosahuje požadované výsledky v podpore exportu a prílevu zahraničných investícií. Sieť obchodných radcov (dnes ekonomických diplomatov) je pod ministerstvom zahraničných vecí a nie pod ministerstvom hospodárstva, resp. SARIO⁴⁶. V dôsledku toho nedostatočne reaguje na potreby ekonomiky a slovenských podnikateľov.⁴⁷

Riešenie

Po uskutočnení auditu činnosti obchodných radcov nastavíme na ich prácu kľúčové výkonnostné ukazovatele⁴⁸ a vrátime riadenie siete späť do pôsobnosti ministerstva hospodárstva a SARIO.

35. Efektívne riadenie Eximbanky

Chýba dostatočné prepojenie medzi potrebami podnikateľských subjektov a nastavením nástrojov Eximbanky. Problémom je skutočnosť, že Eximbanka je v kompetencii ministerstva financií, ktoré však nemá v kompetencii export a investície slovenských podnikateľov a firiem.

Riešenie

Zmeníme systém riadenia Eximbanky vrátane zdieľania kompetencie za riadenie Eximbanky medzi ministerstvom financií a ministerstvom hospodárstva tak, aby Eximbanka viac a pružnejšie reagovala na podnety podnikateľov.

46 Slovenská agentúra pre rozvoj investícií a obchodu

47 Správa o stave malého a stredného podnikania v SR, 2022, podľa štatistických údajov Eurostatu.

48 Pri zavádzaní konkrétnych zmien a systému výkonnostných ukazovateľov sa budeme inšpirovať dobrou praxou menších krajín EÚ v tejto oblasti, napr. Fínska či pobaltských krajín.

EUROFONDY A PODPORA INVESTÍCIÍ

36. Klúčový ukazovateľ výkonnosti

Zvýšenie prílevu priamych zahraničných investícií, ako nepriamy ukazovateľ kvality podnikateľského prostredia, v súčasnosti nie je jedným z hlavných ukazovateľov výkonnosti práce ministerstva hospodárstva.

Riešenie

Zvýšenie prílevu priamych zahraničných investícií zadefinujeme ako jeden z hlavných ukazovateľov výkonnosti práce ministerstva hospodárstva.

37. Registrácia len raz

Pri uchádzaní sa o granty, dotácie a podpory sa v súčasnosti žiadatelia musia opakovane registrovať na webových stránkach rôznych agentúr.

Riešenie

V podmienkach ministerstva hospodárstva zabezpečíme, aby registráciu stačilo žiadateľom vykonať len raz a nie opakovane na weboch SBA⁴⁹, SARIO⁵⁰ a SIEA⁵¹.

38. Efektívnejšie riadenie investícií z Modernizačného fondu

Udeľovanie dotácií z Modernizačného fondu, ktorý je určený na podporu investícií do výroby a využitia energie z obnoviteľných zdrojov, energetickej účinnosti a skladovania energie, je v kompetencii ministerstva životného prostredia napriek tomu, že ministerstvo hospodárstva má lepšiu expertízu na riadenie projektov s týmito cieľmi.

Riešenie

Presunieme riadenie Modernizačného fondu do kompetencie MH SR, čím zabezpečíme efektívnejšie využitie týchto zdrojov.

49 [Slovak Business Agency](#)

50 [Slovenská agentúra pre rozvoj investícií a obchodu](#)

51 [Slovenská inovačná a energetická agentúra](#)

A close-up portrait of a man with short, dark hair and a light beard, looking directly at the camera with a slight smile. He is wearing a dark, high-collared sweater. The background is plain white.

LADISLAV MATEJKA

Tímlíder pre
dopravu
a stavebníctvo,
krajský predseda
SASKY pre Trenčín

**NA SLOVENSKU
SA DAJÚ DOSIAHNUŤ
VEĽKÉ VECI**

**EKONOMICKÉ
REZORTY**

DOPRAVA A VÝSTAVBA

12 **3** 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15

CESTNÁ INFRAŠTRUKTÚRA

1. Prioritizácia diaľnic podľa spoločenskej návratnosti

Budovanie diaľnic a rýchlostných ciest v Slovenskej republike sa roky realizovalo spravidla podľa toho, ktorá strana bola práve vo vláde. Teda prioritne podľa politických preferencií, nie podľa toho, kde boli cesty najviac zaťažené a podľa toho, kde jeden kilometer cesty priniesol občanom Slovenska najviac úžitku.

Riešenie

Zavedieme prioritizáciu úsekov diaľnic a rýchlostných ciest. Kritériá nastavíme podľa vyt'aznosti daných úsekov a ekonomickej návratnosti investície. Rozhodujúce nebude len to, koľko finančných príjmov získame na jedno investované euro, ale aj ako sa zvýši rýchlosť a plynulosť dopravy v dotknutých regiónoch, ako sa v nich zvýši životná úroveň, ako sa zlepší životné prostredie, či ako sa v nich zvýši dostupnosť zdravotníctva a školstva.

2. Zrýchlenie rekonštrukcie mostov

Technický stav mostov sa systematicky zhoršuje a situácia začína byť alarmujúca¹. Od roku 2010 stúpol počet mostov na cestách I. triedy, ktoré sú v zlom až havarijnom stave zo 186 na 493. Postupne dochádza k uzatváraniu mostov v SR (napr. most do Hlohovca). To ohrozuje bezpečnosť a plynulosť dopravy a v neposlednom rade aj životné prostredie. Jedným z dôvodov je, že mosty sa obnovovali prioritne projektmi spolufinancovanými z eurofondov, čo viedlo k odsúvaniu obnov.

Riešenie

Zrýchlime rekonštrukciu mostov tým, že nastavíme udržateľný systém financovania obnovy a modernizácie mostov s využitím všetkých zdrojov financovania.

1 NKÚ: Rekonštrukcie, opravy a údržba mostov na cestách I., II. a III. triedy, Správa o výsledkoch kontroly, 2021

3. Odklon kamiónov z ciest II. a III. triedy

Nákladné vozidlá často využívajú cesty II. a III. triedy, ktoré nie sú na takú intenzitu dopravy stavané. Taktiež sú tieto cesty trasované cez obce, čím sa znižuje kvalita života občanov.

Riešenie

Znížime výšku poplatku za jazdu po diaľnici a cestách I. triedy a zvýšime sadzbu za vybrané úseky ciest II. a III. triedy, ktorá je v súčasnosti nulová, tak, aby sa celkový objem vybraný na mýte nezvýšil. Zohľadníme pri tom aj emisné kategórie. Nastavíme cenu za prejazd tak, aby nákladné vozidlá boli v prípade tranzitu ekonomicky motivované využívať diaľnice a cesty I. triedy, ale mali možnosť obslúžiť aj jednotlivé obce bez napojenia na diaľnice a cesty I. triedy.

4. Kontroly preťaženia ciest

Autá jazdiace po cestách I. triedy sú preťažené (hlavne nákladné autá prepravujúce drevo a stavebné mechanizmy), a tým ich neúmerne ničia².

Riešenie

Zabezpečíme dynamické váženie a zvýšime kontroly na vybraných úsekoch³, čím lepšie ochránime cestnú sieť, a zároveň vytvoríme férové prostredie pre tých, ktorí pravidlá dodržiavajú.

5. Meranie skutočných emisií v doprave

V súčasnosti sa za ekologické správanie často označujú aktivity na základe pocitov, a nie na základe analýz a meraní z praxe. Príkladom sú elektromobily nabíjané elektrinou vyrobenou v elektrárnach spaľujúcich uhlie, ktoré sa považujú za bezemisné.

Riešenie

Budeme podporovať a na úrovni EÚ presadzovať, aby sa pri hodnotení environmentálnych dopadov dopravy prihliadalo na celkové množstvo vyprodukovaných emisií od výroby energie, výroby paliva a pri samotnej jazde, vyjadrené exaktne v gramoch CO₂ na kilometer.

2 <https://www.teraz.sk/ekonomika/doprava-cesta-i-trieda/34841-clanok.html>

3 Na určenie najrizikovejších úsekov vypracujeme v spolupráci s Políciou SR, Slovenskou lesnícko-drevárskou inšpekciou SR a Inšpektorátom práce vypracujeme „Mapu preťaženia miest a úsekov“.

6. Oddelené cyklochodníky pri výstavbe a rekonštrukciách

Na Slovensku nie je vybudovaná bezpečná infraštruktúra pre cyklistov.

Riešenie

Navrhujeme zmeny v predpisoch⁴ tak, aby sa pri výstavbe a rekonštrukciách ciest myslelo na cyklistickú dopravu a všade, kde to bude efektívne a od verejnosti žiadané, sa doplnia oddelené cyklistické chodníky, aby cyklotrasy neboli prerušené a boli bezpečné.

PRAVIDLÁ

CESTNEJ PREMÁVKY

7. Kratší čas medzi priestupkom a oznámením o pokute

V súčasnosti je povinnosť hlásenia priestupku do jedného mesiaca len v prípade priestupku jazdy po diaľnici bez diaľničnej známky. Ak príde pokuta za nesprávnu jazdu po niekoľkých mesiacoch alebo až rokoch, nemá už výchovný efekt.

Riešenie

Skrátíme lehotu na zaslanie informácie o priestupku⁵ na jeden mesiac od jeho zaznamenania. Podľa odborných štúdií má na porušovanie pravidiel cestnej premávky väčší vplyv včasnosť pokuty než jej výška.⁶ Čím skôr pokuta vodičovi príde, tým má výchovnejší účinok.⁷ Týmto opatrením teda zvýšime bezpečnosť na cestách bez nutnosti zaviesť neprimerane drastické pokuty už aj za malé priestupky vodičov.

4 doplnenie cestného zákona

5 zisteného cez objektívnu zodpovednosť

6 European Transport Safety Council (2022): How traffic law enforcement can contribute to safer roads, PIN Flash Report 42

7 Napríklad vo Švédsku príde pokuta do týždňa.

8. Trest formou čakania

Bloková pokuta nie vždy motivuje vodičov, aby pri pokračovaní v jazde znížili rýchlosť, mnohých by viac k dodržiavaniu predpisov motivovala "strata" času.

Riešenie

Zavedieme možnosť uložiť pokutu za rýchlu jazdu aj formou povinnosti odstavenia vozidla na stanovený čas, napríklad jednu hodinu na najbližšom bezpečnom mieste.

9. Primeranosť pokút

Výška pokuty často nezávisí od závažnosti priestupku. Napríklad pri parkovaní je rovnaká výška pokuty v prípade, že niekto parkoval o minútu dlhšie, ako keď nechal auto zaparkované bez platenia aj týždeň.

Riešenie

Zmeníme zákon o cestnej premávke a priestupkový zákon tak, aby aj u objektívnej zodpovednosti za konkrétny priestupok bola výška pokuty podľa preukázanej závažnosti konania.

10. Zrušenie nadbytočných povinností pre technikov STK

Povinnosť technikov STK mať vodičské oprávnenia na všetky kategórie vozidiel, ktorých kontrolu vykonávajú, je nadbytočná, pretože technici sa pri kontrole riadia metodikou a v prípade potreby môžu poveriť vodiča, aby po linke STK viedol vozidlo on sám.

Riešenie

Zrušíme povinnosť technikov STK mať vodičské oprávnenia na všetky kategórie vozidiel, ktorých kontrolu vykonávajú.

11. Rovnaké podmienky pri vyplácaní cestovných náhrad v medzinárodnej cestnej doprave

V dôsledku nových pravidiel EÚ⁸ a zachovania starých pravidiel slovenskej legislatívy⁹ pre zamestnancov - vodičov sa pracovná sila slovenského vodiča vyslaného na územie členského štátu stala drahšou ako pracovná sila domáceho vodiča. To spôsobuje, že slovenskí dopravcovia majú vyššie náklady na vodičov ako domáci dopravcovia.

Riešenie

Po vzore okolitých štátov prijmemo takú úpravu odmeňovania zamestnancov - vodičov medzinárodnej dopravy, aby pri vyslaní vodičov nevedla k vyšším nákladom ako majú domáci dopravcovia.

12. Úprava systému základnej kvalifikácie vodičov

Vedenie vozidiel kategórie C, CE, D a DE podlieha povinnej základnej kvalifikácii a povinnému výcviku. Právo EÚ¹⁰ dáva členským štátom dve možnosti zabezpečenia systému základnej kvalifikácie: 1. kombinácia účasti na kurze a skúšky alebo 2. len skúška. Na Slovensku sa zaviedla 1. možnosť - systém kombinácie kurzu a následnej skúšky.

Vyžadovanie účasti na kurze je nadbytočná, keďže v súčasnosti sú predmetné vozidlá vybavené modernými systémami, na ktoré vodičov aj tak musia školiť samotní dopravcovia.

Riešenie

Zmeníme systém základnej kvalifikácie - uplatníme možnosť zabezpečenia systému základnej kvalifikácie iba prostredníctvom zloženia skúšky.

-
- 8 Nadobudnutím účinnosti Smernice Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2020/1057 z 15. júla 2020, ktorou sa stanovujú špecifické pravidlá vo vzťahu k smernici 96/71/ES a smernici 2014/67/EÚ pre vyslanie vodičov v odvetví cestnej dopravy dňa 2. februára 2022 pribudli slovenským dopravcom nové povinnosti v oblasti vysielania zamestnancov – vodičov medzinárodnej cestnej dopravy. Od tohto dátumu, v prípade, že zamestnanec – vodič sa bude považovať za vyslaného musí byť odmenený za vykonanú prácu v súlade s právnym poriadkom hostiteľského štátu.
- 9 cestovné náhrady podľa slovenskej legislatívy
- 10 smernica EÚ parlamentu a Rady (EU) 2022/2561 o základnej kvalifikácii a pravidelnom výcviku vodičov určitých cestných vozidiel nákladnej a osobnej dopravy

13. Prísnejšie tresty za alkohol

Jedným z významných problémov bezpečnosti na slovenských cestách dlhodobo ostáva alkohol za volantom. Pri nehodách spôsobených alkoholom dlhodobo neznížujeme počty úmrtí. Pre rovnaké obdobie rokov 2010 a 2021 smrteľné nehody spôsobené alkoholom narástli z 26 na 35.¹¹ Stúpa aj tendencia zisteného alkoholu za volantom.¹²

Riešenie

V prípade, ak bude vodičovi pri jazde motorovým vozidlom, na ktoré je potrebné vodičské oprávnenia skupiny C, CE, D alebo DE (kamión alebo autobus), zistené požitie alkoholu nad 1 promile, mu bude zadržané vodičské oprávnenie pre tieto skupiny na dobu minimálne 3 rokov.

ŽELEZNIČNÁ DOPRAVA

14. Liberalizácia osobnej železničnej dopravy

Kvalita služieb štátnej Železničnej spoločnosti Slovensko, a.s. je nízka, navyše je táto spoločnosť výrazne dotovaná štátom. Slovensko nevyužíva mnohé možnosti súkromných prepravcov, ktorí dokážu zabezpečovať služby pre pasažierov efektívnejšie, teda s lepším pomerom kvality k cene.

Riešenie

Postupne liberalizujeme osobnú dopravu na železničných trasách, kde tým dosiahneme viac kvality a rýchlejšiu dopravu za cenu platenú cestujúcimi. Zmluvy vo verejnom záujme budú podliehať verejnej súťaži.¹³

15. Privatizácia železničnej spoločnosti Cargo

Na liberalizovanom európskom trhu nákladnej železničnej dopravy, kde pôsobia desiatky spoločnos-

11 Európska Komisia, ECORYS, ITS (2021): [Prevention of driving under the influence of alcohol and drugs](#)

12 <https://hnonline.sk/auto/servis/96055298-policia-zverejnila-sialene-cisla-za-volantom-tento-rok-odhalila-mnozstvo-opitych-vodicov>

13 <https://www.mindop.sk/ministerstvo-1/doprava-3/zeleznicna-doprava/liberalizacia-osobnej-zeleznicnej-dopravy>

ti, má Železničná spoločnosť Cargo Slovensko, a.s. čoraz väčšie problémy¹⁴. Cargo síce v uplynulých rokoch viackrát dosiahlo nepatrný účtovný zisk, no vždy to bolo s pomocou účtovných manévrov¹⁵. Od roku 2006, kedy bola zvažovaná privatizácia, prišla firma o stovky miliónov eur hodnoty podniku, ktoré mohli byť v prípade predaja v roku 2006 použité napríklad na zníženie daní občanov.

Riešenie

Presadíme privatizáciu štátnej železničnej spoločnosti Cargo.

16. Zrýchlenie rekonštrukcie železničnej infraštruktúry

Technický stav koľajníc a aj celej železničnej infraštruktúry je problematický¹⁶. Jedným z dôvodov je, že do obnovy sa investovali prioritne financie z eurofondov, čo viedlo k odsúvaniu obnov.

Riešenie

Zrýchlime obnovu koľajníc a celej železničnej infraštruktúry tým, že nastavíme udržateľný systém financovania s využitím všetkých zdrojov financovania.

LETECKÁ DOPRAVA

17. Vstup strategických investorov do prevádzky letísk

Štát nedokáže efektívne riadiť svoje medzinárodné letiská¹⁷. Letisko Bratislava od roku 2008 ne-pretržite generuje stratu.

Riešenie

Podporíme vstup strategických investorov do prevádzky letísk tak, aby došlo k ich rozvoju a zvýšeniu dostupnosti leteckej dopravy pre občanov SR.

14 Iness: Privatizácia 3.0, Zdravšia ekonomika potrebuje menej štátnych podnikov, 2020

15 <https://hnonline.sk/finweb/ekonomika/22315644-statne-cargo-je-po-dvoch-rokoch-strat-v-rekordnom-pluse-je-za-tym-aj-jeden-manever>

16 <https://hnonline.sk/finweb/ekonomika/96074569-ceskym-draham-dosla-trpezlivost-a-poslali-list-kolajnice-na-slovensku-su-v-trist-nom-stave-ziadame-napravu>

17 <https://www.trend.sk/ekonomika/otazka-roka-kto-zachrani-bratislavske-letisko-kosice-mu-nastavuju-zrkadlo>

18. Pravidlá pre používateľov dronov

Slovenská republika mala mať už od roku 2021 zavedený register dronov a systémy pre používateľov dronov. Tie však do dnešnej doby chýbajú.¹⁸ Bez nich nemajú používatelia dronov vymedzený priestor pre svoju činnosť a vyžaduje sa od nich neúmeraná byrokracia.

Riešenie

Zavedieme register dronov a systémy pre používateľov dronov. Novelou leteckého zákona definujeme pravidlá pre používateľov dronov.

VÝSTAVBA

19. Prioritizácia obnovy štátnych budov

Štát spravuje takmer 10-tisíc budov, ktorých zlý stav sa prejavuje aj vo vysokej spotrebe energií. Chýba systematický prístup k správe budov vrátane ich obnovy. Z dôvodu neexistujúcej koordinácie pri prenájme a predaji majetku dochádza k vyšším výdavkom a k ich horšiemu spravovaniu. Obnovy štátnych budov sú realizované výlučne na základe preferencií a finančných možností jednotlivých rozpočtových kapitol, nie na základe ich prínosu z celospoločenského hľadiska¹⁹.

Obrovským problémom pri obnove verejných budov je aj nedostatok základných informácií o reálnej spotrebe. Najvyšší kontrolný úrad konštatoval, že štát nezberia údaje potrebné na posúdenie efektivity využitia nehnuteľností.²⁰

18 <https://auto.pravda.sk/magazin/clanok/649032-pouzivanie-dronov-chysta-sa-novy-letecky-zakon-prinesie-zasadne-zmeny/>

19 ÚHP: Prioritizácia obnovy štátnych budov, 2022

20 NKÚ: Mnoho adries štátu, 2021

Riešenie

Zavedieme systém prioritizácie obnovy štátnych/verejných budov na základe technických a energetických parametrov danej budovy. Najvyššiu prioritu pri obnove budú mať budovy s najvyššou spoločenskou návratnosťou.

Doplníme centrálnu evidenciu majetku o nákladové ukazovatele a ukazovatele efektívnosti využitia priestorov.

20. Jasné pravidlá stavebných úradov

Stavebné úrady často tú istú vec neposudzujú rovnako. Napríklad pri zateplení obvodovej steny a strechy jeden stavebný úrad vyžaduje stavebné povolenie, druhý ohlášku.

Riešenie

Zavedieme a zverejníme jasné pravidlá, kedy bude stavebnými úradmi vyžadované stavebné povolenie a kedy ohláška.

21. Zmena hlasovania vlastníkov bytov

V súčasnosti má pri hlasovaniach na schôdzach vlastníkov bytov každý byt rovnakú "váhu" hlasu bez zohľadnenia veľkosti bytu. Vlastníci s väčšou podlahovou plochou bytu však odvádzajú do fondu opráv viac financií.

Riešenie

Pre nové bytové domy zmeníme spôsob hlasovania vlastníkov bytov a nebytových priestorov z dnešného hlasovania 1 byt = 1 hlas na hlasovanie podľa veľkosti obytnej plochy vlastníka.

A close-up portrait of a middle-aged man with short, graying hair, a beard, and black-rimmed glasses. He is wearing a dark suit jacket over a white collared shirt. He has a slight smile and is looking directly at the camera. The background is plain white.

JÁN RUDOLF

Tímlíder SASKY
pre eurofondy,
predseda
Správy štátnych
hmotných rezerv

**EUROFONDY
TREBA ČERPAŤ,
NIE KRADNÚŤ**

**EKONOMICKÉ
REZORTY**

EUROFONDY A INFORMATIZÁCIA

123 4 56789101112131415

1. Nárokovateľnosť

Pri hodnotení projektov verejnej správy dochádza k subjektívnemu rozhodovaniu, korupčnému a klientelistickému správaniu hodnotiteľa.

Riešenie

Zabezpečíme uplatňovanie princípu nárokovateľnosti¹ v rámci podpory subjektov verejnej správy vrátane subjektov územnej samosprávy, resp. vo všeobecnosti vo všetkých prípadoch, kedy nie je zmysluplné poskytovanie podpory na dopytovo-orientovanom princípe².

Príslušné subjekty ako nositelia daných projektov budú vopred vedieť, že dostanú podporu, ak splnia vopred jasne stanovené podmienky na poskytnutie pomoci, ktoré sa definujú vo vyhlásených výzvach.³

2. Návratná forma podpory

Disponibilné zdroje na podporu podnikateľského sektora sa stále vo veľkej miere poskytujú nenávratnou (grantovou) formou pomoci, čo je jednak neefektívne, a jednak to negatívne vplýva na trhové prostredie.

Riešenie

Namiesto jednorazovej nenávratnej pomoci budeme presadzovať širšie využitie návratnej formy pomoci na podporu podnikateľských subjektov, príp. kombináciu nenávratnej a návratnej formy pomoci. Týmto spôsobom sa okrem minimalizácie nevhodného narúšania trhového prostredia umožní opätovné použitie daných prostriedkov na ten istý účel (pákový efekt).

-
- 1 Nárokovateľnosť je princíp poskytujúci žiadateľovi z verejného sektora istotu, že po splnení všetkých stanovených podmienok vo výzve bude jeho projekt automaticky podporený. Týmto sa odstráni subjektívne rozhodovanie hodnotiteľa a vo veľkej miere eliminuje korupčné a klientelistické správanie, pretože obce, resp. iní uchádzači z verejného sektora nebudú musieť hľadať politickú, či inú podporu pre svoje projekty.
 - 2 napr. v prípade podpory podnikateľských zámerov je žiaduce vyberať projekty na princípe súťaže
 - 3 Resp.základné podmienky možno definovať ešte pred vyhlásením výzvy, napr. v rámci harmonogramu výziev alebo v „informačných listoch“ o jednotlivých výzvach.

3. Jednoduchšia komunikácia so žiadateľmi

Riadiaca dokumentácia je zbytočne dlhá (počtom strán) a príliš odborne písaná.

Riešenie

Zjednodušíme komunikáciu so žiadateľmi⁴, budeme s nimi komunikovať "ľudskou rečou"⁵ pri implementácii Programu Slovensko, ako aj Plánu obnovy a odolnosti (výzvy, príručky, formuláre projektov, žiadosť o platbu atď.).

4. Pomoc menším obciam s projektmi

Menšie mestá a obce nemajú dostatok pracovníkov a finančných prostriedkov na prípravu projektov.

Riešenie

Budeme viac využívať a zapájať regionálne štruktúry⁶ (informačné centrá pri VÚC) a skvalitňovať ich činnosť, aby kvalifikovane pomáhali obciam a mestám pri príprave projektov, hlavne v tých obciach, kde nemajú dostatok pracovníkov a financií na prípravu projektov.

5. Orientácia na výsledky

Pri eurofondoch sa nedostatočne orientujeme na výsledky, dôraz je kladený na čerpanie a formálnu stránku projektov.

Kvalitné projekty, ktoré majú významný potenciál, nemusia byť schválené pre jeden formálny nedostatok, akým je napr. splnomocnenie neoverené notárom.

Riešenie

Budeme uplatňovať výsledkovo-orientovaný prístup, to znamená minimalizovať dôraz na formálnu stránku výstupov žiadateľov v rámci jednotlivých implementačných procesov. Cieľom je podporiť najkvalitnejšie projekty z hľadiska prínosov k stanoveným cieľom a plánovaným výsledkom (najlepšie projekty z hľadiska hodnoty za peniaze) a nie najlepšie napísané projekty. Tomu je potrebné prispôsobiť kritériá a systém na výber projektov a minimalizovať administratívne požiadavky na

4 výzvy, príručky, formuláre projektov, žiadosť o platbu, atď.

5 Napríklad zjednodušíme texty pre žiadateľov, aby nemuseli čítať niekoľko 100-stranových dokumentov pri príprave a implementácii projektov.

6 Tieto štruktúry budú financované z tzv. technickej pomoci.

žiadateľov, ktoré môžu byť zdrojom chybovosti, a to najmä využitím IT podporných nástrojov/automatizovaných formulárov, ako aj využitím zjednodušeného vykazovania výdavkov.

6. Zjednodušené vykazovanie

Súčasný spôsob vykazovania výdavkov vo vyhlasovaných výzvach je administratívne náročný pre mnohých prijímateľov. Slovensko dlhodobo nedostatočne využíva možnosti zjednodušeného vykazovania výdavkov podporujúce orientáciu na výsledok.

Riešenie

Zabezpečíme maximálne možné využívanie⁷ zjednodušeného vykazovania výdavkov vo vyhlasovaných výzvach, tak aby sa znížila administratívna záťaž v súvislosti s preukazovaním oprávnenosti vynaložených výdavkov.

7. Efektívna elektronizácia procesov administrácie eurofondov

Efektívnosť implementácie eurofondov je zásadným spôsobom limitovaná nedostatočnou elektronizáciou procesov administrácie a nedostatočným využívaním možností, ktoré v súčasnosti IT nástroje ponúkajú⁸.

Riešenie

Zabezpečíme efektívny a užívateľsky-priateľský manažérsky IT systém implementácie eurofondov, reálne podporujúci prácu jeho užívateľov (integrácia dát z iných informačných systémov, ich automatické vyhodnocovanie, generovanie dokumentov). To má potenciál zásadne zefektívniť, a tým aj zrýchliť proces implementácie projektov a zásadne znížiť administratívnu záťaž na strane poskytovateľov aj prijímateľov.

7 Zabezpečíme povinné využívanie tzv. zjednodušeného vykazovania výdavkov vo všetkých podporovaných oblastiach/aktivitách, v ktorých je to možné z hľadiska stanovených pravidiel a vhodné z hľadiska charakteru podporovaných aktivít.

8 Európsky dvor audítorov: Review 04/2023: Digitalising the management of EU funds

INFORMATIZÁCIA

8. Moderný portál Slovensko.sk

Portál Slovensko.sk nie je dostatočne používateľsky prívetivý, čo odrádza mnohých občanov od jeho využívania.

Riešenie

Portál Slovensko.sk bude oveľa prívetivejší a jednoduchší na používanie, orientovaný na životné situácie občanov a podnikateľov. Zabezpečíme, aby mal nielen prehľadný a intuitívny dizajn, ale aby fungoval na základe logiky a procesov nezávislých na papierových dokumentoch. Portál Slovensko.sk rozšírime o možnosť pre občanov poskytovať spätnú väzbu k jednotlivým životným situáciám. Vytvorený bude tiež lepší spôsob používateľskej podpory portálu.

9. Zjednodušenie a zefektívnenie služieb štátu poskytovaných občanom

V súčasnosti sa málo pracuje na zjednodušení úkonov medzi občanom a štátnym úradom a tiež medzi úradmi samotnými. Procesy sú zložité a ich podpora informačnými systémami často nelogická a nesystémová. To negatívne ovplyvňuje dôveru občanov v eGovernment a ich ochotu využívať tieto služby.

Riešenie

Zreformujeme procesy⁹, cez ktoré prechádzajú žiadosti občanov tak, aby sa k výsledkom dostal buď cez jeden úrad alebo výlučne on-line. Digitalizácia procesov stransparentni vybavovanie podaní občanov poskytovaním informácií, v akom stave vybavenia sa podanie nachádza.

10. Agilné obstarávanie IT

Motiváciou pre centralizované nákupy v oblasti IT je často snaha o redukciu rizika na strane štátu. Obstarávanie obrovských, niekoľkoročných zákaziek má v niektorých prípadoch svoje opodstat-

⁹ Dôležitou súčasťou tohto riešenia je aj školenie úradníkov a občanov v používaní nových digitálnych nástrojov a služieb.

nenie, existuje však podozrenie, že niektoré nákupy rádovo v miliónoch eur sa pre štát násobne predražili. Firmy si navyše prisvojujú autorské práva a štátu tak mnohokrát nezostane nič, len prevádzkovať uzatvorený systém za nevýhodných podmienok.

Riešenie

Zavedieme princípy modulárneho obstarávania¹⁰ v štátnom IT po vzore americkej agentúry 18F¹¹. Vďaka modulárnemu obstarávaniu bude možné problémy a prekážky riešiť flexibilnejšie, prioritizovať hlavné časti systému, ktoré môžu byť spustené skôr, kým ešte nie sú vytvorené doplnkové funkcie. Vytvára sa tým väčší tlak na dodávateľa, aby spolupracoval so štátom, pretože môže byť v procese nahradený, projekt dokáže flexibilnejšie reagovať na inovácie v IT prostredí a znižuje sa tým riziko nedokončenia projektu.¹² Budeme podporovať transparentnosť v procese obstarávania IT, aby sme zabezpečili spravodlivú súťaž a dosiahli najlepšiu hodnotu pre občanov. Taktiež budeme preferovať riešenia, ktoré umožňujú štátu mať kontrolu a vlastníctvo nad vytvoreným softvérom.

11. Angažovaný pripomienkový proces

Štát nezahŕňa relevantné organizácie do pripomienkovania projektov eGovernmentu, čím prichádza o dôležité výstupy/pripomienky.¹³ Dôsledkom je nedostatočné využitie potenciálu a znalostí týchto organizácií pri tvorbe a implementácii projektov.

Riešenie

Zahrnieme relevantné organizácie¹⁴ do pripomienkovania projektov eGovernmentu na príslušných úrovniach verejnej správy s cieľom zrýchliť a zefektívniť pripomienkový proces. Dôraz budeme klásť na proaktívnu komunikáciu zúčastnených strán a na získavanie spätnej väzby pre zefektívnenie verejnej správy pomocou lepšieho využívania digitálnych služieb.

10 Namiesto toho, aby sa jeden veľký a komplexný projekt obstaral naraz ako celok, budeme projekty rozdeľovať na niekoľko častí, pričom každé obstarávanie bude sledovať nejaký čiastkový cieľ projektu/nejakú jeho etapu.

11 <https://18f.gsa.gov/2018/03/13/win-big-by-going-small/>

12 Každý IT projekt sa bude musieť riadiť PDCA cyklom. Plan (naplánuj) -> Do (implementuj) -> Check (over dáta) -> Act (jednaj). Cyklus napomáha neustále zlepšovať procesy a zvyšovať štandardy.

13 <https://www.teraz.sk/najnovsie/slovenskodigital-ziada-stiahnutie-spr/707133-clanok.html>

14 napríklad Radu vlády pre digitalizáciu, slovensko.digital, IT Asociácia Slovenska

12. Štandardná dokumentácia

Úrady často nedisponujú dokumentáciou k vlastným systémom, ktorá by obsahovala popisy procesov z hľadiska IT systémov, teda napr. integračné rozhrania, pokyny pre prevádzku a údržbu. Vzniká tak riziko, že úpravy systému budú obmedzené na dodávateľa s technickým a procesným know-how vytvorenej infraštruktúry, čo zvyšuje riziko zvýšenej závislosti na dodávateľoch (“vendor-lock-in”), náklady integrácie systémov a obmedzuje možnosti na otvorenú súťaž na rozvoj a prevádzku IS.¹⁵

Riešenie

Zabezpečíme, aby bola k projektom dodávaná detailná procesná dokumentácia. Dokumentácia k existujúcim IS bude štandardizovaná, jej odovzdanie pri preberaní úprav a informačného systému bude povinné a povinné bude aj jej udržiavanie.

13. Prioritizácia projektov na základe analýzy prínosov a nákladov

Ústredné orgány štátnej správy kladú pri realizácii projektov v oblasti IT dôraz skôr na kvantitu, než na kvalitu spustených projektov. Neexistuje prioritizácia projektov podľa dôležitosti a návratnosti, čo spôsobuje zníženie efektívneho fungovania štátneho IT (realizácia prioritných projektov sa predlžuje).

Riešenie

Ústredné orgány štátnej správy si spoločne vytýčia niekoľko prioritných a konkrétnych projektov na základe analýz prínosov a nákladov, ktoré sa budú v sledovanom období realizovať. Už sa viac nebude opakovať situácia, že sa robí všetko naraz, pričom žiaden z projektov nie je dotiahnutý do konca.

14. Monitoring využívania IT systémov a ich prínosov

Štát nesleduje a nevyhodnocuje dosiahnuté prínosy informačných systémov (ani jeho využívanie). Samotné údaje o reálne dosiahnutých prínosoch informačných systémov, či údaje o reálne dosiahnutej úspore času úradníkov nie sú v súčasnosti často dostupné v dostatočnej kvalite.

15 ÚHP: Revízia výdavkov na informatizáciu. Záverečná správa, 2020

Niektoré štátne IT projekty sú zbytočné, nevyužitelné¹⁶, predražené¹⁷, alebo inak neefektívne. Tak tiež existujú projekty, ktoré sa realizujú len preto, že sú čiastočne kryté z eurofondov, a teda akoby "zadarmo", no neprihliada sa na následné náklady pri údržbe, využiteľnosť, či iné parametre.

Riešenie

Monitorovanie reálne dosiahnutých výsledkov vyžaduje vytvorenie jedného informačného miesta, kde budú verejne dostupné výsledky o využívaní služieb, ich nákladoch a dosiahnutej úspore času. Budeme sledovať, či a v akej podobe (napr. ako aplikácia v telefóne) sú existujúce informačné systémy využívané a či sú prínosné.

Zastavíme projekty v oblasti IT, ktoré sa dnes robia "len preto, aby boli". Prehodnotíme všetky rozbehnuté projekty, ich opodstatnenosť, efektivitu a finančnú návratnosť a nezmyselné, nepotrebné, či dnes zastarané projekty zastavíme, aby sme ušetrili finančné a nefinančné prostriedky, ktoré by sa na ne v opačnom prípade naďalej alokovali.

15. Preberanie autorských práv k softvéru do vlastníctva štátu

Štát sa stáva závislým na dodávateľovi, ak mu dodávateľ neudelí práva nakladať s dodaným softvérom.

Riešenie

Zabezpečíme, že štát získa autorské práva na všetok dodaný softvér, čím sa stane nezávislým na konkrétnom dodávateľovi.

16. Údržba existujúcich IT systémov

Projekt sa začína jeho spustením. Štát tento míľnik častokrát vníma ako ukončenie projektu a nezohľadňuje, že ďalšie roky bude treba z niečoho platiť aj prevádzku, pričom prevádzkové náklady v IT sú často veľmi vysoké. Chýba sledovanie systému, vyhodnocovanie a náprava chýb, zlepšovanie užívateľského prostredia, či funkčná "zákaznícka" podpora.¹⁸

Riešenie

Pri projektoch budeme hodnotiť náklady celého životného cyklu.

16 <https://zive.aktuality.sk/clanok/150591/nku-stat-pred-rokmi-kupil-it-system-ktory-nikdy-nebol-v-prevadzke-projekt-bol-za-24-milionov/>

17 <https://sita.sk/remisovej-projekt-na-pocitanie-romov-je-zbytocny-a-predrazeny-kto-z-toho-bude-mat-uzitok-pyta-sa-ledecky-video/>

18 <https://e.dennikn.sk/3294848/zrychlenie-dialnic-ktore-prehadza-parlamentom-je-krok-spat-hovori-sef-utvaru-hodnoty-za-peniaze/>

Zavedieme iteratívne riadenie IT projektov. Práca na systéme bude pokračovať aj po jeho odovzdaní. Budeme priebežne zlepšovať služby na základe informácií získavaných pri ich reálnom používaní. To zabezpečí okrem šetrenia prostriedkov aj väčšiu orientáciu na potreby používateľ'a. Budeme dbať na to, aby sa externé systémy (pre občanov) a interné systémy (pre úradníkov) pravidelne ex post vyhodnocovali a užívateľ'sky zjednodušovali.

17. Kybernetická bezpečnosť

Štátne IT systémy a služby sú predovšetkým v dobe vojny na Ukrajine atraktívnymi cieľmi pre kybernetické útoky. Mnohé z prevádzkovaných systémov a technológií boli vytvorené v dobe, keď sa kybernetickej bezpečnosti nevenovala taká pozornosť, akú by si zasluhovala. Dôsledky kybernetických útokov si častokrát neuvedomujú ani štátni úradníci.

Riešenie

Kybernetická bezpečnosť bude prioritou pri infraštruktúrnych riešeniach. Budeme trvať na kvalitnej aplikácii a kontrole dosiahnutia cieľov národnej stratégie kybernetickej bezpečnosti¹⁹. Prijmeme nástroje na meranie a hodnotenie úrovne kybernetickej bezpečnosti a rizík v jednotlivých orgánoch štátnej správy. Budeme podporovať kontinuálny tréning zamestnancov v témach bezpečnosti, ale aj občanov s cieľom podporiť individuálnu kybernetickú bezpečnosť.

19 aj vzhľadom na budúcu implementáciu smernice NIS2

A close-up portrait of Jarmila Halgašová, a woman with short, styled reddish-brown hair. She is looking directly at the camera with a slight smile. She is wearing a bright pink, patterned top and pearl earrings. A silver leaf-shaped brooch is pinned to her top. The background is plain white.

JARMIĽA HALGAŠOVÁ

Naša tímlíderka pre
pôdohospodárstvo
a poslankyňa NR SR

**POTRAVINY?
DOSTUPNÉ, KVALITNÉ,
SLOVENSKÉ!**

**EKONOMICKÉ
REZORTY**

PÔDOHOSPODÁRSTVO

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15

POĽNOHOSPODÁRSTVO

1. Postupné rušenie dotácií v EÚ

Dotácie ako také krivia podnikateľské prostredie aj v poľnohospodárstve.

Riešenie

Budeme presadzovať postupné zrušenie všetkých typov dotácií v celej EÚ.

2. Férové delenie dotácií v EÚ

System rozdeľovania financií na úrovni EÚ je netransparentný, politicko-lobistický, nemá jasné kritériá.

Riešenie

Budeme presadzovať férové, transparentné a merateľné kritériá¹ pre určovanie výšky priamych platieb pre jednotlivé členské štáty EÚ, ktoré budú čo najmenej deformovať hospodársku súťaž a konkurenčné prostredie.²

3. Efektívne schémy štátnej pomoci

Slovensko nemá v rezorte pôdohospodárstva dobré schémy štátnej pomoci. Upozorňuje na to aj NKÚ.³ Slovensko dostatočne nevyužíva najlepšie praktiky ostatných členských štátov v oblasti štátnej pomoci.

Riešenie

Po vzore ostatných členských štátov vytvoríme transparentné a ciele schémy štátnej pomoci a budeme ich notifikovať v EÚ. Cieľom je efektívne využitie štátnej pomoci a podpora priorít v súla-

1 Napríklad výška nákladov na nájom pôdy.

2 Rozdiely v príjmoch medzi starými ČS (EÚ-15) a novo pristúpenými ČS (EÚ-13) sú stále značné a znižujú sa iba postupne. SR bolo poskytnuté 1,1 % z celkových podpôr EÚ-28, čo znamenalo 317,1 eur na ha p. v. p a úrovňou po prvýkrát prekročilo o 1,4 % priemer krajín EÚ-28, ale o 5 % nižšou úrovňou ako je priemer EÚ-15. Zdroj: <https://www.mpsr.sk/zelena-sprava-2021/122---17379/> (Príloha č. 1, str. 10)

3 NKÚ: System riadenia, financovania a plnenia vybraných úloh NPPC, Správa o výsledku kontroly 2022

de s pravidlami EÚ⁴. MPRV SR zabezpečí úzku spoluprácu pri vytváraní vhodných schém pomoci s Európskou komisiou.⁵

4. Podpora efektívnejších aktivít

Priame platby ako nárokovateľné financovanie nepodporujú aktívnu činnosť na poľnohospodárskej pôde, a preto je potrebné ich znížiť na minimálnu úroveň.

Podiel priamych platieb na zisku a celkových príjmoch patrí na Slovensku k najvyšším v EÚ.⁶ To znamená, že slovenskí poľnohospodári sú nadpriemerne závislí od priamych platieb, ako aj od ďalších peňazí, či už z fondov EÚ alebo zo štátneho rozpočtu.

Riešenie

V súlade s pravidlami spoločnej poľnohospodárskej politiky (SPP) navrhujeme presunúť až 15 % finančných prostriedkov z I. piliera do Programu rozvoja vidieka.

Budeme podporovať systémové opatrenia, ktoré budú poľnohospodárov motivovať k návratnejším a efektívnejším podnikateľským aktivitám. V rámci kritérií budeme využívať podporu produkcie v rámci sektorov cez tzv. viazané priame platby, čím budú zvýhodnení farmári, ktorí budú produkovať vyššiu pridanú hodnotu.

5. Elektronizácia žiadostí

Napriek tomu, že PPA⁷ takmer prišla o akreditáciu, pričom jedným zo zásadných pochybení bolo nezavedenie elektronizácie, čo významne prispelo ku korupčným kauzám na PPA, elektronizácia procesov nie je doteraz na PPA zavedená do všetkých pracovných postupov⁸. Ľudský faktor môže stále zasahovať do systému tak, že ovplyvní schvaľovanie podaných žiadostí. Neúplná elektronizácia vedie nielen k netransparentnosti, ale aj k neefektívnosti procesov.

4 [Usmernenia Európskej únie o štátnej pomoci v odvetviach poľnohospodárstva a lesného hospodárstva a vo vidieckych oblastiach na roky 2014 až 2020](#)

5 <https://webgate.ec.europa.eu/competition/transparency/public/search/results?offset=10&max=10>

6 ÚHP: Revízia výdavkov na pôdohospodárstvo a rozvoj vidieka, Záverečná správa, 2019

7 Pôdohospodárska platobná agentúra

8 NKÚ: Stav a úroveň plnenia vybraných opatrení prijatých Pôdohospodárskou platobnou agentúrou na základe kontrol NKÚ SR, vykonaných v rokoch 2016 až 2020

Riešenie

Všetky žiadosti o finančné prostriedky vyplácané rezortom (MPRV SR⁹, PPA, NPPC¹⁰) budú administrované od ich podania až po rozhodnutie a vyplatenie peňazí len elektronicky. Úplnou elektronizáciou dosiahneme zrýchlenie vybavenia žiadostí, zvýši sa transparentnosť procesov, zníži sa chybovosť a zjednoduší sa proces kontroly a najmä, zabezpečí sa férový prístup k žiadateľovi.

6. Efektívny poradenský systém

Využívanie prostriedkov na financovanie SPP je zložité pre malých farmárov, ktorí nemajú dostatočné predpoklady na to, aby vedeli tieto peniaze čerpať, a to napriek tomu, že pomáhať im čerpať finančné prostriedky, ale aj orientovať sa v zložitej poľnohospodárskej legislatíve má poradenský systém, ktorý je v každom členskom štáte financovaný zo zdrojov SPP.

Riešenie

Zabezpečíme, aby Pôdohospodársky poradenský systém bol ľahko dostupný pre všetky subjekty. Budeme vyžadovať, aby poľnohospodárom pomáhal riešiť ich problémy a zabezpečoval plnenie požiadaviek vyplývajúcich z legislatívy EÚ priamo v regiónoch.

Nastavením pravidiel budeme pôdohospodárskych poradcov motivovať. Cieľom je zvýšiť úspešnosť čerpania finančných prostriedkov malými farmármi. Úspešnosť pôdohospodárskych poradcov budeme merať a výsledky zverejňovať.

7. Cielená podpora zaostávajúcich regiónov

Chudoba v niektorých regiónoch spôsobuje sociálne problémy.

Riešenie

Zo zdrojov EÚ finančne podporíme perspektívne a udržateľné poľnohospodárske podniky v zaostávajúcich regiónoch a okresoch s vysokou nezamestnanosťou.

9 Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR

10 Národné poľnohospodárske a potravinárske centrum

8. Dostatok včelstiev

Chov včiel má mimoriadny celospoločenský význam. Sú dôležité pre zachovanie života na Zemi. Bez nich by sa narušil celý ekosystém. Okrem ekologického významu plnia aj hospodársky význam, keďže opelením včely zabezpečujú aj vyššiu úrodu. Množstvo opelovačov vrátane včiel klesá.¹¹ Včely nedokážeme plne nahradiť¹², zabezpečenie chovu včiel je pre poľnohospodárstvo kľúčové.

Riešenie

Prehodnotíme výšku finančnej podpory pre chovateľov včiel tak, aby bola porovnateľná s okolitými štátmi, najmä s Českou republikou. To zvýši ich konkurencieschopnosť.¹³ Tým sa vytvoria predpoklady pre udržateľnosť tohto odvetvia na Slovensku. Cieľom je zachovanie dostatočného počtu včelstiev potrebného pre ekosystémy a poľnohospodárstvo.

9. Včasná kontrola križovania

„Križovanie“, resp. dvojité aj viacnásobné deklarácie tých istých pozemkov pri žiadosti o priamu platbu trápi nielen väčšinu čestných poľnohospodárov žiadajúcich podporu na pôdu vo forme priamych platieb¹⁴, ale aj občanov, ktorí tým dotujú ten istý pozemok viacnásobne.

PPA v mnohých prípadoch nie je schopná ihneď rozhodnúť o oprávnenosti nárokov jedného či druhého žiadateľa (alebo viacerých žiadateľov), čo čestných poľnohospodárov zbytočne administratívne zatťažuje až odrádza od podnikania.

Riešenie

Sprístupníme elektronický systém pre všetkých žiadateľov o priamu platbu v dostatočnom predstihu pred záväzným termínom podávania žiadostí tak, aby mohli podať nezáväznú žiadosť a skontrolovať prípadné „križovanie“¹⁵.

11 [Európska komisia: Revízia iniciatívy EÚ zameranej na opelovače, 2023](#)

12 <https://ourworldindata.org/pollinator-dependence>

13 https://www.szif.cz/cs/CmDocument?rid=%2Fapa_anon%2Fcs%2Fzpravy%2Fkomodity%2Fzv%2F07%2F01%2F1674479252479.pdf

14 <https://www.mpsr.sk/rozvoj-vidieka-a-priame-platby-rybne-hospodarstvo/priame-platby-a-krizove-plnenie/47-43-339>

15 Vytvoríme tým priestor pre dobrovoľné vyriešenie sporu a uzavretie dohody žiadateľov.

10. Nepriama podpora na nákup strojov

Potravinári a poľnohospodári používajú nemoderné technológie, v dôsledku čoho nie sú konkurencieschopní voči zahraničným dodávateľom potravín¹⁶, ktorí sú systematicky podporovaní štátnou pomocou.

Riešenie

Zavedieme nepriame podpory na nákup strojov (traktory, kombajny, technologické zariadenia) bonifikáciou úverov.¹⁷

11. Zníženie byrokracie pri dotáciách

Administratívna záťaž a byrokracia vytvára prekážky podnikateľom na čerpanie dotácií a štátnej pomoci. Predkladanie dokladov a potvrdení napriek tomu, že už predložené boli a údaje v nich sa nezmenili, častokrát odrádzajú subjekty žiadať o finančný príspevok.

Riešenie

Odstránime byrokraciu nad rámec toho, čo je vyžadované legislatívou EÚ a toho, čo je potrebné na vyhodnocovanie efektívnosti pri procese poskytovania všetkých typov podpôr.¹⁸

12. Kvalitní hodnotitelia

Hodnotitelia žiadostí o NFP¹⁹ na projekty nie sú v mnohých prípadoch dostatočne odborní a nezávislí, čo vytvára priestor na korupciu a klientelizmus. Dôkazom toho sú aj kauzy na PPA za minulé obdobia, ktoré vyšetrujú orgány činné v trestnom konaní.

Riešenie

Budeme stanovovať prísne kritériá na výber hodnotiteľov, ich odbornosť a nezávislosť.

16 <https://www.mpsr.sk/zelena-sprava-2022/122---18450/>

17 Pre poľnohospodárov a najmä potravinárov, ktorí majú reálny záujem rozvíjať firmu, je to lepší nástroj ako štátna pomoc.

18 Napríklad pri požiadavkách správnej poľnohospodárskej praxe prehodnotíme množstvo a opodstatnenosť vyžadovaných štandardov.

19 nenávratný finančný príspevok

13. Zjednodušenie verejného obstarávania

Verejné obstarávanie pri poskytovaní dotácií významne obmedzuje rozvoj a konkurencieschopnosť podnikateľov, je enormne byrokratické a dlhé.

Riešenie

Zavedieme fixné podpory na nákup technologických zariadení bez obmedzení tak, že stanovíme fixnú cenu podpory na nákup strojov a zariadení. Podnikateľ preukáže, že finančné prostriedky využil v súlade s projektom.²⁰

14. Spravodlivé nastavenie pravidiel o používaní pesticídov

Stratégia EÚ na znižovanie environmentálnych dopadov poľnohospodárstva (Farm to Fork Strategy, F2F) zavádza ďalšie diskriminácie, ktoré budú mať negatívne dopady aj na slovenské poľnohospodárstvo a potravinárstvo. Príkladom je záväzok, aby každý členský štát znížil používanie pesticídov o 50 %, bez zohľadnenia východzieho stavu a bez stanovenia cieľa, ktorý sa má dosiahnuť. Slovenská republika má nastavené prísnejšie pravidlá používania pesticídov a paušálny prístup Komisie nás výrazne znevýhodňuje.

Riešenie

Budeme proti paušálnemu zníženiu používania pesticídov. Zároveň budeme presadzovať odstránenie pokračujúcej diskriminácie aj v F2F Strategy²¹.

Zároveň budeme od EK vyžadovať analýzu nákladov a prínosov jednotlivých opatrení F2F.

15. Zmierňovanie degradácie pôdy

Intenzifikácia poľnohospodárskej výroby negatívne ovplyvňuje kvalitu pôdy. Postupujúca degradácia pôdneho fondu²² a klimatické zmeny znehodnocujú poľnohospodársku pôdu.

20 Zariadenie žiadateľ o podporu bude môcť kúpiť aj za vyššiu sumu ako bude stanovená vo výzve, ak hodnotu nad stanovenú fixnú sumu doplatí z vlastných prostriedkov. Vylúčime tým povinnosť verejného obstarávania, ktoré je častokrát časovo a administratívne náročné.

21 Prostredníctvom zástupcov Slovenskej republiky v orgánoch, najmä Rada, EHSV (Európsky hospodársky a sociálny výbor), poslanci EP, štáty V4.

22 Rozlišujeme tri základné typy degradácie pôdy. Fyzikálna degradácia je vyvolaná veternou a vodnou eróziou, utláčaním pôdy, narušením pôdnej štruktúry a režimu. Chemická degradácia pôdy je spôsobená zmenami v režime živín, najmä dusíka a fosforu, akumuláciou toxických prvkov, oksyfovaním alebo alkalizáciou. Biologická degradácia je spojená s ohrozením spoločenstiev pôdnych mikroorganizmov (edafón), so znížením humusu v pôde, čo následne vedie aj k zhoršeniu jej fyzikálno-chemických vlastností.

Riešenie

Budeme podporovať konkrétne poľnohospodárske postupy a systémy zamerané na prevenciu a zmierňovanie procesov degradácie pôdy²³ a zároveň budeme podporovať aj opatrenia na regeneráciu degradovanej pôdy.

16. Odpredaj závlahových systémov

Podnikatelia sú vlastníkami len tých zavlažovacích zariadení, ktoré vybuildovali.

Pôvodné sú vo vlastníctve štátu - Hydromeliorácie, š.p. Štát sa o ne nestará, chátrajú a z veľkej časti sú aj rozkradnuté.

Riešenie

Zavlažovacie systémy vo vlastníctve štátu na pôde, ktorú vlastní poľnohospodári, im odpredáme za symbolickú cenu.

17. Zrušenie štátneho podniku Hydromeliorácie

Štátny podnik Hydromeliorácie svoju historickú úlohu splnil, v súčasnosti je podnik dlhodobo v strate.

Riešenie

Zrušíme štátny podnik Hydromeliorácie. Agendu, ktorú bude nevyhnutné vykonávať z pohľadu štátu, presunieme do pôsobnosti MPRV SR.²⁴

23 Opatrenia zameriame na precízne hnojenie orných pôd, ochranu vodných zdrojov, šetrné hospodárenie na ornej pôde, v ovocných sadoch a vinohradoch, čo zabezpečí zníženie používania a závislosti od chemických látok. Podporíme investície na výstavbu nových závlah, ale aj rekonštrukcie a modernizácie existujúcej infraštruktúry závlah, čo podporí hospodárne nakladanie s vodou, ako aj na zadržiavanie vody v krajine.

24 Odpredajom závlahového systému poľnohospodárom pôsobnosť štátneho podniku ako samostatnej organizácie stratí opodstatnenie.

RYBNÉ HOSPODÁRSTVO

18. Efektívnejšia podpora rybného hospodárstva

Sektor akvakultúry a spracovania rybných produktov sa vyznačuje v OP RH²⁵ 2014 – 2020 nízkou mierou čerpania finančných prostriedkov. Zlým riadením prišlo Slovensko o viac ako 8,362 mil. EUR na rozvoj sektora akvakultúry. Finančné prostriedky, ktoré vraciame späť do Bruselu²⁶, mohli byť využité na rozvoj odvetvia, čím by sa zvýšila jeho konkurencieschopnosť voči zahraničným partnerom.

Občania by tak mali ľahší prístup k čerstvým rybám a výrobkom z rýb, čo je dobré nielen z výživového, ale aj z ekologického hľadiska.

Riešenie

Zabezpečíme čerpanie finančných prostriedkov z OP RH. Pripravíme a zverejníme harmonogram výziev. Výzvy budú zamerané nielen na podporu produkcie rýb v existujúcich prevádzkach a výstavbu nových kapacít na chov a spracovanie rýb, ale aj na krajnotvorbu, ochranu fariem pred rybožravými predátormi, čo bude mať pozitívny dopad nielen na životné prostredie, ale aj na cestovný ruch a gastronómiu.

19. Akvakultúrne zariadenia

V dôsledku meniacej sa klímy čelí aj Slovensko častejším, závažnejším a dlhodobejším obdobiam sucha. Sucho môže mať kaskádové účinky. Napríklad znižuje hladinu nadzemnej vody, hladinu podzemných vôd, čo má negatívne dopady na rôzne odvetvia poľnohospodárstva. Prevádzkovateľom akvakultúrnych zariadení sa v dôsledku klimatických zmien podmienky podnikania zhoršujú²⁷. Na problém sucha a neexistenciu stratégie manažmentu sucha na Slovensku poukazuje aj NKÚ²⁸.

25 Operačný program Rybné hospodárstvo

26 <https://www.mirri.gov.sk/wp-content/uploads/2018/11/Implement%C3%A1cia-E%C5%A0IF-k-30.06.2022.pdf>

27 [Európska komisia: Budovanie Európy odolnej proti zmene klímy – nová stratégia EÚ pre adaptáciu na zmenu klímy, 2021](#)

28 NKÚ: Pripravenosť Slovenskej republiky na riešenie sucha, Záverečná správa z kontroly, 2021

Riešenie

Podporíme z finančných prostriedkov OP RH rekonštrukciu a modernizáciu súčasných, ako aj budovanie nových akvakultúrnych zariadení.

Pomôžeme tým rozvoju odvetvia chovu a produkcie rýb, ktoré sú významné z výživového hľadiska. Zároveň prispejeme k zmierneniu následkov klimatických zmien²⁹, čo je v súlade aj so stratégiou adaptácie Slovenska na nepriaznivé dôsledky zmeny klímy.³⁰

20. Zrušenie duplicitnej byrokracie

Osvedčenie o chove rýb vydávané MPRV SR je zbytočnou byrokraciou.³¹

Riešenie

Zrušíme duplicitnú evidenciu a osvedčenie o chove rýb vydávané MPRV SR.

POTRAVINÁRSTVO

A OBCHOD S POTRAVINAMI

21. Zrušenie neužitočných regulácií potravinárov

Právny poriadok obsahuje viaceré ustanovenia, ktoré určujú podnikateľom v potravinárstve povinnosti nad rámec práva EÚ, hoci spotrebiteľom neprinášajú žiaden alebo len minimálny benefit.³² Tento stav nie je s ohľadom na fungovanie voľného trhu EÚ s tovarom žiadúci. Znižuje konkurencieschopnosť našich podnikateľov v potravinárstve a spotrebiteľom neprináša želaný úžitok.

29 <https://www.slov-lex.sk/legislativne-procesy/SK/LP/2022/691>

30 [H2odnota je voda, Akčný plán na riešenie dôsledkov sucha a nedostatku vody, 2018](#)

31 V súlade s nariadením EP a Rady (EÚ) 2016/429 schvaľovanie a registráciu akvakultúrnych subjektov už vykonáva Štátna veterinárna a potravinová správa SR.

32 Napríklad požiadavky na skladovanie a na prepravu potravín, požiadavky na balenú pitnú vodu.

Riešenie

Po konzultácii so zástupcami potravinárov identifikujeme národnú právnu úpravu, ktorá stanovuje povinnosti a obmedzenia nad rámec tých, ktoré vyplývajú z práva EÚ. Ak z ich uplatňovania nebude pre spotrebiteľov vyplývať zásadný dlhodobý prínos, zrušíme ich.

22. Odstránenie gold-platingu v potravinárstve

Požiadavky, najmä hygienické, na skladovanie a prepravu potravín sú podrobne upravené nariadeniami EÚ³³, a preto nie je potrebné a ani žiadúce, aby zákon o potravinách duplicitne a dokonca nad rámec požiadaviek EÚ stanovoval povinnosti pre podnikateľov, ktoré sa týkajú skladovania a prepravy potravín.

Riešenie

Zrušíme požiadavky na skladovanie a na prepravu potravín, ktoré sú stanovené v zákone o potravinách.³⁴

23. Odstránenie nadbytočnej byrokracie v potravinárstve

Zákon o potravinách ukladá podnikateľom povinnosť pravidelne oznamovať ministerstvu pôdohospodárstva množstvo svojich skladových zásob vybraných poľnohospodárskych produktov. Táto povinnosť sa vzťahuje na každého podnikateľa, aj na malý obchod v dedine. Štát má dostatok informácií už zo súčasných štatistických zisťovaní, aby vedel v prípade potreby efektívne sledovať a zabezpečiť svoju potravinovú bezpečnosť. Zákon teda zvyšuje náklady podnikateľom, čo sa premieta do cien vybraných potravín.

V čase trvania mimoriadnej situácie, núdzového stavu alebo výnimočného stavu musia podnikatelia navyše nahlasovať aj zámer tieto produkty vyvážať mimo Slovenska. To je v rozpore s pravidlami voľného pohybu tovaru EÚ.

33 Nariadenie je legislatívny akt Európskej únie, ktorý má všeobecnú platnosť, je záväzný vo svojej celistvosti, je priamo uplatniteľný vo všetkých členských štátoch. Na jeho platnosť nie je potrebná ratifikácia, ani žiadny vykonávací predpis zo strany legislatívneho orgánu členského štátu.

34 § 10 a § 11 zákona č. 152/1995 Z. z. o potravinách.

Riešenie

Zrušíme povinnosti a obmedzenia týkajúce sa potravinovej bezpečnosti štátu v zákone o potravinách.³⁵

24. Zrušenie potravinového semafora

Potravinový semafor³⁶ za čas svojej existencie nepriniesol žiaden pozitívny efekt pre potravinársky priemysel, obchod s potravinami, ani pre spotrebiteľa. Zaregistrovalo sa doň len minimum výrobcov potravín. Právna úprava sa teda ukázala ako nepotrebná. Navyiac, s ohľadom na prípravu novej legislatívy EÚ v oblasti označovania výživovej hodnoty potravín na prednej strane obalu potraviny sa stane nadbytočným aj z tohto dôvodu.

Riešenie

Zrušíme register potravín pre potravinový semafor.³⁷ Každá zbytočná byrokracia zvyšuje náklady, teda aj ceny produktov.

25. Predchádzanie tvorbe odpadov z potravín

V súčasnosti všeobecne stanovená lehota 45 dní na predaj potravín po dátume minimálnej trvanlivosti v obchode s potravinami neodzrkadľuje vlastnosti vybraných druhov potravín, ktoré z pohľadu bezpečnosti a kvality budú spĺňať požiadavky aj niekoľko mesiacov. Za bezpečnosť potraviny zodpovedá predajca. Zbytočne prísne normy vedú k zbytočnej tvorbe odpadu z potravín.

Riešenie

Zrušíme maximálnu lehotu pre predaj potravín po dátume minimálnej trvanlivosti, a to aj v závislosti od druhu potravín tak, aby sa predchádzalo zbytočnej tvorbe odpadu z potravín. Prehodnotíme aj iné legislatívne obmedzenia, ktoré môžu viesť k tvorbe odpadu z ešte použiteľných potravín.³⁸

35 § 24 zákona č. 152/1995 Z. z. o potravinách.

36 Podľa zákona o potravinách mal byť potravinový semafor jednoduchý, všeobecne zrozumiteľný a transparentný systém registrácie potravín, ktorý zohľadňuje požiadavky spotrebiteľov a obsahuje vybrané informácie o potravině a podnikateľovi.

37 § 6a zákona č. 152/1995 Z. z. o potravinách.

38 Umožníme napríklad predaj potravín po dátume minimálnej trvanlivosti, aj ak majú deformovaný obal.

26. Zníženie pokút na primeranú úroveň

Zákon o potravinách stanovuje výrazne vyššie horné hranice sadzieb pokút, ako je primerané vo vzťahu k závažnosti porušených povinností.

Riešenie

Znížime pokuty v zákone o potravinách na proporcionálnu úroveň k závažnosti porušenia povinnosti a prípadných následkov porušenia povinnosti.

27. Zrušenie povinnosti monitorovať inú formu označenia potravín

Ak podnikateľ používa inú ako základnú formu na vyjadrenie alebo prezentáciu označenia výživovej hodnoty potravín, zákon o potravinách³⁹ mu stanovuje povinnosť túto formu označenia monitorovať a zaslať o tom správu MPRV SR. Povinnosť monitorovania inej formy označenia výživovej hodnoty potravín by si mal plniť štát, ako mu to vyplýva z práva EÚ, a neprenášať túto záťaž na podnikateľov a ukladať im navyše povinnosť vypracúvať o tomto monitorovaní správu.

Riešenie

Zrušíme povinnosť uloženú podnikateľom monitorovať inú formu označenia výživovej hodnoty potravín a zaslať o tom správu, ktorá je stanovená v zákone o potravinách.

28. Odstránenie gold-platingu pri dodávkach ovocia a zeleniny

Nahlasovanie dodávok nespracovaného ovocia a zeleniny z iného členského štátu EÚ pri dovoze na Slovensko predstavuje zbytočnú administratívnu záťaž a pre podnikateľov vyžaduje financovanie pracovnej sily. Navyše, zavedenie tohto opatrenia nie je z pohľadu práva EÚ povinné.

Riešenie

Zrušíme povinnosť podnikateľov ohlasovať dodávky nespracovaného ovocia a zeleniny z iného členského štátu EÚ.⁴⁰

39 § 9 ods. 3 zákona č. 152/1995 Z. z. o potravinách

40 § 7b zákona č. 152/1995 Z. z. o potravinách

29. Odstránenie gold-platingu pri balenej pitnej vode

Stanovením podmienok na „výrobu“ balenej pitnej vody v slovenskej legislatíve nad rámec práva EÚ dochádza k vytváraniu nadbytočných povinností pre podnikateľov. Slovenský výrobca balenej pitnej vody sa musí podriadiť obmedzeniam a podmienkam, ktoré pre zahraničných výrobcov neplatia.

Riešenie

Zrušíme právnu úpravu o balenej pitnej vode.

30. Odstránenie neprimeraných podmienok pre predaj dojčenskej vody

Slovensko je jedinou krajinou v EÚ, ktorá má osobitne upravený dátum minimálnej trvanlivosti pre dojčenské vody na maximálne 6 mesiacov od plnenia, čo v podmienkach voľného pohybu tovaru v EÚ vytvára nerovné podmienky na trhu a negatívne ovplyvňuje konkurencieschopnosť slovenských výrobcov dojčenských vôd.

Riešenie

Zrušíme povinnú maximálnu lehotu (6 mesiacov) minimálnej trvanlivosti pre dojčenské vody.

31. Odstránenie neprimeraných podmienok pre pultový predaj

Právo EÚ umožňuje členským štátom zaviesť povinnosti označovať aj tzv. nebalené potraviny pri pultovom predaji výživovými údajmi. Povinnosť uvádzať výživové údaje pre nebalené potraviny, teda národná regulácia nad rámec požadovanú EÚ, spôsobuje byrokratickú záťaž pre podnikateľov, ktorá nie je v dostatočnej miere vykompenzovaná prínosmi na strane spotrebiteľa.

Riešenie

Odstránime povinnosť označovať nebalené potraviny predávané z pultu výživovými údajmi.

32. Zrušenie povinnej registrácie pri predaji z dvora

Súčasná právna úprava umožňuje predaj vybraných prvotných a spracovaných rastlinných produktov až po registrácii prevádzkovateľa na orgány úradnej kontroly potravín. Povinnosť registrácie pritom nevyplýva z práva EÚ, predstavuje zbytočnú byrokraciu a vo viacerých členských štátoch ani neexistuje, keďže tieto produkty predstavujú minimálnu hrozbu pre zdravie spotrebiteľa.

Riešenie

Zrušíme povinnosť registrácie prevádzkovateľov pri predaji vybraných prvotných a spracovaných rastlinných produktov z dvora.

33. Zrušenie obmedzujúcich požiadaviek na export potravín

Na potraviny určené na export do iných krajín EÚ a tretích krajín stanovuje národná právna úprava potravinového práva rôzne požiadavky, ktoré nie sú v súlade s požiadavkami na potraviny v právnej úprave krajín, do ktorých sú tieto potraviny dovážané zo SR. To spôsobuje v praxi exportérom problémy a vytvára tiež nerovné konkurenčné podmienky.⁴¹

Riešenie

Zrušíme všetky obmedzujúce požiadavky na potraviny podľa národnej právnej úpravy, ktoré sú určené na vývoz zo SR do EÚ a tretích krajín.⁴²

34. Rozšírenie okruhu produktov na predaj z dvora

Právo EÚ⁴³ stanovuje povinnosť členským štátom, aby prijali predpisy, ktoré upravujú hygienické požiadavky pri predaji prvotných produktov z dvora. Slovenská právna úprava predaja prvotných produktov z dvora neumožňuje predaj niektorých prvotných produktov (materská kašička, včelí vosk, predaj vajec z automatov) a zbytočne prísne reguluje množstvo predaných prvotných produktov predajom z dvora.⁴⁴

41 § 7 ods. 2 zákona č. 152/1995 Z. z.

42 83/2016 Z. z. Vyhláška o mäsových výrobkoch (napríklad odlišný teplotný režim mäsových výrobkov)

43 Článok 1 ods. 3 nariadenia č. 852/2004 o hygiene potravín

44 V súčasnosti môže jeden prevádzkovateľ ročne predať formou predaja z dvora len 1t medu.

Riešenie

Vytvoríme legislatívne pravidlá pre predaj z dvora pre materskú kašičku a včelí vosk pochádzajúci z vlastného chovu včelstiev a pre predaj vajec v automatoch. Prehodnotíme tiež množstevné obmedzenia v národnej legislatíve pre prvotné produkty predávané z dvora.

35. Poradenský systém v potravinárstve

Potravinárstvo je jedno z najregulovanejších odvetví v EÚ a výklad potravinárskej legislatívy je zložitý. Zatiaľ čo v iných, menej regulovaných oblastiach v rámci kontrolných orgánov funguje aj poradenský systém, v potravinárstve tomu tak nie je.⁴⁵

Riešenie

V rámci regionálnych orgánov úradnej kontroly potravín vytvoríme poradenský systém pre podnikateľov v potravinárstve. Úlohou orgánov úradnej kontroly potravín by nemalo byť len kontrolovať subjekty a následne ich trestať. Orgány úradnej kontroly potravín by mali vystupovať aj v pozícii poradného orgánu.

36. Otvorenie trhu s analýzami vzoriek aj pre súkromné laboratóriá

Na Slovensku pôsobia okrem niekoľkých štátnych laboratórií aj súkromné spoločnosti, ktoré vykonávajú akreditované laboratórne činnosti a spĺňajú rovnako prísne kritériá ako štátne laboratóriá. Nie je preto dôvod, aby za úradné laboratóriá boli poverované len štátne laboratóriá. Je potrebné hľadať na to, čo bude pre štát ekonomicky výhodnejšie.

Riešenie

Trh s analýzami vzoriek v úradných laboratóriách otvoríme aj pre súkromné spoločnosti. Vytvoríme predpoklady na to, aby mohli byť poverené ako úradné laboratóriá aj súkromné laboratórne spoločnosti.

45 Napr. inšpekcia práce poskytuje aj poradenstvo.

37. Zrušenie správnych poplatkov vyplývajúcich zo zákona o potravinách

Správne poplatky zavedené v zákone o potravinách predstavujú nesystémové opatrenie, ktoré znevýhodňuje podnikateľov v potravinárskom odvetví. Okrem správnych poplatkov, ktoré musia platiť aj iní podnikatelia, sú povinní podnikatelia v potravinárstve platiť ďalšie správne poplatky podľa zákona o potravinách často za tie isté služby.⁴⁶

Riešenie

Zrušíme správne poplatky zavedené v zákone o potravinách.

38. Upustenie od pokuty pri prvom výskyte problému odstrániteľného na mieste

Orgány úradnej kontroly potravín by nemali podnikateľov len trestať. Zákon o potravinách neumožňuje upustiť od uloženia pokuty v prípade porušenia povinnosti, ktorej nedostatok podnikateľ dokáže na mieste odstrániť a nejde o nebezpečnú potravinu z pohľadu zdravia spotrebiteľa.

Riešenie

Do zákona o potravinách zavedieme inštitút upustenia od uloženia pokuty v prípade, že problém je odstrániteľný na mieste a nejde o nebezpečnú potravinu.

39. Stanovenie kritérií na označovanie potravín

V súčasnosti nie sú stanovené jednotné kritériá pre označovanie potravín niektorými nepovinnými informáciami o potravinách. To v praxi spôsobuje problémy výrobcem potravín a vytvára tiež ne-jednotné podmienky pre podnikateľské subjekty na trhu. Rovnako spotrebiteľia nemajú istotu, aké potraviny nakupujú a následne konzumujú.

Riešenie

Prijmeme právnu úpravu, ktorá bude určovať kritériá pre označovanie potravín niektorými dobrovoľnými informáciami, ako napríklad bezlaktózový, so zníženým obsahom laktózy, probiotický, vegánsky, vegetariánsky.

⁴⁶ Napr. pri otvorení prevádzkarne musí podnikateľ v potravinárstve zaplatiť správny poplatok aj orgánu verejného zdravia aj orgánu veterinárnej starostlivosti.

40. Efektívnejšia kontrola obchodu s potravinami

Kontrola dodržiavania zákona o neprimeraných podmienkach v obchode s potravinami⁴⁷ je zverená do pôsobnosti MPRV SR, ktoré však pre zložitosť a odlišnosť problematiky nedisponuje kvalifikovanou pracovnou silou, ktorá by vedela vykonávať účinný dozor. Na Slovensku pritom pôsobí Protimonopolný úrad SR, ktorý vykonáva kontrolu dodržiavania pravidiel v rôznych oblastiach hospodárskej súťaže, kam môžeme zaradiť aj kontrolu podľa zákona o neprimeraných podmienkach v obchode s potravinami. V ČR túto problematiku rieši obdobne Úrad na ochranu hospodárskej súťaže.

Riešenie

Kontrolu dodržiavania zákona o neprimeraných podmienkach v obchode s potravinami zveríme do pôsobnosti Protimonopolného úradu SR.

VETERINÁRNA STAROSTLIVOSŤ

A DOBRÉ ŽIVOTNÉ PODMIENKY ZVIERAT

41. Mobilné bitúnky

Najmä drobní chovatelia by privítali, ak by mali možnosť zavolať na porážku tzv. mobilný bitúnok. Usmrcovať zvieratá v mieste chovu týmto spôsobom umožňuje legislatíva EÚ.⁴⁸

Riešenie

Prijmeme právnu úpravu, ktorou sa povolia mobilné bitúnky. Pre chovateľov je to riešenie lacnejšie než porážky v bitúnkoch, bez zbytočnej byrokracie. Zvieratá pri porážaní v mieste chovu zároveň trpia menej a nie sú vystavené zbytočnému stresu.

⁴⁷ Zákon č. 91/2019 Z. z.

⁴⁸ [Nariadenie EÚ č. 853/2004, ktorým sa ustanovujú osobitné hygienické predpisy pre potraviny živočíšneho pôvodu](#)

42. Priestupok pri usmrtení označeného psa alebo mačky v poľovnom revíri

V zákone o poľovníctve neexistuje skutková podstata priestupku za usmrtenie psa alebo mačky voľne sa pohybujúcich po poľovnom revíri, ktoré boli viditeľne označené. Porušenie tejto povinnosti fyzickou osobou budeme trestať zvýšenou sadzbou pokuty.

Riešenie

V zákone o poľovníctve vytvoríme skutkovú podstatu priestupku za usmrtenie psa alebo mačky voľne sa pohybujúcich po poľovnom revíri, ktoré boli viditeľne označené.

43. Kastrálny program psov a mačiek

Na Slovensku chýba ucelená koncepcia a kastrálny program psov a mačiek. Nekontrolované rozmnožovanie sa túlavých zvierat a zvierat najmä v sociálne vylúčených komunitách spôsobuje nárast ich počtov na neúmerne množstvo. Karanténne stanice ani útulky na to nemajú dostatočné kapacity.

Riešenie

Vypracujeme a budeme realizovať štátny kastrálny program pre zvieratá na kastráciu psov a mačiek.

44. Kamery na bitúnkoch

Povinnosť vyhotovovania obrazových záznamov na bitúnkoch a ich uchovávanie je zavedený vo viacerých vyspelých štátoch⁴⁹. Tento systém jednak pôsobí preventívne, a znižuje tiež pravdepodobnosť týrania zvierat, potravinových podvodov a manipulácie na bitúnkoch v rozpore s hygienickými požiadavkami.

Riešenie

Zavedieme povinnosť kamerového systému na bitúnkoch.

49 Napríklad v Španielsku, Veľkej Británii a Izraeli.

45. Vytvorenie efektívneho systému vzdelávania veterinárnych lekárov

V roku 2021 vykonal Inštitút vzdelávania veterinárnych lekárov celkovo 37 vzdelávacích aktivít. Väčšina školení bola z externého prostredia. Inštitút minul v roku 2021 na prevádzkové náklady a svoju činnosť zo štátneho rozpočtu 130 tisíc eur a 296 tisíc eur z vlastných zdrojov (poplatky za vzdelávanie).

Riešenie

Vytvoríme systém vzdelávania veterinárnych lekárov a zamestnancov orgánov veterinárnej starostlivosti prostredníctvom vzdelávacích inštitúcií, ktoré bude akreditovať ŠVPS SR. Tie budú poskytovať aj ďalšie školenia podľa zákona o veterinárnej starostlivosti.

46. Zrušenie povinnosti nahlasovať použitie živého zvieratá v reklame

Výrobcovia reklamy sú povinní oznamovať použitie živého zvieratá (len stavovca) v reklame. Uvedená povinnosť zbytočne zaťažuje podnikateľov a nemá opodstatnenie, keďže zvieratá vôbec nechráni.

Riešenie

Zrušíme povinnosť oznámiť použitie živého zvieratá v reklame regionálnej veterinárnej a potravinovej správe.

LESNÉ HOSPODÁRSTVO

A PRVOSPRACOVANIE DREVA

47. Objektívne kritériá na výnimky

Zákon o lesoch⁵⁰ povoľuje v určitých prípadoch predĺžiť lehotu na obnovu lesa až o 20 rokov bez konkrétnych kritérií, napríklad od veľkosti plochy obnovovaného lesa. To nie je správne. Aj po náhodnej ťažbe v dôsledku kalamity by sa les mal obnoviť čo najskôr a lehoty by mali byť určené na základe jasných kritérií.

Riešenie

Prehodnotíme zákonom stanovenú možnosť predĺženia lehoty obnovy lesa na holine až o 20 rokov. Maximálnu lehotu stanovíme podľa kritérií, napríklad veľkosti plochy tak, aby boli pravidlá jednoznačné.

48. Kompenzácie za obmedzenie využívania lesa

V SR máme množstvo chránených území, v ktorých štát neumožňuje vlastníkom na svojich lesných pozemkoch riadne hospodáriť a využívať ich. Štát im rovnako nekompensuje straty, ktoré im vznikajú z toho, že nemôžu svoje súkromné vlastníctvo riadne užívať.

Riešenie

Zadefinujeme štandardy, ktoré umožnia vyplácanie kompenzácií z fondov EÚ vlastníkom súkromných lesov, ktorých štát obmedzuje v hospodárení a riadnom užívaní svojich lesných pozemkov.

49. Podpora lesných škôlok

Podnikatelia v oblasti lesných škôlok rovnako patria do Spoločnej poľnohospodárskej politiky.

⁵⁰ Zákon č. 326/2005 Z. z. o lesoch

Podľa súčasne nastavených pravidiel v SR však z nej nemôžu čerpať žiadne finančné prostriedky. Stávajú sa tak nekonkurencieschopní oproti iným podnikateľom v EÚ.

Riešenie

Umožníme čerpanie peňazí zo Spoločnej poľnohospodárskej politiky aj pre podnikateľov v oblasti lesných škôlok.

50. Elektronické monitorovania ťažby dreva

V súčasnosti sa v štátnych lesoch ešte stále používajú ručné merače drevnej hmoty, ktoré sú nepresné.

Riešenie

Zavedieme povinnosť obhospodarovateľov štátnych lesov využívať elektronický monitorovací systém kontroly ťažby dreva⁵¹.

51. Dobudovanie lesnej cestnej siete

Súčasná dĺžka všetkých typov lesných ciest (38,96 tis. km) a jej hustota (19,96 m/ha) sú na dolnej hranici optimálnej hustoty, ktorá sa s ohľadom na realizáciu šetrných a ekologických foriem pestovania lesov, ťažby dreva a efektívnu ochranu lesa pohybuje od 20 do 25 m/ha.⁵² Je preto potrebné investovať do dobudovania, ale aj obnovy lesnej cestnej siete.

Riešenie

Finančne podporíme obnovu a dobudovanie lesnej cestnej siete zo Spoločnej poľnohospodárskej politiky. To bude mať pozitívny vplyv aj na zabezpečenie ochrany pred požiarom v lesoch.

52. Transparentnosť štátneho dozoru v lesoch

V súčasnosti neexistuje možnosť účinnej verejnej kontroly štátneho dozoru v lesoch pre občanov a mimovládne ochranárske organizácie. Informácie o výkone štátneho dozoru v lesoch sa nezverejňujú.

51 Takéto systémy sa využívajú napríklad v Rumunsku a v Poľsku: <https://www.wwf.de/fileadmin/fm-wwf/Publikationen-PDF/EU-Forest-Crime-Initiative-Romania-GAP-Analysis.pdf>
https://www.enpi-fleg.org/site/assets/files/1898/international_experience_in_development_of_timber_tracking_systems.pdf

52 Správa o lesnom hospodárstve v Slovenskej republike za rok 2021

Riešenie

Zabezpečíme, aby boli informácie a výsledky z vykonávaného štátneho dozoru v lesoch verejne dostupné pre občanov.

POĽOVNÍCTVO

53. Zrušenie povinného členstva v poľovníckej komore

Povinné členstvo v Slovenskej poľovníckej komore stanovené zákonom o poľovníctve⁵³ zbytočne polarizuje poľovnícku obec. Štát previedol časť svojich kompetencií na SPK výmenou za povinné členstvo v komore, ktorá je z definície potenciálne v konflikte záujmov.

Riešenie

Zrušíme povinné členstvo v Slovenskej poľovníckej komore. Kompetencie vrátíme do rúk štátu, čím sa vytvorí predpoklad pre zavedenie dobrovoľného členstva v komore.

54. Zodpovednosť poľovníckeho združenia za škody spôsobené zverou

Zákomom o poľovníctve z roku 2009 sa vypustila právna úprava zodpovednosti poľovníckeho združenia za škody spôsobené zverou nesprávnym užívaním poľovného revíru. V dôsledku toho poľovníci jednak nie sú motivovaní regulovať stav zveri, jednak je náhrada škody prakticky nevyžiteľná.

Riešenie

Zabezpečíme účinné zavedenie zodpovednosti poľovníckeho združenia za škody spôsobené zverou nesprávnym užívaním poľovného revíru⁵⁴ v znení zákona o poľovníctve platnom do roku 2008. Pri riešení škôd spôsobených zverou, budeme preferovať predovšetkým uplatňovanie princípu prevencie, teda zameranie sa na odstránenie príčin (vysoká početnosť raticovej zveri, stres, nesprávne prikrmovanie a pod.).

53 Zákon č. 274/2009 Z. z. o poľovníctve

54 úprava platná do roku 2008

55. Efektívnejšia kontrola plnenia plánov chovu a lovu raticovej zveri

Za uplynulých 20 rokov sa vybrané druhy zveri v SR premnožili.⁵⁵ Podľa koncepcie k nárastu jarných kmeňových stavov (JKS) raticovej zveri dochádza najmä v dôsledku neplnenia plánu ich lovu. K narastaniu JKS prispieva neplnenie plánu lovu samíc a mláďat, keďže atraktívna je najmä trofejová zver.

Riešenie

Prehodnotíme metodiky sčítavania jednotlivých druhov zveri za účelom získania relevantných údajov o skutočných stavoch zveri.

Zabezpečíme vypracovanie plánov poľovníckeho hospodárenia tak, aby zodpovedali realite. Po ich schválení budeme vyžadovať ich dôsledné plnenie. Zabezpečíme dôslednú kontrolnú činnosť okresných úradov v tejto oblasti a v prípade neodôvodneného neplnenia plánov uložíme sankcie. Prijmeme legislatívu, ktorou sa umožní orgánom štátnej správy nariadiť užívateľom poľovníckych revírov povinnosť predkladania znakov z ulovenej netrofejovej zveri, napríklad fotodokumentáciou. Zabezpečíme tým reálnu kontrolu plnenia plánov chovu a lovu raticovej zveri.

56. Zvýšenie motivácie na odlov

Premnoženie najmä raticovej zveri je problematické aj z pohľadu vývoja populácie. Narastá veľmi závažná nepriaznivá sociálna štruktúra všetkých druhov raticovej zveri. Populácie sú nadmerne zmladené. Podiel samíc ku samcom je vyšší u všetkých poľovnícky obhospodarovaných druhov raticovej zveri. Hlavným cieľom je preto upraviť pohlavnú a vekovú štruktúru všetkých druhov raticovej zveri. Znížením počtu samíc a úpravou vekovej štruktúry dôjde k zníženiu prírastku, a tým k zastaveniu nežiaduceho narastania početnosti populácií.

Riešenie

Zvýšime výšku zástrelného⁵⁶ tak, aby dostatočne motivovala poľovníkov na odlov zveri.

55 <https://www.mpsr.sk/koncepcia-rozvoja-polovnictva-v-slovenskej-republike/799-37-799-12537/>

56 z fondov EÚ

57. Rozšírenie zoznamu invázných druhov o daniela škvrnitého

Problematickým druhom premnoženej raticovej zveri je najmä daniel škvrnitý, ktorý nie je pôvodný druh a v minulosti sa na Slovensku choval výlučne v oborách tak ako v iných štátoch EÚ, ako napríklad Rakúsko alebo Nemecko. Je to škodlivejší druh raticovej zveri ako jeleň a na úrodách spôsobujú poľnohospodárom významné škody.

Riešenie

Zabezpečíme rozšírenie zoznamu invázných druhov živočíchov o daniela škvrnitého.⁵⁷ Zoznam by nemal byť konečný, priebežne ho budeme aktualizovať a v prípade potreby dopĺňať o ďalšie druhy.⁵⁸

58. Vhodné užívanie poľnohospodárskych pozemkov pre umožnenie lovu zveri

Jednou z objektívnych príčin neplnenia plánov lovu je znemožnenie lovu zveri v dôsledku nevhodného užívania poľnohospodárskych pozemkov (pozemky príliš veľkých výmer, voľba vysokých plodín na pozemkoch susediacich s lesom, oplocovanie pozemkov na veľkých výmerách, prikrmovanie a pod.).⁵⁹

Riešenie

Stanovíme jasné pravidlá pre užívanie poľnohospodárskych pozemkov v súvislosti s výkonom práva poľovníctva, ako napríklad prikrmovanie a vnadenie zveri.⁶⁰

59. Elektronická kniha návštev poľovného revíru

V súčasnosti knihu návštev poľovného revíru zakladá užívateľ poľovného revíru. Spravidla je vedená v písomnej forme, čo umožňuje obchádzanie povinností poľovníkmi, napríklad dodatočný zápis do knihy.

57 Výsledkom bude možnosť celoročného neobmedzeného odstreľu, a tým lepšej regulácie stavov.

58 Ako potenciálne nebezpečný druh sa javí nepôvodný jeleň sika.

59 <https://www.mpsr.sk/koncepcia-rozvoja-polovnictva-v-slovenskej-republike/799-37-799-12537/>

60 Používanie jednotlivých krmív, miesto a čas predkladania, maximálne množstvo predloženého krmiva a pod.

Riešenie

Zavedieme jednoduchú a efektívnu elektronickú evidenciu knihy návštev poľovného revíru.

60. Profesionálna poľovná stráž

Podľa súčasnej právnej úpravy navrhuje členov poľovníckej stráže užívateľ poľovného revíru, ak tak užívateľ neurobí, vymenuje člena poľovníckej stráže z vlastného podnetu okresný úrad. Táto právna úprava predstavuje konflikt záujmov. Kontrolovaný subjekt si vyberá, kto ho bude kontrolovať. Členovia poľovníckej stráže nie sú tiež adekvátne odmeňovaní, preto nie sú motivovaní vykonávať zákonom stanovené oprávnenia zodpovedne tak, ako im vyplývajú zo zákona o poľovníctve.

Riešenie

Poľovnícku stráž profesionalizujeme. Vytvoríme zbor poľovníckej stráže v pôsobnosti MPRV SR. Členovia poľovníckej stráže budú štátnymi zamestnancami. Financovanie bude zabezpečené z kapitoly MPRV SR.

POZEMKY

A POZEMKOVÉ ÚPRAVY

61. Zrušenie Slovenského pozemkového fondu

SPF predstavuje veľký neprehľadný a netransparentný štátny aparát s poľnohospodárskymi pozemkami vo vlastníctve štátu a s pozemkami, ktorých vlastník nie je známy. Do dnešného dňa nebola vykonaná inventarizácia tejto pôdy. SPF je pri svojej činnosti spájaný s jednou kauzou za druhou. Je to zjavný príklad zlého hospodárenia štátu.

Riešenie

Zrušíme Slovenský pozemkový fond.

Zrušenie možno vykonať až na základe analýzy, ktorá nám dá odpoveď, ktoré kompetencie SPF zveríme obciam, a ktoré štátnym úradom (napr. pozemkovým a lesným odborom okresných úradov). Kompetencie okresného úradu na úseku pozemkov presunieme na MPRV SR.

Predtým bude potrebné vykonať nevyhnutné kroky – inventarizácia pôdy, zrušenie inštitútu nezisteného vlastníka.

62. Evidencia pozemkov v správe Slovenského pozemkového fondu

SPF spravuje poľnohospodárske nehnuteľnosti vo vlastníctve štátu a nakladá s pozemkami, ktorých vlastník nie je známy. SPF od svojho založenia⁶¹ do dnešného dňa nevedie osobitnú evidenciu pozemkov v jeho správe a nakladaní. Na túto skutočnosť poukazuje aj NKÚ vo svojej správe.⁶²

Riešenie

Zabezpečíme, aby SPF viedol evidenciu pozemkov v jeho správe.

63. Transparentnosť pri predaji štátnej pôdy

SPF od svojho vzniku nedokázal vypracovať transparentný systém nakladania s majetkom. Skutočnosť, že štát je zlý hospodár, dokazujú mnohé korupčné kauzy spojené s SPF.

Riešenie

Vytvoríme transparentný systém na odpredaj pôdy vo vlastníctve štátu. Odpredaj pôdy bude vykonaný formou transparentných aukcií.

64. Zrušenie inštitútu pozemku nezistených vlastníkov

Pozemky nezistených vlastníkov spôsobujú problémy, keďže s nimi možno nakladať v obmedzenej forme. Po viac ako 33 rokoch od Nežnej revolúcie je potrebné sa s týmto inštitútom vysporiadať a zrušiť ho. Na území Slovenska sa nachádza obrovská rozloha pozemkov, ktoré by bolo možné využiť na výstavbu bytov, podnikov, na rekreáciu či poľnohospodárstvo. Vzhľadom na chaos

61 Zákon č. 330/1991 Zb. o pozemkových úpravách, usporiadaní pozemkového vlastníctva, pozemkových úradoch, pozemkovom fonde a o pozemkových spoločenstvách

62 [NKÚ: Hospodárenie, správa a nakladanie s majetkom v Slovenskom pozemkovom fonde, Správa o výsledku kontroly, 2021](#)

spojený s nimi však dlhodobo prichádzame o veľké množstvo zdrojov potrebných na rast životnej úrovne.

Riešenie

Vysporiadame sa s pozemkami, ktorých vlastníci nie sú známi.

Nájde sa ústavné čisté právne riešenie, ktorým zrušíme inštitút pozemkov, ktorých vlastníci nie sú známi. V prechodnom období umožníme subjektom, aby pôdu nezistených vlastníkov získali zjednodušeným spôsobom do vlastníctva po svojich predkoch. Po prechodnom období budú ostatné pozemky, ktorých vlastníci nie sú známi, prevedené do vlastníctva obcí a miest, ktoré ju budú môcť využiť prípadne odpredať súkromnému sektoru. Ak sa v budúcnosti preukážu prípady domáhania sa týchto pozemkov, budú žiadatelia odškodnení finančne.

65. Ukončenie reštitučných konaní

Prvé reštitučné nároky si uplatnili fyzické a právnické osoby už v roku 1992. Do dnešného dňa viaceré reštitučné konania neboli vinou štátu skončené a viaceré uplatnené reštitučné nároky neboli zo strany štátu vysporiadané. Táto povinnosť pritom vyplýva zo zákona.

Riešenie

Zabezpečíme, aby boli právoplatne skončené všetky prebiehajúce reštitučné konania a vysporiadame⁶³ všetky už priznané reštitučné nároky.⁶⁴

66. Zrýchlenie vybavovania žiadostí

SPF má problém s vybavovaním žiadostí o nájom poľnohospodárskej pôdy. Koncom roka 2022 evidoval 30 tisíc nevybavených žiadostí, žiadosti nie sú vybavené roky, čo spôsobuje problém aj pri poskytovaní dotácií.

Riešenie

Kým nezrušíme SPF, budeme presadzovať zrýchlenie vybavovania žiadostí o nájom poľnohospodárskej pôdy v správe SPF:

63 zo zdrojov SPF

64 Po viac ako 30 rokoch plnenia reštitučných nárokov je pravdepodobné, že doteraz neboli ukončené sporné reštitučné nároky, kde je dnes vyriešením náhradným pozemkom nepravdepodobné. Riešenia treba hľadať rýchlo, a najmä cestou poskytnutia finančnej náhrady.

- zavedieme lehoty na určené úkony⁶⁵;
- prijmeme pravidlá na odbornosť vedenia SPF a zastupiteľnosť štatutárov⁶⁶;
- zabezpečíme transparentný elektronický systém vybavovania žiadostí o nájom pôdy v správe SPF s jasnými a jednoduchými pravidlami.

67. Rýchlejšie pozemkové úpravy

Výrazná rozdrobenosť pozemkov znemožňuje plnohodnotné využívanie pôdy, a to aj na poľnohospodárske účely.⁶⁷ V roku 2017 vlastnilo poľnohospodárske a lesné pozemky mimo zastavaných území obcí a miest v SR 4,4 mil. ľudí. Priemerná poľnohospodárska parcela na Slovensku mala výmeru len 0,5 ha, jednu parcelu vlastnilo v priemere až 12 osôb a celkovo existovalo takmer 99 miliónov vlastníckych vzťahov k pôde.⁶⁸ Rozdrobenosť pôdy spôsobuje v praxi problémy.⁶⁹

Riešenie

Urýchlíme proces pozemkových úprav na maximálnu mieru napríklad zjednodušením metodiky realizácie pozemkových úprav a zapojením väčšieho počtu geodetov.⁷⁰

65 v zákone č. 330/91 Zb.

66 v zákone č. 330/91 Zb.

67 Pozemkové úpravy (PÚ) financované štátom, či už zo SPP alebo zo štátneho rozpočtu, mali byť odškodnením vlastníkov pozemkov za 40 ročné odobratie vlastníctva a znemožnenie ich užívania. Vlády od roku 1989 vykonali PÚ len na 12 percentách katastrálnych území Slovenska. Vlastníci tak získali späť pozemky de iure, nie de facto, pretože z dôvodu vysokej fragmentácie ju stále nemôžu plnohodnotne užívať. PÚ nie sú jediným riešením na využívanie poľnohospodárskej pôdy, avšak ich realizácia je dôležitá vzhľadom na zamedzenie prebiehajúcich negatívnych procesov vo vidieckej a poľnohospodárskej krajine.

68 ÚHP: Revízia výdavkov na pôdohospodárstvo a rozvoj vidieka, Záverečná správa, 2019

69 Napríklad ide o: 1. nezrovnalosti v evidencii pozemkového vlastníctva a právnych vzťahov k nim, čo vedie k tomu, že súčasní obhospodarovatelia pozemkov nemajú možnosť uzatvoriť korektné nájomné zmluvy k reálnym pozemkom. 2. znižovanie účinnosti poľnohospodárskej politiky pri dosahovaní cieľov SPP. 3. zhoršený prístup k pôde najmä pre novovznikajúce farmy a mladých a malých farmárov. 4. nevysporiadané vlastnícke vzťahy k pozemkom tvoriacich existujúcu infraštruktúru (väčšina súčasných poľných a lesných ciest nie je majetkovoprávne usporiadaná).

70 Budeme presadzovať rýchlejšie a finančne efektívne riešenie problémov rozdrobenosti pôdy, najmä zjednodušením súčasnej metodiky realizácie pozemkových úprav, ich priebežné financovanie z Programu rozvoja vidieka a zo štátneho rozpočtu. Zabezpečíme tiež transparentné podmienky verejného obstarávania pre pozemkové úpravy tak, aby do projektu pozemkových úprav malo možnosť zapojiť sa čo najväčší počet geodetov.

68. Transparentné mechanizmy pre odkúpenie pôdy

Príklady z praxe preukazujú neochotu SPF odpredať pôdu aj v prípade, že ide o malé výmery a občania tak nedokážu získať napríklad stavebné rozhodnutie na výstavbu rodinného domu napriek tomu, že majú vysporiadané a vo vlastníctve všetky pozemky pod stavbou s výnimkou pôdy v správe SPF.

Riešenie

Vytvoríme transparentné mechanizmy pre odkúpenie pôdy štátu v správe SPF, ktorú štát nepotrebuje alebo nebude v budúcnosti potrebovať alebo ju nedokáže efektívne využiť.

69. Otvorenie trhu s pôdou

Slovensko má v porovnaní s ostatnými štátmi EÚ štvrtú najvyššiu hodnotu indexu regulácie pôdy. Regulácia na Slovensku zároveň zmrazuje neefektívne fungujúci trh s pôdou, čím sa vytvárajú prekážky na rozvoj poľnohospodárskej produkcie a na zmenu štruktúry výroby.⁷¹

Riešenie

Otvoríme trh s pôdou. Zrušíme obmedzenia, ktoré bránia vlastníkom pôdy slobodne s ňou nakladať, obmedzujú jej scudzovanie.

Ochranu pôdy budeme zabezpečovať prostredníctvom dozorných a inšpekčných orgánov, nie obmedzeniami trhu s pôdou.

70. Zrušíme trojstupňovosť štátnej správy v oblasti pozemkov, lesov a poľovníctva

Poslednou reformou štátnej správy v rokoch 2012 až 2016 bola zavedená v oblasti pozemkov, lesov a poľovníctva trojstupňová štátna správa a takto včlenená do pôsobnosti rezortu vnútra bez reálneho odôvodnenia a potreby. Toto spôsobuje zbytočné zaťaženie občanov, keďže niektoré úkony sú na okresnej úrovni a niektoré na krajskej úrovni. Zároveň takáto štruktúra dvojitého riadenia komplikuje efektívny výkon štátnej správy, ktorý by mal byť výlučne v pôsobnosti rezortu pôdohospodárstva.

71 ÚHP: Revízia výdavkov na pôdohospodárstvo a rozvoj vidieka, Záverečná správa, 2019

Riešenie

Vytvoríme špecializovanú štátnu správu pre pozemky, lesy a poľovníctvo v pôsobnosti rezortu pôdohospodárstva, ktorá bude nezávislá od rezortu vnútra. Zrušíme trojstupňovosť štátnej správy na úseku pôdohospodárstva. Štátnu správu budú vykonávať pôdohospodárske úrady v sídle okresu a MPRV SR, čím ľuďom zjednodušíme vybavovanie žiadostí.

ANNA ZEMANOVÁ

Predsedníčka
poslaneckého
klubu SASKY
a tímlíderka
pre životné
prostredie

**VRÁŤME SLUŠNOSŤ
DO POLITIKY**

**EKONOMICKÉ
REZORTY**

ŽIVOTNÉ PROSTREDIE

1 2 3 4 5 **6** 7 8 9 10 11 12 13 14 15

KLIMATICKÁ ZMENA

1. Rozhodovanie na základe analýz

Diskusie o klimatickej zmene, jej prejavoch a dôsledkoch, ale aj návrhy riešení, sa často opierajú o zjednodušujúce a niekedy až prvoplánové tvrdenia. Na jednej strane sú skupiny ľudí, ktoré bijú na poplach, iné skupiny zas klimatickú zmenu spochybňujú. To vedie k tlaku na riešenia, ktorým chýba racionálny podklad a ktoré môžu spôsobiť veľké problémy v ekonomike, v celej spoločnosti, a tým aj väčšie škody než samotná klimatická zmena a otepľovanie¹.

Riešenie

Na úrovni EÚ budeme presadzovať stanovovanie klimatických cieľov založených na pravdivých dátach a ich odborných analýzach. Postoj SaS ku klimatickej zmene a k opatreniam na zmierňovanie oteplenia je racionálny. Rozhodne klimatickú zmenu nespochybňujeme, ale ani nepanikárame.

2. Výber najefektívnejších riešení

Pri opatreniach na zníženie emisií skleníkových plynov sú často uprednostňované riešenia, ktoré sú neefektívne a drahé. Príkladom z minulosti je uprednostňovanie biopaliva z repky olejnej², či dotácie na spaľovanie biomasy³. Súčasným príkladom je plánovaný zákaz predaja nových automobilov so spaľovacími motormi po roku 2035 v EÚ⁴. Existujú pritom oveľa lacnejšie cesty na potrebné zníženie emisií, teda lacnejšie odstránenie jednej tony CO₂eq⁵.

Riešenie

Budeme podporovať a aj na úrovni EÚ presadzovať, aby sa pri riešení klimatickej zmeny vybrali najefektívnejšie riešenia. Budeme trvať na tom, aby pri jednotlivých opatreniach bola prepočítaná

1 [IEP analýza Fit for 55,2022](#)

2 <https://euractiv.sk/section/poda/news/vedci-vyzyvaju-eu-vyhodnotit-vplyv-biopaliv-na-vyuzivanie-pody-017949/>

3 <https://euractiv.sk/section/klima/news/staty-unie-si-vylepsuju-statistiky-obnovitelnych-zdrojov-spalovanim-dreva/>

4 <https://www.economist.com/finance-and-economics/2021/02/22/what-is-the-cheapest-way-to-cut-carbon>

5 CO₂eq je metrická tona oxidu uhličitého (CO₂) alebo také množstvo akéhokoľvek iného skleníkového plynu, (Oxid uhličitý (CO₂), Metán (CH₄), Oxid dusný (N₂O), Fluórované uhľovodíky (HFC), Plnofluórované uhľovodíky (PFC), Fluorid sírový (SF₆)), ktoré má ekvivalentný potenciál globálneho otepľovania.

vaná cena za jednu tonu CO₂eq zachytenú alebo odstránenú, či neemitovanú (nevypustenú) do atmosféry a aby boli uprednostňované tie najlacnejšie riešenia.

3. Princíp - znečisťovateľ platí

Podľa viacerých štúdií⁶, ale aj podľa 28 nositeľov Nobelovej ceny za ekonómiu⁷, medzi najefektívnejšie spôsoby znižovania emisií skleníkových plynov patria politiky oceňujúce uhlík, teda také, kde znečisťovateľ platí za každú jednotku vypusteného uhlíka. Takýto typ politiky sa v Európskej únii uplatňuje posledných 15 rokov napríklad cez systém emisných povoleniek (ETS). Avšak v posledných rokoch sa Európska únia vydáva skôr inou cestou - pokúša sa definovať, ktoré hospodárske činnosti sú „zelené“, a presunúť do nich kapitál. Štúdia OECD však takéto typy politik vyhodnotila ako neefektívne.

Riešenie

Budeme podporovať a na úrovni EÚ presadzovať, aby sa ťažisko klimatickej politiky presúvalo od centrálne plánovaných riešení k trhovým.

Budeme podporovať a na úrovni EÚ presadzovať princíp takzvanej technologickej neutrality, teda právo členských štátov zvoliť si vlastný energetický mix. Uplatnenie tohto princípu umožňuje zaradiť do nízkouhlíkových technológií napríklad zemný plyn a jadro za podmienky, že im tieto zdroje pomôžu dosiahnuť klimatické ciele do roku 2050.

4. Zdaňovanie motorových vozidiel podľa ekologických dopadov

Súčasný daňový nastavenie nemotivuje podnikateľov k obstarávaniu ekologickejších vozidiel.

Riešenie

Nastavíme daň z motorových vozidiel prioritne podľa emisií CO₂eq, a nie podľa výkonu motora.⁸

Podporou ekologickej dopravy získame zlepšenie kvality ovzdušia, ale zníži sa aj emisné zaťaženie z dopravy, ktoré ohrozuje klímu.

6 [napríklad OECD: Effective carbon prices, 2014](#)

7 <https://clouncil.org/economists-statement/>

8 Informácie o technických parametroch vozidla budú verejné a bezplatne dostupné.

CHRÁNENÉ ÚZEMIA

5. Dokončenie zonácie národných parkov

Doteraz nebola dokončená zonácia národných parkov podľa zákona o ochrane prírody a krajiny. To znamená, že pre väčšinu národných parkov nie sú stanovené jasné pravidlá obhospodarovania, ktoré činnosti sú tam povolené, odporúčané a zakázané.⁹

Riešenie

Dokončíme zonácie národných parkov tak, aby najprísnejšie zóny boli prioritne na štátnych pozemkoch. Zjednodušíme spôsob vyplácania kompenzácií tak, že v 5. stupni budú automaticky pravidelne vyplácané. Zapojíme súkromných vlastníkov do starostlivosti o chránené územia tak, že budú podporení za splnenie stanovených cieľov ochrany prírody¹⁰.

6. Uvoľnenie obmedzení pohybu

Súčasný zákon obmedzuje pohyb v chránených územiach od 3. stupňa ochrany prírody. Aktuálne nastavená legislatíva v ochrane prírody je veľmi obmedzujúca pre vlastníkov aj turistov.

Riešenie

Umožníme voľný pohyb osôb vo všetkých chránených územiach okrem území s 5. stupňom ochrany. Obmedzenia pohybu v prírode budú riadne zdôvodnené v zákone alebo v príslušných rozhodnutiach. Zároveň v zákone zrušíme možnosť udeľovania výnimiek v 5. stupni ochrany prírody.

9 Tým sú sťažené podmienky na uplatňovanie kompenzácií pre vlastníkov pozemkov.

10 Podľa Revízie výdavkov na životné prostredie zmluvná starostlivosť zapájajúca vlastníkov pozemkov pomáha zlepšovať stav území relatívne efektívne.

ENVIROMENTÁLNE

ZÁŤAŽE

7. Prioritizácia odstraňovania záťaží podľa ich škodlivosti

Environmentálne záťažee sú odstraňované veľmi pomaly.¹¹

Boj s envirozáťažami Slovensko nezvláda po finančnej, ani systémovej, či manažérskej stránke. Pri sanácii environmentálnych záťaží¹² nie sú vyberané a prioritizované záťažee, ktoré najviac ohrozujú obyvateľstvo. Nie sú známe kritériá výberu, na základe ktorých bolo vyberané, ktoré projekty sa budú realizovať.¹³

Riešenie

Budeme prioritizovať projekty sanácií environmentálnych záťaží s najväčším negatívnym vplyvom na zdravie ľudí.

Budeme presadzovať, aby sa pri sanáciách a výbere najlepších riešení zapojil súkromný sektor, spôsob sanácie a projekty budeme vyberať v súťaži o čo najlacnejšie riešenia, so zohľadnením stupňa rizika. Opatrenia budú realizované na základe princípu najvyššej hodnoty za peniaze.

8. Revitalizácia brownfieldov

Brownfieldy¹⁴ znehodnocujú verejný priestor a zaťažujú životné prostredie. Sú to napríklad opustené územia priemyselnej výroby, bývalé poľnohospodárske areály, ťažobné areály, vojenské objekty

11 Kontrolóri Najvyššieho kontrolného úradu (NKÚ) SR zistili, že podiel sanovaných lokalít k celkovu 328 evidovaným envirozáťažiam sa v rokoch 2016 až 2021 zvýšil ani nie o jedno percento. https://www.nku.gov.sk/aktuality/-/asset_publisher/9A3u/content/slovensko-na-od-stranovanie-envirozatazi-ktore-ohrozuju-ludi-aj-prirodu-potrebuje-miliardu-eur

12 Environmentálna záťaž je znečistenie územia spôsobené činnosťou človeka, ktoré predstavuje závažné riziko pre ľudské zdravie alebo horninové prostredie, podzemnú vodu a pôdu. Environmentálne záťažee vznikli najčastejšie pred rokom 1989. V roku 2021 bolo v informačnom systéme evidovaných 1793 lokalít, z čoho potvrdených environmentálnych záťaží bolo 323.

13 ÚHP: Revízia výdavkov na životné prostredie, 2017

14 Brownfield je degradované územie definované ako nevyužívaná, zchátraná či ekologicky postihnutá nehnuteľnosť, ktorá stratila svoje pôvodné využitie.

a zariadenia, opustené územia športu a rekreácie, cestovného ruchu.

Opustené areály oprávnené u ľudí vyvolávajú negatívne emócie a obavy nielen o svoj život, ale aj z rizík uskladňovania nebezpečného odpadu, požiarov a pohybu nežiaducich osôb. Závažnými prekážkami ich využívania sú environmentálne záťaž a nedoriešené vlastnícke práva.

Riešenie

Odstránime bariéry, ktoré bránia efektívnej revitalizácii brownfieldov, čím umožníme rýchlejšiu revitalizáciu týchto areálov. Príkladmi bariér sú rozdrobenosť pozemkov, nejasné vlastnícke vzťahy, či prílišná regulácia pamiatkového úradu¹⁵.

OCHRANA VODY

9. Efektívna ochrana pitnej vody na Žitnom ostrove

Podzemná voda Chránenej vodohospodárskej oblasti Žitný ostrov má pre Slovensko kľúčový význam, je však veľmi zraniteľná. Nachádza sa v prostredí, kde sú sústredené významné hospodárske aktivity ovplyvňujúce kvalitu podzemnej vody.¹⁶

Riešenie

Zabezpečíme účinnú ochranu podzemnej vody Žitného ostrova prostredníctvom dôsledného plnenia opatrení zo schváleného dokumentu Akčný plán na ochranu vody Žitného ostrova.

10. Zvýšenie podielu čistených odpadových vôd

Opadkové vody predstavujú významné riziko pre kvalitu vôd. Fekálne znečistenie je jedným z najbežnejších znečistení našich vôd.¹⁷

Takmer tretina obyvateľstva stále nie je pripojená k verejnej kanalizácii, čo je výrazne viac ako

15 [Analýza prekážok v zhodnocovaní nevyužívaných a zanedbaných území v intraviláne miest a návrh podporných opatrení](#)

16 Akčný plán ochrany vody v Chránenej vodohospodárskej oblasti Žitný ostrov, 2023

17 ÚHP: Revízia výdavkov na životné prostredie, 2017

napríklad v Českej republike alebo ostatných krajinách OECD.¹⁸

Okrem kanalizačnej siete je problémom aj nedostatočná kapacita čistiarní odpadových vôd.¹⁹

Riešenie

Vytvoríme centrálny celoslovenský spoločný projekt na dobudovanie kanalizácie tam, kde je to efektívne. Tým sa zabezpečí dobudovanie aj v malých obciach²⁰ a aj v oblastiach, ktoré mali doteraz obmedzené možnosti uchádzať sa o finančný príspevok z fondov EÚ.²¹ Prioritou budú chránené vodohospodárske oblasti či územia s rozsiahlym znečistením.

Rozšírime čistenie a odvádzanie komunálnych odpadových vôd v oblastiach s nedostatočnými kapacitami čistiarní odpadových vôd.

11. Odstránenie ekologických bariér na vodných tokoch

Niektoré malé vodné elektrárne tvoria neprekonateľnú bariéru pre život v rieke. Štát nemá o tom dostatočný prehľad, pretože malé vodné elektrárne neprešli posúdením environmentálnych vplyvov.

Riešenie

Vykonáme audit existujúcich malých vodných elektrární s cieľom overiť ich ekologické dopady. Zistené bariéry budú postupne spriechnované.

Pri výstavbe nových malých vodných elektrární budeme uplatňovať princíp zachovania priechodnosti vodných tokov s cieľom zabránenia vzniku prekážok pre život v rieke.

OCHRANA PRED POVODŇAMI

12. Informácie o rizikách povodní a ich lepšie využívanie

Slovensko nemá dostatočné informácie potrebné pre manažovanie rizík povodní. Mapy povodňového ohrozenia a mapy povodňových rizík nie sú aktualizované. Takisto nemáme dostatočné údaje

18 <https://www.enviroportal.sk/envidat/1383/napojenie-obyvatelstva-na-verejnu-kanalizaciju>

19 Plán rozvoja verejných vodovodov a verejných kanalizácií pre územie SR na roky 2021 - 2027

20 Obce pod 2000 obyvateľov

21 Napr. Bratislavský kraj, ktorý má obmedzený prístup k eurofondom.

o príčinách minulých povodní.²² Ľudia žijúci v ohrozených oblastiach tak nie sú dostatočne oboznámení s rizikom povodne a záplavy ich majetku. Povodňové riziká sa nezohľadňujú pri územnom plánovaní.

Riešenie

Zlepšíme informácie o príčinách a rizikách povodní tým, že:

- aktualizujeme mapy povodňového ohrozenia,
- každá povodňová správa bude musieť obsahovať podrobnú analýzu príčiny povodne a bude sa sústreďovať na konkrétne odstrániteľné príčiny,
- rozšírime štátnu meteorologickú a hydrologickú sieť o ďalšie stanice.

Lepšie voľne dostupné aktualizované dáta umožnia efektívnejšie plánovanie cielenej protipovodňovej ochrany.

Protipovodňové mapy sa stanú záväznými pre územné plánovanie. Tým sa dosiahne, že nevhodná výstavba a nevhodné aktivity nebudú v záplavovom území povolované. Stavebná činnosť by nemala viesť k zvýšeniu povodňového rizika.

OCHRANA OVZDUŠIA

13. Presné informácie o kvalite ovzdušia

Slovensko v európskom porovnaní vykazuje vysoké hodnoty prachových častíc PM10 a PM2,5. V rámci EÚ sme krajinou s tretím najvyšším podielom obyvateľstva vystaveného nadmerným koncentráciám PM2,5.²³ Prachové častice majú zásadný vplyv na zdravie človeka. Napriek tomu má verejnosť na Slovensku stále obmedzené informácie o aktuálnej kvalite ovzdušia v jednotlivých lokalitách, keďže na Slovensku je stále nedostatočne vybudovaná monitorovacia sieť.^{24, 25} Presné informácie o znečistení ovzdušia sú dôležité, lebo slúžia ako spúšťač opatrení na zníženie znečistenia.²⁶

22 ÚHP: Revízia výdavkov na životné prostredie, 2017

23 ÚHP: Revízia výdavkov na životné prostredie, 2017

24 <https://dnesdycham.populair.sk/>

25 <https://bratislava.sme.sk/c/22269018/vysledky-merani-kvality-ovzdušia-v-bratislave-su-alarmujuce-upozornuju-aktivisti.html>

26 [Európsky dvor auditorov: Osobitná správa: Znečisťovanie ovzdušia: naše zdravie stále nemá dostatočnú ochranu, 2018](#)

Riešenie

Rozšírime monitorovaciu sieť kvality ovzdušia, a tým zlepšime kvalitu a rozsah pravidelných informácií o kvalite ovzdušia pre celé Slovensko. Nové stanice na odber vzoriek umiestnime na miestach, kde sa vyskytujú najvyššie koncentrácie znečistenia (so stanicami zameranými na dopravu a na priemysel).²⁷

14. Dopady znečistenia na zdravie na Slovensku

Znečisťujúce látky vo vzduchu aj vo vode predstavujú skutočné „časované bomby“ pre zdravie ľudí a životné prostredie. Ohrozené sú všetky skupiny obyvateľstva, no predovšetkým zraniteľné skupiny (tehotné ženy, deti, starí ľudia, dlhodobo chorí).

Napriek tomu na Slovensku nie je v súčasnosti zavedený žiadny program na realizáciu ľudského biomonitoringu okrem špeciálnej štúdie z roku 2007 ohľadom PCB látok.²⁸ Sledovanie účinkov znečisťujúcich látok, ktoré majú schopnosť zostávať v prostredí, je dôležité pre zdravie ľudí.²⁹

Riešenie

Zabezpečíme presnejšie informácie o dopade znečistenia životného prostredia v slovenských regiónoch na zdravie pomocou ľudského biomonitoringu. Ten zistí, do akej miery sú ľudia vystavení chemickým látkam pochádzajúcim zo životného prostredia. Ľudský biomonitoring bude zaradený medzi monitorinky kvality životného prostredia a environmentálneho zdravia.

27 Podľa správy Európskeho dvora audítorov môže byť pre členské štáty dodržiavanie smernice jednoduchšie, ak je nízky počet staníc zameraných na dopravu alebo priemysel. Na území ostravskej zóny kvality ovzdušia sa nachádzajú veľké priemyselné zariadenia, ale iba jedna zo 16 monitorovacích staníc je „priemyselná“. Podobná situácia existuje v Krakove, v ktorom iba jedna zo šiestich monitorovacích staníc mesta je „priemyselná“. Sofia nemá nijaké „priemyselné monitorovacie stanice“, hoci sa na jej území nachádzajú elektrárne a ďalšie priemyselné zariadenia.

28 [PCB v regióne Zemplína](#)

29 [Monitoring POPs v SR](#)

ODPADY

15. Zvýšená kontrola nakladania s odpadmi

Niektoré predpisy v oblasti odpadového hospodárstva sú systematicky porušované. Preto by mali byť štátom dostatočne a pravidelne kontrolované. Ministerstvo životného prostredia si však plní kontrolnú funkciu nedostatočne.³⁰

Riešenie

Posilníme kontrolné mechanizmy v oblasti odpadov. Zabezpečíme kontrolu hospodárenia a plnenia si zákonných povinností organizácií zodpovednosti výrobcov zo strany Slovenskej inšpekcie životného prostredia tak, aby sa trhu zúčastňovali iba subjekty, ktoré konajú v súlade so zákonom.

16. Presné informácie o odpadoch

Nemáme dostatočne presné štatistiky nakladania s odpadom. Informačný systém odpadového hospodárstva³¹ stále nie je dokončený. Pre podnikateľov je podávanie hlásení administratívne náročné.

Riešenie

Urýchlene dokončíme Informačný systém odpadového hospodárstva. Tak sa sprehľadnia toky odpadov v SR a podnikateľským subjektom sa uľahčí administratívne zaťaženie. Informačný systém je dôležitým nástrojom pre možnosť overenia nahlasovaných údajov a efektívnejšiu kontrolu nakladania s odpadmi.

17. Efektívne zhodnotenie bioodpadu

Slovensko má nedostatočné kapacity na efektívne energetické a ekologické zhodnotenie biologicky rozložiteľného kuchynského odpadu.³² Obce majú problém s umiestňovaním kuchynského odpadu, čo zvyšuje občanom poplatky za komunálny odpad.

30 NKÚ: Efektívnosť a účinnosť triedeného zberu komunálneho odpadu, 2018

31 [ISOH](#)

32 <https://www.odpady-portal.sk/Dokument/106609/samospravam-chybaju-zariadenia-na-spracovanie-bioodpadu.aspx>

Riešenie

Z verejných zdrojov³³ poskytneme prostriedky na modernizáciu existujúcej siete bioplynových staníc a zariadení na spracovanie biologicky rozložiteľného odpadu.

18. Triedený zber textilu

Na Slovensku sa spracuje asi iba 10 % textilného odpadu. Nielen opotrebované oblečenie, ale aj nové oblečenie, ktoré sa nepredá, končí na skládkach.³⁴ Textilný odpad nie je samostatne evidovaný, ale je zahrnutý do zmiešaného komunálneho odpadu.

Riešenie

Vybudujeme efektívny systém triedeného zberu textilu. Do legislatívy zavedieme rozšírenú zodpovednosť výrobcov pre textil na princípe ekomodulácie³⁵.

Spustíme informačnú a osvetovú kampaň o textile a predchádzaní vzniku textilného odpadu. Predajcom umožníme bezodplatné darovanie nepredaného textilu.

19. Zníženie plytvania papierom v maloobchode

V súčasnosti sa nadmieru plytvá papierom na tlač pokladničných blokov, ktoré aj tak väčšina ľudí odhodí ešte v predajni. Tento papier je často nerecyklovateľný, vzhľadom na jeho ošetrovanie termofóliou. Putuje do spaľovne, alebo na skládku odpadov.

Riešenie

Zavedieme možnosť výberu skráteného pokladničného bločku, na ktorom by neboli zverejnené všetky položky nákupu, ale len účtovné informácie predajcu, výsledná suma a QR kód, pomocou ktorého sa zákazník dostane k e-bločku, ktorý bude slúžiť ako oficiálny daňový doklad napr. pre prípad reklamácie. Zrušíme povinnosť tlačiť potvrdenie o platbe kartou z platobného terminálu a faktúr pri nákupoch cez e-shop. Pri nákupe cez e-shop zákazník disponuje elektronickým kontom alebo e-mailom, na ktorú už raz faktúru obdržal.

33 Z EÚ fondov a z Environmentálneho fondu

34 <https://www.minzp.sk/odpady/textil/>

35 Ekomodulácia je založená na princípe „znečisťovateľ platí“. Ten, kto uvádza na trh výrobok, ktorý viac znečisťuje životné prostredie, bude do systému platiť viac.

A close-up portrait of a woman with dark, wavy hair, smiling gently. She is wearing a light-colored, ribbed top. The background is plain white.

JANKA BITTÓ CIGÁNIKOVÁ

Tímlíderka pre
zdravotníctvo,
bojovníčka za práva žien

**MOJIM
NÁBOŽENSTVOM JE
SLOBODA VOĽBY**

**SOCIÁLNE
REZORTY**

ZDRAVOTNÍCTVO

1 2 3 4 5 6 **7** 8 9 10 11 12 13 14 15

PREVENCIA

1. Motivácia pacientov k prevencii

Slovensko sa radí medzi tri najhoršie krajiny v rámci preventívnej starostlivosti v EÚ.¹ V tejto oblasti je ale najväčší priestor pre „pridanú hodnotu“ v zdravotníctve.² Prevenciou dokážeme za peniaze, ktoré máme k dispozícii, zachrániť najviac ľudských životov a najviac zdravia.

Riešenie

Zavedieme mechanizmus “10 za 10” - pacient bude odmenený za zodpovedný prístup k svojmu zdraviu. Mechanizmus bude zahŕňať desať vopred stanovených kritérií týkajúcich sa zdravého životného štýlu, prevencie a odporúčaní lekára. Za splnenie každého jedného vopred daného kritéria dostane pacient v danom roku úľavu 0,1 percentuálneho bodu zo sadzby poisťného.

2. Preventívne programy na odhalenie rakoviny

Chýbajú systematické preventívne programy na odhalenie najčastejšie sa vyskytujúcich druhov rakoviny,³ napriek tomu, že pri nich existuje jednoduchá, spoľahlivá a lacná preventívna diagnostika. Dnes preventívnu diagnostiku absolvujú len pacienti s indikáciou (teda s istými ťažkosťami alebo s rodinnou anamnézou) od všeobecného lekára⁴. Systematická prevencia by pritom znamenala vyššiu šancu skorého zásahu, a teda aj vysokú šancu úplného vyliečenia, resp. toho, že ochorenie nevznikne.

Riešenie

V priebehu piatich rokov zavedieme päť povinných programov na prevenciu najčastejšie sa vyskytujúcej rakoviny. Preventívna diagnostika týchto ochorení sa stane súčasťou preventívnej prehliadky u všeobecných lekárov po dosiahnutí stanoveného veku a bude sa opakovať v niekoľkých ročných cykloch a ich absolvovanie bude zohľadnené pri znížení sadzby poisťného⁵.

1 OECD Health at Glance, 2021

2 Bloomberg 2019 Healthiest Country Index

3 prsník, krčok maternice, hrubé črevo, pľúca, koža

4 Preventívne prehliadky u všeobecného lekára absolvuje asi 34 % populácie. Urologické a gastroenterologické prehliadky absolvuje 7 %, resp. menej než 1 % tých, ktorí majú na tieto prehliadky nárok. Zdroj: Zdravotnícka ročenka 2021, NCZI.

5 vid' opatrenie 10 za 10

3. Efektívnejšia prevencia rakoviny krčka maternice

Rakovina krčka maternice predstavuje významný problém verejného zdravotníctva⁶. Na Slovensku ročne ochorie na toto ochorenie viac ako 600 žien a až viac ako 200 žien, žiaľ, neprežije⁷. Hoci sú preventívne prehliadky u gynekológa zadarmo, LBC odber, ktorý je kvalitnejší a dokáže odhaliť rakovinu krčka maternice už v počiatočnom štádiu⁸, poisťovne bežne nepreplácajú. Aj z tohto dôvodu mnohé ženy prichádzajú s karcinómom krčka maternice až v tretom či štvrtom štádiu, keď už je liečba rozsiahla, či dokonca až nemožná⁹.

Riešenie

Zavedieme ako súčasť pravidelnej preventívnej prehliadky u gynekológa kvalitnejší LBC odber, ktorý bude hrađený zdravotnou poisťovňou¹⁰. Zabezpečíme tým odhalenie rakoviny krčka maternice už v skoršom štádiu, kedy je oveľa väčšia pravdepodobnosť vyliečenia pacientky. Ochorenie sa odhalí ešte predtým, než sa rozvinie, čo okrem zníženia výskytu úmrtí na toto ochorenie (čo je samozrejme primárny a najdôležitejší dôvod, prečo by sme mali zaviesť toto opatrenie do praxe) zníži aj náklady zdravotných poisťovní na jeho liečbu.

AMBULANTNÁ STAROSTLIVOSŤ

4. Odmeňovanie praktických lekárov podľa výkonu

Súčasný platobný mechanizmus praktických lekárov sa neorientuje na zlepšenie zdravotného stavu pacientov¹¹.

6 https://www.health.gov.sk/Zdroje/?/Sources/dokumenty/SDTP/standardy/Klinicka_onkologia/SDTP_Ca_cervixu.pdf

7 <https://www.noisk.sk/files/2020/2020-11-18-skrining-rakoviny-krcka-maternice-cytol-hpv-final.pdf>

8 <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC6022377/#:~:text=The%20overall%20sensitivity%20of%20conventional,specificity%20was%2097.29%20per%20cent>

9 MUDr. Peter Brenišin, gynekológ

10 Úpravou prílohy č. 2 k zákonu č. 577/2004 Z. z. o rozsahu zdravotnej starostlivosti uhrádzanej na základe verejného zdravotného poistenia a o úhradách za služby súvisiace s poskytovaním zdravotnej starostlivosti.

11 Na Slovensku pripadá na 100 tis. obyvateľov asi 900 hospitalizácií, ktorým by bolo možné predísť pri lepšej primárnej starostlivosti (astma, zlyhanie srdca a cukrovka). Priemer EÚ je 510 hospitalizácií, ČR asi 660, Estónsko 450 a Španielsko 400 hospitalizácií. Zdroj: [OECD: Realising the Potential of Primary Health Care, 2020](#).

Riešenie

Zmeníme platobný mechanizmus v prospech výsledkov a výkonov tak, že sa bude prihliadať na zlepšenie zdravotného stavu kapítovaných pacientov (napr. nižšia miera obezity, odvykanie od fajčenia, výsledky liečby chronických chorôb) a výkony, ako je prevencia či edukácia pacientov.¹²

5. Vyššie kompetencie všeobecných lekárov

V schopnosti pokryť „širokú škálu starostlivosti“ v primárnej starostlivosti vychádza Slovensko najhoršie zo všetkých krajín, ktoré vo svojej správe porovnávala Svetová banka.¹³ Dôsledkom je nižšia kvalita poskytovanej zdravotnej starostlivosti a vyššia odvrátiteľná úmrtnosť na Slovensku v porovnaní s inými štátmi EÚ.

Riešenie

Zvýšime kompetencie všeobecných lekárov¹⁴ podľa najlepších praktík v zahraničí, čím zvýšime ich možnosť sa realizovať. Spolu so zmenou platobného mechanizmu v prospech výkonu¹⁵ tým zatriktívime ich povolanie. Pacienti dostanú svojho rodinného lekára s maximálnymi kompetenciami a nebudú musieť ísť ďalej¹⁶, pokiaľ to nebude nevyhnutné. Lekárom uvoľníme viac priestoru na výkon nových kompetencií znížením počtu zbytočných návštev.¹⁷

6. Zníženie počtu nepotrebných návštev ambulancií

Na Slovensku máme vysokú zaťaženosť všeobecných lekárov a pediatrov vyplývajúcu z toho, že v porovnaní so západnými krajinami má Slovensko priveľa špecialistov a málo všeobecných lekárov, ktorí sú z vyše 40 % zastúpení staršími ročníkmi s menším počtom nastupujúcich mladých lekárov¹⁸.

Súčasne máme vysoký počet návštev ambulancií pri problémoch, ktoré môžu pacienti vyriešiť sami. To znižuje dostupnosť liečby pre pacientov, ktorí sú na služby ambulancií naozaj odkázaní.

12 Systém odmeňovania podľa výkonu sa využíva napríklad v Holandsku a v Portugalsku. Podľa odporúčaní OECD pre Slovensko by odmeňovanie praktických lekárov podľa výkonu mohlo zlepšiť kvalitu starostlivosti, a zároveň finančne zatriktívniť povolanie praktického lekára.

13 World bank: Competencies of general practitioners in the Slovak Republic: Scope for change, 2018.

14 najmä v oblasti manažovania chronických ochorení (napr. cukrovka či kardiovaskulárne choroby), čím odbremeníme špecialistov
15 vid' opatrenie vyššie

16 Máme prívysoký počet odoslání k špecialistom. Na Slovensku sa 72 % vyšetrení u všeobecných lekárov zaobíde bez odoslania k ďalším lekárom (špecialistom). V Maďarsku je to 80 %, v ČR 85 %, Estónsku 92 % a v Holandsku 96 % návštev.

17 vid' opatrenia nižšie

18 ÚHP: Revízia výdavkov na zdravotníctvo II, Záverečná správa, 2019

Riešenie

Znížime vyt'aženosť všeobecných lekárov tým, že:

- Umožníme poisťovňam znížiť cenu poisťného pre pacientov, ktorí akceptujú, že manažment ich zdravotnej starostlivosti bude robiť zdravotná poisťovňa tak, ako je to vo Švajčiarsku. (Např. pred návštevou lekára musí volať do poisťovne, ktorá ho usmerní).
- Zriadieme videosprievodcu zdravotnými ťažkosťami prostredníctvom webovej stránky, na ktorej si bude môcť pacient zistiť relevantné informácie o tom, čo robiť so svojim problémom predtým, ako navštívi ambulanciu. Vytvoríme podmienky na široké využívanie konzultácií na diaľku.
- Pridáme telemedicínu medzi výkony zdravotnej starostlivosti¹⁹, čím podporíme jej využívanie a aj dlhodobé investície do nej. Poskytovanie zdravotnej starostlivosti formou konzultácie tak bude zdravotným výkonom uhrádzaným na základe verejného zdravotného poistenia²⁰.
- Zjednodušíme proces uznávania kvalifikácie a odstránime iné bariéry vstupu zdravotníckych pracovníkov z tretích krajín (napríklad z Ukrajiny) do slovenského zdravotníctva.

7. Zníženie zaťaženia zdravotníckeho personálu administratívou

Zdravotnícki pracovníci venujú veľa času administratívnym úkonom (potvrdenie o práceneschopnosti, potvrdenie k ošetrovnému, posudková činnosť – vyjadrenia k nárokom na dávku, vypisovanie rôznych správ a záznamov) a nezostáva im tak dostatok času na pacientov kvôli tomu, že podľa zákona o zdravotnej starostlivosti so zdravotníckou dokumentáciou smú pracovať iba zdravotnícki pracovníci.

Riešenie

Znížime zaťaženie zdravotníckeho personálu administratívou tým, že:

- Odstránime bariéry využívania administratívnych pracovníkov²¹ tým, že im umožníme pracovať aj so zdravotnými údajmi pacientov. To umožní zdravotníckemu personálu venovať viac času pacientovi.
- Znížime počet vyžadovaných medicínsky neindikovaných potvrdení od lekárov (např. ospravedlnenky do školy, potvrdenia na lyžiarsky výlet či školu v prírode,...). Potvrdenia sa budú vyžadovať len vo výnimočných a osobitne odôvodnených prípadoch.

19 v článku 3 zákona 577/2004 Z.z.

20 Dočasne to bolo umožnené počas pandémie.

21 novelou zákona o zdravotnej starostlivosti č. 576/2004 Z.z., článok 22

- Vystopujeme cestu každej informácie od lekára/poskytovateľa a zdravotnej starostlivosti až po jej konečného užívateľa a zbytočné hlásenia vyhodíme. Po konzultácii s poisťovňami vylúčime duplicitné vykazovanie v zdravotníctve.
- Urýchlíme elektronizáciu, automatizáciu, zdieľanie údajov (v rámci GDPR) zakúpením elektronickej ošetrovateľskej dokumentácie, zdravotnej dokumentácie a inej patientskej dokumentácie a ich prepojením cez eZdravie.

8. Zníženie čakacích dôb

Na Slovensku sú dlhé čakacie doby na vyšetrenia a problémy s objednávaním v ambulanciách. Často sa stáva, že pacienti musia čakať skoro ráno pred ambulanciou, aby sa mohli objednať na vyšetrenie, prípadne mnohokrát telefonicky kontaktovať ambulanciu. Navyše k väčšine špecialistov nie je možné ísť bez výmenného lístka. To spôsobuje veľký nápor na všeobecných lekárov a dlhé čakanie v ich čakárňach.

Riešenie

Znížime čakacie doby na vyšetrenia tým, že:

- Stanovíme zákonné maximálne čakacie lehoty na neakútne problémy pacientov. Pre akútnych pacientov bude vyčlenený potrebný čas, aby mohli byť prijatí ihneď. Predpokladom na to bude optimalizácia siete ambulancií. Budeme presadzovať, aby každej návšteve ambulancie (mimo akútnych stavov) predchádzalo objednanie sa.
- Umožníme za poplatok poskytovať výkony špecialistov aj bez výmenného lístka na základe zverejneného cenníka výkonov tak, aby nedošlo k významnému obmedzeniu pacientov s výmenným lístkom.
- Zavedieme povinnosť pre zdravotné poisťovne zabezpečiť svojim poistencom termín u špecialistu. Tak nebude dochádzať k plytvaniu termínmi a bude možné žiadať od pacienta spoluúčasť za nedodržanie nimi potvrdeného termínu bez závažného dôvodu.
- Zavedieme opäť možnosť objednávanie sa za úhradu na určitý vyhradený funkčný čas, ak ambulancia zároveň zachová vyhradený čas aj pre pacientov bez objednania.

9. Odmeňovanie lekárov špecialistov podľa kvality

Kvalita poskytovanej zdravotnej starostlivosti v ambulanciách lekárov špecialistov sa nevyhodnocuje a ani ich odmeňovanie sa neuskutočňuje na základe kvality zdravotnej starostlivosti a spokojnosti pacientov.

Riešenie

Zabezpečíme, aby zdravotné poisťovne vyhodnocovali kvalitu zdravotnej starostlivosti poskytovanej ŠAS²² a spokojnosť ich pacientov. Odmeňovanie ŠAS bude obsahovať kritériá kvality a spokojnosti. Zavedieme presne definované indikátory kvality a spokojnosti, ktoré budú dopredu zverejnené. Zdravotné poisťovne budú aj merať a porovnávať nákladovú efektívnosť ambulancií vo vzťahu k dosahovaným výsledkom.

10. Spoluúčasť pacientov pri návšteve ambulancií špecialistov

Slováci nadmerne navštevujú najmä špecialistov. Na každého občana pripadá približne 7 návštev ŠAS ročne, pričom priemer ostatných štátov V4 je to 3,8 návštevy ročne. To znižuje dostupnosť zdravotnej starostlivosti pre pacientov.

Riešenie

Zavedieme spoluúčasť pacienta pri návšteve ŠAS vo forme regresívneho poplatku za návštevu (napr. 5 eur pri prvej návšteve, 3 eur pri druhej návšteve, 1 euro za každú ďalšiu návštevu) a s ochrannými pásmami pre odkázaných a výhodami pre zodpovedných pacientov.

11. Zníženie byrokracie pri presune kmeňa po úmrtí lekára

Po smrti lekára nie je možné presunúť celý kmeň pacientov na novú ambulanciu. Pacienti sa priradujú svojim novým všeobecným lekárom individuálne podľa toho, ako podpíšu zmluvu o poskytovaní zdravotnej starostlivosti.²³

Riešenie

Navrhujeme zmenu v legislatíve tak, aby VÚC v prípade úmrtia lekára mohli pacientov z kmeňa zaniknutej praxe priradiť ambulanciám.

12. Dostupná zdravotná starostlivosť v odľahlých regiónoch

V odľahlých regiónoch a v marginalizovaných komunitách chýbajú lekári a ambulancie, čo zhoršuje dostupnosť zdravotnej starostlivosti v týchto regiónoch či komunitách.

22 špecializovaná ambulantná starostlivosť

23 ÚHP: Revízia výdavkov na zdravotníctvo II, Záverečná správa, 2019

Riešenie

Zvýšime dostupnosť zdravotnej starostlivosti v odľahlých regiónoch a v marginalizovaných komunitách tým, že:

- Prehodnotíme a aktualizujeme minimálnu sieť ambulancií.
- Zabezpečíme, že kľúčové parametre výkonu pre zdravotné poisťovne, podľa ktorých bude poisťovňa hodnotená²⁴, budú obsahovať aj minimálne pokrytie odľahlých regiónov a komunit ambulanciami alebo ich alternatívami, ako napríklad telemedicínou, dopravou do inej lokality a pod. Zdravotné poisťovne tak budú motivované vytvárať nástroje na zvýšenie dostupnosti napr. formou vyššej kapitácie.

ÚSTAVNÁ ZDRAVOTNÁ STAROSTLIVOSŤ

13. Optimalizácia siete nemocníc

Sieť nemocníc je príliš hustá, drahá a neefektívna. Niektoré výkony sa uskutočňujú tam, kde nie je dostatok skúseností a príslušné vybavenie. Nemocnice nemajú zdroje na obnovu a rozvoj.

Riešenie

Budeme pokračovať v reforme siete nemocníc, pričom budeme požadovať dodržiavanie kvalitatívnych parametrov. Budeme priebežne vyhodnocovať, či je nastavenie siete optimálne, aj z pohľadu dostatočného počtu daných výkonov²⁵, zaručujúce dostatočnú expertízu, skúsenosti a bezpečnosť pre pacienta. Súčasne budeme cez zdravotné poisťovne motivovať jednotlivé menšie nemocnice, aby sa špecializovali na isté typy výkonov (ako napríklad operácia pruhu), ktoré by mohli vykonávať v rámci väčšieho spádového územia.

24 vid' opatrenie nižšie

25 Zdravotné poisťovne a ich revízni lekári majú za úlohu strážiť, aby sa neposkytovala nadbytočná zdravotná starostlivosť.

14. Zastavenie zadlžovania nemocníc

Štátom vlastnené nemocnice sú zadlžené a pokračujú v deficitnom hospodárení. Dôvodom je, že nie sú vystavené tvrdým rozpočtovým obmedzeniam a konkurznému konaniu. Výsledkom je nekonečný proces ich zadlžovania a oddlžovania, ktorý vytvára nerovné a netransparentné ekonomické prostredie v zdravotníctve, deformuje ceny a vysiela nesprávne ekonomické signály do prostredia. V konečnom dôsledku škodí pacientom, lekárom a aj väčšine zainteresovaných. Prínosy má len pre niekoľko vyvolených, ktorí na tejto netransparentnosti profitujú.

Riešenie

Zastavíme tvorbu dlhu nemocníc tým, že:

- Postupne transformujeme štátom vlastnené nemocnice na akciové spoločnosti. Tým prestanú byť chránené pred konkurzným konaním.
- Umožníme súbeh súkromných platieb a platieb z poisťovní pre nemocnice, pričom súkromné platby budú spravídla za nezdravotnícke služby a nadštandardnú zdravotnú starostlivosť.
- Sfunkčníme systém DRG²⁶ a zabezpečíme jeho priebežnú aktualizáciu.²⁷
- Odmeňovanie vedenia nemocníc naviažeme na kvalitatívne parametre (klinické, ekonomické, personálne a spokojnosť pacientov), ktoré budú verejne kontrolovateľné a nastavené na základe najlepšej praxe v zahraničí.

15. Flexibilnejší platový automat

Systém odmeňovania lekárov, sestier a nemocničného personálu v štátom vlastnených nemocniciach neumožňuje dostatočne odmeňovať za kvalitu vykonanej práce. Spôsobuje tiež, že týmto nemocniciam chýbajú najmä sestry a iný personál.

Riešenie

Zvýšime odmeny pre šikovných lekárov tak, že platový automat lekárov – garanciu minimálnej mzdy lekára, nahradíme zásluhovým systémom. Celková suma určená na platy tak bude rásť podľa rov-

26 DRG je nástroj na zoskupovanie individuálnych prípadov jednotlivých pacientov do nákladovo a medicínsky homogénnych skupín. To umožňuje výkony odmeňovať podľa štandardných cenníkov jednotne pre všetky prípady spadajúce do definovanej diagnostickej skupiny, bez ohľadu na rozdiely v dĺžke pobytu v nemocnici alebo typy oddelení, na ktorých bol pacient liečený.

27 <https://www.udzs-sk.sk/blog/2022/08/12/slovensko-je-v-sucasnosti-dlhodobu-jedinou-krajinou-eu-ktora-pri-uhrade-ustavnej-zdravotnej-starostlivosti-nepouziva-drg-system-a-nereguluje-ceny/>

nakých pravidiel ako dnes s tým, že 50 % sumy pôjde na automatické zvyšovanie platov a zvyšných 50 % prerozdeli zamestnávateľ lekárom na základe ich výsledkov. To spôsobí, že šikovný lekár s dobrými výsledkami a spokojnými pacientmi bude môcť mať násobné navýšenie mzdy, kým jeho menej snaživý kolega navýšenie nedostane. Platový automat tak síce zostane, ale bude reálnym prínosom len pre tých, ktorí si to zaslúžia.

Obdobný motivačný mzdový systém ako pre lekárov navrhne aj pre sestry a ostatný zdravotný personál.

16. Dokončenie štandardných preventívnych, diagnostických a terapeutických postupov

Doteraz sa nepodarilo dokončiť vytvorenie štandardných preventívnych, diagnostických a terapeutických postupov²⁸. To vedie k nízkej efektívnosti zdravotníctva, keďže nie je určený rozsah, obsah, nárok, a teda i cena zdravotnej starostlivosti, ani cesta pacienta, ako sa k danej starostlivosti dostane. Pacienti a organizácie na ochranu ich práv tak nevedia, na akú starostlivosť majú pri danom ochorení či symptómoch nárok, ani ako sa k danej starostlivosti dostanú a v akom čase.

Riešenie

Dokončíme štandardné preventívne, diagnostické a terapeutické postupy, pričom prevezmeme dokumenty iných štátov EÚ. Súčasťou každého postupu bude aj cesta pacienta. Budú základom pre stanovenie rozsahu zdravotnej starostlivosti, nástrojom pre revíziu činnosť zdravotných poisťovní, ako aj pre efektívne plánovanie zdrojov v systéme. Pacienti a ich organizácie budú mať súčasne priestor na uplatňovanie požiadaviek na ďalšie zlepšovanie a skvalitňovanie ZS v prospech pacientov.

17. Podpora investičných projektov podľa návratnosti bez ohľadu na vlastníctvo

Súkromné, resp. verejné nemocnice nemali rovnaké príležitosti uchádzať sa o investičné zdroje zo štátneho rozpočtu, čo ekonomicky deformuje sektor nemocníc.

28 Sú to jednotné klinické postupy pre diagnostiku a liečbu najzávažnejších a najčastejšie sa vyskytujúcich chorôb, ktoré by reflektovali najnovšie poznatky v medicíne.

Riešenie

Umožníme, aby sa o zdroje z európskych programov (napríklad Plán obnovy a odolnosti) mohli uchádzať všetci poskytovatelia zdravotnej starostlivosti bez ohľadu na vlastnú štruktúru. Jediným kritériom bude najvyššia hodnota pre pacienta za dané peniaze. Investície budú podmienené záväzkom merať a zverejňovať výsledky o kvalite, dostupnosti a efektívnosti poskytovanej starostlivosti (na úrovni poskytovateľa) a zavedením jednotného objednávkového systému na vyšetrenia. Umožníme, aby sa o zdroje mohli uchádzať polikliniky a všeobecní lekári, najmä v rurálnych oblastiach.

LIEKY

A ZDRAVOTNÉ POMÔCKY

18. Predchádzanie výpadkom liekov

Výpadky niektorých liekov sa zvyšujú kvôli problémom v dodávateľskom reťazci a závislosti na výrobe prekursorov v Číne.

Riešenie

Zlepšíme zber dát o dovoze a spotrebe liekov, aby bolo možné prijímať preventívne opatrenia v prípade očakávaných výpadkov liekov. Zlepšíme prepojenie informačných systémov (e-recept, dostupnosť liekov) tak, aby lekári nepredpisovali nedostupné lieky.

19. Voľný predaj liekov bez predpisu aj mimo lekární

V mnohých štátoch sú vybrané voľnopredajné lieky dostupné aj mimo lekární, čo zlepšuje ich dostupnosť.

Riešenie

Umožníme voľný predaj vybraných liekov bez predpisu aj mimo lekární.

20. Očkovanie v lekárňach

Počas pandémie sa ukázalo, že niektoré výkony zdravotnej starostlivosti, ako napríklad testovanie či očkovanie, môžu byť pre bežných ľudí aj niekoľko týždňov prakticky nedostupné. Bolo to spôsobené aj tým, že tieto výkony nemohli realizovať lekárnici, hoci mali na to vzdelanie. Dnes majú ľudia zbytočne zníženú dostupnosť očkovania proti sezónnej chrípke z rovnakého dôvodu - nemôžu byť očkovaní priamo v lekárňach.

Riešenie

Umožníme lekárnikom v lekárňach uskutočňovať niektoré zdravotné výkony, na ktoré majú vzdelanie, ako napríklad očkovanie či testovanie.

21. Medicínska marihuana

Na Slovensku sa na rozdiel od iných štátov (ČR, Spojené štáty, Izrael) vôbec nevyužíva marihuana a niektoré psychoaktívne látky na liečebné účely, pričom tieto látky sú cenovo dostupné a efektívne v liečbe niektorých ochorení.

Riešenie

Znížime bariéry využívania marihuany (vrátane prípadnej regulovanej výroby prípravkov z nej) a vybraných psychoaktívnych látok na medicínske účely, pričom využijeme skúsenosti iných členských štátov EÚ.²⁹

ZDRAVOTNÉ POISTENIE

22. Definícia nároku pacienta

Na Slovensku je rozsah zdravotnej starostlivosti, na ktorú má obyvateľ nárok z verejného zdravotného poistenia, definovaný pomerne široko a nejednoznačne. Nie je jasné, ktoré výkony do hra-

²⁹ novelizácia zákona č. 139/1998 Z.z. o omamných látkach, psychotropných látkach a prípravkoch

deného rozsahu zdravotnej starostlivosti spadajú a ktoré nie. To vedie k “živelnému” definovaniu nároku, kedy je starostlivosti poskytnutá náhodne, podľa aktuálne (ne)dostupných zdrojov. Taktiež to vedie k celému radu prípadov, kde sa od pacienta vyžaduje spoluúčasť, ktorá nie je regulovaná (ako napr. “poplatky” v ambulanciách).

Riešenie

Definujeme nárok poistenca, teda rozsah zdravotnej starostlivosti hradenej úplne alebo čiastočne z verejného zdravotného poistenia, ktorý:

- bude opísaný vhodným spôsobom a zrozumiteľný pre občanov,
- stanoví primeranú časovú a geografickú dostupnosť,
- bude vďaka konkrétnym administratívnym a právnym predpisom vymáhateľný a bude rovnaký pre každého pacienta (bez rozdielu v príjmoch a známostiach).
- Nárok bude v pravidelnom intervale (rok alebo dva roky) navrhovať komisia zložená zo zástupcov poisťovní, pacientov a medicínskych odborníkov na základe ekonomických, farmakoekonomických a medicínskych projekcií, pričom využije metodiku stanovenú na základe najlepšej praxe v zahraničí (napríklad Holandsko, Izrael). Nárok bude schvaľovať vláda SR.³⁰
- S definovaním nároku bude definovaná aj spoluúčasť pacientov, ktorá bude striktné regulovaná. Určíme stropy spoluúčasti (pre daný rok), po presiahnutí ktorého bude už každá ďalšia zdravotná starostlivosť v rámci nároku poskytnutá bezplatne. Zraniteľné skupiny poistencov (napríklad dôchodcovia či deti) budú mať limit spoluúčasti nižší alebo žiaden.

23. Spravidlivá platba za poistencov štátu

Kým štát v roku 2022 za svojich poistencov platil 36 eur mesačne, dobrovoľne nezamestnaný platil na zdravotné poistenie 79 eur mesačne³¹. Nízke platby štátu za svojich poistencov vedú k nižšej kvalite a dostupnosti zdravotnej starostlivosti pre všetkých.

30 Definícia nároku umožní vyšší podiel súkromných zdrojov v zdravotníctve prostredníctvom pripoistenia. Pripoistenie môže mať formu rôznych poisťných plánov, ktoré môžu dodatočne pokrývať napríklad isté typy ochorení, následnú zdravotnú starostlivosť a dlhodobú zdravotnú starostlivosť nad rámec nároku. Umožníme, aby v rámci verejného zdravotného poistenia mohli zdravotné poisťovne ponúkať diferencované poisťné produkty na základe rôzne definovaného nároku (napríklad obmedzená sieť poskytovateľov, manažovanie pacienta poisťovňou apod.).

31 <https://spravy.rtvs.sk/2023/01/slovenska-lekarska-komora-ziada-dofinancovanie-ambulancii/>

Riešenie

Zavedieme platbu za poistenca štátu vo výške 4,5 % z priemernej mzdy spred dvoch rokov.³²

24. Lepšia informovanosť pacienta

V sektore zdravotníctva majú pacienti niekedy problém dokonale porozumieť problematike, ktorá sa ich alebo ich blízkych bytostne dotýka. Niekedy je tiež veľmi ťažké pre pacientov dostať sa k spoľahlivým informáciám ohľadne terapie, poskytovateľov zdravotnej starostlivosti, nákladov a nároku na zdravotnú starostlivosť hradenú z verejného zdravotného poistenia.

Riešenie

Zlepšíme informovanosť pacientov tým, že:

- Presadíme, aby sa rozšírilo spektrum informácií poskytovaných štátom a zdravotnými poisťovňami o údaje o kvalite a kvantite poskytovanej zdravotnej starostlivosti, nákladoch na poskytnutú starostlivosť a aktuálnych kapacitách zmluvných i nezmluvných poskytovateľov zdravotnej starostlivosti.
- Presadíme, aby v prípade zamietnutia liečby poistencovi zdravotnej poisťovne táto svoje rozhodnutie písomne zdôvodnila a povinne informovala poistenca o všetkých možnostiach ďalších krokov.
- Zavedieme povinnosť pri hospitalizácii vystaviť doklad s informáciou o cene hospitalizácie. Poistenec tak bude informovaný o cene zdravotnej starostlivosti i svojej spoluúčasti (platba za ubytovanie a stravu) a prípadné nezrovnalosti bude môcť nahlásiť svojej zdravotnej starostlivosti. Zároveň si lepšie uvedomí hodnotu zdravotnej starostlivosti a svojho príspevku.
- Dobudujeme eZdravie ako celonárodný systém, v ktorom budú môcť poskytovatelia zdravotnej starostlivosti, pacienti, poisťovne a príslušné štátne úrady komunikovať a vymieňať si informácie aj na diaľku.

25. Súťaž zdravotných poisťovní v kvalite

Zdravotné poisťovne tvoria dnes oligopol. Hlavnou bariérou vstupu nových zdravotných poisťovní je nestabilita prostredia a nemožnosť vytvoriť niekoľkoročný biznis plán a odhadnúť návratnosť investície. Ďalším problémom je dominantné postavenie VŠZP a konflikt záujmov štátu ako vlastníka i regulátora. Pacient ani štát nemajú spoľahlivé informácie, ktorá poisťovňa zabezpečuje pre pacientov "viac zdravia".

32 Pripravíme tiež komparatívnu analýzu, ktorá vyhodnotí podiel poistencov štátu na populácii v porovnaní s inými krajinami EÚ.

Riešenie

Vypracujeme a zverejníme hodnotenie zdravotných poisťovní podľa zmien zdravotného stavu ich kmeňa ako nástroj na zlepšenie konkurencie a súťaživosti. Dovolíme zisk a vyplácanie odmien poisťovní v prípade, že toto hodnotenie preukáže zlepšenie zdravotného stavu poistného kmeňa. Postupne vytvoríme podmienky na to, aby na trh vstúpili ďalšie zdravotné poisťovne. Budeme presadzovať stabilitu a predvídateľnosť regulačného rámca, ako aj dohľadu. Presadíme rozdelenie VŠZP na viac vzájomne súťažiacich samostatných subjektov. V prípade dlhu poisťovne bude toto možné riešiť len návratnou komerčnou pôžičkou alebo privatizáciou.

26. Umožnenie doplatenia nad rámec verejného zdravotného poistenia

Pacient nemá možnosť dostať od štátom vlastnených poskytovateľov zdravotnej starostlivosti taký liečebný či diagnostický výkon alebo liek, ktorý už nie je úplne či čiastočne hrazený z verejného zdravotného poistenia.

Riešenie

V prípade, že si pacient vyberie drahší liek alebo výkon (schválený lekárom), doplatí iba rozdiel v cene oproti štandardu hrazeného z verejného zdravotného poistenia. Tiež umožníme doplatiť si liečbu u vybraného poskytovateľa v zahraničí, teda nad rámec rozsahu zdravotnej starostlivosti hradenej úplne alebo čiastočne z verejného zdravotného poistenia.

DLHODOBÁ SOCIÁLNA

A ZDRAVOTNÁ STAROSTLIVOSŤ

27. Spravodlivý a transparentný systém financovania dlhodobej starostlivosti

Výdavky na dlhodobú starostlivosť nie sú efektívne kvôli tomu, že zdroje sa poskytujú poskytovateľom služby a nie občanovi. To vedie k nedostatočnému využívaniu terénnych a komunitných foriem služby.

Riešenie

Podporíme systém osobného rozpočtu, ktorý zefektívni a sprehľadní systém financovania dlhodobej starostlivosti. Prostriedky, ktoré dnes dostávajú poskytovatelia služby, pôjdu priamo osobe s potrebou starostlivosti vo forme poukazu. To umožní občanovi vybrať si, akú službu preferuje, a najmä mu umožní využívať efektívnejšie služby v domácom prostredí.

Zmeníme právnu formu verejných poskytovateľov dlhodobej starostlivosti z rozpočtových organizácií (dnes zriaďovaných obcami a VÚC) na neziskové organizácie, čím sa vytvoria rovnoprávne podmienky (tvrdé rozpočtové obmedzenia) pre všetkých poskytovateľov DSZS³³, vrátane neverejných.

28. Domáca a komunitná starostlivosť

Trendom v dlhodobej starostlivosti v zahraničí je rozširovanie domácej a komunitnej starostlivosti (deinštitucionalizácia), na Slovensku sú tieto služby poddimenzované.³⁴

Riešenie

Podporíme budovanie nízkokapacitných komunitných zariadení, ako aj zariadení paliatívnej starostlivosti (kamenné, mobilné) a domácej ošetrovateľskej služby z fondov EÚ. Tým umožníme dlhodobo chorým a seniorom život v prirodzenom sociálnom prostredí.

29. Európsky preukaz osoby so zdravotným postihnutím

Preukaz pre osoby so zdravotným postihnutím vydaný na Slovensku nie je uznávaný medzinárodne (ani v rámci EÚ), aj napriek tomu, že je vyhotovený aj v anglickom jazyku. Ak sa občan vydá za hranice našej krajiny, nie je možné takýto preukaz využiť na zľavy v doprave ani na iné verejne dostupné služby, na ktoré sa dá tento preukaz využiť v rámci Slovenskej republiky.

Riešenie

Navrhujeme zaviesť preukaz EÚ pre osoby so zdravotným postihnutím aj na Slovensku.³⁵

33 Dlhodobá sociálno-zdravotná starostlivosť

34 ÚHP: Revízia výdavkov na zdravotníctvo II, Záverečná správa, 2019

35 Na základe dobrých skúseností z pilotného testovania takéhoto preukazu v rámci niektorých krajín EÚ Európska komisia navrhne do konca roka 2023 európsky preukaz pre osoby so zdravotným postihnutím, ktorý by platil vo všetkých krajinách EÚ.

OSOBNÉ SLOBODY

V ZDRAVOTNÍCTVE

30. Možnosť odmietnuť dystanáziu

Beznádejne chorým a súčasne veľmi trpiacim ľuďom sa poskytuje zdravotná starostlivosť na predĺženie života, ktoré je často len predĺžením veľkého utrpenia, pričom kvalita života nie je prioritou.

Riešenie

Zavedieme zákonnú možnosť (nie povinnosť) pre občanov prejavit' svoju vôľu nepodstupovať dystanáziu (t.j. predlžovanie utrpenia), čo je stav, v ktorom lekár udržuje nevyliciteľného pacienta nažive pomocou často náročných liečebných prostriedkov a postupov, ktoré nemôžu pacienta vyliečiť, ale môžu u neho uchovať životné funkcie. Jasne definujeme práva nevyliciteľne chorých pacientov a povinnosti zdravotníckeho personálu, ktorý sa o nich stará.³⁶

31. Ukončenie tehotenstva s využitím tabletky

Ukončenie tehotenstva je u nás možné len chirurgicky v ambulancii. Na rozdiel od väčšiny krajín EÚ, v ktorých je dnes rovnocenná možnosť prerušenia tehotenstva s využitím tabletky. Pri tom ukončenie tehotenstva v prvom trimestri za použitia tabletky je menej invazívne, je bezpečné a môže sa uskutočniť aj mimo zdravotníckeho zariadenia, v súkromí.

Riešenie

Umožníme, aby sa umelé prerušenie tehotenstva mohlo uskutočňovať aj prostredníctvom tabletky, ktorú predpíše ošetrujúci gynekológ.

³⁶ Za najlepšie praktiky v danej problematike možno v súčasnosti považovať nastavenie systému v Španielsku, Holandsku a Belgicku. V Belgicku je umožnené plánovanie starostlivosti o umierajúcich pacientov formou predpripravených dokumentov.

32. Rozhodovanie o svojich zdravotných zákrokoch už od 16tich

Nepĺnoletí ľudia nemôžu na Slovensku rozhodovať o zákrokoch, ktoré podstúpia, bez súhlasu rodiča. Podľa viacerých výskumov³⁷ pritom majú už vo veku 16 rokov kapacitu rozhodnúť sa o svojej liečbe. Vo viacerých krajinách, ako napríklad v Kanade a vo Veľkej Británii, je umožnené rozhodovať o svojej liečbe už od 16 rokov.³⁸

Riešenie

Umožníme zdravotné zákroky (napr. interrupcia, očkovanie) podstúpiť mladým ľuďom od 16 rokov aj bez súhlasu rodiča.

33. Umožnenie pôrodov vedených pôrodnými asistentkami

Väčšina žien na Slovensku rodí v klasických nemocniciach za účasti drahého špecializovaného personálu. Na pôrodníckom oddelení sa každej žene v nejakej chvíli venuje lekár a striedavo niekoľko sestier. V západných krajinách nerizikové pôrody vo väčšej miere vybavujú pôrodné domy a o ženy sa aj počas pobytu a pôrodu starajú najmä pôrodné asistentky. V nemocnici prebiehajú zvyšné pôrody, ktoré boli označené ako rizikové pôvodne alebo akútne.³⁹

Ďalšou bariérou pôrodov vedených pôrodnými asistentkami je, že na Slovensku nesú právnu zodpovednosť za fyziologické pôrody lekári, preto ich pôrodné asistentky vedú ojedine.⁴⁰

Riešenie

Podporíme vznik tzv. pôrodných domov po vzore Rakúska, kde by boli pôrody vedené len pôrodnými asistentkami.

Zavedieme právnu zodpovednosť pôrodných asistentiek za pôrody po vzore Českej republiky. To, či pôjde o fyziologický pôrod, určí lekár, ktorý rodičku prijíma a až následne rodičku prevezme do starostlivosti pôrodná asistentka. V prípade komplikácií bude lekár stále k dispozícii. Odbremeníme tým lekárov, a tak sa budú môcť viac venovať ťažším prípadom. Pôrody sa budú taktiež menej

37 <https://cps.ca/en/documents/position/medical-decision-making-in-paediatrics-infancy-to-adolescence>

38 <https://cps.ca/en/documents/position/medical-decision-making-in-paediatrics-infancy-to-adolescence>
<https://www.nhs.uk/conditions/consent-to-treatment/children/>

39 ÚHP: Revízia výdavkov na zdravotníctvo II, Záverečná správa, 2019

40 <https://www.teraz.sk/magazin/petrenko-porodne-asistentky-nie-su-/247841-clanok.html>

medikovať, žena nadobudne možnosť viac komunikovať svoje požiadavky, ako aj pocit bezpečia a realizovania svojich predstáv o pôrode⁴¹. Výsledkom bude aj menej epiziotómii (nastrihnutí hrádze)^{42, 43}.

34. Skvalitnenie fungovania pôrodníc

Rodiace ženy majú častokrát v nemocničných zariadeniach nedostatok súkromia (rodia v boxoch oddelených iba závesom, na izbách sú aj 3–4 rodičky a zdieľajú spoločnú sprchu a toaletu). Žena preto počas predpôrodných kontrakcií nemôže mať pri sebe partnera, nakoľko by pred ním museli prežívať kontrakcie aj iné ženy. Často sa nepraktizuje ani nerušený kontakt koža na kožu po pôrode, aj keď panuje vedecký konsenzus⁴⁴, že by mal byť automatický (a to aj po cisárskom reze). Problémom je aj nemožnosť výberu prirodzenej polohy rodičky pri pôrode, ktorý je v mnohých vyspelých krajinách samozrejmosťou. Vykonávané sú aj zákroky bez súhlasu, pričom informovaný súhlas nie je dostatočne vysvetlený⁴⁵.

Riešenie

Skvalitníme fungovanie pôrodníc tým, že:

- Preškolíme pôrodný personál, ako sa má správať voči rodičkám, aby boli dodržané ich základné ľudské práva a slobody. Školenia budú pod gesciou Ministerstva zdravotníctva SR v súčinnosti s úradom verejného ochrancu práv.
- Vyhodnotíme kvalitu pôrodníc a spokojnosť pacientok. Zabezpečíme, aby zdravotné poisťovne vyhodnocovali kvalitu zdravotnej starostlivosti poskytovanej pôrodnicami a spokojnosť ich pacientov na základe ukazovateľov KPI⁴⁶ (kľúčové ukazovatele výkonnosti). Odmeňovanie pôrodníc bude potom obsahovať kritériá kvality a spokojnosti.

41 https://is.muni.cz/th/bgh9j/Bakalarska_praca.pdf, str. 20-21

42 http://digilib.k.utb.cz/bitstream/handle/10563/50141/Eva_Moraucikova_Alternativne_metody_vedenia_porodu_2021.pdf

43 https://is.muni.cz/th/bgh9j/Bakalarska_praca.pdf

44 <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1111/mcn.12128>

45 <https://www.prohuman.sk/osetrovatelstvo/medzinarodny-den-porodnych-asistentiek>

46 Medzi ukazovateľmi bude napríklad: 1. Súkromie žien pred, počas a po pôrode, 2. Kontakt koža na kožu po pôrode, 3. Ne/možnosť výberu prirodzenej polohy rodičky pri pôrode, 4. Právo na prítomnosť osoby blízkej alebo osoby určenej rodičkou, 5. Spokojnosť mamičiek

35. Predpôrodné a popôrodné kurzy

Slovenské rodičky sú pred pôrodom mnoho ráz neinformované a nemajú povedomie o svojich prá-
vach⁴⁷. Niektorí lekári majú potom tendenciu voliť autoritatívny prístup k pacientkam. Od 1.2.2024
vstupuje do účinnosti preplácanie dvoch predpôrodných a dvoch popôrodných návštev pôrodnej
asistentky zdravotnými poisťovňami⁴⁸. Tento počet návštev však kvôli nedostatku pôrodných asis-
tentiek nie je realizovateľný v praxi.

Riešenie

Zavedieme, po vzore Anglicka, balíček odporúčaných kurzov - predpôrodných a popôrodných -
s pôrodnou asistentkou, ktoré budú vykonávané v nemocniciach alebo detských či zdravotných
centrách. Počas týchto kurzov bude budúcim rodičkám vysvetlené, ako prebieha samotný pôrod
a predpôrodná či popôrodná starostlivosť. Takýmto spôsobom sfunkčnime predpôrodné a po-
pôrodné vzdelávanie, keďže umožníme prístup k informáciám viacerým ženám súčasne, čím od-
stránime momentálne nerealizovateľné požiadavky na pôrodné asistentky.

36. 1%-tná tolerancia THC v konopných produktoch

Napriek legalizácii kanabidiolu⁴⁹ (CBD) sa nepodarilo otvoriť konopný trh. Môže za to nulová tole-
rancie hladiny THC v CBD produktoch. Slováci, ktorí začali podnikat' s CBD, si preto založili firmy
v ČR, Maďarsku alebo iných okolitých štátoch, v ktorých je táto legislatíva vyspelejšia. Napríklad
v Českej republike je povolená hladina THC v CBD, ale aj iných konopných produktoch na úrovni
1 %.

Riešenie

Zvýšime povolenú hodnotu THC v konopných produktoch z 0 % na 1 %.

47 https://is.muni.cz/th/bgh9j/Bakalarska_praca.pdf, str. 21-23

48 novela zákona č. 577/2004

49 Kanabidiol patrí do skupiny látok nazývaných kanabinoidy, ktoré sa v prírode vyskytujú v rastlinách konope. Na rozdiel od tetrahydro-
kanabinolu (THC), CBD nie je psychoaktívny. V roku 2017 Svetová zdravotnícka organizácia vyhlásila CBD za nenávykovú zložku s dobrým
bezpečnostným profilom a terapeutickými prínosmi.

A close-up portrait of Peter Cmorej, a man with short dark hair, wearing dark-rimmed glasses, a white shirt, and a dark suit jacket. He is smiling slightly and looking directly at the camera. The background is plain white.

PETER CMOREJ

Poslanec NR
SR, tímlíder pre
sociálne veci,
odborník na dane
a odvody

**SKUTOČNÁ POMOC
NAMIESTO ROZDÁVANIA**

**SOCIÁLNE
REZORTY**

PRÁCA, SOCIÁLNE VECI A RODINA

1 2 3 4 5 6 7 **8** 9 10 11 12 13 14 15

1. Spoločný výber daní a odvodov

Výber daní a odvodov rozdelený medzi Finančnú správu a Sociálnu poisťovňu je zbytočne administratívne náročný a prevádzka dvoch systémov je neefektívnym nakladaním s verejnými zdrojmi. Neexistencia ročného zúčtovania v odvodoch navyše umožňuje "optimalizáciu daní a odvodov"¹. Možnosti vyhýbania sa plateniu daní a odvodov idú na úkor zníženia ich sadzieb. Pre všetkých platcov, nielen tých, ktorí sa namiesto užitočnej práce venujú vyhľadávaniu dier v zákonoch.

Riešenie

Zavedieme systém spoločného výberu daní z príjmov a odvodov.

Súčasťou opatrenia je zavedenie ročného zúčtovania odvodov. Zvýšený výber sa bude kompenzovať znížením sadzby odvodov.

2. Jednoduchší, funkčný a spravodlivý systém daní a dávok

Dnešný odvodový a sociálny systém je extrémne komplikovaný a nespravodlivý. Existuje 7 rôznych odvodov, viac ako 80 sociálnych dávok a v celom systéme je vyše 300 parametrov. Štát sociálne odkázaným častokrát jednou rukou pridá a druhou zoberie. Ak pracujú niekoľko hodín navyše, štát im zoberie dávky v hmotnej núdzi alebo príspevok na opatrovanie odkázanej osoby. Medzi nepracovaním a pracovaním sa vytvorila vysoká bariéra. Množstvo vzájomne nekompatibilných parametrov spôsobuje, že štát sociálne odkázaným jednu dávku prizná, inú zníži, či odoberie a za pár mesiacov opäť dávku prizná, či zvýši. Živnostníci čelia pasci chudoby, chudobní doplácajú na bohatých a zaťaženie práce daňami a odvodmi patrí medzi najvyššie medzi krajinami OECD².

Riešenie

Víziu, ako náš komplikovaný a najmä nespravodlivý systém nahradiť jednoduchým, funkčným a spravodlivým systémom sme predstavili už niekoľko rokov dozadu, pod názvom Odvodový bonus³. Odvodový bonus je komplexná reforma daní, odvodov a dávok. Systém sociálnych dávok

- 1 V sociálnych odvodoch existuje maximálna suma, z ktorej sa platia každý mesiac odvody (maximálny vymeriavací základ, aktuálne 7-násobok priemernej mzdy). Povedzme, že 11 mesiacov človek nezarobí nič a v poslednom mesiaci mu zamestnávateľ vyplatil mzdu za celý rok, čo vysoko prevyšuje maximálny vymeriavací základ. Keďže neexistuje ročné zúčtovanie sociálnych odvodov, v danom mesiaci zaplatí odvody z maxima, avšak celkovo významne ušetrí.
- 2 <https://www.oecd.org/tax/taxing-wages-20725124.htm>
- 3 viac nájdete na www.odvodovybonus.sk Odvodový bonus sme naposledy počítali na dátach roku 2017. Dávky v Odvodovom bonuse je potrebné porovnávať vždy s dávkami v referenčnom roku.

zmeníme tak, aby každý preukazoval svoju životnú situáciu iba jedenkrát a jeho situácia bola riešená čo najnižším počtom dávok, ideálne jednou dávkou. Krátenie dávok nastavíme motivačne, aby sa ľuďom oplátilo pracovať a vymaniť sa zo sociálnej siete. Zavedieme jeden vzorec pre plynulý prechod od žiadneho príjmu k nejakému príjmu. Znížime celkové daňovo-odvodové zaťaženie práce. Medzi občanom a štátom vytvoríme jediný finančný vzťah. Individuálne účty umožnia sledovanie platby ku každému a od každého občana, vďaka čomu sa zníži korupcia v sociálnom systéme.

3. Verejné metodiky postupov

Sociálna poisťovňa a Úrady práce (ÚPSVaR) niekedy uplatňujú a vykladajú zákony spôsobom, ktorý nie je občanom a podnikateľom, o ktorých právach a oprávnených záujmoch rozhodujú, dopredu dostatočne jasný. Zákony vytvárajú oprávnené očakávania a nie je prípustné, aby bol občan, či podnikateľ v neistote, ako sa rozhodne o jeho právach a povinnostiach z dôvodu nejasných interných postupov.

Riešenie

Zverejníme metodiky, podľa ktorých postupujú Úrady práce a Sociálna poisťovňa.

4. Odvody živnostníkov z ich reálneho príjmu

Každoročne tisíce živnostníkov ukončia svoje malé podnikanie, lebo prekročia hranicu príjmov na platenie minimálnych sociálnych odvodov, ktorých výška je vzhľadom na ich skutočné príjmy (po odpočítaní nákladov) privysoká. Živnostník musí tieto odvody platiť aj v čase, keď sa mu nedarí. Časť z týchto živnostníkov sa následne presúva do šedej zóny.

Riešenie

Zrušíme minimálne odvody. Každý živnostník bude platiť odvody zo svojho skutočného príjmu po odpočítaní paušálnych alebo skutočných výdavkov⁴.

4 upravený koeficientom 1,486

5. Valorizácia odvodovo odpočítateľnej položky pre študentov a dôchodcov

V súčasnosti si môžu brigádnici v rámci dohody o brigádnickej práci študenta, ako aj dohodári na dôchodku, uplatňovať bezodvodovú položku vo výške 200 eur na mesiac. Pôvodná myšlienka pri určení tejto sumy bola, aby si mohli dohodári zarobiť aspoň hodnotu životného minima bez toho, aby z tejto čiastky museli platiť odvody. Hodnota životného minima sa v priebehu času zvyšuje, avšak hodnota tejto bezodvodovej položky ostala rovnaká.

Riešenie

Odvodovú odpočítateľnú položku pre študentov a dôchodcov stanovíme vo výške životného minima.⁵

PODPORA PRI

STAROSTLIVOSTI O DETI

6. Flexibilná "materská a rodičovská" dávka

Ženy na Slovensku sú podľa OECD najdlhšie na rodičovskej dovolenke⁶, čo má dopad na ich celý nasledujúci pracovný život a budúci dôchodok. Ženy sa navyše po ukončení rodičovskej dovolenky častokrát nevracajú do práce a strácajú pracovné návyky.

Súčasný systém je navyše mimoriadne byrokratický a komplikovaný, jednu životnú situáciu riešime niekoľkými rôznymi dávkami, z ktorých sú niektoré zásluhové a iné solidárne.

Riešenie

Nahradíme súčasné dávky podpory v rodičovstve jednou rodičovskou dávkou.

⁵ Platí do zavedenia Odvodového bonusu.

⁶ Rodičovská dovolenka je na Slovensku viac ako trikrát dlhšia ako priemer OECD.

Zavedieme flexibilný systém platenej rodičovskej dovolenky⁷. Rodičovskú dávku⁸ bude možné vyčerpať za 12 až 36 mesiacov v súbehu so zamestnaním. Striedanie rodičov pri starostlivosti o dieťa budeme motivovať zvýšením dávky.⁹

7. Premenovanie "materskej dovolenky"

Materská dovolenka nie je dovolenka a už dávno neplatí, že o dieťa sa stará iba matka.

Riešenie

Materskú a rodičovskú "dovolenku" premenujeme na rodičovskú starostlivosť.

8. Práca počas rodičovskej dovolenky

Ak si matka na rodičovskej dovolenke nájde prácu na skrátenej úväzok, môže si pohoršiť svoj budúci dôchodok, keďže môže stratiť štatút poistenca štátu. Rovnako si pohorší aj pri iných sociálnych dávkach (PN, dávka v nezamestnanosti). Štát tak trestá ochotu pracovať popri rodičovskej dovolenke.

Riešenie

Odstránime bariéru práce na skrátenej úväzok poistencov štátu tak, aby pracujúci na skrátenej úväzok neprichádzali o výhody plynúce zo štatútu poistenca štátu. V situácii¹⁰, keď je ich vymeriavací základ nižší ako vymeriavací základ, z ktorého platí poistné štát, bude rozdiel v odvodoch doplatený štátom. Práca sa má oplácať, nie trestať.

9. Adresný daňový bonus

Daňový bonus na dieťa je nesprávne diferencovaný a neadresný. Deti, medzi ktorými je vekový rozdiel rok (alebo len pár dní), majú neodôvodnene rozdielnu podporu zo strany štátu¹¹. Podmienky

7 Podľa odporúčaní OECD pre Slovensko môže toto opatrenie zlepšiť situáciu na trhu práce žien.

8 Nahradením materskej jednou rodičovskou dávkou odstránime nespravodlivosť v systéme. Rodičovskú dávku získa aj študentka, živnostníčka v prvom roku podnikania, žena po skončení zamestnania na dobu určitú, či matka na rizikovitom tehotenstve. Rodičovskú dávku nebudeme podmieňovať podmienkou 270 dní nemocenského poistenia v predchádzajúcich dvoch rokoch. Rodičovská dávka sa bude vypočítavať z príjmov rodiča za predchádzajúce tri roky. Ak rodič nemal príjem, použije sa náhradný vymeriavací základ. Ten, kto nikdy nepracoval, bude mať približne rovnako ako dnes.

9 Zmena systému bude fiškálne neutrálna.

10 Štandardne žena, ktorá si počas rodičovskej prívyrába na skrátenej úväzok, týka sa však aj opatrovateľov a osobných asistentov.

11 Na dieťa, ktoré dovŕši 18 rokov za dva dni, sa dá uplatniť daňový bonus 140 eur mesačne. Avšak na dieťa, ktoré má 18 rokov a 1 deň sa

na vyplatenie daňového bonusu sú zbytočne komplikované. Daňový bonus ako plošné opatrenie je náročné na verejné financie a pomáha aj rodinám, ktoré pomoc nepotrebujú a viac by ocenili nižšie dane namiesto väčšieho štátneho prerozdelenia ich príjmov.

Riešenie

Zjednotíme sumu daňového bonusu na dieťa fiškálne neutrálne na približne 100 eur a budeme odvíjať jeho výšku cez podiel na nezdaniteľnej časti základu dane (resp. daňovo-odvodovej odpočítateľnej položke), čím sa zavedie plynulé klesanie bonusu so zvyšujúcim sa príjmom. Zároveň zjednodušíme podmienku na vyplatenie daňového bonusu na pôvodnú podmienku (mať zdaniteľný príjem aspoň vo výške polovice minimálnej mzdy).

SOCIÁLNE DÁVKY

10. Včasná valorizácia dávok

Rast cien citia domácnosti okamžite, ale dávky sa štandardne valorizujú iba raz ročne, čo môže byť pri vysokom raste cien neskoro.

Riešenie

Dávky naviazané na životné minimum budeme valorizovať v závislosti od tempa rastu inflácie. V prípade vysokej inflácie budú dávky valorizované až 4x ročne.

11. Nižšie krátenie dávok v hmotnej núdzi pri súbehu s prácou

Bariéra medzi nepracovaním a pracovaním je vysoká z dôvodu výrazného krátenia dávok v hmotnej núdzi v prípade, že sa človek zamestná.

dá uplatniť daňový bonus iba 50 eur mesačne (rok 2023).

Riešenie

Znížime mieru krátenia dávok v hmotnej núdzi pri súbehu s príjmom zo zárobkovej činnosti zo 75 % na 50 %.¹²

12. Adresnejší príspevok na bývanie

Slovensko má relatívne nízku dostupnosť príspevku na bývanie pre nízkoprijemové domácnosti v porovnaní s inými krajinami¹³. Dôvodom je naviazanosť príspevku na bývanie na pomoc v hmotnej núdzi, ako aj reštriktívne podmienky nároku.¹⁴

Riešenie

Príspevok zvýšime na 40 % životného minima mesačne pre jednotlivca, plus 20 % životného minima pre každú ďalšiu posudzovanú osobu¹⁵ a vyjmem ho zo systému pomoci v hmotnej núdzi.

Znížime mieru krátenia príspevku na bývanie zo súčasných 75 % vlastných príjmov na nižšie percento.

Rozšírime nárok tým, že ho bude stačiť preukázať raz ročne akýmkoľvek dokumentom súvisiacim s bývaním, z ktorého vyplýva, že náklady na bývanie presahujú 25 % príjmu žiadateľa.

13. Vyššia motivácia zamestnať sa

V súčasnosti dávka v nezamestnanosti dostatočne nemotivuje hľadať si prácu čo najrýchlejšie, keďže šesť mesiacov sa vypláca dávka v rovnakej výške.

Riešenie

Zmeníme filozofiu dávky v nezamestnanosti. S narastajúcim počtom mesiacov poberania (max 6) bude dávka klesať. Časť dávky bude ponechaná v súbehu s novým zamestnaním (3 mesiace).¹⁶

12 Opatrenie je v súlade s cieľom postupne zaviesť Odvodový bonus, pri zavedení ktorého bude krátenie dávok v hmotnej núdzi pri súbehu s príjmom znížené zo súčasných 75 % až na 10 %.

13 ÚHP: Revízia výdavkov na skupiny ohrozené chudobou alebo sociálnym vylúčením, 2020

14 Nárok na príspevok majú vlastníci alebo nájomcovia bytu alebo domu, osoby žijúce v zariadeniach, v ktorých sa poskytujú sociálna služba celoročnou pobytovou formou, a tiež domácnosti žijúce v byte alebo dome na základe práva doživotného užívania.

15 do maximálnej výšky 100 % životného minima pre štyri a viac osôb v domácnosti

16 Zmena bude uskutočnená ako fiškálne neutrálna, prípadne prebytková.

14. Informácie o príjemcoch dávok

V súčasnosti štát nemá prehľad o celkových platbách podpôr a dávok z verejných financií konkrétnym osobám. To zabraňuje kontrole toho, či nedochádza k zneužívaniu systému. Znamená to nielen vyššie daňové zaťaženie, ale súčasne s ním aj nižšiu pomoc ľuďom, ktorí ju naozaj potrebujú a zaslúžia si ju. Štát navyše nevie identifikovať nízkopríjmové domácnosti.¹⁷

Riešenie

Vytvorí register príjemcov dávok, aby štát vedel, komu čo vypláca. Súhrnné anonymizované štatistiky budú verejne dostupné. Register príjemcov dávok prepojíme s príjmami zo Sociálnej poisťovne a Finančnej správy. Vďaka prepojeniu s registrom obyvateľstva následne identifikujeme domácnosti ohrozené chudobou.

ZÁKONNÍK PRÁCE A ZAMESTNÁVANIE

15. Zjednotenie sadzieb minimálnej mzdy

Deklarovaným cieľom minimálnej mzdy je stanoviť takú jej úroveň, ktorá umožní zamestnancovi dôstojne zabezpečiť životné potreby zamestnanca. Napriek tomu je dnes stanovená minimálna mzda odlišne pre rôzne stupne náročnosti práce. To zbytočne zvyšuje náklady na podnikanie, a teda prispieva k spomaľovaniu rastu životnej úrovne.

Riešenie

Zrušíme sadzby minimálnych mzdových nárokov¹⁸. Rozdiel v platoch má riešiť konkurencia na trhu práce a nie zákon.

17 <https://hnonline.sk/finweb/ekonomika/96088422-koniec-helikopterovej-pomoci-odorov-kabinet-chysta-skrty-v-energetike-nara-za-vsak-na-necakany-problem>

18 6 úrovní minimálnej mzdy podľa § 120 zákona č. 311/2001 Z.z. - Zákonník práce

16. Zmena príplatkov za prácu v noci a cez víkend

Príplatky za prácu v noci a cez víkend naviazané na minimálnu mzdu neúmerne predražujú prácu najmä v potravinárstve, na čo doplácame vyššími cenami potravín.

Riešenie

Príplatky za prácu v noci a cez víkend opäť stanovíme pevnou sumou.¹⁹

17. Jednoduchšie pravidlá pre dohody o práci mimo pracovného pomeru

Pravidlá zamestnávania je potrebné zjednodušovať. Rôzne typy dohôd o pracovnom pomere zvyšujú byrokraciu a komplikovanosť systému.²⁰

Riešenie

Zjednotíme a zjednodušíme pravidlá pre dohody o prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru – doterajšie tri formy dohôd nahradíme jedinou.

18. Brigádnická práca od 15 rokov

Možnosť brigádovať už od 15 rokov, pred ukončením školskej dochádzky²¹, majú mladí ľudia len na papieri. Takáto práca je totiž podmienená povolením príslušného inšpektorátu práce. Na žiadosť zamestnávateľa vydá Inšpektorát práce po dohode s príslušným orgánom štátnej správy na úseku verejného zdravotníctva povolenie, v ktorom určí počet hodín a podmienky, za ktorých sa požadované ľahké práce môžu vykonávať. Na základe tejto administratívnej zát'áže je možnosť brigádovať od 15 rokov pred dovŕšením školskej dochádzky v praxi takmer nerealizovateľná.

19 Zrušíme novelu 1/2023 Z.z., ktorá zvrátila Riešenie z Kilečka 1 a opätovne naviazala príplatky v § 122a, § 122b a § 123 na minimálnu mzdu.

20 V súčasnosti zákon č. 311/2001 Z.z. - Zákonník práce umožňuje dohodu o vykonaní práce, dohodu o pracovnej činnosti a dohodu o brigádnickej práci študentov. Rozdiel medzi nimi je najmä v rozsahu pracovného času – na dohodu o vykonaní práce je možné pracovať max. 350 hodín v kalendárnom roku, na dohodu o pracovnej činnosti max. 10 hodín týždenne a na dohodu o brigádnickej práci študentov v priemere max. 20 hodín týždenne. Jedna a tá istá osoba môže mať s tým istým zamestnávateľom uzatvorených viac dohôd rôznej formy.

21 Základná školská dochádzka sa nekončí v júni, ale až nástupom do nového školského roka v septembri. Mladí ľudia tak prakticky prichádzajú o možnosť brigádovať počas prvého leta od dovŕšenia 15 rokov.

Riešenie

Odstránime podmienku potvrdenia z Inšpektorátu práce pri zamestnávaní študenta, ktorý ešte nedokončil povinnú školskú dochádzku.

19. Zníženie pokuty pri neplatnom skončení pracovného pomeru

Vzhľadom na veľmi vysokú maximálnu náhradu pri neplatnom skončení pracovného pomeru sú zamestnanci vytláčaní do nútených živností a čiernej ekonomiky. Podľa OECD má Slovensko 3. najprísnejšiu legislatívu v oblasti prepúšťania pracovníkov, čo je významná bariéra rozvoja podnikania.

Riešenie

Znížime maximálnu náhradu mzdy pri neplatnom skončení pracovného pomeru zo strany zamestnávateľa z 36 mesiacov na 6 mesiacov.

20. Zjednodušenie pravidiel o rozvrhnutí pracovného času

Zákonné pravidlá o rozvrhnutí pracovného času sú nezrozumiteľné a ťažko aplikovateľné.

Riešenie

Zjednodušíme pravidlá o rozvrhnutí pracovného času a odpočinku.²²

21. Zrušenie zodpovednosti zamestnávateľa za agentúru dočasného zamestnávania

V súčasnosti podnikateľ zodpovedá za to, či agentúra, ktorej zamestnancov dočasne využíva pre svoje potreby, poskytuje zamestnancom rovnaké podmienky ako on sám.

Riešenie

Zrušíme zodpovednosť zamestnávateľa za agentúru dočasného zamestnávania vo veci dodržiavania rovnakých podmienok pre kmeňových a agentúrnych zamestnancov.²³

22 V § 85 zrušíme odseky 8 a 9 a zjednodušíme odseky 5 a 7. V § 85a zrušíme odsek 2a. Zrušíme § 86 a § 87. Zjednodušíme § 87a.

23 podľa § 58 ods. 10 zákona č. 311/2001 Z.z. - Zákonníka práce

22. Flexibilnejšie pravidlá pri dočasnom pridelení zamestnancov

V súčasnosti nie je možné slobodné uzatváranie zmlúv medzi dvoma subjektmi podľa Obchodného zákonníka (zmluvy o poskytnutí služieb a pod.) v prípade tzv. maskovaného dočasného pridelenia.

Riešenie

Znížime zákonné obmedzenia pri dočasnom pridelení zamestnancov medzi zamestnávateľmi²⁴.

23. Menej byrokracie pri vysielaných zamestnancoch

Ak je na Slovensko vysielaný pracovník z inej krajiny EÚ, vysielajúca organizácia uvedené hlási Inšpektorátu práce²⁵. Prijímajúci podnik hlási prijatie zamestnanca Úradu práce²⁶. Dva úrady pod riadiacou pôsobnosťou toho istého ministerstva medzi sebou nekomunikujú. Úrad práce navyše vyžaduje od prijímajúceho podniku doklady, ktorými nedisponuje²⁷.

Riešenie

Zabezpečíme, aby medzi sebou Inšpektoráty práce a Úrady práce komunikovali a vysielanie zamestnancov bude hlásiť iba vysielajúci podnik.

24. Efektívnejšia tvorba zoznamu nedostatkových profesií

Ministerstvo práce (MPSVaR) vytvára zoznam nedostatkových profesií na trhu práce, pre ktoré platí zrýchlený proces vydávania pracovných povolení zahraničným pracovníkom. MPSVaR vychádza zo štatistik Úradov práce, nemá dostatočné informácie od zamestnávateľov a priemyslu.

Riešenie

Zoznam nedostatkových profesií bude vytvárať Ministerstvo hospodárstva, ktoré je zodpovedné

24 V prípade, že sa spoločnosti A a B dohodnú na zmluve, podľa ktorej zamestnanci spoločnosti A vykonajú v prospech spoločnosti B práce, ktoré sú predmetom činnosti spoločnosti B, práce budú vykonávať prevažne v priestoroch spoločnosti B, prevažne pracovnými prostriedkami spoločnosti B a pod vedením vedúceho zamestnanca spoločnosti B, musia uzavrieť dohodu o dočasnom pridelení podľa § 58 Zákonníka práce.

25 Zákon č. 351/2015 Z.z.

26 § 23b ods. 6 zákona 5/2004 Z.z. o službách zamestnanosti

27 Doklad o ubytovaní pracovníka, dohoda o vyslaní zamestnanca, formulár PD A1, doklad totožnosti zamestnanca – dokladmi disponuje vysielajúci podnik, nie prijímajúci.

za rozvoj podnikateľského prostredia, produktivity, vnútornej konkurencieschopnosti, investícií a inovácií v domácej ekonomike a má lepšie informácie o slovenskom priemysle. Pri tvorbe zoznamu nedostatkových profesií sa budeme opierať najmä o objektívne dáta a ich kvalitné analýzy.

25. Menej byrokracie pri obsadzovaní pracovného miesta cudzincom

Postup pri zámere obsadiť pracovné miesto cudzincom vyžaduje, aby bol zámer najskôr oznámený Úradu práce. Pri vydaní pracovného povolenia cudzineckou políciou sa opäť čaká na súhlas Úradu práce, čo celý proces neúmerne predlžuje. Odhadom viac ako polovica žiadostí o zamestnanie cudzinca je zamietnutá z dôvodu nesúhlasného stanoviska Úradu práce.

Riešenie

Zrušíme ohlásenie zámeru obsadiť pracovné miesto cudzincom, ako aj súhlas Úradu práce s vydaním pracovného povolenia. Štát dokáže aj naďalej regulovať počet vydávaných pracovných povolení prostredníctvom konzulátov, Ministerstva hospodárstva a cez cudzineckú políciu.

26. Bodovací systém pre cudzincov žiadajúcich o pracovné povolenie

Vydanie pracovného povolenia cudzincovi je dnes výsledkom ťažko predvídateľnej „alchýmie“, do ktorej vstupuje zoznam nedostatkových profesií, nedokonalé štatistiky Úradov práce o disponibilných uchádzačoch o prácu a úradnícka svojvôľa. Štát nemá transparentnú a zrozumiteľnú stratégiu pre prijímanie pracovníkov zo zahraničia, nastavenú v súlade s cieľom ekonomického rastu.

Riešenie

Rozhodnutie, či je pracovník na trhu práce žiaduci alebo nie, bude výsledkom transparentného bodovacieho systému²⁸, nastaveného v súlade s cieľom ekonomického rastu. Okrem vzdelania a pracovných skúseností sa bude bodovať vek uchádzača a úroveň jazyka vyžadovaného budúcim zamestnávateľom.

27. Dobrovoľné príspevky na rekreáciu

V súčasnosti platí pre rekreačné poukážky podobný systém, aký platil v minulosti pre gastrolístky. Zamestnanec teda dostane "naturálie" (v minulosti jedlo, v súčasnosti rekreáciu), nie peniaze.

28 Bodovací imigračný systém v súčasnosti využívajú napr. Veľká Británia, Nový Zéland, Kanada a Austrália.

Riešenie

Zdobrovoľníme povinné príspevky na rekreáciu²⁹.

28. Flexibilnejšie pracovné podmienky

Pracovné podmienky pre zamestnancov sú na Slovensku menej flexibilné ako vo väčšine krajín OECD.³⁰ To sťažuje možnosti hlavne pracujúcich rodičov, ktorí sa snažia zosúladiť ich pracovný harmonogram s časom starostlivosti o deti³¹.

Riešenie

Podporíme kratšie úväzky cez flexibilnejšie pravidlá v Zákonníku práce, konkrétne umožníme:

- určiť konkrétne časové úseky výkonu práce s rôznymi miestami výkonu práce,
- flexibilný zápočet „sick-days“ voči nároku na dovolenku, umožníme dohodnúť v pracovnej zmluve nižší nárok na dovolenku,
- väčší pracovný fond deleného pracovného miesta³² (v súčte) ako má klasické pracovné miesto,
- vytváranie delených pracovných miest v štátnej službe.

DÔCHODKOVÝ SYSTÉM

29. Ústavne ukotvená fiškálna vyrovnanosť dôchodkového systému

Do dôchodkového systému zasahuje každá politická garnitúra, navyše častokrát neodborne a ideologicky. Zároveň sa neustále znižuje udržateľnosť dôchodkového systému vytváraním nových záväzkov. To vedie k vyšším daniam, nižšiemu rastu a odchodu mladých ľudí zo Slovenska, čím sa udržateľnosť dôchodkového systému ešte zhoršuje.

29 príspevok ostane naďalej daňovo zvýhodnený

30 OECD: Be Flexible! Background brief on how workplace flexibility can help European employees to balance work and family, 2016

31 Takmer polovica matiek sa po rodičovskej dovolenke nevracia do pôvodného zamestnania. Ešte horšie to vychádza v prípade žien, ktoré mali v krátkom čase po sebe dve alebo viac detí a z práce odišli najmenej na tri a pol roka. Z tejto skupiny sa do pôvodného zamestnania nevráti až 71 % matiek. Vyše tretiny žien hovorilo v prieskume o tom, že mali záujem o čiastočný úväzok, no ten nedostali. Mnohé ženy potrebujú väčšiu flexibilitu pracovného času či možnosť pracovať z domu.

32 podľa § 49a

Riešenie

Navrhujeme ústavný zákon o dôchodkovom systéme, ktorým zavedieme fiškálnu vyrovnanosť³³ I. piliera a súčasne ochránime II. pilier.

Zároveň zavedieme pravidlo, že v každom návrhu zvyšujúcom objem vyplácaných dôchodkových nárokov bude musieť byť informácia, z čoho to bude financované. Napríklad, ktoré dane sa zvýšia. To zabezpečí fiškálnu vyrovnanosť a obmedzí populistické návrhy.

30. Zrozumiteľné informácie o udržateľnosti dôchodkového systému

Väčšina ľudí nevie, čo si má predstaviť pod neudržateľnosťou dôchodkového systému a nepozná dopady jednotlivých zamýšľaných zásahov do dôchodkového systému.

Riešenie

Povinnosti Rady pre rozpočtovú zodpovednosť rozšírime o uverejňovanie "indikátora dôchodkov". Jedno číslo bude vyjadrovať sumu v eurách, akú by mal priemerný pracujúci mesačne prispievať do dôchodkového systému, ak by sa mala zachovať súčasná úroveň dôchodkov. Druhé číslo bude vyjadrovať sumu, akú skutočne prispieva priemerný pracujúci do systému.³⁴

31. Zjednodušenie výpočtu dôchodkov

Spôsob výpočtu dôchodkov je komplikovaný, občania mu nerozumejú, a aj preto je dôchodkový systém náchylný na neodborné politické zásahy. Skoro nikto nedokáže pochopiť dôsledky zmien v celom ich rozsahu. Ľudia vzorec na výpočet dôchodkov nepoznajú a miera istoty výpočtu budúceho dôchodku je minimálna. Aj z dôvodu, že náš dôchodkový systém nie je udržateľný.

Riešenie

Zjednodušíme výpočet dôchodku z I. piliera, začneme ho vypočítavať z odvedených príspevkov do systému, pri súčasnom zachovaní miery solidarity v I. pilieri.

Výpočet dôchodku podľa výšky odvedených príspevkov dôchodcu vytvorí priamy vzťah medzi "za-

33 Je potrebné priznať si skutočné náklady na vyplácanie dôchodkov z I. piliera. Fiškálne zodpovedné narábanie s dôchodkovými politikami je nevyhnutným predpokladom, ak sa chceme vyhnúť bankrotu našej krajiny. Štátny bankrot by ohrozil všetky dôchodky. Rast dôchodkov musí byť výsledkom zodpovedajúceho hospodárskeho rastu. Vyšší hospodársky rast prinesie vyššie dôchodky.

34 Okrem rukolapného vyjadrenia problému udržateľnosti dôchodkového systému bude možné zmenou indikátora názorne ilustrovať dopad každého zamýšľaného zásahu do dôchodkového systému.

platil som" a "mám nárok".³⁵ Zavedieme virtuálne dôchodkové účty - každý uvidí, koľko odvedol a na čo bude mať v budúcnosti nárok.³⁶

32. Spôhlivé informácie o budúcich dôchodkoch

Dôchodky z I. a II. piliera nebudú v budúcnosti poskytovať primerané hmotné zabezpečenie v starobe. Na dôchodok sa je potrebné pripravovať aj individuálnymi sporeniami.

Riešenie

Vytvoríme systém apelov na osobnú zodpovednosť jednotlivca, aby sme motivovali k zvýšenej tvorbe úspor pomocou:

- pravidelných informácií o očakávanom dôchodku (Oranžová obálka)³⁷ - Dôchodkové inštitúcie (Sociálna poisťovňa, správcovia v II. a III. pilieri) otvoria svoje systémy tretím stranám, ktoré budú so súhlasom občana spracovávať údaje a poskytovať predikcie o jeho budúcom predpokladanom dôchodku,
- informačného webu s úplnými a zrozumiteľnými informáciami o dôchodkoch.

33. Motivácia individuálne si sporiť na dôchodok

Štát dnes dostatočne nemotivuje ľudí k individuálnemu sporeniu na dôchodok, napriek tomu, že je to v jeho záujme. Podľa viacerých štúdií³⁸ sú vhodne nastavené motivačné schémy efektívne pri zabezpečení dostatočných úspor na dôchodok.

Riešenie

Vytvoríme systém efektívnych motivácií³⁹, ktoré ľudí privedú k dlhodobému sporeniu na dôchodok, konkrétne:

35 Notional Defined Contribution (NDC) systém funguje napríklad vo Švédsku. Príspevky do systému sa virtuálne zhodnocujú a definujú budúci dôchodok. Systém je pre občanov zrozumiteľnejší, transparentnejší a je menej náchylný na nepremyslené politické zmeny.

36 Virtuálne dôchodkové účty zvýšia povedomie občanov o ich budúcom dôchodku a znížia riziko nepremyslených politických zmien.

37 Koncept Oranžovej obálky je známy zo Švédska, kde už 20 rokov každý rok príde občanom v oranžovej obálke stav ich dôchodkového účtu a dôležité skutočnosti týkajúce sa ich budúcich dôchodkov. Dôležité sú štyri aspekty:

- aby Oranžová obálka vytvárala nezávislú inštitúciu, ktorá nebude informovať tendenčne,
- aby boli prezentované informácie dostatočne zrozumiteľné,
- aby zahŕňala informácie naprieč celým dôchodkovým systémom (zo všetkých pilierov),
- aby v 21. storočí bola posielaná emailom.

38 OECD: Financial Incentives and Retirement Savings, 2018

39 Koncept "nudge" alebo postrčenie, založený na drobných zmenách v systéme nepriamo ovplyvňujúci správanie ľudí.

- umožníme sporiteľom na základe vlastného rozhodnutia zvýšiť príspevky do II. piliera na 9 % z ich odvodov, za podmienky rovnakého príspevku sporiteľa⁴⁰,
- prispejeme sumou 1000 eur každému⁴¹, kto si po stanovenú dobu vloží do druhého piliera⁴² predpísané množstvo finančných prostriedkov,
- umožníme zamestnávateľom prispievať svojim zamestnancom na dôchodok do druhého piliera do výšky 3 % hrubej mzdy za podmienky, že tú istú sumu, ktorou mu prispeje zamestnávateľ, si odloží aj zamestnanec.⁴³

34. Uvoľnenie pravidiel jednorazového výberu

Ani v prípade nadpriemerného dôchodku zákon neumožňuje použiť nasporené prostriedky v II. pilieri podľa vlastného uváženia. A to ani v prípade, ak je sporiteľ v ohrození života, ktorý si môže zachrániť alebo predĺžiť za nasporené peniaze.

Riešenie

Zadefinujeme pravidlá pre jednorazový výber dôchodkových úspor, ak má dôchodca zabezpečené vyplácanie doživotného dôchodku vo výške priemerného starobného dôchodku vyplácaného v Slovenskej republike. Osobitne zadefinujeme jednorazový výber v život ohrozujúcich situáciách.⁴⁴

40 Pri vzniku II. piliera v roku 2004 bol príspevok z odvodov stanovený na 9 % hrubej mzdy. Ten bol neskôr znížený na 4% a len veľmi pomaly sa šplhá k 6 %. Týmto opatrením teda umožníme sporiteľom vrátiť sa na pôvodnú výšku príspevkov do II. piliera, ak sú sami ochotní pridať k sporeniu dobrovoľný príspevok v rovnakej výške z ich zdanenej mzdy.

41 Schémy zamerané na zníženie vymeriavacieho základu pre výpočet dane z príjmu nie sú dostatočne motivačné u ľudí, ktorí majú daňovú povinnosť nízku alebo nulovú. Podľa štúdie motivačné schémy s nominálnou podporou môžu byť mimoriadne efektívne pre nízko príjmových zamestnancov a rodiny s deťmi (OECD: Financial Incentives and Retirement Savings, 2018).

42 Toto motivačné opatrenie je možné v budúcnosti rozšíriť aj na iné typy bezpečných, kvalitných a lacných produktov dlhodobého sporenia s možnosťou výberu po dosiahnutí dôchodkového veku. Je pri tom potrebné nastavenie systému tak, aby sa predišlo riziku zaplavenia trhu nekvalitnými a špekulatívnymi osobnými dôchodkovými produktami, ktoré by priniesli sklamanie a nízke úspory budúcich dôchodcov. V súčasnosti je pre ľudí, ktorí sa nevyznajú v investovaní, ťažko nájsť lepší finančný produkt, ako sú dôchodkové fondy v druhom pilieri. Zdroj: <https://e.dennikn.sk/1003391/ekonom-sebo-je-to-velky-problem-ze-vacsina-ludi-v-druhom-pilieri-ma-dlhopisovy-fond/>

43 Príspevok zamestnávateľa bude oslobodený od odvodov. Zamestnávateľ prispeje takou sumou ako zamestnanec, čo je motivačné pre oboch. Táto možnosť existuje dnes len v rámci sporenia v doplnkovom dôchodkovom sporení.

44 Navrhujeme vytvoriť zákonnú výnimku pre prístup k nasporeným finančným prostriedkom z dôchodkových sporení, ktoré majú pravidlá obmedzujúce predčasný výber úspor. Zároveň, ak má dôchodca zabezpečené vyplácanie doživotného dôchodku minimálne vo výške priemerného dôchodku, navrhujeme, aby si zvyšné nasporené prostriedky mohol vybrať jednorazovo.

35. Rozšírenie povolených investícií v druhom pilieri

Preddefinovaná investičná stratégia v II. pilieri je definovaná pomerom medzi indexovým a dlhopisovým fondom, čo je zbytočne obmedzujúce. Investičné pravidlá v II. pilieri dnes neumožňujú investovať prostriedky sporiteľov napríklad do private equity, či iných alternatívnych investičných nástrojov, ako je to bežné v zahraničí⁴⁵.

Riešenie

Zmeníme preddefinovanú investičnú stratégiu a investičné pravidlá⁴⁶ v II. pilieri tak, aby bolo možné investovať aj do investičných nástrojov podobného rizika ako sú dlhopisy a indexové fondy, s cieľom dosiahnuť čo najlepšie zhodnotenie pri čo najnižšom riziku.

36. Vyplácanie doživotných dôchodkov Sociálnou poisťovňou

Vyplácanie anuitných dôchodkov komerčnými poisťovňami sa ukázalo ako nesprávny krok. Do systému sa zapojilo málo poisťovní a ponúkané dôchodky sú nízke. Iba výpočtom dôchodku výhradne podľa úmrtnostných tabuliek sa doživotné dôchodky zvýšia o 25 až 30 %, čo je dnešná marža komerčných poisťovní.

Riešenie

Zmeníme výplatu doživotných dôchodkov z II. piliera. Komerčné poisťovne nahradíme Sociálnou poisťovňou alebo programovým výberom na strednú dĺžku dožitia + 5 rokov, čo vytvorí konkurenciu rôznych riešení. Sociálna poisťovňa dostane každoročne od DSS pomernú sumu za sporiteľov, ktorým vypláca dôchodok. Pri čerpaní dôchodku programovým výberom a predčasnou úmrtím sporiteľ'a zdedia polovicu nevyčerpanej sumy dedičia sporiteľ'a (na účty v II. pilieri) a druhú polovicu dostane Sociálna poisťovňa za krytie dlhovekosti.

37. Otvorenie trhu dôchodkových správcovkých spoločností

Na trhu II. piliera v súčasnosti pôsobí päť Dôchodkových správcovkých spoločností (DSS). Zákon je napísaný tak, že neumožňuje vstup na trh DSS iným subjektom. Existujúce DSS investujú veľmi podobným spôsobom. Viac poskytovateľov by rozšírilo konkurenciu a ponuku pre sporiteľov.

45 Canada Pension Fund, Nobel foundation, Nórsky fond budúcnosti

46 Zmeníme pravidlá tak, aby bola predvolená investičná stratégia definovaná mierou rizika, ktorú má klient v akom veku podstúpiť (indikátor SRRI). Samotné zloženie portfólia ponecháme vo väčšej miere na samotných správcoch.

Riešenie

Dôchodkové fondy II. piliera umožníme spravovať aj iným finančným inštitúciám a regulovaným obchodníkom s cennými papiermi.⁴⁷

38. Transformácia doplnkového dôchodkového sporenia

Doplnkové dôchodkové sporenie (DDS) je príliš drahé a nevýkonné.

Riešenie

Umožníme transformáciu Doplnkových dôchodkových sporení (DDS) na Celoeurópsky osobný dôchodkový produkt (PEPP)⁴⁸.

39. Benchmarking finančných produktov

Mnohé finančné produkty sú netransparentné a zatajujú spotrebiteľovi skutočnú výšku poplatkov v neprehľadnej spleti obchodných podmienok.⁴⁹

Riešenie

Zavedieme benchmarking finančných produktov⁵⁰, aby sme vytvorili základný predpoklad pre efektívnu tvorbu úspor v transparentných finančných produktoch. Prínosom bude zlepšenie informovanosti sporiteľov vyplývajúce z ľahšej porovnateľnosti jednotlivých produktov.

40. Spoločné dôchodkové kontá partnerov

Ženy majú nižšie dôchodky ako muži aj z toho dôvodu, že sa v priemere viac starajú o deti a domácnosť. Tento problém sa bude s rastúcim významom sporiacich schém ešte viac prehľbovať. Zároveň je u žien aj vyššie riziko vyčerpania nasporených prostriedkov, keďže ich vek dožitia je vyšší ako u mužov.

47 Upravíme § 47 až § 51 zákona 43/2004 Z.z. o starobnom dôchodkovom sporení tak, aby na trh dôchodkového starobného sporenia mohli vstúpiť aj iné subjekty prísne regulované NBS.

48 PEPP je produkt prenositeľný v rámci krajín Európy, s maximálnymi nákladmi 1 % ročne. Umožníme sporiteľom v DDS prestúpiť s ich sporením do PEPP produktov a správckým spoločnostiam v DDS transformáciu na štandardné správcké spoločnosti v zmysle zákona o kolektívnom investovaní.

49 NBS: Správa o činnosti útvaru dohľadu nad finančným trhom v oblasti ochrany spotrebiteľa, 2021

50 Týka sa to všetkých finančných produktov, ktoré ponúkajú funkciu kumulovania úspor.

Riešenie

Zavedieme spoločné dôchodkové konto manželov a registrovaných partnerov. Spoločné konto zabezpečí spravodlivé rozdelenie dôchodkových nárokov manželov / partnerov a ženy viac nebudú strácať tým, že sa v priemere viac starajú o rodinu. Cez spoločné konto sa budú zároveň vyplácať pozostalostné dôchodky.⁵¹

41. Spravodlivejší rodičovský bonus

Rodičovský bonus je mimoriadne diskriminačné opatrenie, nakoľko žiaden bonus nedostávajú napríklad rodičia, ktorých deti zomreli, sú choré alebo z iných objektívnych dôvodov nemôžu pracovať.

Riešenie

Rodičovský bonus nahradíme spravodlivejším riešením. Rodičom prepočítame dôchodky za roky, ktoré sa starali o deti. Za roky starostlivosti o dieťa priznáme rodičom dôchodok primerane zodpovedajúci ich príjmu pred dobou starostlivosti o dieťa.⁵²

42. Minimálny dôchodok vo výške životného minima

Vyššie 10 tisíc dôchodcov sú poberateľmi dávok v hmotnej núdzi, ktoré im dorovnávajú príjem na úroveň životného minima. To spôsobuje nepotrebnú byrokráciu, ktorá je pre dôchodcov navyše aj mimoriadne nedôstojná.

Riešenie

Zavedieme nový druh minimálneho dôchodku vo výške životného minima.

43. Zníženie stropu pre platenie sociálnych odvodov

Hranica stropu pre platenie sociálnych odvodov sa neprimerane zvýšila. Úroveň, od ktorej sa zaplatené odvody nijako neprejavujú na výške dôchodku, presiahla rozumnú mieru. Pri zárobku vyššom ako 2,4-násobok priemernej mzdy všetky odvody zaplatené z vyššej sumy nijakým spô-

51 Spoločné dôchodkové kontá majú zavedené Holandsko, Veľká Británia a Nemecko. Európska komisia: Gender Pension Gap in the EU, 2013

52 Zmenu vykonáme pri rešpektovaní pravidiel, že nie je možné siahnuť na priznané dôchodkové dávky.

sobom nezvyšujú budúci dôchodok. Znižuje to udržateľnosť dôchodkového systému, keďže to demotivuje bohatých prispievať do systému.

Riešenie

Maximálnu hranicu pre platenie sociálnych odvodov znížime zo súčasného 7 násobku priemernej mzdy na 6 násobok⁵³.

44. Férové krátenie predčasných dôchodkov

Krátenie dôchodku pri predčasnom odchode do dôchodku nie je adekvátne tomu, o koľko menej odvodov človek do systému zaplatil.⁵⁴

Riešenie

Výpočet dôchodku pri odchode do dôchodku pred dosiahnutím dôchodkového veku nastavíme tak, aby mal dôchodca šancu vyčerpať rovnakú sumu dôchodkových dávok bez ohľadu na dobu, kedy sa rozhodne odísť do dôchodku.

45. Zohľadnenie zaplatených odvodov pri invalidných dôchodkoch

Množstvo invalidných dôchodcov pracuje, ale ich invalidný dôchodok sa nezvyšuje v závislosti od odvedených odvodov a to ani po niekoľkých desiatkach rokoch práce.

Riešenie

Vytvoríme mechanizmus prepočtu invalidných dôchodkov pracujúcich invalidných dôchodcov, tak aby invalidný dôchodok zohľadňoval zaplatené odvody.

46. Priznanie dôchodku z úradnej moci

Ak si osoba nepožiadala o dôchodok a zomrela alebo nie je zo zdravotných dôvodov schopná vykonať prejav vôle, tak nie je možné začať konanie o priznaní dôchodku, aj keď existujú osoby, ktorých nároky od uvedeného závisia (vdova, deti).

53 Náklady na verejné financie RRZ odhadla na 27 mil. eur v roku 2024. <https://www.rrz.sk/stanovisko/kvantifikacia-opatreni-znizenie-maximalneho-vymeriavacieho-zakladu-pre-socialne-poistenie/>

54 <https://e.dennikn.sk/3028307/v-akciach-by-mali-mat-dochodkove-uspory-aj-54-rocni-a-starsi-hovori-sebo-z-planu-obnovy/>

Riešenie

Pre prípady, kedy osoba, ktorá dovŕšila dôchodkový vek, ale z rôznych dôvodov nepožiadala o priznanie starobného dôchodku, umožníme začať konanie aj z iného podnetu, napríklad z úradnej moci (ex offa).

SOCIÁLNE SLUŽBY

47. Odstránenie bariér práce popri opatrovaní odkázanej osoby

Osoba, ktorá opatruje ťažko zdravotne postihnutého, môže popri opatrovaní zarobiť najviac dvojnásobok sumy životného minima (dnes približne 535 eur). Zákon tak ľuďom v neľahkej životnej situácii obmedzuje možnosť pracovať a zlepšiť život seba a opatrovanej osobe. Uvedený limit je obzvlášť nedostatočný u vysokokvalifikovaných osôb, ktoré dokážu pracovať za vysokú hodinovú mzdu a ľahko presiahnu stanovený limit.

Riešenie

Odstránime obmedzenie maximálneho príjmu opatrovníka popri poberaní príspevku na opatrovanie zo zákona⁵⁵.

48. Primerané požiadavky na Zariadenia sociálnych služieb

Požiadavky na zamestnancov a vybavenie Zariadení sociálnych služieb (ZSS) každým rokom narastajú, normy sú prísnejšie ako v zahraničí alebo v iných porovnateľných profesiách. Napríklad hotel musí mať na jedného ubytovaného 6m², pokým ZSS⁵⁶ od 8 do 10m². Mnohé zariadenia stanovené normy nespĺňajú a nedokážu splniť. Kritériá tak existujú iba na papieri a nikto si ich ani nedovolí reálne vymáhať. Navyše, štát opakovane ukladá ZSS povinnosti, na ktorých splnenie im nevyčlení finančné prostriedky.

55 § 40 odsek 13 zákona 447/2008 Z. z. o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia

56 vyhláška ministerstva zdravotníctva 259/2008

Riešenie

Urobíme revíziu požiadaviek kladených na Zariadenia sociálnych služieb s cieľom ponechať iba tie, ktoré majú zmysel. Na splnenie chýbajúcich kritérií vytvoríme časové rámce a projekty ich financovania⁵⁷. Zavedieme pravidlo, že so zavedením každej novej povinnosti musí MPSVaR zároveň označiť zdroj financovania (príspevok z kapitoly ministerstva, samospráva, samoplátcovia).

49. Finančný príspevok na odkázanosť formou poukazu

V sektore poskytovania sociálnych služieb dnes vďaka neprehľadnému financovaniu pôsobia aj tzv. „čierne“ zariadenia a „čierni“ terénni opatrovatelia, ktorí nemajú snahu spĺňať požadované kritériá a odbornú kvalifikáciu. Práve s tzv. „čiernymi“ zariadeniami sú spojené kauzy nehumánneho správania sa k odkázaným osobám.

Riešenie

V zmysle reformy financovania sociálnych služieb, ktorá je súčasťou Plánu obnovy, bude finančný príspevok na odkázanosť vyplácaný formou Osobného rozpočtu prijímateľa sociálnej dávky. Osobný rozpočet budeme vyplácať formou poukazu, ktorý si prijímateľ sociálnej dávky uplatní v ZSS. „Čierne“ zariadenia budú nútené začať vykonávať svoju činnosť oficiálne.

50. Poriadok vo financovaní aj v kompetenciách pri sociálnych službách

Verejní a neverejní poskytovatelia sociálnych služieb sú financovaní rozdielnym spôsobom. Finančný príspevok na prevádzku od samosprávnych krajov sa vypočítava štyrmi rôznymi spôsobmi a nie je možné jeho využitie ani na nutné opravy. Kompetencie obcí a VÚC sa prekrývajú.

Riešenie

Po vzore Českej republiky zmeníme verejné ZSS z rozpočtových na príspevkové organizácie⁵⁸, aby mali verejní a neverejní poskytovatelia rovnaké financovanie a prístup k dotáciám. Finančný príspevok na prevádzku zmeníme na paušálny príspevok a umožníme, aby bolo do ekonomicky oprávnených nákladov možné zarátavať opravu havarijných stavov a nevyhnutné opravy. Kompetencie v pobytových službách presunieme prevažne na vyššie územné celky.

57 primárne z eurofondov, sekundárne z úspor v rezorte

58 zmena zákona 448/2008 Z.z. o sociálnych službách

51. Odstránenie gold-platingu pri kapacite ZSS

Zariadenia sociálnych služieb sa postupne menia⁵⁹ na menšie zariadenia s maximálnym počtom 40 prijímateľov sociálnej služby. Zákon neumožňuje vytvorenie nového zariadenia s väčším počtom prijímateľov sociálnej služby, bez ohľadu na druh, formu a ekonomickú udržateľnosť zariadenia. V praxi to znamená, že kapacity ZSS sa už niekoľko rokov prakticky nerozširujú. Obmedzenie na 40 prijímateľov sociálnej služby je však naša národná regulácia, napríklad v Nemecku a v Českej republike vznikajú naďalej zariadenia aj pre vyše 100 klientov, a to pri zachovaní všetkých princípov individuálneho prístupu ku klientovi.

Riešenie

Odstránime gold-plating a umožníme rozširovanie ponuky ZSS aj zariadeniami s väčším počtom prijímateľov sociálnych služieb ako 40. Maximálne kapacity ZSS musia byť stanovené so zohľadnením druhu a ekonomickej efektívnosti poskytovanej sociálnej služby. Vznik menších zariadení môže byť naďalej motivovaný nastavením projektov z eurofondov.

52. Predvídateľné financovanie kombinovaných zariadení sociálnej starostlivosti

V súčasnosti je sice umožnené poskytovanie rôznych druhov sociálnych služieb pod jednou strechou⁶⁰, ale každá služba je inak financovaná, navyše financovanie je nepredvídateľné, čoho dôsledkom je finančná neudržateľnosť kombinovaných zariadení. Pritom kombinácia zariadení, kde sa spájajú viaceré druhy služieb občanom, napríklad služby dlhodobej starostlivosti pre seniorov v spojitosti so službami pre matky v núdzi (alebo je v blízkosti škôlka, či jasle), je vítané, pretože vytvára skutočnú atmosféru komunitného súžitia.

Riešenie

Vytvoríme kategóriu kombinovaných služieb sociálnej starostlivosti⁶¹ a nastavíme predvídateľné a udržateľné financovanie kombinovaných zariadení.

59 podľa zákona o sociálnych službách 448/2008 Z.z.

60 Zákon 448/2008 Z.z.

61 v zákone 448/2008 Z.z. o sociálnych službách

SKUPINY OHROZENÉ CHUDOBOU

ALEBO SOCIÁLNYM VYLÚČENÍM

53. Terénna forma práce s deťmi

K odňatiu detí z rodinného prostredia dnes dochádza aj v prípadoch, ktoré by bolo možné riešiť pri intenzívnejšej terénnej starostlivosti.⁶²

Riešenie

Budeme uprednostňovať a podporovať rozvoj siete ambulantných a terénnych foriem práce s deťmi a jeho rodinou pred odňatím dieťaťa do náhradnej starostlivosti, ak to bude v prospech dieťaťa.

54. Efektívna sociálna kuratela

Na jedného kmeňového zamestnanca v oblasti sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately⁶³ pripadá viac ako trojnásobok optimálneho počtu⁶⁴ aktívnych prípadov rodín.⁶⁵

Riešenie

Výrazne zlepšime dostupnosť sociálnej kurately navýšením počtu pracovníkov tak, aby rodinám mohla byť poskytnutá adekvátna pomoc. ÚPSVaR⁶⁶ bude metodicky usmerňovať výkon sociálnej kurately na všetkých úrovniach, u verejných aj neverejných poskytovateľov (neziskové organizácie).⁶⁷

62 ÚHP: Revízia výdavkov na skupiny ohrozené chudobou alebo sociálnym vylúčením, 2020

63 Orgány sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately (SPODaSK) sa zaoberajú starostlivosťou o deti v ohrození.

64 Sociálnu kuratelu poskytuje 850 zamestnancov v štátnej službe a 265 zamestnancov vo verejnej službe, ktorí v roku 2021 popri iných úkonoch vykonávali sociálnu kuratelu pre 14 007 detí, vykonali viac ako 31 tisíc šetrení v rodine a funkciu kolízneho opatrovníka vykonávali v 56 947 prípadoch. Na jednu rodinu, ktorá vyžaduje intervenciu, má pracovník sociálnej kurately približne 3 dni ročne.

65 ÚHP: Revízia výdavkov na politiky trhu práce a sociálne politiky, 2017

66 Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny

67 Všade, kde to bude možné, využijeme financovanie z Európskeho sociálneho fondu.

55. Kontinuita projektov v oblasti sociálnej práce

Projekty financované z európskych zdrojov v oblasti sociálnej práce⁶⁸ sa ukazujú ako kľúčové pre sociálnu inklúziu a zlepšovanie životných podmienok ľudí z marginalizovaných rómskych komunít (MRK)⁶⁹. Ich činnosť je závislá na externom financovaní z eurofondov, pričom medzi jednotlivými projektmi sú až na vzácne výnimky niekoľkokomesačné prestávky spôsobené nedostatočnou a neskorou komunikáciou s Európskou komisiou. To vedie k prerušeniu služieb v období prípravy projektov, ako aj k strate kvalifikovanej pracovnej sily. Niektoré intervencie sú zmarené, respektíve sa začínajú odznova, keďže bola prerušená potrebná kontinuita.

Riešenie

Včasnou komunikáciou s Európskou komisiou zabezpečíme nadväznosť projektov z fondov EÚ v oblasti sociálnej práce.

56. Vysporiadanie pozemkov pod osadami

Z rôznych dôvodov⁷⁰ (nielen samovolným konaním Rómov) vznikli rómske osady na rôznych pozemkoch, ktoré patrili súkromným osobám alebo štátu. Na týchto pozemkoch sú často postavené aj štandardné domy, ktoré boli vybudované mladšou generáciou Rómov z chatrčí.

Riešenie

Vysporiadame pozemky⁷¹ pod existujúcimi nelegálnymi osadami⁷², ktoré preukázateľne vznikli pred r. 1989, tak aby sa ich vlastními stal štát alebo obec. Pôvodným vlastníkom budú pozemky kompenzované.⁷³

68 terénna sociálna práca, vybrané sociálne služby krízovej intervencie a pod.

69 ÚHP: Revízia výdavkov na skupiny ohrozené chudobou alebo sociálnym vylúčením, 2020

70 Napríklad násilné presídľovanie rómskeho obyvateľstva počas vojnového Slovenského štátu.

71 Vysporiadaniu pozemkov bráni aj rozdrobenosť pozemkov. Riešenia k rozdrobenosti pozemkov vid' v kapitole Pôdohospodárstvo.

72 Sprivodca vysporiadaním pozemkov v obciach s rómskymi osídleniami, 2018

73 Žiadny súčasný vlastník nesmie trpieť len preto, že v minulosti niekto rozhodol bez jeho súhlasu.

57. Svojpomocná výstavba domov

V prostredí MRK sa osvedčila svojpomocná výstavba domov za pomoci mikropôžičiek, ktorú doposiaľ v malom rozsahu organizoval mimovládny sektor.⁷⁴ Štát sa na financovaní svojpomocnej výstavby doposiaľ výraznejšie nepodielal.⁷⁵ Svojpomocnej výstavbe bráni aj nedostatočná informovanosť ľudí z MRK, samospráv i terénnych pracovníkov.

Riešenie

Podporíme svojpomocnú výstavbu domov v prostredí MRK formou mikropôžičiek po vzore projektov organizovaných mimovládny sektorom. Zabezpečíme pre tento účel stabilné financovanie obecných podnikov a sociálnych podnikov bývania⁷⁶. Budeme realizovať osvetové neformálne vzdelávanie o svojpomocnej výstavbe.

58. Systém prestupného bývania

Na Slovensku sa zatiaľ sociálne služby v oblasti bývania zameriavajú väčšinou na krízovú intervenciu, osobitná sociálna práca a poradenstvo so zameraním na klientov nájomného bývania neexistuje⁷⁷. Systém prestupného bývania⁷⁸, motivujúci domácnosti smerom k osamostatneniu je momentálne v plienkach, rozvíja sa pomaly a nekoncepčne.

Riešenie

Zavedieme princípy prestupného bývania do systému sociálneho bývania tak, aby boli rodiny z MRK motivované zlepšovať svoju životnú situáciu, pričom výsledkom by malo byť vlastné, samostatné bývanie.

74 ÚHP: Revízia výdavkov na skupiny ohrozené chudobou alebo sociálnym vylúčením, 2020

75 Ministerstvo financií SR odhadlo medzeru vo financovaní svojpomocnej výstavby na úrovni 8,4 až 13,2 milióna eur za obdobie 2019 až 2023.

76 z fondov EÚ

77 ÚHP: Revízia výdavkov na skupiny ohrozené chudobou alebo sociálnym vylúčením, 2020

78 Prestupné bývanie je viacstupňový systém podporovaného bývania založeného na princípe zásluhovosti. Po splnení vopred stanovených kritérií postupuje domácnosť na vyššiu úroveň, ktorá ponúka vyšší komfort, dlhšiu nájomnú zmluvu a menej prísny režim. Pri nespĺnení podmienok domácnosť zostupuje na nižší level.

59. Aktivizácia sociálnych podnikov bývania

Obce s marginalizovanými rómskymi komunitami sa málokedy zapájajú do výstavby pre MRK zo zdrojov ŠFRB⁷⁹. Sociálne podniky bývania, definované v zákone o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch, ktoré by mohli pomôcť riešiť tento problém, dnes prakticky neexistujú. Hlavným dôvodom je neexistencia finančných zdrojov na rozbeh týchto podnikov.

Riešenie

Umožníme, aby žiadateľmi o dotácie zo ŠFRB mohli byť aj sociálne podniky bývania.

60. Dostupná projektová dokumentácia

Jednou z bariér výstavby pre MRK je vysoká cena projektovej dokumentácie pre individuálneho záujemcu, ktorá tvorí vysoký podiel z celkovej ceny vyhotovenia domu.

Riešenie

Vytvoríme katalóg projektovej dokumentácie individuálnej bytovej výstavby pre MRK, ktorý bude dostupný za symbolickú cenu pre všetkých stavebníkov.

61. Zvýhodnenie projektov venujúcim sa aj MRK

Obce s prítomnosťou MRK môžu využívať viaceré programy na podporu sociálnej inklúzie. Podporné programy však nie sú využívané všetkými obcami s MRK, keďže ich úspešná realizácia závisí na spolupráci a angažovanosti samospráv⁸⁰.

Riešenie

Zvýšime motiváciu obcí⁸¹ venovať sa problematike MRK tým, že pri výbere projektov z eurofondov budeme zvýhodňovať tie projekty samospráv, ktoré riešia infraštruktúru aj pre MRK. Zvýšime tiež podporu obciam, ktoré nemajú dostatok zdrojov na prípravu projektov.⁸²

79 Štátny fond rozvoja bývania

80 ÚHP: Revízia výdavkov na skupiny ohrozené chudobou alebo sociálnym vylúčením, 2020

81 Ďalšia forma motivácie pre obce aktívne sa starať o svoj rozvoj vyplynie z fiškálnej decentralizácie, viď opatrenie v kapitole Financie.

82 viď opatrenie v kapitole Investície, regionálny rozvoj a informatizácia

62. Vyššia motivácia pracovať

Zamestnanosť ľudí z prostredia MRK výrazne a dlhodobo zaostáva za zamestnanosťou majoritnej populácie. Jedným z dôvodov sú bariéry medzi pracovaním a nepracovaním.

Riešenie

Zvýšime motiváciu pracovať aj pre nezamestnaných z MRK tým, že:

- znížime krátenie dávok v hmotnej núdzi pri súbehu s prácou,⁸³
- zmeníme filozofiu dávky v nezamestnanosti.⁸⁴

63. Vzdelávanie nezamestnaných

Pri aktívnych opatreniach na trhu práce⁸⁵ Slovensko využíva vzdelávanie menej v porovnaní s priemerom EÚ.⁸⁶ Ide pritom o nástroj, ktorý sa aj v zahraničných štúdiách⁸⁷, aj v slovenskom výskume⁸⁸ ukazuje ako jeden z najefektívnejších.

Riešenie

Zvýšime využívanie vzdelávania a rekvalifikácie nezamestnaných pri aktívnych opatreniach na trhu práce. Budeme vyhodnocovať návratnosť vzdelávacích kurzov vo forme vyššej zamestnanosti absolventov.

64. Vodičské oprávnenie len za podmienky dokončenej základnej školy

Deti zo sociálne znevýhodneného prostredia (SZP) dosahujú horšie vzdelávacie výsledky⁸⁹, oproti ostatným žiakom majú žiaci zo SZP viac ako štvornásobne vyššiu mieru opakovania ročníka (13 % oproti 3 %) a takmer dvojnásobne viac z nich po ukončení povinnej školskej dochádzky nepokračuje ďalej vo vzdelávaní (11 % oproti 6 %)⁹⁰.

83 vid' opatrenie v časti Sociálne dávky tejto kapitoly

84 vid' opatrenie v časti Sociálne dávky tejto kapitoly

85 Aktívne opatrenia na trhu práce sú nástroje definované v zákone o službách zamestnanosti, ktorých cieľom je najmä znížiť nezamestnanosť, podporiť zamestnanosť, ako aj vytvárať a udržať pracovné miesta.

86 ÚHP: Revízia výdavkov na skupiny ohrozené chudobou alebo sociálnym vylúčením, 2020

87 <https://www.nber.org/papers/w21431>

88 https://www.employment.gov.sk/files/slovensky/ministerstvo/analyticke-centrum/analyticke-komentare/kto_chce_zat_musi_siat.pdf

89 Ďalšie opatrenia týkajúce sa vzdelávania detí z MRK sa nachádzajú v kapitole Školstvo, veda, výskum a šport.

90 ÚHP: Revízia výdavkov na skupiny ohrozené chudobou alebo sociálnym vylúčením, 2020

Riešenie

Zvýšime motiváciu detí dokončiť základné vzdelanie tým, že zmeníme cestný zákon tak, aby získanie vodičského oprávnenia bolo umožnené len osobám s ukončením základného vzdelania (ISCED 2).⁹¹

65. Zvýšenie zastúpenia Rómov v policajnom zbore

V radoch polície je nízke zastúpenie Rómov a Rómiek. Podľa štúdií prítomný nábor policajtov z radov etnických menšín vedie k poklesu trestných činov.⁹²

Riešenie

Zvýšime zastúpenie Rómov v radoch polície aktívnejším šírením informácií o pracovných príležitostiach v komunite a podporou vzdelávania.

66. Výber najefektívnejších riešení pre marginalizované rómske komunity

Dnes nemáme k dispozícii⁹³ dostatok prehľadných, výpovedných a porovnateľných dát⁹⁴ viazucich sa k problematike MRK. Bez kvalitných dát preukazujúcich napríklad to, ktoré doterajšie opatrenia pomohli riešiť túto problematiku najefektívnejšie, sme odsúdení opakovať podobné chyby ako v minulosti. Tie viedli k veľkým výdavkom, ktoré často nedosiahli spoločensky želaný cieľ.

Riešenie

Zabezpečíme zber a spracovanie kvalitných dát o MRK. Vyhodnotíme všetky doterajšie intervencie a programy pre MRK a určíme ich finančnú i spoločenskú výhodnosť. Využijeme kapacity vysokých škôl pre zber a vyhodnocovanie dát súvisiacich s MRK⁹⁵.

91 V Maďarsku po zavedení tohto pravidla výrazne stúpla ochota ukončenia vzdelávania.

92 ÚHP: Revízia výdavkov ministerstva vnútra (verejná správa a bezpečnosť), 2020

93 ÚHP: Revízia výdavkov na skupiny ohrozené chudobou alebo sociálnym vylúčením, Záverečná správa, 2020

94 Dáta sa zhromažďujú na rôznych úrovniach, rôznymi inštitúciami, podľa rôznych metodík. Nie sú však takmer vôbec koordinované a vyhodnocované, čo spravidla spôsobuje zlé interpretácie a zlé nastavenie verejných politík.

95 vid' opatrenie v kapitole Školstvo, veda, výskum a šport

67. Bezhotovostný kontakt

Úroveň finančnej gramotnosti v MRK je nízka.

Riešenie

Štát bude komunikovať s občanmi zo MRK výhradne bezhotovostne, aby zlepšil ich finančnú gramotnosť a znížil riziko úžery.

68. Štátny tajomník pre MRK

Úrad splnomocnenca vlády nemá dostatočné kompetencie a chýba mu partner na úrovni vlády, ktorý by koordinoval jednotlivé úlohy s ministerstvami.

Riešenie

Nahradíme post splnomocnenca pre rómske komunity postom štátneho tajomníka pre marginalizované rómske komunity, ktorý bude pod podpredsedom vlá

**ŠKOLSTVO, KTORÉ
PRIPRAVÍ DETI NA
BUDÚCNOSŤ**

BRANISLAV GRÖHLING

Náš tímlíder pre školstvo. Zanieteny, vždy na strane žiakov a učiteľov. Náš expert na moderné vzdelávanie

**VRÁŤME
MLADÝCH SPÄŤ
NA SLOVENSKO**

ĽUDOVÍT PAULIS

Člen tímu Školstvo, expert SASKY na vedu a výskum

**SPOLOČENSKÉ
REZORTY**

ŠKOLSTVO, VEDA, VÝSKUM, A ŠPORT

1 2 3 4 5 6 7 8 **9** 10 11 12 13 14 15

REGIONÁLNE ŠKOLSTVO

1. Platy učiteľov

Slovenské školstvo nedokáže motivovať kvalitných učiteľov a zároveň prichádza o najväčšie talenty, ktoré by mohli vzdelávať deti. Platy slovenských učiteľov v pomere k platom vysokoškolsky vzdelaných ľudí nedosahujú ani len priemer krajín OECD¹. Za priemerom OECD vo výsledkoch v čítaní, matematike aj prírodných vedách zaostávajú aj naši žiaci. Poľskí a českí žiaci nás v poslednom dostupnom roku 2018 predbehli vo všetkých troch oblastiach, žiaci v Maďarsku dosahujú lepšie výsledky v čítaní a prírodných vedách.

Riešenie

Zavedieme automatické pravidelné zvyšovanie plátov pedagogických zamestnancov v školstve o nfláciu. Ďalšie navýšenie bude naviazané na merateľné zlepšenie vo výsledkoch žiakov.

2. Zvyšovanie príspevkov na prevádzku o infláciu

Rodičia musia často doplácať na opravy, pomôcky či vybavenie školy. Je to spôsobené tým, že príspevok na žiaka určený na prevádzku (prevádzkový normatív) sa rokmi zvyšoval iba minimálne a reálne dokonca klesol². Spolu s ďalšími faktormi, akými je napríklad nárast cien energií, to spôsobuje zhoršujúci stav priestorov škôl, čo má negatívny vplyv aj na kvalitu a efektívnosť vyučovacieho procesu.

Riešenie

Zavedieme pravidelné zvyšovanie prevádzkového normatívu o infláciu.

Pre školy s priestormi s najväčšími nedostatkami³ pripravíme dopytovo orientované výzvy na modernizáciu priestorov, učební a vybavenia škôl s finančnou podporou európskych štrukturálnych fondov.

1 Podľa údajov OECD učiteľ v predprimárnom vzdelávaní zarába 56 % platu vysokoškolsky vzdelaných ľudí (priemer OECD je 81 %). Na základných školách je to na prvom stupni 72 % (priemer OECD je 86 %), na druhom stupni tiež 72 % (priemer OECD je 90 %) a na stredných školách 75 % (priemer OECD je 96 %). OECD, 2021: https://stats.oecd.org/Index.aspx?datasetcode=EAG_TS_ACT

2 V roku 2010 mali školy na prevádzku vyčlenených 207,6 milióna eur. V roku 2021 to bolo 213,5 milióna eur. Tento nárast ale neodráža ani len infláciu. Ak by boli rástli normatívy iba o infláciu, táto suma by v roku 2021 predstavovala vyše 250 miliónov eur.

3 <https://www.minedu.sk/data/att/11780.pdf>

3. Tvorba rozpočtu školstva

Pri tvorbe rozpočtu verejnej správy sa počíta s aktuálnym počtom žiakov. Avšak v septembri nasledujúceho roka počet žiakov niekedy narastá, napríklad z dôvodu vstupu väčšieho populačného ročníka do škôl k 1. septembru. Z dôvodu nárastu žiakov je následne nutné aktualizovať rozpočet školstva na 4 mesiace končiaceho roka a na celý budúci kalendárny rok. Dorovnanie rozpočtu na reálny počet žiakov ale nie je zákonne garantované a v minulosti dochádzalo k meškaniu platieb⁴.

Riešenie

Zavedieme automatické zákonné pridelovanie normatífov zo štátneho rozpočtu do rozpočtovej kapitoly ministerstva školstva⁵.

4. Reforma obsahu vzdelávania

Žiaci v slovenských školách sa prioritne učia veci naspamäť a nezvládajú úlohy zamerané na hodnotenie, analýzu či použitie poznatkov v praxi⁶. Nedostatky nášho vzdelávania potvrdzujú aj medzinárodné porovnania žiakov ako PISA⁷ či TIMSS⁸. Tento stav je spôsobený obsahom a spôsobom výučby, ktoré mladých ľudí nepripravujú na súčasný svet.

Riešenie

Budeme pravidelne testovať a vyhodnocovať vývoj stavu slovenského školstva pomocou národných meraní (Testovanie 5, Testovanie 9, maturita).

Spolu s Národným inštitútom vzdelávania a mládeže (NIVAM) budeme pokračovať⁹ v zavádzaní reformy obsahu vzdelávania, ktorá má za cieľ lepšie prepájanie naučených poznatkov a rozvoj kritického myslenia a umožňuje školám prispôbovať program aj potrebám a záujmom žiakov. Dopady kurikulárnej reformy budeme sledovať aj v medzinárodných testovaniach (PISA, TIMSS, PIRLS).

4 <https://www.facebook.com/416183126538793/posts/646326286857808>

5 Vychádzať sa bude z údajov o počte žiakov zistených k 15. septembru daného školského roka. Novela zákona 597/2003 Z.z..

6 NÚCEM, 2022: <https://www2.nucem.sk/sk/merania/narodne-merania/testovanie-9/roky/2020-2021>

7 Programme for International Student Assessment

8 Trends in International Mathematics and Science Study

9 V roku 2024 sa má začať využívať nový obsah vzdelávania prvých 30 škôl a postupne sa k nim pridajú ďalšie.

5. Vedenie učiteľov k efektívnym spôsobom výučby

Na slovenských školách prevláda memorovanie a klasická "frontálna" výučba, kde učiteľ jednostranne vysvetľuje učivo¹⁰. Takáto výučba je ale menej efektívna¹¹, než nové spôsoby vyučovania¹².

Na to, aby sme zmenili spôsob vyučovania, je nutné ďalšie vzdelávanie učiteľov zamerané práve na nové metódy výučby.

Riešenie

Aktivity "mentorských centier"¹³ zameriame najmä na vzdelávanie učiteľov a sprostredkovanie inovátiivnych foriem vyučovania s cieľom podporiť efektívnejšiu výučbu a zlepšiť výsledky žiakov vo vzdelávaní. Portfólio činnosti centier rozšírime aj o možnosť realizovať vzdelávacie aktivity na školách pre žiakov, rodičov či personál podľa potrieb škôl v regióne.

6. Odbremenenie učiteľov a riaditeľov škôl

Riaditelia aj učitelia musia v pracovnej dobe často venovať čas administratívnej práci súvisiacej s triedníctvom, evidenciou, organizáciou školských výletov či s inými aktivitami. Čas venovaný týmto úlohám ide na úkor samotnej prípravy hodín, vedenia školy alebo inovácie vzdelávania v škole.

Riešenie

S cieľom umožniť školám sústrediť sa prioritne na zefektívnenie a zlepšenie vyučovacieho procesu zavedieme pozíciu „administratívneho pracovníka školy.“¹⁴ Ten môže pokrývať administratívne činnosti učiteľov, riaditeľov alebo ekonómov na školách s cieľom uľahčiť školám fungovanie.

7. Informovanie učiteľov a rodičov

V oblasti výkladov zákonov, noviel, platných pravidiel či čerstvo presadených reforiem neexistuje systémový spôsob informovania školskej a širokej verejnosti zo strany ministerstva školstva. Rov-

10 Štátna školská inšpekcia, 2021: <https://www.ssi.sk/sprava-o-stave-a-urovni-vychovy-a-vzdelavania/>

11 Hassidov, 2019: <https://www.scirp.org/journal/paperinformation.aspx?paperid=93623>

12 práca v skupine, používanie poznatkov v praxi, vedenie diskusie

13 V rámci Plánu obnovy na ministerstve školstva vzniklo vzdelávanie učiteľov cez "mentorov." Sú to skúsení pokrokoví učitelia a odborníci z praxe, ktorí v regiónoch vzdelávajú učiteľov v oblasti moderných spôsobov výučby.

14 Zavedenie tejto pozície do zákona je fiškálne neutrálné.

nako nie je vytvorený jednotný systém poradenstva v oblasti pracovnoprávných vzťahov na školách či riešenia problémov v školstve.

Riešenie

S cieľom poskytnúť informácie učiteľom a rodičom ohľadom výkladu existujúcich zákonov, zmien v zákonoch či reformách bude ministerstvo realizovať semináre a webináre na tieto témy s využitím existujúcich personálnych kapacít ministerstva. Webináre budú zaznamenané a digitálne uložené na portál Edu TV. Na ministerstve školstva vyčleníme pozíciu „mediátora,“ ktorého úlohou bude riešiť podnety učiteľov a rodičov, poskytovať poradenstvo a mediáciu problémov.

8. Moderné učebné materiály

Predpokladom kvalitného vzdelávania sú aj kvalitné pomôcky a učebné zdroje¹⁵. Aj s ohľadom na reformu obsahu vzdelávania je potrebné cielene investovať do modernizácie učebníc a učebných materiálov na školách, ktoré budú zodpovedať potrebám 21. storočia.

Riešenie

Zavedieme osobitný príspevok pre školy na učebnice a pracovné zošity¹⁶. S cieľom podporiť digitálnu gramotnosť žiakov umožníme zabezpečenie aj digitálnych a elektronických učebných zdrojov, ktoré budú sprostredkované aj v jazykoch národnostných menšín.¹⁷ Zrealizujeme audit chýbajúcich učebníc na základných a stredných školách a vyhlásime výzvu pre autorov na vytvorenie nedostatkových učebníc.

9. Výmena skúseností so zahraničím

Školstvo na Slovensku sa dlhodobo porovnáva s krajinami V4 a s krajinami Európskej únie, avšak doposiaľ nevznikla systémová snaha na výmenu skúseností so zahraničím a prenesenie najlepších zahraničných modelov fungovania škôl na Slovensko a naopak.

15 <https://www.minedu.sk/ministerstvo-otvorilo-trh-s-ucebnicami-skoly-dostanu-na-ich-nakup-11-milionov-eur/>

16 zo zdrojov EÚ (eurofondy aj Plán obnovy)

17 Pilotne otestované. Z Plánu obnovy sme na ministerstve školstva financovali učebnice cudzích jazykov v sume 7,6 milióna eur.

Riešenie

Podporíme systémovú výmenu skúseností so zahraničím prostredníctvom organizácie medzinárodných konferencií, seminárov či vzdelávania personálu škôl za účasti zahraničných odborníkov, ako aj prostredníctvom pracovných výmen a stáží pre riaditeľov a učiteľov.

10. Jednoduchšia organizácia maturít

S cieľom predísť úniku maturitných testov musia testy vyzdvihovať riaditelia škôl v distribučných centrách a otvárať ich až v deň maturity pod dozorom. Riaditelia musia preto za testami niekedy cestovať aj do iného okresu, navyše na vlastnom aute a na vlastné náklady. Organizácia maturít sa tak komplikuje a prenáša sa zodpovednosť zo štátu na jednotlivých riaditeľov a ich možnosti.

Riešenie

Zabezpečíme doručovanie maturitných testov priamo do školy externým subjektom, čím uľahčíme riaditeľom organizáciu maturít. Pravidlá rozbalovania a otvárania testov budú naďalej platiť v dnešnej podobe, čím sa predíde možným únikom.

11. Elektronická a moderná maturita

Vypĺňanie písomných maturitných testov na počítači sa využíva nedostatočne. Iniciatíva je prenechaná len na jednotlivých školách. Elektronická maturita by pritom zjednodušila organizáciu maturít, šetrila materiály a umožnila rýchlejšie spracovať výsledky testov.

Riešenie

Spustíme postupné zavádzanie elektronickej externej maturity a testovania financované z prostriedkov EÚ určených na podporu vzdelávania. Obsahovo zadefinujeme kompetenčný profil maturanta a upravíme obsah maturitnej skúšky s ohľadom na praktický život. Maturitná skúška bude slúžiť nielen ako uzavretie štúdia, ale aj ako preukázanie kompetencií absolventa (ovládanie digitálnych nástrojov, komunikácia v cudzom jazyku, úradná či oficiálna komunikácia a pod.).

12. Priamo riadené organizácie

Aj po zlúčení viacerých priamo riadených organizácií¹⁸ existuje priestor na zefektívnenie ostatných organizácií s dôrazom na pomoc učiteľom a deťom.

Riešenie

S cieľom poskytnúť lepší servis školám a učiteľom a pomôcť im modernizovať vzdelávací proces budeme pokračovať v zlučovaní a sfunkčňovaní organizácií ministerstva školstva. Pod organizáciu NIVAM (Národný inštitút vzdelávania a mládeže, ktorý zjednotil 5 organizácií: MPC, ŠPÚ, Iuventa, NÚCEM a Slovenská pedagogická knižnica) zlúčime ŠIOV¹⁹. Pod NIVAM zaradíme aj Regionálne centrá podpory učiteľov ("mentorské centrá"), ktoré boli zriadené zo zdrojov Plánu obnovy.

13. Racionalizácia siete škôl

Slovensko má dlhodobý problém s množstvom malých škôl. Tie často nedokážu zabezpečiť vyba-venie a kvalifikovaný personál, čo sa v priemere odráža aj na horších výsledkoch žiakov menších škôl^{20, 21}. Veľa základných aj stredných škôl zaznamenalo počas rokov pokles žiakov, ale neprišlo k ich zlúčeniu. Následne tak nedokážu fungovať so svojimi rozpočtami²². Plošné riešenie nie je optimálne, keďže v prípade odľahých obcí či lazov musia byť malé školy zachované. Zároveň je rušenie malých škôl politicky ťažko priechodné, pretože starostovia a primátori nechcú "pripraviť" svojich občanov o školu, hoci môže vykazovať slabé výsledky a nezabezpečovať tak kvalitné vzdelanie pre deti. Dnes neexistuje dostatočná motivácia na to, aby sa školy spojili, a aby starosta vysvetlil prínos spojenia škôl pre rodičov. Často pritom ide o riešenie, ktoré je v záujme budúcnosti detí aj v záujme celej spoločnosti.

18 Na Slovensku pôsobilo 18 organizácií pod ministerstvom školstva, ktoré mali podporovať a vzdelávať učiteľov, aby dokázali so žiakmi lepšie napredovať; výsledky týchto organizácií boli aktérmi v školstve vnímané ako nedostatočné. Preto sme na ministerstve školstva zlúčili 5 z 18 organizácií s cieľom zefektívniť ich financovanie, fungovanie a prínos k učiteľskej praxi.

19 Štátny inštitút odborného vzdelávania

20 IFP, Komentár 2019/15: Monitorujeme monitor

21 IVP: Možnosti racionalizácie siete základných škôl, 2016

22 A to napriek tomu, že základné školy majú zvýšený normatív cez tzv. kompenzačný príspevok. Kompenzačný príspevok je číslo, ktorým sa násobí normatív na žiaka, ak je na škole menej ako 250 žiakov. Čím menej žiakov, tým vyšší je normatív na jedného žiaka, aby sa kompenzoval ich nedostatok. Najvyšší normatív je pri školách pod 150 žiakov, kedy sa normatív násobí číslom 1,495.

Riešenie

Finančne podporíme spájanie menších škôl s cieľom vytvoriť dobre vybavené a fungujúce školy. Ak sa dve malé školy rozhodnú spojiť, vzniknutá škola dostane naraz vyplatený rozdiel medzi novým normatívom a pôvodným, vyšším kompenzačným normatívom za 5 rokov. Teda, ak sa škola so 125 žiakmi (škola s najvyšším možným normatívom) zlúči so školou s 250 žiakmi (škola s normálnym normatívom), nová škola už bude dostávať normatív v normálnej výške. Ako motiváciu ale dostane naraz sumu rozdielu normatívov za 5 rokov, teda asi 625-tisíc eur²³. Sumu môže využiť na rekonštrukciu, renováciu, nákup vybavenia školy, či nákup školského autobusu a zabezpečenie kvalifikovaného personálu. Na jednej strane pride k modernizácii priestorov škôl a na strane druhej od 6. roka fungovania takejto zlúčenej školy pride k šetreniu zdrojov štátu. Takisto sa to môže odraziť aj na zvýšenej kvalite výsledkov žiakov. Pri menších školách umožníme vytvorenie fondu na podporu škôl, do ktorého môžu prispievať podniky a verejnosť na podporu fungovania školy.

14. Hlavný školský hygienik

Najmä v čase pandémie do fungovania škôl zasahoval aj rezort zdravotníctva cez úrady verejného zdravotníctva²⁴ a mal právomoc školy lokálne zatvárať. Úrady však nevníмали otázky fungovania škôl ani problémy, ktoré zatváranie škôl spôsobovalo rodičom, žiakom, aj učiteľom. Neexistuje nástroj, ako by mohlo ministerstvo školstva do takýchto rozhodnutí zasiahnuť, ovplyvniť ich a reflektovať potreby rodičov, žiakov a ich vzdelávania.

Riešenie

Vytvoríme pozíciu Hlavného školského hygienika ako zamestnanca ministerstva školstva, čo umožní jednoduchšie fungovanie škôl. Hlavný školský hygienik bude mať posledné slovo pri schvaľovaní chrípkových prázdnin nariadených ÚVZ²⁵ či RÚVZ²⁶. Bude tiež schvaľovať podmienky na zriadenie škôl a školských zariadení. Tieto podmienky bude môcť upravovať zohľadňujúc potreby regiónu či možný nedostatok alebo nedostatok miest, obzvlášť pri zriaďovaní nových materských škôl.

23 Novelou zákona zároveň upravíme, aby zriadenie novej školy bolo zamietnuté, ak v danej lokalite prišlo k takémuto spojeniu škôl, aby sa zabránilo opätovnému rozdeleniu škôl po ich zlúčení.

24 ÚVZ či RÚVZ

25 Úrad verejného zdravotníctva

26 Regionálny úrad verejného zdravotníctva

15. Zabezpečenie kvalifikovaných učiteľov

Žiakov na základných školách by malo počas najbližších rokov pribúdať, a to predovšetkým v Bratislavskom kraji. Podľa prognózy Inštitútu vzdelávacej politiky bude v najbližších rokoch chýbať čoraz viac učiteľov²⁷.

Riešenie

Zavedieme pravidelné preplácanie doplňujúceho pedagogického štúdia²⁸ a rozširujúceho štúdia pre učiteľov²⁹ zo strany ministerstva školstva s cieľom zvýšiť kvalitu výučby zapojením odborníkov z praxe³⁰ a uľahčením rozšírenia kvalifikácie existujúcich učiteľov na učenie ďalších predmetov. Podporíme tiež prechod odborníkov z praxe do škôl po vzore britského programu „Now Teach“ prostredníctvom legislatívnych zmien a prípravy a ľudí z praxe.

16. Duálne vzdelávanie v zdravotníckych odboroch

V súčasnosti nie je v zdravotníckych odboroch umožnené duálne vzdelávanie. Duálne vzdelávanie by žiakom umožnilo pracovať u zamestnávateľa (v ambulanciách či nemocniciach), čo by im umožnilo oboznámiť sa s najnovším vybavením, pomôckami a nadviazať kontakt s reálnou praxou.

Riešenie

Umožníme³¹ stredným zdravotníckym školám vstupovať do duálneho vzdelávania, čím pre ne vytvoríme možnosť nadviazať spoluprácu so zamestnávateľmi v regióne a priniesť do vzdelávania žiakov najnovšie poznatky z praxe.

27 IVP, 2023: <https://www.minedu.sk/komentar-012023-prognoza-poctu-ziakov-a-ucitelov-podla-okresov-do-roku-2030/>

28 doplnenie pedagogického vzdelania pre nepedagógov

29 doplnenie kvalifikácie na výučbu ďalšieho predmetu

30 Odborníci z praxe môžu v škole vyučovať za podmienky, že do 4 rokov absolvujú doplňujúce pedagogické štúdium (štúdium učiteľstva pre ľudí, ktorí nevyšťudovali učiteľstvo). Aktuálne si však toto štúdium musí hradiť daný učiteľ, v dôsledku čoho nemajú odborníci z praxe záujem prejsť do škôl.

31 Novela zákona 61/2015 Z. z.

17. Účinné doučovanie

Žiaci môžu z rôznych dôvodov³² zaostávať a potrebovať pomoc s učivom. Túto pomoc si však môžu dovoliť iba tí rodičia, ktorí majú prostriedky na súkromné doučovanie. Ak žiak doučovanie nedostane, v najhoršom prípade môže zaostávanie vyústiť do opakovania ročníka³³.

Riešenie

Preplácanie doučovania zavedieme ako pravidelnú súčasť dotácií pre školy³⁴. Budeme vyhodnocovať, či doučovanie viedlo k výsledkom - zlepšenie výsledkov žiakov, zníženie miery opakovania ročníka či úspechy na súťažiach a olympiádach³⁵. Doučovanie bude prioritne určené pre žiakov zo sociálne slabšieho prostredia a žiakov, ktorým hrozí opakovanie ročníka.

18. Letné školy

Počas letných prázdnin žiaci nie sú v kontakte so školou a nemajú možnosť upevniť si poznatky alebo ich rozvíjať iným spôsobom. Obzvlášť riziková je situácia u žiakov z menej majetných rodín. Letné vzdelávacie aktivity sú ďalším nástrojom, ako pomôcť žiakom, ktorí si potrebujú zopakovať učivo alebo ďalej napredovať. Tieto aktivity sú ale dostupné iba tým žiakom, ktorých rodiny majú na tento účel finančné prostriedky.

Riešenie

Príspevky na letné školy sa stanú pravidelnou súčasťou dotácií pre školy³⁶. Aktivity a ich výsledky budú každoročne sledované a vyhodnocované.

32 dlhodobá absencia, choroba, potreba individuálneho vysvetlenia učiva či iné dôvody

33 Na základných školách opakuje ročník spravidla okolo 10-tisíc žiakov ročne.

34 Bude financované zo zdrojov Plánu obnovy a odolnosti.

35 V roku 2021 sme zaviedli a otestovali systém preplácania doučovania v projekte "Spolu múdrejší." V projekte počas troch polrokov počet zapojených žiakov rástol zo 47-tisíc až na 210-tisíc. Evidovali sme pozitívnu spätnú väzbu od učiteľov, rodičov aj žiakov, zlepšenie výsledkov žiakov a počet žiakov opakujúcich ročník klesol o 28 %. Aktuálne však nové vedenie ministerstva v preplácaní doučovania nepokračuje.

36 Bude financované zo zdrojov Plánu obnovy a odolnosti.

19. Školské stravovanie

Stravovanie žiakov v školských jedálňach často podlieha kritike zo strany rodičov či žiakov, nielen pre ponúkanú stravu, ale aj pre to, že školské stravovanie nereflektuje na stále narastajúci počet detí s alergiami či intoleranciami.

Riešenie

Pravidelne budeme robiť revíziu a zlepšovanie materiálno-spotrebných noriem a receptúr v školskom stravovaní tak, aby sa zabezpečilo zdravšie a výživovo plnohodnotnejšie stravovanie. Vypracujeme materiálno-spotrebné normy a receptúry aj pre skupiny detí s alergiami a intoleranciami.³⁷

MATERSKÉ ŠKOLY

20. Budovanie materských škôl

Slovensko má nedostatok miest pre deti v materskej škole, čo znemožňuje rodičom zosúladienie pracovného a rodinného života. Podľa údajov Štatistického úradu SR je detí vo veku 3 až 5 rokov približne 180-tisíc, pričom detí v materských školách v tomto veku je podľa CVTI³⁸ 145-tisíc. Hoci z Plánu obnovy a eurofondov boli vyčlenené financie na dobudovanie materských škôl, tempo rozširovania materských škôl je pomalé, najmä s ohľadom na fakt, že v nadchádzajúcich rokoch vstúpi do platnosti nárok na miesto v materskej škole najprv od 4. a následne od 3. roku dieťaťa.

Riešenie

Zjednodušíme budovanie ďalších materských škôl odstránením byrokratických prekážok vo vyhláške ministerstva zdravotníctva zadaním minimálnych štandardov pre materskú školu. Podmienky vybudovania materskej školy bude môcť upraviť aj hlavný školský hygienik s ohľadom na potreby detí. Legislatívne tiež uľahčíme vznik alternatívnych kapacít predškolského vzdelávania, detských skupín, firemných materských škôl či dočasných detských centier.

37 Napr. jedlá so zníženým obsahom laktózy alebo bezgluténové jedlá.

38 Centrum vedecko-technických informácií SR

21. Normatívne financovanie materských škôl

Investícia do materských škôl je jedna z najdôležitejších a najnávratnejších investícií štátu³⁹. Predstavuje pevný základ pre ďalšie vzdelávanie. Dnes sú materské školy financované mestami a obcami z podielových daní. Tieto financie nemá materská škola garantované a nie sú nárokovateľné na rozdiel od štátneho normatívu, ktorý dostávajú základné a stredné školy.

Riešenie

Zavedieme normatívne financovanie materských škôl bez ohľadu na zriaďovateľa. Materská škola dostane od štátu rovnaký príspevok bez ohľadu na to, či je to obecná, súkromná alebo cirkevná materská škola, obdobne ako je to v súčasnosti pri základných a stredných školách. Suma, ktorá je aktuálne napočítaná cez podielové dane, bude školám pridelovaná zo štátu. Bude tak nárokovateľná, neodňateľná a materské školy budú mať garanciu, že sa k tejto sume vždy dostanú.

22. Príspevok na materskú školu

Ak rodič nedostane miesto vo svojej spádovej materskej škole, musí hľadať iné riešenia, súkromné materské školy či detské skupiny, ktoré sú často omnoho drahšie. Pokým nebudú vybudované a garantované miesta v materských školách pre všetky deti od 3 rokov, a pokým nie je zavedený normatív na materské školy a nie je vybudovaný dostatočný počet miest v materských školách, ostáva tento problém neriešený.

Riešenie

Z európskych zdrojov vyčleníme prostriedky na príspevok pre rodiča, ktorý z kapacitných dôvodov nedostane miesto v materskej škole⁴⁰. Príspevok bude účelovo viazaný na predškolské vzdelávanie dieťaťa.

23. Jasle

Záujmom každého rodiča je, aby jeho dieťa bolo dobre pripravené na vzdelávanie a následne na život. Táto príprava sa nezačína v materskej škole, ale už v jaslách. Kvalitná starostlivosť pre deti

39 Heckman, 2012: <https://heckmanequation.org/resource/invest-in-early-childhood-development-reduce-deficits-strengthen-the-economy/>

40 platí do zavedenia normatívu na materské školy

od útleho veku je obzvlášť dôležitá pri deťoch zo sociálne vylúčených spoločností⁴¹. Avšak ministerstvo školstva metodicky nedohliada na jasle a zariadenia starostlivosti pre deti do 3 rokov. Tie spadajú pod rezort práce. Ministerstvo školstva tak nemá dosah na starostlivosť a vzdelávanie v jasliach a nemôže ich prepojiť a naviazať na prácu materských škôl.

Riešenie

Starostlivosť a vzdelávanie v jasliach zaradíme pod ministerstvo školstva, aby bolo možné usmerňovať kvalitu vzdelávania a starostlivosti, ktoré deti do 3 rokov dostanú a formovať ju ako prípravu na materskú školu.

VYSOKÉ ŠKOLY

24. Všetky informácie pre správny výber VŠ na jednom mieste - Ranking vysokých škôl

Uchádzači o štúdium na vysokej škole si často vyberajú študijné programy nízkeho uplatnenia alebo kvality. Následne dochádza k neefektívnej investícii verejných financií, nedostatočnému tlaku na VŠ ponúkať kvalitné programy s pridanou hodnotou, ale aj neefektívnej investícii zo strany študenta. Jednou z príčin je aj nedostatok informácií o kvalite škôl. Chýba komplexný prehľad kvantitatívnych a kvalitatívnych ukazovateľov a nezávislý prehľad a ranking⁴².

Riešenie

Každý rok bude ministerstvo školstva pre potreby verejnosti a škôl publikovať komplexný ranking slovenských vysokých škôl podľa študijných odborov a programov na základe ukazovateľov, akými sú:

- uplatniteľnosť absolventov (priemerná mzda a zamestnanosť) a dotazníkové hodnotenie z pohľadu zamestnávateľov,
- záujem o štúdium, medzinárodné postavenie VŠ⁴³,

41 Heckman, 2012: <https://heckmanequation.org/resource/invest-in-early-childhood-development-reduce-deficits-strengthen-the-economy/>

42 Čiastočné informácie o vysokých školách sú dostupné každoročne v správe o VŠ.

43 Budú použité údaje zbierané a aplikované pri rozdelení dotácie medzi VŠ.

- hodnotenie výsledkov tvorivej činnosti a intenzity tvorivej činnosti⁴⁴,
- hodnotenie akreditačnou agentúrou⁴⁵,
- hodnotenie spokojnosti so štúdiom a jeho aspektami z pohľadu študentov a absolventov pomocou dotazníkov⁴⁶.

25. Atraktívnejšie prihlášky na slovenské vysoké školy

Významným dôvodom pre voľbu vysokých škôl v zahraničí, najmä v Českej republike je aj administratívne jednoduchší proces prihlasovacieho a prijímacieho konania⁴⁷.

Riešenie

Zjednodušíme a rozšírime využitie jednotného miesta pre podanie prihlášky na VŠ.⁴⁸

26. Financovanie vysokých škôl podľa kvality vzdelávania a menej podľa počtu študentov

Kvalita slovenských vysokých škôl je neuspokojivá⁴⁹ a takmer 20 % absolventov slovenských stredných škôl volí štúdium v zahraničí⁵⁰.

44 V roku 2022 MŠVVaŠ pilotne zrealizovalo prvé hodnotenie tvorivej činnosti založené na panelovom hodnotení zahraničnými odborníkmi, ktoré bolo spoločné pre väčšinu vedecko-výskumného ekosystému, t.j. pre VŠ aj pre SAV, hodnotenie sa bude opakovať v 6-ročných intervaloch.

45 Do konca roku 2022 požiadali všetky VŠ o novú akreditáciu vnútorného systému realizovanú nezávislou akreditačnou agentúrou (SA-AVŠ), využitiu hodnotenia SAAVŠ má predchádzať analýza výsledkov prvého hodnotenia vnútorného systému a činnosti SAAVŠ.

46 V roku 2021 MŠVVaŠ podporilo doteraz najväčší prieskum medzi študentmi VŠ pokrývajúci celé spektrum otázok VŠ štúdia (akademická štvrtihodinka) na vzorke 20 tis študentov. Tento prieskum budeme podporovať s dvojročnou periodicitou.

47 Uvedený dôvod udáva až 57 % slovenských študentov študujúcich v ČR (To dá rozum, 2018, <https://analiza.todarozum.sk/docs/382410002tu0a/>) a objavuje sa opakovanie v diskusiách a skúsenostiach potenciálnych uchádzačov o VŠ štúdium (<https://www.postoj.sk/130010/u-nas-sa-stretla-s-nezaujmom-tak-odisla-do-ceska-prec-ide-kazdy-piaty-student>).

48 Potrebne bude dopracovať funkcionalitu v rámci portálu [49 V Šanghajskej rebríčke ARWU \(<https://www.shanghairanking.com>\) nemá SR zastúpenie medzi prvými 500 vysokými školami \(Česko 1, Poľsko 2, Rakúsko 6, Slovinsko 1,\) a celkovo v prvej 1000 máme zastúpené len 2 naše VŠ \(Česko 6, Maďarsko 5, Poľsko 12, Rakúsko 11, Slovinsko 2\). Podobný pohľad ponúkajú aj ďalšie rebríčky a hodnotenia ako Times Higher Education WUR: \(<https://www.timeshighereducation.com/world-university-rankings>\), QS University Ranking \(<https://www.topuniversities.com/university-rankings/world-university-rankings/2020>\), Round University Ranking \(<https://roundranking.com/ranking/world-university-rankings.html#world-2022>\) alebo CWUR \(<https://cwur.org/2022-23.php>\).](https://www.portalvs.sk/sk/terminy?strana=6, kde odstránime potrebu pre-registrácie (registrácia sa uskutoční pri prvom vyplnení prihlášky) a systém prepojíme s potvrdením dokladov pre štúdium a žiadosťami o štipendium v rámci programu Študuj na Slovensku, Slovensko ťa odmení. Doplníme funkcionalitu platby poplatku za prijímacie konanie kartou.</p>
</div>
<div data-bbox=)

50 UNESCO Inštitút pre štatistiku k roku 2019 uvádzal počet 32 404 Slovákov študujúcich v zahraničí.

Riešenie

MŠVVaŠ môže významne ovplyvňovať kvalitu VŠ len cez nastavenie finančnej motivácie, t.j. spôsobu rozdelenia peňazí medzi jednotlivé VŠ. Aby spôsob financovania motivoval k zlepšeniu kvality, musí byť prehľadný a naviazaný na jasné kvalitatívne a kvantitatívne ciele. Preto vo financovaní vysokých škôl za vzdelávanie znížime závislosť od počtu študentov⁵¹ v prospech:

- -výsledkov hodnotenia akreditačnou agentúrou⁵²,
- -uplatniteľnosti absolventov⁵³ na trhu práce,
- -záujmu o štúdium (pomery prihlásených/prijatých/nastúpivších študentov),
- -hodnotenia študentami a absolventmi (na podklade pokračovania prieskumov Akademická štvrt' hodinka) ,
- -medzinárodného rozmeru (podľa medzinárodných rankingov vysokých škôl).

27. Transparentnejšie financovanie vysokých škôl

V rámci financovania VŠ sa mieša financovanie vzdelávania, financovanie vedy a výskumu a aj sociálna podpora študentov⁵⁴. Takýto spôsob prerozdelenia balíka financií znižuje transparentnosť⁵⁵ a znižuje efektivitu sociálnej podpory⁵⁶. VŠ tiež nedostávajú jasný a priamočiary signál pre orientáciu na kvalitu.

Riešenie

Sociálnu podporu študentov aj s jej nastavením a s príslušným rozpočtovým podprogramom presunieme do pôsobnosti MPSVaR.

28. Konkurencieschopnosť slovenských VŠ

Slovensko čelí úniku mozgov. Dôsledkom pre ekonomiku SR je strata ľudských zdrojov pre pra-

51 V rámci predchádzajúcich úprav sme už nahradili financovanie v závislosti od počtu a štruktúry zamestnancov koeficientom zohľadňujúcim ich produktivitu, bonifikovali sme nepokračujúce bakalárske programy (profesný bakalár) a bonifikovali sme najvýkonnejšie štvrtiny (Q1) pracovísk v danej skupine odborov. Vzorec ďalej zahŕňa počet študentov, nákladovosť odboru, publikačnú činnosť a mieru nezamestnanosti.

52 využitiu hodnotenia SAAVŠ má predchádzať analýza výsledkov prvého hodnotenia vnútorného systému a činnosti SAAVŠ.

53 tzv. graduate tracking (v spolupráci s ISP a RÚZ)) zohľadňujúci aj zmenu pred vs. po štúdiu a tiež podnikateľskú činnosť absolventov

54 vrátane napr. tehotenských štipendií

55 ťažší benchmarking, riziko dvojitého financovania

56 MPSVaR má presnejšie údaje pre vyhodnotenie sociálnej situácie študenta a aj kompetencie pre nastavenie sociálnej politiky.

covné pozície s vyššou pridanou hodnotou. Tento nedostatok brzdí investície do produktívnejších činností, brzdí inovácie a konkurencieschopnosť a pociťuje ho aj štát ako zamestnávateľ. Špecifikom SR je, že únik mozgov je mimoriadne výrazný už v období nástupu na VŠ štúdium. Príčinou je aj neuspokojivá kvalita slovenských VŠ.

Riešenie

Zlepšíme konkurencieschopnosť našich VŠ.

Zabezpečíme prostriedky na konkurencieschopné financovanie slovenských VŠ v stredoeurópskom priestore. Navýšenie balíka financovania bude viazané na zlepšenie pozície slovenských VŠ v kvalitatívnych ukazovateľoch a na zlepšenie návratnosti prostriedkov po štúdiu VŠ⁵⁷. Pri implementácii budeme nasledovať odporúčania OECD⁵⁸ tak, aby sa zabezpečila zodpovednosť a návratnosť týchto investícií.

29. Zapojenie VŠ do hľadania riešení na celospoločenské problémy

Vysoké školy sa dostatočne nezapájajú do verejnej debaty pri riešení závažných celospoločenských úloh⁵⁹. Systém financovania VŠ ich k týmto aktivitám nemotivuje. VŠ si rozdeľujú dotáciu podľa jednotného vzorca, ktorý platí pre všetky VŠ: technické, umelecké, malé aj veľké. Hoci je tento model transparentný, neumožňuje zohľadniť špecifiká jednotlivých škôl a motivovať ich k aktivitám vo verejnom záujme.

Riešenie

Využijeme potenciál VŠ pri riešení širších spoločenských problémov prostredníctvom zavedenia výkonnostných zmlúv⁶⁰. Budeme nasledovať príslušné odporúčania pracovnej skupiny OECD⁶¹, naviažeme výkonnostné zmluvy na kľúčové ukazovatele výkonnosti (KPI) a zmluvy zavedieme spôsobom zabezpečujúcim transparentné a objektívne využitie investovaných prostriedkov⁶².

57 V prvej fáze pilotne vyhodnotíme návratnosť verejných investícií do VŠ na základe analýzy príjmov anonymizovaných absolventov.

58 OECD-EC-Slovakia Project: Improving Higher Education in Slovakia 2020

59 sociálne vylúčené spoločenské, téma duševného zdravia alebo nezávislá konfrontácia dezinformačných tvrdení

60 Tento inštitút postupne zavádza viacero krajín (Jongbloed et al, 2018, Performance Agreements in Higher Education: A New Approach to Higher Education Funding). Výkonnostné zmluvy budú negociované podľa poslania konkrétnej vysokej školy na základe stanovenia vopred stanovených ukazovateľov (KPIs) ako je riešenie konkrétneho spoločenského problému, alebo rozvoja školy ako zlepšenie rankingu, získanie medzinárodnej akreditácie, zabezpečenie konkrétneho odboru, profilácia školy, spolupráca so súkromným sektorom, vytvorenie medzinárodného konzorcia, integrácia VŠ. Platby budú realizované až pri úspešnom odpočtovaní KPI.

61 OECD-EC-Slovakia Project: Improving Higher Education in Slovakia 2020.

62 Prostredníctvom zmlúv bude prerozdeľovaných 20-30% dotácie na vzdelávanie pre VŠ. Jednotlivé kontrakty budú verejné a bude sa

30. Kvalitnejší akreditačný proces

Dnešné nastavenie systému kontroly kvality VŠ, zastrešovanej nezávislou Slovenskou akreditačnou agentúrou pre VŠ (SAAVŠ), nezaručuje kvalitný, objektívny a nezávislý dohľad. V SAAVŠ aj pri samotnom hodnotení je silné zastúpenie nominantov reprezentácií VŠ. Chýba tak dostatočná krížová kontrola a systém akreditácií môže byť málo odolný voči tlakom z jednotlivých VŠ.

Riešenie

Zlepšíme objektivitu, nezávislosť a kvalitu akreditačného procesu⁶³ tým, že:

- posilíme vnútornú krížovú kontrolu v rámci SAAVŠ oddelením úloh⁶⁴,
- vyvážíme zastúpenie vysokoškolského prostredia externými aktérmi (napr. zamestnávateľa, vrátane zamestnávateľov v neziskovej sfére, vývojové a inovačné entity) a zástupcami štátu⁶⁵,
- zvýšime zastúpenie zahraničných odborníkov v odborných hodnotiacich orgánoch⁶⁶.

31. Investície do infraštruktúry VŠ

Jednou z príčin odchodu študentov zo Slovenska je aj infraštruktúra VŠ, ktorá zaostáva v dôsledku nízkych investícií⁶⁷. V Bratislavskom kraji bol problém zvýraznený aj horším prístupom k eurofondovým prostriedkom. Možné investičné zdroje (viazané na výsledkové ukazovatele) sú pripravené v pláne obnovy a odolnosti, hrozí však ich krátenie pre túto oblasť.

Riešenie

Obnovíme infraštruktúru VŠ (internáty, učebne, laboratória) maximálnym využitím prostriedkov z Plánu obnovy a odolnosti.

vyžadovať vyjadrenie reprezentácií VŠ. Na výkonnostnú zmluvu VŠ nadviažu výkonnostné zmluvy manažérov VŠ, ktoré zlepšia odpočtovateľnosť a zodpovednosť manažérov VŠ (podľa novely zákona 131/2002 Z.z. z marca 2022, ktorá predpokladá viazanie platu a odmeny akademickým funkcionárom podľa plnenia definovaných kritérií).

63 Pri týchto zmenách využijeme analýzu a skúsenosti z prvého posúdenia vnútorných systémov vysokých škôl agentúrou.

64 V rámci štruktúr SAAVŠ oddelíme riadenie administratívy a hospodárenia agentúry od riadenia odborného hodnotenia a od nastavenia kritérií hodnotenia. Podobne ako sú úlohy rozdelené napr. v rámci APVV (zákon 172/2005 Z.z.).

65 tak, aby nemohli vykonávať svojvoľnú cenzúru VŠ, ale aby zastupovali záujmy Slovenska v súlade s pravidlami ENQA, EQAR a ESG

66 Podobný postup sme úspešne aplikovali pri hodnotení výstupov tvorivej činnosti v roku 2022 panelmi zahraničných odborníkov, ktorých vybral nezávislý odborný orgán: predsedníctvom APVV. Podobne sme v zákone 172/2005 Z.z. nastavili aj hodnotenie projektov prostredníctvom zahraničných panelov.

67 V roku 2021 bolo na VŠ zo štátneho rozpočtu poukázaných 55 eur na kapitálové výdavky na študenta. V ČR to je 73 eur na študenta (o 33 % viac).

32. Prezentácia vysokých škôl v zahraničí a lákanie mozgov

Slovensko dostatočne nevyužíva možnosti prilákať kvalitných učiteľov a študentov, ktorí sú kľúčoví pre rozvoj kvality VŠ. Dostatočne nevyužívame možnosti na propagáciu slovenských VŠ, ktorá by mohla zlepšiť ich poznateľnosť a renomé, ktoré tiež ovplyvňuje postavenie našich škôl v medzinárodných rankingoch.

Riešenie

Zlepšime poznateľnosť slovenských VŠ prostredníctvom projektu „národnej prezentácie“ vysokých škôl, vrátane spoločnej značky a stránky („Study & Research in Slovakia“) a prezentácie na dôležitých zahraničných veľtrhoch a podporou projektov zameraných na nábor zahraničných študentov a propagáciu možností štúdia a príbuzné aktivity.

33. Nárok na odstupné pre učiteľov VŠ

V súčasnosti sa na miesto učiteľov VŠ aplikuje výnimka zo Zákonníka práce, ktorá umožňuje ret'azenie pracovných pomerov na dobu určitú na maximálne 5 rokov. V prípade, že nie je s učiteľom uzatvorená nová zmluva, neprináleží mu nárok na žiadne odstupné. To znižuje atraktivitu povolania učiteľa VŠ.

Riešenie

Zatraktívime miesto učiteľa VŠ zavedením nároku na odstupné v prípade, ak s ním zamestnávateľ neuzavrie novú zmluvu na ustanovený týždenný čas platnú odo dňa nasledujúceho po konci platnosti predchádzajúcej zmluvy na dobu určitú⁶⁸.

34. Rušenie nekvalitných VŠ

Vnímaná kvalita VŠ je neuspokojivá, podobne ako dôvera v kontrolné mechanizmy v oblasti VŠ.

Riešenie

Dôsledne budeme dohliadať na plnenie zákonných kritérií verejnými a súkromnými vysokými školami a v prípade ich neplnenia navrhujeme odňatie štátneho súhlasu pri zabezpečení pokračovania v štúdiu na iných vysokých školách, podobne ako v predchádzajúcom období⁶⁹.

68 Výška odstupného bude zodpovedať odstupnému podľa § 76 ods. 2 písm. c) 311/2001 Z.z. - Zákonníka práce (t.j. podľa súčasnej úpravy 3 mesačné platy).

69 10.6.2020 vláda odňala súhlas Akadémii médií v Bratislave a 30.6.2022 vláda odňala štátny súhlas Stredoeurópskej vysokej školy v Skalici.

35. Úprava štruktúry absolventov terciárneho vzdelávania

Na Slovensku väčšina absolventov získa vysokoškolské vzdelanie druhého stupňa (magisterský, inžiniersky titul), v OECD je najbežnejší bakalársky titul. V roku 2015 mali najvyššie ukončené vzdelanie s bakalárskym titulom 3 % slovenskej populácie, zatiaľ čo v OECD je to 16 %. Priemer OECD však predbiehame v percente magistratov (resp. inžinierov) v populácii. Slovensko má medzi krajinami OECD najdlhšiu priemernú dĺžku štúdia, konkrétne 4,8 roka, pričom priemer OECD je 3,7 roka a priemer EÚ 22 je 3,8⁷⁰.

Riešenie

Vysoké školy motivujeme k poskytovaniu nepokračujúcich bakalárskych programov⁷¹. Etablujeme kratšie cykly vyššieho vzdelávania (menej ako bakalársky stupeň) do systému terciárneho vzdelávania na Slovensku⁷². Identifikujeme a v spolupráci s dotknutými rezortami prehodnotíme legislatívne požiadavky na dosiahnuté vzdelanie⁷³.

36. Menej podvodov so záverečnými prácami

Až jedna štvrtina študentov priznáva, že sa stretla s podvodom pri vypracovaní práce (seminárnej, záverečnej). Dostupnosť a akceptovanosť takéhoto konania zvyšuje široká dostupnosť a neskrývaná ponuka od firiem ponúkajúcich vypracovanie prác.

Riešenie

Nadviažeme partnerstvo s nadáciami monitorujúcimi akademické nekalé praktiky a získané podnety spracujeme do formy správneho konania voči firmám ponúkajúcim vypracovanie záverečných prác⁷⁴.

70 INEKO, Porovnanie terciárnych vzdelávacích systémov v SR a krajinách OECD, s. 13, 2017.

71 Bonifikáciou profesných bakalárskych programov a zohľadnením pomeru absolventov Bc. Štúdia/prijatých uchádzačov Mgr. Štúdia pri financovaní VŠ.

72 Znamená to vytvorenie legislatívneho rámca pre tieto programy, identifikáciu dopytu trhu práce a podporu týchto programov formou výkonnostných zmlúv, kde kritériom bude počet uplatnených absolventov v praxi.

73 Väčšiemu rozšíreniu samostatných bakalárskych programov bráni aj ich nízka atraktivita pre študentov a neodôvodnené legislatívne požiadavky na dosiahnutie II. Stupňa VŠ vzdelania.

74 Novela zákona 131/2002 Z.z. z 2020 prináša obmedzenie možnosti nezverejnenia záverečnej práce, možnosť vzdania sa a odňatia titulu a najnovšie možnosť postihu v správnom konaní firiem napomáhajúcim akademickým podvodom. Naša spolupráca s nadáciou Zastavme korupciu viedla k identifikácii a zadokumentovaniu viacerých podobne podnikajúcich firiem, k ich postihu po zmene ministra zatiaľ ale nedošlo.

37. Zmysluplné záverečné práce

Požiadavky na záverečné práce neodrážajú hlboké zmeny za posledných 20 rokov, napríklad v možnostiach využitia nových nástrojov (AI) a v požiadavkách na zručnosti študenta. Študenti často nevidia zmysluplnosť písania záverečných prác, uchylujú sa k podvodnému konaniu⁷⁵, ktoré je čoraz náročnejšie identifikovať.

Riešenie

Zmeníme legislatívne požiadavky na obsah a rozsah záverečných prác a podporíme školy v ich novom nastavení s dôrazom na individuálny prínos študenta a jeho práce. Znamenalo by to napríklad možnosť nepovinnej teoretickej časti záverečnej práce alebo jej zrušenie a nahradenie súhrnom vlastných záverov z naštudovanej problematiky. Pri využití jazykových alebo iných systémov AI bude tieto potrebné priznať a súčasťou obhajoby práce bude aj prezentácia spôsobu ich využitia a kritického zhodnotenia ich výstupov.

VEDA, VÝSKUM

A INOVÁCIE

38. Investície do vedy a výskumu - konkurencieschopnosť Slovenska

Slovensko má v pomere k investíciám do vedy a výskumu zodpovedajúce výstupy⁷⁶. Inovačná výkonnosť Slovenska je však nízka.⁷⁷Slovensko teda nevyužíva investičnú príležitosť danú nákla-

⁷⁵ Podľa prieskumu akademická štvrt'hodinka 26% študentov uviedlo, že sa stretlo s podvodom pri vypracovaní práce na VŠ.

⁷⁶ V porovnaní s EÚ pripadá na Slovensku výrazne menej nákladov na jeden patent, výrazne menej nákladov na jednu publikáciu a o niečo menej nákladov na jednu citáciu (NKÚ 2018, Systém financovania výskumu a vývoja z verejných zdrojov v SR).

⁷⁷ V European Innovation Scoreboard je v rámci krajín EÚ Slovensko piate od konca. V roku 2020 ho na túto priečku odsunulo Chorvátsko. V roku 2022 Slovensko zaznamenalo výraznejší nárast (4,6 pb) oproti 2021, ktorý však stále zaostáva za priemerným nárastom krajín EÚ.

dovou efektívnosťou slovenskej vedy a výskumu dostatočne⁷⁸. To sa odráža v nižšej produktivite a z dlhodobého hľadiska aj v nižšom ekonomickom raste⁷⁹.

Riešenie

Podporíme nárast produktivity práce investíciami do kvalitného výskumu⁸⁰ a vývoja s vysokou návratnosťou prostredníctvom navýšenia reálneho financovania vedy a výskumu⁸¹.

39. Zjednotenie riadenia vedy

Získaniu väčšej/pridanej hodnoty z výskumu a vývoja bráni fragmentové a viackolajové riadenie prostredia výskumu a vývoja⁸². Následkom je neefektívne riadenie a manažment VaV⁸³. Riadenie je rozdelené medzi štyri ministerstvá a ich implementačné agentúry⁸⁴.

Riešenie

Zjednodušíme riadenie vedy, výskumu a inovácií jednoznačnou integráciou zodpovednosti, ale aj kompetencií do jedného rezortu pri súčasnej redukcii paralelných štruktúr.

40. Jednotná organizácia a financovanie vedeckých inštitúcií

Pre hospodárne nakladanie s finančnými prostriedkami je potrebné vyhodnocovať výsledky čin-

78 V European Innovation Scoreboard viac bodujú výkonové ukazovatele, a naopak najviac ťahajú naše hodnotenie dole ukazovatele investícií (suverénne najhorší subindex predstavuje Financovanie a podpora s 38,8 %, vyššie skórujú všetky ostatné subindexy vrátane výsledkov výskumného ekosystému, produktov duševného vlastníctva alebo ľudské zdroje a mimoriadne skóruje v subindexe vplyvu inovácií na predaje a udržateľnosť životného prostredia).

79 <https://www.iness.sk/sk/stranka/7664-Preco-su-na-Slovensku-nizke-mzdy>

80 Analýzy ukazujú, že dlhodobá návratnosť 1 eur z verejných zdrojov do VaV prináša 20 c ročne. Je to viac ako 6.8 c návratnosť akciového trhu US za posledných 10 rokov (S&P 500) alebo 3.1 c ročne pre vládne dlhopisy krajín eurozóny za posledných 10 rokov (Hines 2017, Why fund research?).

81 Dôjde k navýšeniu zo 400 mil na 550 mil eur. Podobný scenár predpokladá aj Národná stratégia výskumu, vývoja a inovácií 2030. Pri zachovaní podielu výdavkov súkromného sektora bude následkom nárast celkových výdavkov na VaV na 1,2 % HDP.

82 UHP 2022, Princípy grantovej podpory výskumu, vývoja a inovácií.

83 EC 2022, European semester, Country specific report, Slovakia (p4, Annex 9)

84 Posledné zmeny riadenia výskumu, vývoja a inovácií (VVal) viedli k vytvoreniu koordinačnej sekcie na ÚV s cieľom nadrezortnej koordinácie štátnej politiky v oblasti VVal, štandardizácie a zjednodušenia procesov pri hodnotiacich kritériách pre rôzne formy verejnej podpory. V skutočnosti však predstavuje ďalšiu fragmentáciu a navýšovanie byrokratického aparátu (40 miest na ÚV). Presun kompetencií a kapacít do jedného rezortu umožní redukovat celkové alokované kapacity o 10-15 %.

nosti výskumných inštitúcií v pomere k výške ich podpory. To je dnes sťažené kvôli neprehľadnej a rozdrobenej organizácii vedeckých inštitúcií a kvôli tomu, že financovanie neprebíha podľa jednotných kritérií⁸⁵. To sťažuje vyhodnotenie efektívnosti a vedie k nižšej motivácii jednotlivých aktérov.

Riešenie

Umožníme jednotnú evidenciu a porovnateľnosť výsledkov vedeckej a výskumnej činnosti rezortných výskumných ústavov a ústavov SAV (aj VŠ) zmenou ich právnej formy⁸⁶ na verejné výskumné inštitúcie (VVI)⁸⁷.

Zjednotíme financovanie verejných výskumných infraštruktúr (VŠ, VVI) tak, aby zohľadňovalo výsledky hodnotenia tvorivej činnosti⁸⁸, intenzitu tvorivej činnosti za predchádzajúce dva roky⁸⁹ a získavanie mimorozpočtových zdrojov.⁹⁰

Tým pádom budú všetky vedecké inštitúcie financované jednotne a viac na základe výsledkov a budú viac vystavené konkurenčným tlakom, čo má potenciál viesť k zvýšeniu ich kvality.

41. Jedno miesto pre žiadosti o grant - menej byrokracie, viac transparentnosti

Podpora projektov výskumu a vývoja je realizovaná prostredníctvom viacerých schém a agentúr. Následkom je nižšia administratívna efektívnosť, ťažšie predchádzanie dvojitému financovaniu, chýbajúce prehľadné vyhodnotenie nákladovej efektívnosti a komplikovanejšia a menej prehľadná situácia pre žiadateľa.⁹¹

85 Najväčší objem je prerozdeľovaný z kapitoly MŠVVaŠ z programu vysokoškolská veda a technika (spolu s financovaním vysokoškolského vzdelávania), ďalej je to kapitola SAV financujúca ústavy SAV, a nakoniec rezortné rozpočtové kapitoly. Pre každý program prebieha evidencia výstupov osobitne, z pohľadu štátu nie je tak možné vylúčiť dvojité financovanie, líši sa tiež metodika prerozdeľovania týchto dotácií.

86 Odstránime tým aj administratívne a legislatívne prekážky rezortných výskumných ústavov s nakladaním s duševným vlastníctvom a spoluprácou so súkromným sektorom.

87 Pre VVI sú definované možnosti využívania súkromného vlastníctva, definovaný systém evidencie a hodnotenia výskumnej činnosti, a zároveň ostávajú aj pod voľnou kontrolou zakladateľa (t.j. rezortu). Skúsenosť s premenou na VVI máme vďaka úspešnej realizácii transformácie ústavov SAV na VVI, ktorú sme realizovali od 1.1.2022.

88 V roku 2022 sme spustili prvé hodnotenie tvorivej činnosti spoločné pre VŠ a VVI realizované na princípe peer review medzinárodnými panelmi odborníkov.

89 Koeficient intenzity tvorivej činnosti nahradil v roku 2021 koeficient zamestnaneckej štruktúry v metodike rozpisu dotácie pre VŠ, v koeficiente ďalej zvýšime váhu 10% najcitovanejších prác, prácam z 1. decilu, prijatým EPO patentom, prácam v spolupráci so súkromným sektorom.

90 T.j. spolufinancovanie zo súkromného sektora a zdroje z programu Horizon.

91 UHP 2022, Princípy grantovej podpory výskumu, vývoja a inovácií

Riešenie

Spojíme viacero grantových podpôr pod jednu strechu, kde žiadateľ nájde komplexné informácie o možnostiach podpory a daňový poplatník na jednom mieste údaje o efektívnosti vynaložených prostriedkov. Zrealizujeme prechod VEGA⁹², stimulov, financovania partnerstiev Horizon⁹³ a eurofondov pod APVV^{94, 95}. Bez ohľadu na zdroj financovania budú rozlišované schémy v skupine základného výskumu a aplikovaného výskumu a vývoja.

42. Rýchlejšie granty - dynamickejší výskum

Čas od podania žiadosti o grant po prevod finančných prostriedkov je často neúmerne dlhý a je oneskorený aj v prípade pokračujúcich projektov⁹⁶.

Riešenie

Nastavíme časovanie vyhlasovania a hodnotenia projektov tak, aby reálne financovanie projektu prebiehalo od začiatku dátumu riešenia projektu, resp. pri pokračujúcich projektoch bez prerušenia. Využijeme možnosť prenositeľnosti prostriedkov medzi fiškálnymi rokmi⁹⁷.

43. Vyšší podiel financovania v súťaži - kvalitnejšie projekty

Financovanie VaV nie je nastavené dostatočne motivujúco v prospech prípravy kvalitných grantových projektov a pre ich prepojenie s konkrétnymi výsledkami. Je to dôsledok nízkeho podielu grantového financovania (cca 10 %) v pomere k inštitucionálnemu.⁹⁸

92 Vedecká grantová agentúra MŠVVaŠ SR a SAV

93 Horizont Európa je rámcový program EÚ financujúci projekty v oblasti vedy, výskumu a inovácií.

94 Agentúra na podporu výskumu a vývoja

95 V roku 2022 sme novelou zákona 172/2005 Z.z. z roku 2022 pripravili situáciu pre tieto kroky: novela umožňuje APVV vykonávať pre ministerstvo školstva hodnotiace činnosti aj pre grantové prostriedky mimo rozpočtu APVV (možná integrácia VEGA a stimulov). Novela tiež umožňuje využívanie európskych prostriedkov pre APVV (možná integrácia s VA) a prenositeľnosť prostriedkov znižuje byrokratický náklad pre výskumníkov, umožňuje väčšiu flexibilitu a je prevenciou neúčelného dočerpávania prostriedkov pred koncom kalendárneho roku.

96 Napr. pokračujúce projekty VEGA sú financované až v apríli, následkom čoho sú 4 mesiace roka menej efektívne využité na riešenie projektu.

97 Novelou zákona 172/2005 prijatou v marci 2022 sme umožnili medziročnú prenositeľnosť grantových prostriedkov APVV.

98 Inštitucionálne financovanie je založené na výsledkoch spriemerovaných za dlhšie obdobie pre celé pracovisko. Zabezpečuje tak stabilitu systému, ale umožňuje aj vnútorné prerozdelenie prostriedkov. Grantové financovanie je naviazané na kvalitu projektu a konkrétneho tímu a bude odpočítované voči výsledkom tímu, a je tak v priamom súvisi s návratnosťou investície.

Riešenie

Podporíme, aby 30 % prostriedkov na výskum a vývoj (namiesto dnešných 10 %) bolo poskytovaných formou súťažného financovania, t.j. viazané na kvalitu výsledkov a projektu. Získame tak kvalitnejšie výsledky výskumu a lepší prehľad o riešených projektoch a témach, ale aj samotných výsledkoch a nákladoch.⁹⁹

44. Využitie eurofondov na dofinancovanie kvalitných projektov

Slovensko nedostatočne využíva možnosť investícií do vedy a výskumu z eurofondov¹⁰⁰. Je to dôsledok predchádzajúceho netransparentného hodnotenia projektov¹⁰¹ a náročného administratívneho procesu.

Riešenie

Zlepšíme čerpanie eurofondov na objektívne a transparentne vybrané projekty výskumu a vývoja. Využijeme možnosť transferu do 5 % národnej obálky eurofondov do slovenskej obálky v rámci priameho programu Horizon EU¹⁰². Ušetríme tak aj administratívne kapacity pre manažment eurofondov. Peniaze získajú špičkové projekty, ktorým tesne ušlo priame financovanie z Horizon EU.

45. Financovanie vedy na základe výsledkov - menej nezmyselnej byrokracie

Pri sledovaní čerpania grantových prostriedkov sa kontrola sústreďuje na kontrolu vstupov, ktorá je administratívne náročná, kým kontrola výstupov je často menej sledovaná¹⁰³.

99 Opatrenie pomôže aj propagácii úspechov slovenskej vedy, ako bol napr. vývoj penového hliníku používaného v automobilom segmente, prvý 100 %-ne odbúrateľný slovenský plast, výroba vlákien z recyklovaných PET fliaš do mikrofiltrov, klinické štúdie materiálu pre obal transplantovaných Langerhansových ostrovčekov ako liečby cukrovky a pod.

100 Z Operačného programu Integrovaná infraštruktúra na projekty výskumu a vývoja Slovensko vyčerpalo od 2014 do marca 2020 (za 6 rokov) necelých 6 % pre Bratislavský kraj a necelých 14 % pre ostatné kraje. V rokoch 2020-2022 sa podarilo zvýšiť kumulatívne čerpanie na 40 % resp. 47 %, v roku 2023 však programové obdobie končí.

101 V roku 2017 minister Plavčan musel zrušiť výzvu v objeme 300 mil. eur, pretože nedokázal zdokladovať transparentnosť a objektivitu hodnotiaceho procesu (z balíka nezískali VŠ ani jeden projekt, úspešné však boli mnohé neznáme a účelovo vytvorené firmy).

102 To znamená, že uvedený objem bude k dispozícii pre dofinancovanie kvalitných projektov (podľa hodnotenia Európskou komisiou), ktoré však nezískali priame financovanie EÚ.

103 Vyhlásovanie takýchto grantov sme začiatkom roku 2022 umožnili novelou z 172/2005 Z.z., ktorá umožňuje čerpanie grantu na základe kontroly výstupov a nie vstupov.

Riešenie

Pripravíme program podpory projektov, ktorý bude sledovať len jasne definovaný výsledok projektu požadovanej kvality¹⁰⁴, nie spôsob a náklady jeho zabezpečenia. Vďaka tomu sa výrazne zjednoduší administratíva projektov a aj sa zvýši kvalita výsledkov.

46. TechTransfer – od výskumu k inováciám

Napriek zlepšeniu výsledkov sektora vedy, výskumu a inovácií za posledných 7 rokov, najmä v oblasti vedeckých výstupov¹⁰⁵, nedošlo k zlepšeniu v oblasti medzinárodných patentov a ich licencovania¹⁰⁶. Dôsledkom je nedostatočná ochrana duševného vlastníctva, slabé previazanie výskumného sektora a aplikácií a premrhanie príležitostí pre viaczdrojové financovanie.

Riešenie

S využitím existujúceho národného projektu Centra vedecko-technických informácií podporíme vznik a postupné dobudovanie centier technologického transferu pri výskumných inštitúciách (VŠ aj VVI). Úlohou centier bude podpora technologického transferu od vyhľadania technológie, cez ich analýzu, vyhodnotenie patentového priestoru, hľadanie partnera a licencovanie. Vznik a podpora centier bude previazaná s jednotným hodnotením výsledkov výskumnej a vedeckej činnosti¹⁰⁷.

47. Zamestnávanie pri grantových projektoch

Slovensko zaostáva v medzinárodných porovnaníach v súkromných výdavkoch na výskum a vývoj a v zamestnávaní mimo verejného sektora¹⁰⁸. Jednou z legislatívnych bariér je aj obmedzenie zamestnávania na dobu určitú, ktoré je vhodnejšie pri práci na výskumných grantových projektoch.

Riešenie

Umožníme neziskovým organizáciám dohodnúť s tvorivým zamestnancom vedy, výskumu a vývoja

104 Publikácia v kvalitnom tzv. karentovanom časopise (z databázy current contents v prvom alebo druhom kvartile) alebo PCT patentová prihláška.

105 V rámci *European Innovation Scoreboard* bol ukazovateľ *Attractive Research System* najdynamickejšie rastúcim ukazovateľom medzi rokmi 2015 a 2022.

106 V rámci *European Innovation Scoreboard* ukazovateľ *PCT prihlášok* mierne poklesol medzi rokmi 2015 a 2022.

107 Viď. opatrenie vyššie. Je potrebné podporovať transfer technológií tam, kde existujú technológie a schopnosť vytvárať technológie, ktoré je možné transferovať.

108 Napr. v *European Innovation Scoreboard* za tieto položky SR získala 29,7 resp. 45,4 bodu (zo 100).

pracovný pomer na určitý čas (v prípade práce na konkrétnom grantovom projekte), a to aj opakovane. Analogicky, ako je tomu v prípade zamestnávania tvorivých pracovníkov VŠ a VVI.

48. Odmeňovanie na základe výsledkov

Kvalitné VŠ a kvalitná VaV potrebujú kvalitných zamestnancov. Je preto potrebné zmierňovať legislatívne prekážky¹⁰⁹, ktoré komplikujú ponúkanie atraktívnych podmienok v tejto oblasti. V súčasnosti je plat rámcovaný tarifnou tabuľkou¹¹⁰, v ktorej úlohu nehrá kvalita zamestnanca, ale pracovné zaradenie a odpracované roky.

Riešenie

Zvýšime flexibilitu pri adaptácii platovej tabuľky zamestnancov VŠ a vo výskume, čím posilíme súvis medzi výškou platu a kvalitou práce zamestnanca.¹¹¹

49. Cena pre špičkového vedca

Podpora výskumu a vývoja na Slovensku je plošná a nedostatočne podporuje excelentnosť. Vzniká málo jadier excelentných výskumných tímov, ktoré by mali zásadne iný druh podpory a možností pôsobenia. Šikovní mladí ľudia preto odchádzajú za lepšími možnosťami seberealizácie do zahraničia.

Riešenie

Vyčleníme¹¹² podporu pre každoročnú „Vedeckú cenu“ v jednotlivých skupinách odborov vedy a techniky¹¹³. Cena poskytne špičkovému vedcovi zaujímavé dodatočné, byrokraticky nenáročné financovanie¹¹⁴, ktoré využije na etablovanie a rozvoj svojho tímu na Slovensku.

109 Konkurenciu na príslušné pozície sme otvorili povinnosťou ponúkať výberové konania v medzinárodnom priestore a úpravou ich transparentnosti a zverejňovania (novela zákona 131/2002 Z.z.).

110 Príloha na základe zákona č. 553/2003 Z.z. - Zákon o odmeňovaní niektorých zamestnancov pri výkone práce vo verejnom záujme a o zmene a doplnení niektorých zákonov (https://www.ozskolstva.sk/files/platy%20od%201_9_2023%20_vysoke_skoly.png).

111 Podľa §7, ods 1 zákon 553/2003 Z.z. bude možné určiť učiteľom vysokých škôl a výskumným a vývojovým zamestnancom tarifný plat podľa prílohy 5 nahradením vekového parametra výkonomým parametrom seniority, napr. normovaným H-indexom.

112 Z podprogramu VŠ veda a technika 077 12 01

113 Podľa z 172/2005: prírodné vedy, matematické vedy, informatické vedy a kybernetické vedy; technické vedy; lekárske vedy a zdravotnícke vedy; pôdohospodárske vedy, lesnícke vedy a veterinárske vedy; spoločenské vedy; humanitné vedy; umelecké vedy a vedy o umení.

114 Napr. 1 mil. eur ročne na 5 rokov bez určeného členenia výdavkov.

INKLÚZIA

50. Dostupnejšie špeciálne školy

V súčasnosti sú jednotlivé špeciálne školy špecializované na konkrétny typ znevýhodnenia. Žiak so zdravotným znevýhodnením teda musí cestovať niekoľko kilometrov alebo bývať na internáte, aby mohol navštevovať špeciálnu školu určenú pre jeho zdravotné znevýhodnenie.

Riešenie

Rozšírime zameranie špeciálnych škôl tak, aby boli všetky zamerané na všetky druhy zdravotného znevýhodnenia.¹¹⁵

51. Katalóg nárokovateľných podporných opatrení

Proces pridelenia prostriedkov na podporné opatrenia (napríklad na pedagogických asistentov) nie je transparentný. Dopyt škôl po prostriedkoch už niekoľko rokov prevyšuje objem zdrojov vyčlenených na financovanie osobných nákladov pedagogických asistentov, čo v praxi znamená, že časť požiadaviek škôl zostáva neuspokojená a niektorí znevýhodnení žiaci zostávajú bez podpory¹¹⁶.

Riešenie

Stransparentníme proces¹¹⁷ pridelenia prostriedkov na podporné opatrenia pre žiakov s individuálnymi potrebami stanovením a zverejnením jasných kritérií, na základe ktorých budú podporné opatrenia nárokovateľne pridelené¹¹⁸. Tak, aby prostriedky išli cielene tým deťom, ktoré ich najviac potrebujú.

S cieľom zlepšiť prípravu študentov pedagogických smerov a personálne pomôcť školám zavedieme pilotný systém, v ktorom študenti študujúci pedagogické smery budú počas posledného ročníka bakalárskeho štúdia vykonávať súvislú pedagogickú prax na pozícii asistent učiteľa.

115 Zákon č. 245/2008 Z.z. s doplnením do par. 94 ods. 1, písm. b zmeniť špeciálne školy. Do vyhlášky č. 322/2008 zmeniť par. 2 na školy pre žiakov so špeciálnymi potrebami.

116 ÚHP: Revízia výdavkov na skupiny ohrozené chudobou alebo sociálnym vylúčením, 2020

117 Zákon 245/2008 Z.z., Zákon 597/2003 Z.z., Smernica č. 55/2021, Nariadenie vlády 630/2018

118 Jedným z nárokovateľných opatrení bude pridelenie asistenta v prípade splnených kritérií.

52. Mentorstvo špeciálnych pedagógov

Učiteľ v bežnej škole pracuje takmer v každej triede¹¹⁹ s deťmi so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami. Pedagógovia nie sú adekvátne pripravení na špecifiká práce so žiakmi so zdravotným znevýhodnením. V bežných školách neučia špeciálni pedagógovia. V praxi absentuje prenos najlepších praktík od špeciálnych pedagógov.

Riešenie

Využijeme skúsenosti špeciálnych pedagógov v práci s deťmi so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami pomocou mentorských centier pre pedagógov z bežných škôl.¹²⁰

53. Debarierizácia škôl

Deti so zdravotným znevýhodnením si neraz musia školu vyberať nie podľa svojich daností a schopností, ale podľa toho, či sa do nej fyzicky dostanú cez prah dverí, či schody vedúce do učebni. Na Slovensku je aktuálne iba 25 % škôl s bezbariérovým vstupom do školy a 78 % škôl má rôzne bariéry aj vo vnútornom prostredí školy. Deti, rodičia, učitelia s obmedzenou mobilitou majú problém sa pohybovať medzi jednotlivými časťami školy. Vo väčšine škôl nie je ani bezbariérové sociálne zariadenie.

Riešenie

Do roku 2030 debarierizujeme materské, základné a stredné školy, aby sa deti, rodičia a učitelia s obmedzenou mobilitou mohli pohybovať v jednotlivých častiach školy¹²¹.

54. Včasná starostlivosť pre dieťa

Komunikácia medzi školou a poradenským zariadením je v súčasnosti pri počte žiakov a klientov poradní veľmi zdĺhavá z dôvodu absencie prepojenia medzi poradenskými zariadeniami, školami a rodičmi. Tým sa poskytnutie adekvátnej a včasnej podpory pre dieťa predlžuje o 6 až 9 mesiacov.

119 V 5864 bežných školách integrujeme 48 221 detí so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami.

120 Doplníme mentorské miesta špeciálnych pedagógov do existujúcich regionálnych centier podpory učiteľov, vytvorených v rámci Plánu obnovy a odolnosti SR, ktoré budú tvoriť pedagógovia zo špeciálnych škôl ako mentori pre pedagógov z bežných škôl.

121 Debarierizácia stredných škôl sa od roku 2022 financuje z Plánu obnovy. Debarierizáciu materských škôl a základných škôl navrhujeme financovať z pripravených EŠIF.

Riešenie

Skrátime komunikáciu medzi školou a poradenským systémom zo 6 až 9 mesiacov na 3 až 4 týždne¹²², čím zabezpečíme včasnú starostlivosť o dieťa.

DUŠEVNÉ ZDRAVIE

55. Meranie stresu detí

Pandémia ochorenia COVID-19 značne ovplyvnila mieru stresu a úzkosti rodičov a detí. K dispozícii nemáme dlhodobé komparatívne dáta o miere stresu detí.

Riešenie

V rámci celoštátnych meraní zavedieme pravidelné monitorovanie psychického zdravia žiakov prostredníctvom Testovania 5 a Testovania 9 s cieľom vytvoriť prehľad o stave duševného zdravia detí.

56. Psychologická podpora učiteľov

Viac ako 95 % učiteľov pociťuje vo svojej práci stres v nejakej intenzite¹²³. To má vplyv aj na kvalitu vzdelávania.

Riešenie

Vytvoríme priestor pre poradenských psychológov na poskytovanie školení v predchádzaní vyhoreniu či problémov na pracovisku aj pre učiteľov.

57. Poradenské centrá na vysokých školách

Problematika duševného zdravia trápi aj slovenských vysokoškolákov. Až 15 % populácie do veku 18 rokov trpí psychickými poruchami, ktoré majú negatívny dopad na ich osobnostný, sociálny a profesionálny vývin. Zároveň len 23 % študentov slovenských VŠ úplne alebo aspoň čiastočne

122 To sa dosiahne zmenou evidenčného e-systému naprieč systémom poradenstva a prevencie, vrátane škôl.

123 Teacher Wellbeing Index Slovakia, 2021

súhlasilo s tým, že škola im poskytuje podporu pri zvládaní záťažových situácií (stres zo skúšok, osobné problémy...)¹²⁴.

Riešenie

Z dotácie pre rozvoj VŠ vyčleníme prostriedky pre rozvojové projekty zamerané na vybudovanie a posilnenie poradenských centier¹²⁵ na VŠ. Poradenské centrá VŠ majú k študentom najbližšie a zlepšujú dostupnosť špecifického poradenstva pre študentov.

58. Výskum problematiky duševného zdravia

Problematika duševného zdravia trápi aj Slovákov. 21 % Slovákov uviedlo zhoršenie duševného zdravia po pandémie COVID-19.

Riešenie

Vyhlásime dopytovú výzvu ako program APVV¹²⁶ zameranú na problematiku riešenia problémov duševného zdravia v slovenských špecifikách.¹²⁷

ŠPORT

59. Podpora škôl, ktoré motivujú deti k športu

Deti sa pohybujú málo, málo športujú. Prispieva k tomu aj neistota vo financovaní školského športu, ako aj to, že aktívne školy nie sú pozitívne motivované štátom. Ani povinná tretia hodina telesnej výchovy preto problém nevyrieši.

124 Podľa prieskumu akademická štvrtá hodinka u 20 tisíc študentov VŠ.

125 V novele zákona 131/2002 Z.z. o VŠ začiatkom roku 2022 pribudla VŠ povinnosť poskytovať bezplatné poradenstvo študentom na účely zlepšovania duševného zdravia, motivácie k štúdiu a pomoci pri uplatnení sa na trhu práce formou psychologického kariérneho a vzdelávacieho poradenstva s pomocou vybraných pracovníkov - poradenských centier.

126 Agentúra na podporu výskumu a vývoja

127 Podobným spôsobom sme realizovali výzvu na Riešenie problematiky COVID-19 v júli 2020.

Riešenie

Budeme podporovať školy, ktoré najaktívnejšie dokážu pritiahnúť žiakov ku športu, cez výzvy na dotácie do školského športu.

Budeme pokračovať v projekte Aktívna škola, v rámci ktorého urobíme indexáciu v parametroch ako napríklad aktívny transport do školy, športové krúžky, športové kurzy, aktívne školské družiny a podobne.

Zafixujeme tiež v zákone percentuálny podiel financií na školský šport z celkového rozpočtu pre šport.

60. Oprava systému voľnočasových poukazov

Jedným zo zásadných problémov schváleného zákona o financovaní voľného času dieťaťa je mimoriadne byrokratický a neefektívny systém kontroly. Vyžadoval by si nasadenie veľkého počtu štátnych kontrolórov, ktorí nie sú a ani nemôžu byť motivovaní kontrolovať kvalitu starostlivosti o voľný čas dieťaťa tak, ako sú motivovaní rodičia.

Riešenie

Zásadný podiel na kontrole fungovania voľnočasových poukazov zveríme rodičom, nie štátu. Rodičia dostanú k dispozícii potrebné informácie o kvalite poskytovateľov a možnosť zmeniť poskytovateľa niekoľkokrát v roku.

61. Podpora športu seniorov

Zdravie slovenských seniorov vo veku nad 65 rokov je v porovnaní s priemerom krajín EÚ na veľmi zlej úrovni. Prispieva k tomu aj nedostatok zdravého pohybu, športu. Ten súvisí aj s nestabilitou financovania, a teda aj finančného plánovania podpory športu seniorov.

Riešenie

Celoštátne rozbehneme projekt športu pre seniorov. Zameriame sa na projekty osvetu, motivácie, ako aj na zvýšenie dostupnosti posilňovacích strojov pre seniorov. Za týmto účelom v zákone zafixujeme percentuálny podiel financií na šport seniorov z celkového rozpočtu pre šport.

62. Vrátenie futbalu a hokeja do vzorca pre rozdeľovanie financií

Financie zo štátneho rozpočtu pre uznané športy sa delia podľa platného vzorca¹²⁸. Cieľom vzorca bolo rozdeliť financie pre šport na jednotlivé športy podľa výsledkov, ktoré dosahovali pre spoločnosť. Nevyhnutnou podmienkou fungovania tohto systému bola jeho stabilita. V čase, keď však niektoré politicky silné športy nedosahovali dobré výsledky, došlo v NR SR ku zmene vzorca. Politicko-lobistickým rozhodnutím sa zo vzorca vyňali dva najpopulárnejšie športy: futbal a hokej, ktoré kvôli tomuto vyňatiu nemuseli súťažiť s ostatnými športmi o zdroje. Považujeme to za veľmi nespravodlivé.

Riešenie

Do vzorca na rozdeľovanie financií zo štátneho rozpočtu vrátíme aj futbal aj hokej. Toto spravodlivé opatrenie napomôže rozvoju všetkých športov a postaví futbal s hokejom na rovnakú štartovaciu čiaru ako ostatných. Tak, aby sa všetkým športovým zväzom oplátilo starať sa o reprezentáciu Slovenska a o športovanie detí.

63. Vzorec pre parašport

V súčasnosti je zákonom stanovená výška financií pre šport zdravotne znevýhodnených športovcov. Nie je však vypracovaný stabilný systém na prerozdelenie financií medzi jednotlivé znevýhodnenia. Spôsobuje to veľmi nespravodlivé a nekorektné rozdiely vo financovaní športovcov s rôznym druhom zdravotného znevýhodnenia. Financovanie a finančné plánovanie športovania zdravotne znevýhodnených športovcov je tiež komplikované z dôvodu nestability finančného rámca.

Riešenie

Umožníme športovať väčšiemu počtu zdravotne znevýhodnených športovcov a umožníme im vo väčšej miere rozvíjať svoje talenty až na úroveň reprezentácie Slovenska. Pripravíme vzorec aj na prerozdelenie peňazí pre šport zdravotne znevýhodnených športovcov. Vzorec bude prílohou k zákonu rovnako ako vzorec pre šport zdravých športovcov.

Do kritérií zahrnieme podobné kritériá ako pri vzorci pre uznané športy zdravých športovcov, napríklad počet aktívnych športovcov podľa znevýhodnenia, finančnú náročnosť vykonávania športov

128 Zákon o športe 440/2015 Z.z.

podľa znevýhodnenia, športové výsledky reprezentácie a podobne. Bude to ďalší krok k sprehľadneniu financovania parašportu na Slovensku.

Budeme pokračovať v medzinárodnom trende inkludovať zdravotne znevýhodnených športovcov do systému národných športových zväzov zdravých športovcov.

64. Financovanie športu zo stávkových hier na šport

Časť financií určených pre kapitolu šport pochádza z výnosov lotériových hier akciovej spoločnosti Tipos. Výnosy z Tiposu do športu pochádzajú konkrétne z číselnej lotérie a predaja žrebov. Tieto výnosy nesúvisia so športom.

Riešenie

Vymeníme zdroj financovania pochádzajúci z číselných lotérií (Tipos) za odvody zo stávkových hier všetkých firiem, podnikajúcich s biznisom, založeným na stávkach na športové podujatia. Tieto priamo súvisia so športom. Ak budú športové zápasy atraktívnejšie, narastú aj výnosy zo stávk na ne.

A close-up portrait of a middle-aged man with short, dark hair and a well-groomed beard. He is smiling warmly at the camera. He is wearing a light-colored, possibly grey or beige, button-down shirt over a white t-shirt. The background is plain white.

RENÉ PARÁK

Náš tímlíder
SASKY pre
kultúru

**CHCEME
ŽIŤ KULTÚRNE!**

**SPOLOČENSKÉ
REZORTY**

KULTÚRA

123456789 10 1112131415

1. Prioritizácia investícií do modernizácie a zelenej obnovy budov

Ministerstvo kultúry nemá v súčasnosti vypracovaný funkčný dlhodobý prioritný zoznam investícií. Investície sa vyberajú a realizujú najmä na základe potrieb počas roka. Najvýznamnejšie investície do obnovy budov spadajúcich pod rezort kultúry sú schvaľované priamo vládou počas roka. Neexistencia prioritizácie spôsobuje neefektívnosť modernizačných procesov.¹

Väčšina budov v rezorte kultúry je zastaralá a len v obmedzenej miere tak budovy umožňujú plne nie svojej funkcie na úrovni, ktorá by sa mala aspoň približovať európskym štandardom.

Riešenie

Stanovíme objektívne štandardy pre kultúrne inštitúcie². Následne zostavíme zoznam prioritných investícií do modernizácie a zelenej obnovy³ budov vo vlastníctve MK SR a jeho podriadených organizácií s cieľom investovať do projektov s najvyššou pridanou hodnotou pre občanov, teda do zvýšenia návštevnosti a do posilňovania pozitívnych spoločenských vplyvov kultúry, akými sú napríklad súdržnosť, dôvera, tolerancia a kritické myslenie.

2. Objektívne hodnotenie výsledkov a prínosov kultúrnych projektov

Aktuálne nemáme vytvorené objektívne hodnotiace kritériá a štandardy a nedokážeme tak ani merať kvalitu a spoločenský prínos realizovaných projektov. Aj preto je následne ťažké pre ne získať primerané zdroje, poprípade zabezpečiť kontinuitu aj úspešných a hodnotných kultúrnych aktivít. Týka sa to aj kritérií pre verejnoprávne dotačné fondy⁴ ako je FPU⁵ či AVF⁶. Aj preto sú príspevkové organizácie, nezávislé združenia, nadácie a inštitúcie zviazané množstvom legislatívnych obmedzení, ktoré im neumožňujú v prípade získania podpory od štátu slobodne realizovať doplnkové

1 ÚHP: Revízia výdavkov na kultúru, Záverečná správa, 2020

2 po diskusií s odbornou verejnosťou, zástupcami iných rezortov a samospráv

3 Jedným z primárnych cieľov bude znižovanie ekologickej záťaže, úspory na energiách (kúrenie, svietenie a chladenie), závislosti na fosilných palivách a využívanie obnoviteľných zdrojov energií. Zároveň iniciujeme nastavenie procesov ekologickej šetrnosti s cieľom chrániť životné prostredie prevádzok budov našej kultúrnej infraštruktúry v súlade s publikáciou Divadelného ústavu [Princípy udržateľnosti a cirkulárnej ekonomiky aplikovateľné v divadle na Slovensku](#).

4 Výhodou financovania prostredníctvom umeleckých fondov je, že sa pri ich fungovaní uplatňuje systém takzvanej predĺženej ruky, ktorý vylučuje stranícko-politické zásahy tým, že rozhodovanie o podpore je zverené nezávislým odborníckam a odborníkom bez nutnosti následnej politickej verifikácie.

5 Fond na podporu umenia

6 Audiovizuálny fond

inovatívne financovanie (súkromné zdroje, zbierky, nezávislé fondy...). Bez kvalitných hodnotiacich kritérií neexistuje ani kvalitná súťaž, ktorá v konečnom dôsledku vygeneruje pre spoločnosť najlepšíe výsledky.

Riešenie

Podporíme vytvorenie a aktualizáciu objektívnych odborných kritérií hodnotenia spoločenského/umeleckého prínosu, udržateľnosti a životaschopnosti kultúrnej infraštruktúry, kreatívneho priemyslu a nezávislých kultúrnych projektov.

Umožníme, aby sa aj štátom zriadená kultúra mohla uchádzať o financie v grantových schémach umeleckých fondov. Zameriame sa na tvorbu takých kritérií, ktoré podporia naozajstnú súťaž, v ktorej pôjde výhradne o kvalitu a prínos. Spolu s týmto opatrením sa bude v kultúre postupne zvyšovať podiel financií rozdeľovaných v súťaži. Okrem formálnej kontroly vynaloženia finančných prostriedkov na podporu kultúry sa oveľa viac budeme zameriavať na kontrolu napĺňania cieľov, ktoré majú byť účelom jej poskytovania. Zároveň odbremeníme žiadateľov o príspevky od zbytočnej byrokracie aj tým, že pri hodnotení projektov presunieme váhu na kvalitatívne parametre a výsledky.

3. Mzdové náklady v grantových projektoch

Aktuálne nie je možné uplatňovať v grantových schémach umeleckých fondov mzdové výdavky. To znamená, že príjemcovia si z dotácie nemôžu vyhradiť zdroje na platy zamestnancov. To spôsobuje, že tieto organizácie nemajú dostatok ľudských zdrojov na vlastný rast vrátane rozvoja odolnosti, ale sú udržiavané v projektovom provizóriu. V konečnom dôsledku to znižuje kvalitu poskytovaných služieb.

Riešenie

Podporíme, aby sa finančné granty v podporných programoch umeleckých fondov dali využiť aj na mzdové výdavky na riadenie organizácií a boli zaradené medzi oprávnené náklady. Toto rozšírenie pomôže najmä skvalitniť ľudský kapitál v kultúre⁷.

7 Ani v súkromnom sektore si odberateľ pri platení nekladie podmienku, že dodávateľ nesmie z jeho peňazí financovať platy zamestnancov.

4. Pridelovanie koprodukčných vkladov na základe spoločenského prínosu

Projekty, ktoré majú komerčný potenciál, sú automaticky vyradované alebo sa im nepriznáva rovnaký kvalitatívny prínos, ako je to pri nekomerčných projektoch. Projekty s komerčným potenciálom tak nemajú adekvátne uznaný, a teda ani koprodukčnými vkladmi či pôžičkami podporený spoločenský prínos. Slovensko tak zbytočne prichádza nielen o tento prínos, ale aj o možnosť finančne participovať na komerčných úspechoch projektov.

Riešenie

Pripravíme nové kritériá na pridelovanie koprodukčných vkladov⁸ či pôžičiek s prihliadnutím na význam projektu. Najväčšiu váhu pri hodnotení budú mať aktivity celoštátneho (nadregionálneho) významu, ktoré preukážu pozitívne dopady na spoločnosť a verejný prospech. Dotácie poskytované prostredníctvom štátom zriadených podporných fondov v opodstatnenej miere pretransformujeme na koprodukčné vklady a na návratnú výpomoc v prípade komerčného úspechu, čím zabezpečíme čiastočné samofinancovanie dotačných programov z tých projektov, ktoré zaznamenajú komerčné zhodnotenie⁹.

5. Posilnenie financovania kultúry zo súkromných zdrojov

Slovensko dáva zo svojho hrubého domáceho produktu vyšší podiel verejných výdavkov na kultúru ako okolité krajiny. Je to dané najmä nízkym podielom financovania kultúry zo súkromných zdrojov¹⁰.

Riešenie

Budeme presadzovať financovanie kultúry z daňovej asignácie, ktorú chceme výrazne zvýšiť. Namiesto súčasných 2 % z dane bude možné asigovať až 1 % zo základu dane. Zvýšenie na asignáciu tak bude výrazne vyššie, ako je jej úroveň v súčasnosti - až 2,5- násobne viac prostriedkov budú môcť súkromné aj právnické osoby poukázať na kultúru, charitatívne projekty či cirkvi.

8 v schémach umeleckých fondov

9 podobne funguje už teraz AVF

10 ÚHP: Revízia výdavkov na kultúru, Záverečná správa, 2020

6. Zmapovanie kultúrneho a kreatívneho priemyslu

Slovensko nemá dobré štatistiky o tom, ktorí podnikatelia sa venujú kultúrnemu a kreatívnemu priemyslu (napr. slobodné povolania). To spôsobuje problémy so správnym nastavením politik, čo sa ukázalo napríklad počas pandémie Covid-19.

Riešenie

Zmapujeme kultúrny a kreatívny priemysel (KKP) na Slovensku a budeme čo najpresnejšie monitorovať prínos a podiel KKP na HDP Slovenska, ako aj ďalšie štatistiky potrebné na nastavenie politik štátu, ktoré sa týkajú KKP. Bez nadmernej byrokracie pre občanov a podnikateľov. Inšpirujeme sa funkčnými metodikami a legislatívou v susednej ČR, kde vypracovali tzv. Štatút umelca.

7. Zákon o kultúre

Vo väčšine krajín, ktoré sú členmi Rady Európy, je otázka ochrany kultúrneho dedičstva a podpory rozvoja kultúry upravená v ústave danej krajiny (s výnimkou Anglicka, kde ju nemajú). Osobitné zákony o kultúre (alebo kvalitatívne podobné všeobecné a súčasne celoplošné dokumenty týkajúce sa celého odvetvia kultúry) existujú v 26 krajinách EÚ. Na Slovensku absentuje zákon o kultúre a s ním súvisiaca evidencia umelcov pôsobiacich v slobodnom povolaní, podnikateľov a iných aktérov v oblasti kultúry, čo sa najviac prejavilo počas pandémie COVID-19.

Veľkou prednosťou zákonov o kultúre je, že detailnejšie konkretizujú všeobecne formulované články ústavy o kultúre, definujú priority kultúrneho rozvoja, vymedzujú úlohu všetkých aktérov verejnej politiky na úseku kultúry. Tieto zákony tvoria globálny rámec a východisko pre financovanie kultúry aj tam, kde na ne nenadväzujú osobitné zákony o financovaní kultúry. Zákony o kultúre vytvárajú tlak na celú exekutívu, aby efektívne podporovala kultúru z verejných zdrojov.

Riešenie

Na základe najlepších praktík v krajinách EÚ pripravíme a budeme presadzovať prijatie zákona o kultúre, ktorý zdefiniuje aktérov na poli kultúry, status umelca, priority v oblasti kultúrnej politiky na národnej, regionálnej aj miestnej úrovni a spôsob financovania.

8. Optimalizácia a modernizácia siete knižníc

Na Slovensku síce máme širokú sieť knižníc, len malé percento z nich však spĺňa štandardy moderných multikultúrnych a digitalizovaných centier. S tým súvisí skutočnosť, že máme jednu z najnižších čitateľských gramotností detí a mládeže v EÚ.¹¹

Riešenie

Budeme podporovať investície do modernizácie infraštruktúry knižníc tak, aby efektívne plnili svoj účel a umožňovali podporu čitateľskej gramotnosti verejnosti. Aj podľa odporúčaní revízie výdavkov¹² optimalizujeme širokú sieť knižníc a z ušetrených prostriedkov zabezpečíme, aby sa z knižníc stali moderné zdigitalizované kultúrne centrá, atraktívne nielen pre deti, ale aj pre dospelých. Zvýšime tiež počet verejných knižníc, ktoré sú zapojené v jednotnom knižnično-informačnom systéme. Zjednodušíme vydavateľské povinnosti spojené s registráciou vydávaných artiklov.

9. Stabilné financovanie verejnoprávných médií

Nestabilné financovanie verejnoprávných médií prináša vyššie riziká, že nebudú moderné a nezávislé, že nebudú efektívnym prostriedkom boja proti dezinformáciám a hoaxom a prostriedkom tvorby pravdivého, objektívneho a relevantného spravodajstva.

Riešenie

Budeme iniciovať ústavný zákon a potrebné legislatívne úpravy, ktoré zabezpečia nezávislé financovanie verejnoprávných médií vo výške 0,17 % HDP. Verejnoprávne médiá tým získajú potrebné prostriedky na modernizáciu, prispôsobenie sa stále rastúcim nárokom divákov, nezávislé spravodajstvo, kvalitnejšiu umeleckú produkciu a podporu televíznej, rozhlasovej a filmovej tvorby.

10. Ochrana hradov a zámkov

Na rozdiel od iných krajín EÚ, naše ministerstvo kultúry nenavrholo a nepresadilo v tomto programovom období 2021-2027 samostatnú prioritu pre obnovu pamiatok. Slovensko teda v najbližších

11 <https://spravy.rtvs.sk/2022/11/citateľska-gramotnost-slovenskych-deti-sa-prepadava/>

12 ÚHP: Revízia výdavkov na kultúru, Záverečná správa, 2020

rokoch nebude mať primeraný objem zdrojov na obnovu kaštieľov a mnohých ďalších pamiatok. Tie sú dnes v zlom či úplne dezolátnom stave, roky chátrajú a zanikajú. Regióny aj celé Slovensko tak prichádzajú o časť svojho potenciálu pre turizmus a tvorbu lepšie platených pracovných miest. Pre vzťah ku krajine je tiež dôležitý pocit, ktorý človek má, keď si porovná napríklad cestu údolím Rýna lemovanú stredovekými hradmi s cestami na Slovensku, ktorým dominujú zrúcaniny hradov¹³.

Riešenie

Zo zdrojov EÚ zakonzervujeme, ochránime a ak to bude možné a potrebné, aj zrekonštruujeme pamiatky podľa prioritizácie vychádzajúcej z ich spoločenského prínosu a nákladov. Presadíme alokovanie finančných zdrojov v rámci Programu Slovensko na obnovu nehnuteľných kultúrnych pamiatok. Opravíme areály spolu s parkami, informačnými a interpretačnými centrami, parkoviskami, prístupovými cestami a cyklotrasami, čo bude významným impulzom rozvoja cestovného ruchu a lokálnej zamestnanosti aj v regiónoch, v ktorých je problém s tvorbou pracovných miest. Dôležitým cieľom týchto rekonštrukcií je tiež to, aby naša krajina prestala pôsobiť ako prostredie, v ktorom dominujú zrúcaniny. Okrem štátnej ochrany pamiatok budeme podporovať súkromné iniciatívy smerujúce k záchrane, rekonštrukcii, ale aj sprístupnení a spropagovaní takýchto pamiatok verejnosti.

11. Metodiky obnovy pamiatok

V oblasti pamiatkovej obnovy absentujú jednotné metodiky a vlastníci sú tak de facto vystavení svojvôli pamiatkarov. V Českej republike vypracovali niekoľko desiatok metodík a prípadových štúdií, ktoré fungujú ako odporúčania(e) v jednotlivých prípadoch. Na Slovensku neexistujú usmernenia ani jednotné postupy, výsledkom čoho sú často protichodné postoje k tomu istému problému. Dôsledkom je demotivácia vlastníkov a potenciálnych investorov starať sa o pamiatky a paradoxne tak ochrana pamiatok pamiatkam nemusí pomáhať.

Riešenie

Prevezmeme kvalitné české metodiky pre obnovu pamiatkových skupín a jednotlivostí podľa kategorizácie pamiatok s cieľom uľahčiť investorom orientáciu v pravidlách pamiatkovej obnovy. Analogicky budeme vytvárať ďalšie metodiky pre obnovu pamiatok. Vytvoríme nový model financovania v rámci existujúcich dotačných schém pamiatkovej obnovy, so zavedením princípu kom-

13 https://en.wikipedia.org/wiki/Middle_Rhine

binovaného financovania a naviazanosti pridelenia príspevkov z verejných financií na výsledkové ukazovatele – prínos pre komunitu, verejnosť, účely cestovného ruchu a podobne.

12. Rôzne stupne pamiatkovej ochrany

Slovensko na rozdiel od Českej republiky nerozlišuje medzi kultúrnymi pamiatkami s lokálnym významom a národnými kultúrnymi pamiatkami. Slovensko nemá zavedený podrobný systém kategorizácie pamiatkového fondu podľa stupňa významnosti¹⁴.

Riešenie

Vytvoríme rôzne stupne pamiatkovej ochrany, určíme štatút pamiatok v tzv. osobitnom záujme štátu a na stupne naviažeme rozdielne kritériá a nároky pamiatkových obnov. Urobíme analýzu, ktorá posúdi finančný prínos poistenia pamiatok a v prípade, ak to nebude finančne efektívne, nastavíme mechanizmy na prípadné sanácie, ako náhradu poistného plnenia.

Presadíme uvoľnenie podmienok obnovy pamiatok v prípadoch, keď by prísne nariadenia pamiatkovej obnovy obmedzili efektívne využitie pamiatky alebo ohrozili jej existenciu. V opodstatnených prípadoch, keď by hrozilo chátranie, či zničenie pamiatky, jej umožníme získať prestavbou aj nové, modernejšie funkcie.

14 ÚHP: Revízia výdavkov na kultúru, Záverečná správa, 2020

A close-up portrait of a man with short brown hair and light green eyes, smiling slightly. He is wearing a white button-down shirt. The background is plain white.

MIROSLAV ŽIAK

Náš expert na
osobné slobody,
bojovník
proti hoaxom
dezinformáciám

**V BOJI ZA VÁS PROTI
DEZINFORMÁTOROM
A HOAXOM**

**SPOLOČENSKÉ
REZORTY**

OSOBNÉ SLOBODY

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15

1. Modifikácia Vatikánskych zmlúv

V roku 2001 bola prijatá tzv. Vatikánska zmluva s dvoma dodatkami – v 2003 o pastoračnej službe v armáde a v 2004 o katolíckej výchove. Najmä prijatie dvoch dodatkov prebehlo bez širšej verejnej diskusie. Prijatím týchto zmlúv sa Slovensko vzdalo nadštandardnej¹ časti svojich práv oproti iným štátom, ktoré majú podobnú zmluvu so Svätou stolicou uzavretú. Vatikánske zmluvy sú tiež prekážkou pri utajovaní trestných činov duchovným².

Riešenie

Modifikujeme Vatikánske zmluvy tak, aby neumožňovali utajovanie trestných činov a aby cirkevné inštitúcie boli za všetkých okolností povinne súčinné pri ich šetrení.

2. Zmena financovania cirkví

Registrované cirkvi dostávajú každým rokom navýšené príspevky³ aj napriek faktu, že počet veriacich každoročne klesá. Medzi rokmi 2011 a 2021 klesol počet veriacich o 400 tisíc.⁴ Za rovnaké obdobie však stúpili príspevky cirkvám o 39 % a ďalej rástli, na rok 2023 sú príspevky cirkvám o 54 % vyššie, ako boli v roku 2011.

Navyše rímskokatolícka cirev sa systematicky nevymedzila voči extrémistickým vyhláseniam niektorých svojich kňazov, nevymedzuje sa striktno voči politikám, ktorých cieľom je zavedenie autokratických praktík a obmedzenie demokracie.

Riešenie

Namiesto súčasného financovania cirkví z verejných financií budú cirkvi financované z daňovej asignácie⁵, ktorá sa výrazne zvýši. Namiesto súčasných 2 % z dane bude možné asigovať až 1 % zo základu dane⁶.

Cirkvám tak bude umožnené získať aj viac financií, ale priamo od občanov. Financovanie bude v súťaži s inými organizáciami, ktoré sú v súčasnosti financované z daňovej asignácie.

1 https://www.vatican.va/roman_curia/secretariat_state/index_concordati-accordi_en.htm

2 <https://tvnoviny.sk/domace/clanok/198435-knaz-frantisek-ktory-roky-zneuzival-maloletu-dostal-trojrocnu-podmienku-obet-je-z-trestu-zhrozena>

3 <https://www.culture.gov.sk/posobnost-ministerstva/cirkvi-a-nabozenske-spolocnosti/financovanie/>

4 <https://domov.sme.sk/c/22828289/veriacich-je-menej-no-statny-prispevok-cirkvam-neklesne.html>

5 Daňová asignácia je mechanizmus, ktorý sa v súčasnosti využíva na priamu podporu mimovládnych organizácií a neziskového sektora.

6 Zvýšenie na asignáciu tak bude výrazne vyššie ako súčasný príspevok pre cirkvi.

3. Jednoduchšia registrácia cirkví

Registrácia novej cirkvi je dnes natol'ko sťažená, až sa stáva prakticky nemožnou. Na registráciu cirkvi je potrebné vyzbierať 50 tisíc osobne podpísaných čestných prehlásení. Tento počet by aktuálne splnili len štyri z 18tich registrovaných cirkví. Občania veriaci v neregistrované náboženské smery sa stávajú občanmi druhej kategórie. To sa týka veriacich v nové náboženské hnutia, ale prekvapujúco aj veriacich v niektoré svetové náboženstvá.

Riešenie

Zavedieme dvojstupňovú registráciu cirkví. Na prvý stupeň bude potrebných 100 podpisov veriacich. Cirkvi po prvom stupni registrácie by mali práva na zhromažďovanie sa s cieľom vyznávania viery, realizáciu sakrálnych stavieb, vykonávanie bohoslužieb (pohreby, krsty, ...).

O registráciu druhého stupňa sa bude môcť cirkev uchádzať po 3 rokoch od registrácie prvého stupňa a po splnení požiadavky na 20 tisíc členov. Po registrácii druhého stupňa by mohla cirkev zriaďovať účelové zariadenia, vlastné školy, vyučovať náboženstvo, mať vydavateľskú činnosť či zakladať kultúrne inštitúcie.

Ďalšie opatrenia k téme osobných slobôd sa nachádzajú v kapitole Zdravníctvo (možnosť odmietnuť dystanziu, ukončenie tehotenstva s využitím tabletky, rozhodovanie o svojich zdravotných zárokoch už od 16tich, umožnenie pôrodov vedených pôrodnými asistentkami) a kapitole Spravodlivosť (registrované partnerstvá, zníženie neprimeraných trestov pri drogách, volebné právo od 16tich v eurovol'bách a komunálnych vol'bách).

**CHCEM, ABY
SPRAVODLIVOSŤ
PLATILA PRE
VŠETKÝCH ROVNAKO**

**MÁRIA
KOLÍKOVÁ**

Naša tímlíderka
pre spravodlivosť
a bývalá ministerka

**OCHRANA
VAŠICH PRÁV NA
PRVOM MIESTE**

**ALOJZ
BARÁNIK**

Náš expert pre
legislatívu, člen
Rozhodcovskej
komisie SASKY

**SILOVÉ
REZORTY**

SPRAVODLIVOST

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 **12** 13 14 15

ÚSTAVA

1. Stabilizácia ústavy

Súčasná legislatíva umožňuje príliš rýchly postup pri zmene ústavy, a to aj z neprimeraných či nedostatočne premyslených dôvodov. Celkom neprijateľná je prax, kedy sa ústava mení dokonca viackrát za jednu schôdzu Národnej rady alebo v zásadných veciach na základe len pozmeňujúceho návrhu predloženého na poslednú chvíľu pred hlasovaním v pléne parlamentu¹. Dôsledkom takto prijatých noviel ústavy sú nejasnosti vo výklade ústavy, často s negatívnym dopadom na základné práva.

Riešenie

V ústave upravíme a súčasne zmeníme pravidlá prijímania ústavných zákonov tak, aby bolo ťažšie nepremyslene meniť ústavu a v prípade ústavných zákonov využívať legislatívny proces primárne na sebaaprezentáciu predkladateľov alebo v prospech záujmov jednotlivcov. V súlade s týmto zámerom budeme presadzovať, aby návrh ústavného zákona, okrem iného

- musel byť podaný skupinou aspoň 30-tich poslancov, v ktorej sú členovia aspoň dvoch poslaneckých klubov²,
- musel už v prvom čítaní byť prijatý aspoň 90-timi hlasmi
- a nesmel byť menený pozmeňujúcim návrhom v druhom čítaní, ale mohol by byť vrátený na dopracovanie.

2. Jasnosť noriem ústavy

Text našej ústavy je popretkávaný úpravami, ktoré pripúšťajú rôzne výklady, a niekedy aj výklady protichodné. To vytvára neprípustný priestor na „dotváranie“ možností ich použitia podľa aktuálnej potreby vplyvných jedincov a skupín, poprípade sa o spore rozhodne až na Ústavnom súde, teda

1 K najopováhlivejším takýmto legislatívnym „počinom“ patrí pokus dosadiť Roberta Fica za predsedu Ústavného súdu prostredníctvom pozmeňujúceho návrhu novely Ústavy predloženého v druhom čítaní na poslednú chvíľu. (https://www.minv.sk/swift_data/source/rozvoj_obcianskej_spolocnosti/participacia/2020/otvorene_temy/legislativa/Pozmenujuce%20navrhvy_prikklady%20z%20praxe.pdf)

2 Podľa Ústavy má legislatívnu iniciatívu (právo podať návrh aj ústavného zákona) každý jeden poslanec.

bez praktického dopadu na Riešenie predmetného sporu.³ Oslabuje sa tak rovnosť občanov pred zákonom.

Riešenie

Navrhujeme úpravy nejasných oblastí ústavy tak, aby sa odstránili pochybnosti o jej správnom výklade, častokrát pretrvávajúce po dlhú dobu. Medzi tieto patria aj nasledujúce:

- jasné rozlíšenie medzi oprávnením a povinnosťou každého z ústavných orgánov, pričom zdôrazníme, že oprávnenie štátnych orgánov konať⁴ znamená povinnosť konať tam, kde je to na verejný prospech, a to v pochybnostiach vždy vtedy, keď povinnosť takého konania ústavného činiteľa nemá praktickú alternatívu⁵,
- jasnú úpravu oprávnenosti postupu ústavných orgánov pri predčasnom ukončení ich funkčného obdobia,⁶ a
- navrhujeme jasné a pevné pravidlá legislatívneho procesu ako súčasť ústavy tak, aby nebolo možné prijímať zákony v zrýchlenom konaní bez vážnych dôvodov.

3. Ochrana demokracie v Ústave

Demokraciu a právny štát je potrebné aktívne brániť⁷ a ústava na to potrebuje posilnené nástroje. Slovensko sa v dôsledku zvýšeného tlaku na únoscov štátu („našich ľudí“) ocitá v bezprecedentnom riziku otvoreného ovládnutia všetkých demokratických inštitúcií tými, ktorým doteraz postačovalo ovládať inštitúcie presadzovania práva.⁸

Riešenie

Po vzore českej ústavy budeme presadzovať výslovnú úpravu v ústave, ktorá špecifikuje, že zmena podstatných náležitostí demokratického a právneho štátu je neprípustná a že výkladom právnych

3 Dobrým príkladom sú nejasnosti okolo práva či povinnosti prezidenta SR odvolávať a vymenovávať členov vlády, rektorov univerzít alebo generálneho prokurátora.

4 Čl. 2 (2) Ústavy: Štátne orgány môžu konať iba na základe ústavy, v jej medziach a v rozsahu a spôsobom, ktorý ustanoví zákon.

5 Vhodným príkladom je povinnosť prezidenta SR svojim rozhodovaním zabezpečovať riadny chod ústavných orgánov (čl. 101 ods. 1 Ústavy SR) v spojení s prakticky výlučnou právomocou (len formalisticky alternatívnou k oprávneniu troch päťn poslaneckých skupín Národnej rady) iniciovať disciplinárne konanie proti generálnemu prokurátorovi v situácii, kedy odvolanie generálneho prokurátora je prakticky nemožné.

6 Typicky, nejasnosti okolo správneho postupu a oprávnení (povinností) prezidenta voči vláde, ktorej bola vyslovená nedôvera a voči vláde, ktorá podala demisiu, vrátane otázky následného menovania novej vlády alebo zbavenie poverenia riadiť jednotlivé rezorty členmi vlády.

7 Zatiaľ posledný index demokracie uverejnený na portáli The Economist: <https://cdn.statcdn.com/infographic/images/normal/18737.jpeg>

8 Tzn. políciu, prokuratúru a súdy.

noriami nesmie byť zdôvodňované odstraňovanie alebo ohrozovanie demokratického a právneho štátu.

Zanesieme do ústavy výslovne, že ani ústavným zákonom nemožno odstraňovať základné práva a slobody založené touto ústavou, ani meniť povahu Slovenskej republiky ako demokratického a právneho štátu.

4. Zmena ústavného postavenia prokuratúry na štátne zastupiteľstvo

Prokuratúra má v ústave nejasné postavenie, čo viedlo v minulosti aj k vzájomne protichodným záverom ústavného súdu, či záverom, ktoré odporujú základným princípom demokracie a právneho štátu. To najmä v tom, že sa spochybňovala a relativizovala základná del'ba moci v demokratickom štáte (na moc zákonodarnú, výkonnú a súdnu) a úlohy prokuratúry v právnom štáte.⁹

Riešenie

Ústavu znovelizujeme tak, že úpravu prokuratúry¹⁰ ako štátneho zastupiteľstva preniesieme do jej šiestej hlavy (Vláda SR), čím sa potvrdí postavenie prokuratúry ako súčasť výkonnej moci, ktorá je podriadená ministerstvu spravodlivosti.¹¹ Podobne ako je tomu aj v Českej republike (a v prakticky všetkých riadnych demokraciách a právnych štátoch), stanovíme v ústave, že prokuratúra resp. štátne zastupiteľstvo¹² ako súčasť exekutívy zastupuje verejnú žalobu v trestných veciach, a že vykonáva aj iné úlohy, pokiaľ tak stanoví zákon, avšak že nesmie svojim rozhodovaním zasahovať do nezávislosti súdov¹³.

Aby sa potvrdilo postavenie Úradu špeciálnej prokuratúry ako nezávislé od pokynov generálnej prokuratúry, prijmeme zmenu Ústavy, ktorá toto výslovne upraví.¹⁴

9 Európska komisia odporúča Slovensku, aby obmedzila právomoci generálneho prokurátora. Podľa nej je využívanie paragrafu 363 nadužívané a slovenská legislatíva by sa mala viac zosúladiť s tou európskou. https://www.noviny.sk/slovaci_v_eu/774962-brusel-nam-odporuca-obmedzit-pravomoci-generalneho-prokuratora

10 K tomuto pozri nižšie v časti Spravidlivosť úpravu prokurátorských zákonov.

11 V uvedenom zmysle upravíme aj tzv. Kompetenčný zákon.

12 V prípade nepresadenia štátneho zastupiteľstva upravíme aspoň ústavné postavenie prokuratúry ako súčasť výkonnej moci, ktorá kľúčovo zastupuje záujmy štátu v trestnom konaní.

13 Nadväzne na tieto zmeny dôjde k prehodnoteniu spôsobu výberu a vymenovania generálneho prokurátora. V zákone presadíme právo pre ministra spravodlivosti podať návrh na vyvodenie disciplinárnej zodpovednosti voči prokurátorom a rozšíriť dôvody odvolania generálneho prokurátora napríklad o šikanózne disciplinárne návrhy, stretávanie sa so závadovými osobami, konanie v rozpore s oficiálnou zahraničnou politikou štátu. <https://www.nrsr.sk/web/Default.aspx?sid=zakony/zakon&MasterID=8796>.

14 Napr. po vzore Talianskej republiky o.i. označíme ÚŠP ako Národný úrad boja proti korupcii a organizovanému zločinu.

NEEFEKTÍVNA

LEGISLATÍVA

5. Hĺbková preverka prínosu doterajšej legislatívy

Slovenské právne predpisy obsahujú neprijateľne veľké množstvo právnych predpisov, ktoré sa jednak nevyužívajú, alebo dokonca výslovne škodia.¹⁵ Takéto predpisy pribúdajú aj v súčasnosti.

Riešenie

Vyhodnotíme vybrané právne predpisy z hľadiska ich celospoločenskej prospešnosti. Tam, kde nemajú predpokladaný ani aktuálny celospoločenský prínos, ich zrušíme. Zameriame sa na predpisy, ktoré minulé politické garnitúry zaviedli pre partikulárne záujmy skupín alebo jednotlivcov alebo inak ako výsledok lobistických aktivít za takým účelom.

Po vzore praxe v EÚ zavedieme tiež pravidlo, že pri zásadných právnych úpravách, ktoré majú veľký ekonomický vplyv, sa bude musieť urobiť ex-post analýza s tým, že už pri prijímaní daného zákona sa určí, na základe akých kritérií sa bude účinok zákona vyhodnocovať.¹⁶

6. Časové obmedzenie právnych noriem ukladajúcich povinnosti občanom

Mnohé zákony a podzákoné normy sú prijímané na riešenie problémov aktuálnych v čase ich prijímania, ale pritom sú bez úpravy, ktorá by zabezpečila ich expiráciu po tom, čo také problémy (a tým i deklarovaný dôvod ich prijatia) pominú; tieto sa stanú nepotrebnými alebo dokonca škodlivými.

15 Po vzore ČR: <https://www.mvcr.cz/clanek/navrh-ministerstva-vnitra-z-ceskeho-pravniho-radu-zmizi-10-tisic-zbytecnych-pravnich-predpisu.aspx>

16 https://policy.trade.ec.europa.eu/analysis-and-assessment/ex-post-evaluations_sk

Riešenie

Zavedieme ako bežnú prax tzv. sunset klauzulu, teda určenie doby, po uplynutí ktorej legislatíva, ktorá ukladá občanom podstatné povinnosti, sama vyhasne, ak sa (po vyhodnotení jej prospešnosti pred exspiráciou jej účinnosti) doba jej účinnosti nepredĺži. Týkať sa to bude najmä legislatívy, ktorá ukladá občanom nové povinnosti v oblasti daní a odvodov alebo obmedzuje ich práva, a ktorej zavedenie bolo založené na špecifických dôvodoch alebo na riešenie špecifických problémov.

7. Skvalitnenie legislatívneho procesu

Zákony sa v NR SR často prijímajú a menia bez dostatočnej odbornej a verejnej diskusie. Pravidlá, ktoré tomu majú brániť, sa obchádzajú alebo porušujú. Legislatívne konanie sa skraca, hoci na to neexistujú zákonom stanovené dôvody. Zásadné zmeny sa robia prostredníctvom pozmeňujúcich a doplňujúcich návrhov predložených v pléne na poslednú chvíľu alebo dokonca tzv. prílepkov. Výsledkom býva nekvalitná a nedomyslená legislatíva, chyby v zákonoch, ktoré je potrebné následne opravovať, či presadzovanie čisto účelových, lobistických, či marketingových zmien zákonov bez legitímnych a verejne obhájitelných dôvodov.

Riešenie

Zavedieme plnohodnotné pripomienkové konanie aj k poslaneckým návrhom zákonov. Sprísňime podmienky skracovania legislatívneho konania. Znemožníme skracovanie lehôt v druhom a treťom čítaní o návrhoch zákonov mimo skráteného legislatívneho konania. Predĺžime lehoty pre rokovanie o pozmeňujúcich a doplňujúcich návrhoch k návrhom zákonov v druhom čítaní tak, aby sa pre poslancov, odbornú aj širšiu verejnosť vytvoril dostatočný priestor oboznámiť sa s nimi a vyjadriť sa k nim. Zavedieme povinnosť predkladania návrhov zákonov aj pozmeňujúcich návrhov aj v konsolidovanom znení. Posilníme postavenie ústavnoprávneho výboru NR SR pri kontrole dodržiavania pravidiel legislatívneho procesu. Navrhujeme zakotvenie základných zásad legislatívneho procesu priamo v ústave, aby ich dodržiavanie mohol jednoduchšie kontrolovať ústavný súd.

SPRAVODLIVOSŤ

8. Moderný občiansky zákonník

Občiansky zákonník platný od roku 1964 v mnohých prípadoch vníma občana tak, ako ho vnímal v časoch totality.

Občan dnes napríklad nemá priestor určiť pred svojou smrťou osobu, ktorá by po nej spravovala jeho majetok v prospech maloletých detí a súčasne určiť podmienky pre jeho čerpanie (napríklad ukončenie štúdia), zabezpečenie výživného určenej inej osobe a podobne.

Občania si tiež dnes nemôžu vybrať, ako s nimi má byť zaobchádzané v prípade vážneho zhoršenia ich duševného zdravia. Týka sa to výberu poskytovateľa zdravotnej starostlivosti, ošetrovateľa či správcu ich majetku, ale aj predurčenia liečebných postupov pri zhoršujúcom sa mentálnom zdraví, pri ktorých sa vyžaduje informovaný súhlas pacienta.

Riešenie

Presadíme nový Občiansky zákonník, ktorý poskytne riešenia zodpovedajúce životným situáciám bežným v demokratickej spoločnosti.

Napríklad správu majetku poručiteľa bude možné riešiť cez tzv. zverenecké fondy alebo iné obdobné nástroje. Okrem týchto nástrojov bude mať poručiteľ širšiu škálu možností pre úpravu prechodu jeho majetku dedičom po jeho smrti, napríklad úpravou možnosti uložiť povinnosti svojim dedičom tak, že v prípade, že tieto nebudú rešpektované, môže dôjsť k zmene úpravy vlastníckych vzťahov.

Ludia so zhoršujúcim sa duševným zdravím si budú môcť včas vybrať, ako s nimi má byť zaobchádzané v čase, keď stratia plnú spôsobilosť, vrátane určenia osoby, ktorá bude ich opatrovníkom. V novom zákonníku tiež zrušíme podvojnú úprav zmlúv v Občianskom a Obchodnom zákonníku.

9. Moderný zákon o obchodných spoločnostiach

Základom slovenského práva obchodných spoločností je stále právna úprava z roku 1991, ktorá bola 50-krát novelizovaná, ale stále nezohľadňuje dnešné potreby podnikateľov. Súčasne vytvára priestor pre nekalé praktiky v podnikaní, ako aj pre obchádzanie veriteľov. Právna úprava obchodných spoločností je nekonzistentná. Občiansky zákonník napríklad neponúka dobrý základ pre

vznik, založenie, zánik právnických foriem. Obchodný zákonník preto supluje všeobecnú úpravu aj mimo obchodných spoločností. Súčasne v práve chýba detailnejšia úprava pre korporátne právo, napríklad pre prevody podielov či akcií. Chýba v ňom tiež úprava koncernového práva.

Riešenie

Presadíme prijatie zákona o obchodných spoločnostiach¹⁷ ako dvojičku Občianskeho zákonníka. Nový zákon o obchodných spoločnostiach upraví len otázky obchodných spoločností, čím sa dosiahne prehľadnosť právnej úpravy a odstráni sa dnešná duplicita alebo až protichodnosť niektorých inštitútov¹⁸.

Zákon bude postavený na zásadnom posilnení autonómie vôle, čo sa napríklad prejaví v upustení od princípu jednotnosti obchodného podielu či uzavretého výpočtu druhov akcií, ako aj v možnosti zvoliť si monistickú štruktúru akciovej spoločnosti. Doplní sa taktiež úprava koncernového práva.

10. Nový obchodný register

Aktuálny informačný systém obchodného registra Corwin vznikol v roku 1998, s výraznejším technologickým upgradom v roku 2004. Svojím rozsahom a použitými technológiami neumožňuje kompatibilitu s aktuálne prebiehajúcimi projektmi štátnej správy a stratégiou centralizácie informačných systémov verejnej správy. Starý systém je fakticky aj prekážkou pre nové právne riešenie registrácie obchodných spoločností, napríklad prostredníctvom advokátov alebo notárov.

Riešenie

Urobíme všetky opatrenia pre spustenie nového obchodného registra tak, aby zodpovedal požiadavkám 21. storočia. Obchodný register bude fungovať výlučne v podobe elektronickej evidencie. Bude zabezpečená publicita údajov. To znamená elektronický prístup ku všetkým verejným údajom z obchodného registra, zjednodušené online založenie spoločnosti, automatizované notifikácie a varovania, register dostupný v jazykových mutáciách, prepojenie registra s inými referenčnými registrami (register fyzických osôb a register právnických osôb) a orgánmi verejnej správy.¹⁹

17 Návrh Legislatívneho zámeru rekodifikácie práva obchodných spoločností: <https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/25965/1>

18 typicky zodpovednosť za škodu a ručenie členov orgánov voči spoločnosti a voči veriteľom

19 <https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/26270/1>

11. Registrované partnerstvá

Právo na Slovensku neuznáva rovnocenné postavenie vzťahov ľudí, ktoré sú založené na inom ako tradičnom modeli rodiny s heterosexuálnymi partnermi. V rodinných vzťahoch táto diera v zákonoch necháva deti vyrastajúce v týchto rodinách bez právneho zázemia - teda v neistote, čo s nimi bude v rôznych kritických situáciách, ktoré prináša bežný život.

Riešenie

Nediskriminačne a s dôrazom na rešpekt k dôstojnosti človeka upravíme v právnom poriadku práva týkajúce sa ľudských vzťahov, vrátane registrovaného partnerstva osôb rovnakého pohlavia, aj práva na adopciu detí. Umožnením registrovaného partnerstva budú mať ľudia s náklonnosťou k rovnakému pohlaviu možnosť chrániť svoje vzťahy aj právom. Súčasne chceme, aby každé dieťa bolo chránené bez ohľadu na akýkoľvek právny charakter rodiny, v ktorej s láskou vyrastá.

12. Adresnejšia pomoc Centra právnej pomoci

Súčasná hranica pre poskytovanie právnej pomoci Centrom právnej pomoci je nastavená veľmi nízko, teda nepokrýva dostatočne ľudí v núdzi: 1,4-násobok (bez finančnej účasti) – 1,6-násobok (s finančnou účasťou) sumy životného minima (234,42 eur pre jednu fyzickú osobu). To zďaleka nedosahuje ani hodnotu minimálnej mzdy (dnes 700 eur).²⁰ Centrum tak musí odmietat' veľký počet žiadateľov vo veľkej núdzi.

Riešenie

Zmeníme legislatívu týkajúcu sa Centra právnej pomoci tak, aby v porovnaní so súčasným stavom mali nárok na poskytnutie právnej pomoci Centrom právnej pomoci vo väčšej miere tí, u ktorých je to efektívna pomoc.²¹

20 Výsledkom je, že Centrum právnej pomoci musí odmietat' aj ľudí žiadajúcich o poskytnutie právnej pomoci, ktorí nezarábajú ani minimálnu mzdu. V roku 2022 spĺňalo podmienku na priznanie právnej pomoci vo všeobecnej agende len 64 % žiadateľov. Viac vo [Výročnej správe Centra právnej pomoci za rok 2022](#).

21 Konkrétne pôjde o nastavenie bezplatnej právnej pomoci pre ľudí s príjmom pod 1,6 násobok sumy životného minima a nastavenie právnej pomoci s finančnou účasťou pod 1,8 násobok životného minima. Uvedené navýšenie nie je bezprostredne spojené s navýšením kapacít Centra právnej pomoci.

13. Zjednodušenie trestného konania

Trestné konanie je dnes prekomplikované. Zbytočné opakovanie úkonov vyšetrovateľov a ďalšie zbytočné prekážky v trestnom konaní oddiaľujú včasné ukončenie vyšetrovania, predloženie obžaloby na súd, a nakoniec i samotné vyvodenie zodpovednosti v prípade preukázania viny.²²

Riešenie

Zjednodušíme a zrýchlime trestné konania najmä tým, že prijmeme legislatívu, ktorá obmedzí opakované vypočúvanie tých istých osôb pri zmene ich procesného postavenia a zavedieme povinné elektronické doručovanie v trestnom konaní.²³

14. Koniec využívanie § 363 Trestného poriadku na zastavenie konaní

Mnohé trestné korupčné kauzy vysoko politicky exponovaných ľudí končia u generálneho prokurátora bez toho, aby boli dostatočne vysvetlené laickej aj odbornej verejnosti. Generálny prokurátor k tomu v rozpore s doterajšou praxou využíva § 363 Trestného poriadku.²⁴ O týchto prípadoch bez toho, aby sa dostali pred súd, rozhoduje jedna osoba - generálny prokurátor.

Riešenie

Upravíme využívanie § 363 Trestného poriadku tak, aby generálny prokurátor jednoznačne nemal možnosť negatívne zasahovať do vyšetrovania. Uvedené ustanovenie by malo smerovať k otváraaniu trestných káz tak, aby sa vyšetrovali a nie tak, aby sa rušili a zastavovali.²⁵

22 Podľa aktuálne platného trestného procesu dochádza dnes k absurdným situáciám, kedy zjavne podozrivá osoba zo spáchania trestného činu je najprv vypočutá ako svedok, neskôr je opäť vypočutá už ako obvinená. Medzitým je samozrejme vytvorený priestor na obštrukcie zo strany podozrivej osoby a navyš môžu byť vznášané námietky, že už pri prvom výsluchu mala mať daná osoba obhajcu, keďže bolo zjavne zrejmé, že je hlavným podozrivým.

23 Navrhujeme trestný proces, v ktorom nebude vyšetrovanie trestných činov zbytočne formalizované do niekoľkých fáz, ako je tomu dnes, konkrétne fáza pred začatím trestného stíhania, po začatí trestného stíhania. Takéto fázovanie formalizuje zbytočne napríklad osobu podozrivú zo spáchania trestného činu ako svedka, neskôr obvineného. Vyšetrovateľ je nútený opakovať výsluchy nielen s tou istou osobou ako podozrivou, ale aj so svedkami, ktorých vypočul v jednej fáze, formálne ich musí vypočuť v druhej fáze. Už len tieto okolnosti predlžujú celé vyšetrovanie, čoho dôsledkom je i dlhšie trvajúca väzba obvineného v tomto štádiu trestného konania. Pri skrátení vyšetrovania trestných činov možno uvažovať aj o skrátení väzobných lehôt pre trestne stíhané osoby.

24 Nadácia Zastavme korupciu: "Žilinka z údajov o 363 vyberá len niektoré, aby vyzeral lepšie (zastavmekorupciu.sk)

[Nadácia Zastavme korupciu: "Výzva na zmenu § 363 - Komu už paragraf pomohol" Zastavme 363 | Pomôžte, aby nikto neunikol súdu](#)

25 Konkrétne budeme presadzovať vylúčenie negatívneho pokynu generálneho prokurátora voči podriadeným prokurátorom takýmto znením § 363 odsek 1 Trestného poriadku: „(1) Generálny prokurátor zruší právoplatné rozhodnutie prokurátora alebo policajta o postúpení veci, o zastavení trestného stíhania, o podmienenom zastavení trestného stíhania, o podmienenom zastavení trestného stíhania spo-

15. Zníženie neprimeraných trestov pri drogách

Trestný zákon neodzrkadľuje aktuálne nastavenie hodnôt v spoločnosti tým, ako sú určené trestné činy a tresty za ich spáchanie. Osobitne sa to prejavuje pri drogových trestných činoch, kde nie je daný právny priestor sudcovi na primerané rozlišovanie prípadov dilerstva od užívania drog²⁶ a na posúdenie množstva a dôvodu ich užívania.

Riešenie

Budeme presadzovať jasné pravidlá (napríklad množstvá drog) pre rozlišovanie rôznych stupňov závažnosti priestupkovej alebo trestnej drogovej činnosti. Osobitne pri marihuane budeme presadzovať, aby pri najmenšom množstve nebol užívateľ postihovaný, pri menšom množstve pre osobnú spotrebu budeme presadzovať priestupkovú zodpovednosť²⁷ a súčasne otvoríme verejnú diskusiu o legalizácii marihuany v menšom množstve. Novú právnu úpravu trestov budeme presadzovať aj na už rozhodnuté prípady. V spolupráci so sektorom zdravotníctva umožníme legálne získavanie produktov z marihuany pre zdravotné účely.

16. Sex bez súhlasu ako znásilnenie

Podľa platného trestného zákona sa za znásilnenie považuje také správanie páchatel'a, ktoré nevyhnutne súvisí s páchaním násillia alebo využitím bezbrannosti obeť, napr. obeť je pod vplyvom drog, alkoholu. Trestný zákon teda nepredpokladá, že k trestnému činu znásilnenia môže dôjsť aj voči dospeléj žene bez násillia, napr. za okolností, že žena z dôvodu strachu, stavu tzv. zamrznutia, síce jednoznačne nesúhlasí so sexuálnym aktom, páchatel' o tom vie, a napriek tomu tento stav ženy zneužíje.

lupracujúceho obvineného a o prerušení trestného stíhania, ak takým rozhodnutím alebo v konaní, ktoré mu predchádzalo, bol porušený zákon.“

- 26 Aktuálna vládna novela trestného zákona vyrieši tento základný problém, ak prejde parlamentom. Stále však zostane pri užívateľoch marihuany trestanie aj pri najmenších množstvách. <https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/28165/1>
- 27 V parlamente sme predložili konkrétne návrhy dekriminalizácie marihuany a jej menšieho trestania (<https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=532310>) ako aj použitie novej miernejšej úpravy trestania na staré prípady pre užívateľov drog marihuany (<https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=532309>) v pléne v rámci druhého čítania vládneho návrhu trestného zákona v júni 2023.

Riešenie

Zmeníme vymedzenie trestného činu znásilnenia v Trestnom zákone tak, aby sa jeho základom stalo neudelenie súhlasu so sexom²⁸, a aby podmienkou trestnosti nebolo aktívne bránenie sa obeť. Tým sa zlepši právna ochrana žien pred sexuálnym násilím a obťažovaním²⁹.

17. Efektívna pomoc obetiam domáceho násillia

Napriek mnohým účinným právnym nástrojom pre stíhanie páchatel'ov domáceho násillia, chýbajú ešte osobitné opatrenia pre ženy, ale aj deti, aby boli osobitne chránené vo všetkých konaniach, kde sa násillník vyskytne ako účastník.

Riešenie

Nastavíme procesné pravidlá tak, aby bol podľa možnosti zamedzený kontakt obeť s násillníkom. V konaniach, kde sa obeť vyskytnú s násillníkom, zabezpečíme osobitné miestnosti na polícii, či na súde. Zabezpečíme, aby mohlo byť dieťa vypočuté čo najskôr, pokiaľ je dieťa vôbec potrebné k danej veci vypočuté.

Dokončíme proces prijatia Istanbulskeho dohovoru³⁰.

18. Efektívnejšia probácia

V trestnej politike Slovenska je hlboko poddimenzovaná služba probácie, ktorá slúži na dohľad štátu nad páchatel'om, ktorému bol uložený iný trest ako trest odňatia slobody.^{31, 32}

Riešenie

Vypracujeme analýzu efektívnosti probácie v podmienkach Slovenska a zvýšime adekvátne počet zamestnancov.

28 Podľa prieskumu agentúry Focus pre Amnesty International Slovensko považuje sex bez súhlasu až 91 % respondentov za znásilnenie a 89 % opýtaných si myslí, že sex bez súhlasu by mal byť trestným činom.

29 Konkrétny návrh sme predložili v parlamente ako pozmeňujúci návrh poslankyne Márie Kolíkovej k vládnej novele trestného zákona v ústavnoprávnom výbore v rámci druhého čítania v júni 2023. Návrh zatiaľ nebol parlamentom schválený.

30 Dohovor Rady Európy o predchádzaní násilliu na ženách a domácemu násilliu a boji proti nemu

31 <https://www.sav.sk/journals/uploads/02061040Lubelcova.pdf>

32 Právnická fakulta UK v BA, Ministerstvo spravodlivosti SR: Aplikácia alternatívnych prístupov v justícii na Slovensku, Potrebné zmeny v oblasti zabezpečovania prípravy a výkonu sankcií nespojených s odňatím slobody, 2022 „Slovenská republika vykazuje najvyšší počet prípadov v pomere na jedného zamestnanca v probácii v EÚ“

Budeme presadzovať zriadenie osobitnej organizačnej jednotky, ktorá bude personálne, technicky i metodicky zabezpečovať probačnú službu, po vzore z Českej republiky.³³

19. Väznice

Väzenstvo trpí problémom prepĺnených väznic, čo vidno aj na malom priestore pripadajúcom na jednu osobu v cele.³⁴ Väznice zaostávajú za štandardmi, ktoré sú odporúčané v „Európskych väzenských pravidlách“³⁵ a doteraz nedokázalo primerane odstrániť i opakované nedostatky identifikované Európskym výborom na zabránenie mučenia a neľudského či ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania.

Slovensko nemá ústav pre odsúdené matky s deťmi. Odsúdené matky bývajú kvôli výkonu trestu odlúčené od malých detí. Trpia pritom vlastne najviac deti.

Riešenie

Zmeníme Trestný poriadok a Trestný zákon tak, aby bolo možné širšie využívanie alternatívnych trestov v menej závažných prípadoch trestnej činnosti, čo je efektívna cesta k zníženiu počtu väznených osôb ako aj k zníženiu recidívy.³⁶ V Trestnom poriadku cestou nových pravidiel pre efektívne trestné konanie bude možné skrátiť aj doby väzobného stihania, keďže vyšetrovanie bude prebiehať v kratších lehotách.

Vybudujeme ústav trestu odňatia slobody pre odsúdené matky, aby maloleté dieťa odkázané najmä na starostlivosť matky nebolo od nej odlúčené.

Budeme presadzovať aj investície do väzenstva s cieľom postupného dobiehania štandardu vyspelých európskych krajín.

33 Možno predpokladať, že v prípade schválenia aktuálnej vládnej novely trestného zákona a trestného poriadku to nebude zásadná finančná otázka, keďže táto novela zásadne navýšenie personálu už obsahuje, ale pôjde „už len“ o organizačno-technickú otázku, ktorá pre koncepčný rozvoj tejto služby na Slovensku bude kľúčová.

34 Konceptia väzenstva Slovenskej republiky na roky 2022 až 2030: „Index väznených osôb na Slovensku narástol zo 184 väznených osôb na 100 tis. obyvateľov v roku 2011 na 195 väznených osôb na 100 tis. obyvateľov v roku 2020. V rámci krajín Európskej únie patrí Slovenská republika medzi krajiny s druhým najvyšším počtom väznených osôb na 100 tis. obyvateľov. Ukazovateľ bezprostredného rizika prepĺnenia väznic (definovaný metódikou Európskeho výboru pre problémy kriminality ako stav, kedy je väznica z dôvodu rozdielneho naplnenia jednotlivých oddielov naplnená na viac ako 90 % svojej celkovej kapacity) bol prekročený v 16 z 18 ústavov.“

35 Odporúčanie Rec(2006)2-rev Výboru ministrov členským štátom Rady Európy o Európskych väzenských pravidlách.

36 Aktuálna vládna novela trestného zákona (<https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/28165/1>), ktorej základ bol pripravený pod naším vedením, rieši kľúčovo tento problém. V prípade jej prijatia vyhodnotíme dôsledne jej účinky.

20. Súkromná obžaloba vo verejnom záujme

Odhaľovanie domáceho násillia a odstíhanie jeho páchatel'ov stále nie je dostatočne účinné.³⁷ V prípade, že orgány činné v trestnom konaní (vyšetrovatel', prokurátor) neposúdia prípad ako dostatočne podložený pre trestné stíhanie, nie je možné páchatel'a domáceho násillia postaviť pred súd.³⁸

Riešenie

Zavedieme inštitút súkromnej obžaloby vo verejnom záujme pilotne v prípadoch domáceho násillia tak, aby vec mohol prerokovať súd aj bez ingerencie orgánov činných v trestnom konaní. Súčasne vyhodnotíme možnosť zavedenia takejto obžaloby aj pre ďalšie prípady.

21. Posilnenie postavenia verejného ochrancu práv

Verejná obžaloba v trestných veciach patrí podľa pravidiel nášho právneho poriadku len prokuratúre. Sú však prípady, kedy sa štát môže dostať do konfliktu pri podozreniach z trestných činov, kde sú podozrivé z páchania trestnej činnosti ozbrojené zložky štátu, osobitne policajné orgány. Práve v rukách polície je pritom vyšetrovanie, začiatok trestného stíhania.

Riešenie

Posilníme postavenie verejného ochrancu práv pilotne v takých prípadoch, keď existuje podozrenie z excesívneho použitia sily ozbrojenými zložkami štátu. Verejný ochranca práv bude môcť iniciovať trestné stíhanie, či prípadne viesť obžalobu pred súdom. Prípad Moldavy nad Bodvou, kde sú podozrivé policajné orgány z neprimeraných zásahov až brutality voči príslušníkom marginalizovanej komunity, ukazuje, že práve verejný ochranca práv ako nezávislá štátna inštitúcia bol schopný včas zaujať správny postoj pre obhajobu práv tých slabších.³⁹

37 [Výskum "Mapovanie postupov a postojov vyšetrovateľov PZ v prípadoch násillia páchaného na ženách" poukázal na vysokú výskyt názorov, že ženy si násillie vymýšľajú. Tie sa objavili u oboch skúmaných foriem násillia na ženách \(40 % u partnerského a 52 % u sexuálneho\). Takáto relatívne vysoká miera nedôvery k ženám, ktoré podajú trestné oznámenie na prípady násillia, môže ovplyvňovať nielen prístup vyšetrovateľov a vyšetrovateliek k poškodeným, ale aj celkový priebeh vyšetrovania.](#)

38 Práve v prípadoch domáceho násillia dôkazná situácia môže byť núdzna a je namieste dôsledné vyhodnotenie dôkazov, ktoré obeť domáceho násillia predkladá. Výnimočne je preto namieste, aby v prípade odmietnutia prípadu vyšetrovateľom a prokurátorom, dostala obeť možnosť prípad predstaviť súdu, ak je presvedčená, že má dostatok dôkazov na preukázanie viny páchatel'a.

39 <https://vop.gov.sk/policajny-zasah-v-moldave-nad-bodvou/>

22. Efektívna správa zaisteného majetku

O zaistený majetok, ktorý by mohol pochádzať z trestnej činnosti, sa dnes stará Úrad pre správu zaisteného majetku, a to do doby, kým súd nerozhodne o vine páchatel'ov. Potom sa však postupuje podľa starej legislatívy z roku 1993 a prepadnuté veci prechádzajú do správy okresných úradov v sídlach krajov, ktoré nemajú profesionálne kapacity na takúto činnosť.

Riešenie

Rozšírime kompetencie Úradu pre správu zaisteného majetku aj pre činnosti spojené s prepadnutím majetku, aby všetky majetkové prospechy z trestnej činnosti boli zo strany štátu dôsledne a efektívne vymožené.

23. Otvorená prokuratúra

Prokuratúra nie je dostatočne otvorená. Dôkazom sú kauzy spojené s bývalým špeciálnym ako aj generálnym prokurátorom. Zatiaľ čo sudcovia podávajú podrobnú správu o výkone svojej činnosti už od roku 2011, o práci jednotlivých prokurátorov nevieme dnes prakticky nič.⁴⁰

Riešenie

Podobne ako pri sudcoch zavedieme povinné hodnotenie prokurátora, ktoré bude znamenať aj významný posun verejnej kontroly.

24. Previerky majetkových priznaní prokurátorov

Údaje o príjmoch prokurátorov neumožňujú dostatočnú kontrolu. Prokurátori dnes neuvádzajú svoj príjem z funkcie. Chýbajú tiež výšky odmien za jednotlivé roky, ale aj jednotná a prehľadná štruktúra zverejňovaných údajov, a najmä dôsledná previerka majetkových priznaní.

Riešenie

Zavedieme podrobné previerky majetkových priznaní prokurátorov podľa vzoru sudcov.

40 Podobne chýbajú aj tie najzákladnejšie ukazovatele pri snahe o objektívne hodnotenie prokurátorov. Pri sudcoch stačí pár klikov na nájdenie ich výkazov práce, pri prokurátoroch sú takéto dáta nemysliteľné. Podľa vzoru sudcov primerane zavedieme ročné štatistické výkazy prokurátorov, vrátane ich zverejňovania.

25. Náhodné pridelenie vecí prokurátorom

Súčasný nastavenie prokuratúry vytvára priestor na nežiaduce zasahovanie do priebehu vyšetrovania napr. tým, že vedúci prokurátor príslušnej organizačnej jednotky sám rozhoduje o pridelení vecí konkrétnemu prokurátorovi.

Riešenie

Zavedieme náhodné pridelenie vecí prokurátorom podľa vzoru sudcov. Toto opatrenie zvýši ne-strannosť a nezávislosť prokurátorov.⁴¹

26. Transparentné výberové konania pre prokurátorov

Prokurátormi sa dnes väčšinou stávajú priamo právni čakatelia prokuratúry bez transparentného výberového konania. Členom výberovej komisie pri výbere prokurátorov môže byť len prokurátor. Členov výberovej komisie a potrebný počet náhradníkov vymenúva a odvoláva generálny prokurátor.

Riešenie

Podobne ako pri sudcoch zavedieme transparentné výberové konania pre prokurátorov. Podľa vzoru sudcov odstránime prekážky transparentného vstupu do prokurátorského povolania kandidátom z iných právnických povolání.

27. Typizovanie vybraných súdnych rozhodnutí

Texty rozhodnutí súdov sú neprímerane dlhé a často nezrozumiteľné pre ľudí.

Riešenie

Zavedieme typizovanie niektorých súdnych rozhodnutí ako službu sudcovi a v konečnom dôsledku službu pre občana. Sudcovi sa tým uľahčí práca a výsledkom bude prehľadnejšie a kratšie rozhodnutie, v ktorom si účastník nájde všetko potrebné, právny predpis, judikatúru, klúčové skutkové a právne vety.⁴²

41 Náhodné pridelenie vecí na prokuratúre je nástroj pre spravodlivé rozdelenie prípadov medzi jednotlivých vyšetrovateľov v rámci jednotlivých organizačných jednotiek, ktoré nebude závislé len od vôle vedúcej osoby na prokuratúre. Výsledkom bude tiež zníženie možnosti nežiadúceho zásahu do priebehu vyšetrovania.

42 Typizovanie rozhodnutí by malo súvislo nadväzovať na elektronizáciu celého súdneho spisu, kde na začiatku je typizované elektronické

28. Užívateľsky prívetivé vyhľadávanie súdnych rozhodnutí

Rozhodovanie súdov nie je jednotné v rovnakých prípadoch, vyhľadávanie súdnych rozhodnutí je obtiažne, užívateľsky nekomfortné.

Riešenie

Zabezpečíme, aby vyhľadávanie súdnych rozhodnutí bolo jednoduché a užívateľsky prívetivé pre občana, ale i pre sudcu a jeho tím. Táto funkcionálna softvéru by mala nadväzovať na typizované súdne rozhodnutia, v ktorých budú vopred súdom vyznačené kľúčové právne pojmy a právne vety rozhodnutia.

29. Plná elektronizácia súdneho spisu a komunikácia so súdom v mobile

Elektronizácia súdneho spisu v civilnom aj trestnom konaní buď nefunguje vôbec, alebo len čiastočne v niektorých špecifických konaniach (napríklad elektronický platobný rozkaz, návrh na exekúciu).

Riešenie

Zavedieme plný elektronický súdny spis^{43, 44} pre civilné aj trestné konanie. Plne funkčný elektronický súdny spis prinesie jednoduchší prístup pre účastníkov konania a uľahčí manipuláciu so spisom na všetkých súdnych úrovniach. Zvýši tiež transparentnosť konania. Plný elektronický súdny spis prinesie prehľadnosť nielen pre účastníka, sudcu a jeho tím, ale aj pre vedenie súdu. Táto transparentnosť v konečnom dôsledku môže mať silný pozitívny dopad aj na skrátenie súdneho konania. V prípade prieskumov priet'ahov by sa pri elektronickom súdnom spise už nemuseli vzájomne blokovat' súdy. Súčasne by mohlo dochádzať k plynulému rozhodovaniu v danej veci, ako aj k prieskumu na inom súde, či nedochádza k priet'ahom.

Moderná doba si pýta pre účastníka možnosť komunikovať so súdom priamo z mobilu, tomu prispôbime riešenia pre justíciu.

podanie účastníka, z ktorého sa kľúčové časti preklapia priamo do súdneho rozhodnutia.

- 43 Elektronický súdny spis predstavuje evidenciu všetkých dokumentov a úkonov súdnej kancelárie, sudcu a vyššieho súdneho úradníka, evidenciu všetkých listín (okrem spisov obsahujúcich utajované skutočnosti existujúce v papierovej podobe).
- 44 Možno predpokladať, že dôjde k masívnej obmene hardvérového ako aj softvérového vybavenia súdov zo zdrojov Plánu obnovy a odolnosti, pretože taký je aktuálny konkrétny plán ministerstva. Tým sa vytvorí technický priestor na kľúčové zmeny v justícii v tejto oblasti, ktoré by mali priniesť online prístup k súdnemu spisu od jeho začiatku po jeho koniec vrátane trestného konania.

30. Formuláre pre účastníka súdneho konania

Na Slovensku sú formuláre pre účastníka súdneho konania používané zatiaľ vo veľmi obmedzenej miere, v zásade len pre zápisy v obchodných registroch a pre účely exekučného a upomínacieho konania.

Riešenie

S cieľom zjednodušiť a zrýchliť konanie pred súdom zavedieme formuláre pre začiatok súdnych konaní s vysvetlivkami, povinnými prílohami, odporúčanými prílohami tak, aby aj občan bez právnického vzdelania dokázal prejsť súdnym konaním bez prítomnosti advokáta všade tam, kde jeho zastúpenie nie je povinné.⁴⁵

31. Optimalizácia súdnej siete

Štruktúra súdnej siete stále nie je efektívna⁴⁶. Na Slovensku je hlavnou výzvou vytvoriť väčšie organizačné celky súdov, aby sudcovia mohli byť primerane špecializovaní. Európsky trend sú väčšie súdy s väčším kolektívom sudcov. Na Slovensku sa v 90-tych rokoch 20. storočia pri reforme verejnej správy naopak súdy ešte viac fragmentovali. Malé súdy neumožňujú špecializáciu a aj z tohto dôvodu sú u nás dlhodobým problémom priet'ahy v konaní. Osobitne v rodinnej agende a v správnom súdnictve.⁴⁷

Riešenie

Zvýšime efektívnosť justície.

Reorganizácia súdov⁴⁸, tzv. nová súdna mapa, účinná od júna 2023, bude prvým krokom k efektívnej organizácii súdov. Ďalším krokom bude nielen organizačno-technické zlúčenie súdov, ale reálne väčšie súdy a zrušenie malých neefektívnych pobočiek.

45 Formuláre nápomocné pre spísanie návrhu na začatie súdnych konaní môžu v jednoduchých krokoch naviesť účastníka konania na jeho vyjadrenie ku kľúčovým skutočnostiam pre rozhodnutie o spore na súde. Súčasne takéto formuláre automaticky obsahujú údaje o účastníkoch sporu, právnych zástupcoch, predmete sporu, a môžu sa teda preklopiť do podaní súdu, a tým urýchliť administratívnu komunikáciu medzi súdom a účastníkmi sporu.

46 <https://www.justice.gov.sk/ministerstvo/sprava-k-stavu-justicie/>

47 Ročný prehľad o priemernej dĺžke konaní a mediáne vo vybraných agendách, Analytické centrum Ministerstva spravodlivosti SR: [Ročný prehľad o priemernej dĺžke konaní na súdoch - Analytické centrum \(ac-mssr.sk\)](#)

48 Reforma súdov má za cieľ priniesť účastníkom konania výsledok vo forme čo najrýchlejšieho rozhodnutia, ktorému rozumejú a majú v neho dôveru. Kľúčová časť reformy spočíva v reorganizácii súdov, ktorá umožní sudcom špecializovať sa a umožní náhodnejší výber sudcu. Ďalšia časť reformy sa týka efektívnej správy súdov, ktorá umožní, aby sa predseda súdu mohol venovať najmä dohľadu nad plynulým priebehom súdnictva na danom súde.

Väčšie súdy znamenajú aj väčší náhodný výber, efektívnejšie riadenie a v konečnom dôsledku rýchlejšie a kvalitnejšie rozhodovanie pre každého.

Dokončíme reformu rodinného súdnictva tak, aby sudcovia so svojim tímom boli plne špecializovaní, aby súdy mali vhodný priestor pre vypočutie maloletého dieťaťa a aby sa uplatňoval celoslovenský multidisciplinárny prístup pri rozhodovaní o dieťati⁴⁹.

32. Podporný tím sudcu

Na vznik priet'ahov v konaní má vplyv aj nedostatočný podporný tím sudcu. Niektoré súdy, najmä vo väčších mestách, nedokážu obsadiť pozície podporného tímu sudcu, často pre zlé finančné ohodnotenie.

Riešenie

Pre personálnu stabilizáciu na súdoch zavedieme adekvátne platové ohodnotenie zamestnancov súdov a vytvoríme im možnosti kariérneho rastu.⁵⁰

33. Spravodlivá náhrada nákladov

Pravidlá konania pred súdom sú nastavené v zákone tak, že úspešný účastník konania nemá nahradené reálne náklady práce advokátov. To spôsobuje, že aj víťaz súdneho sporu zostáva poškodený, pretože nedôjde k náhrade jeho nákladov za vedenie sporu.

Riešenie

Nastavíme tarifné odmeny pre advokátov tak, aby aj priznaná úhrada v zmysle tarify bola vyjadrením spravodlivosti.

49 Ide o koordinované zapojenie všetkých aktérov, ktorí môžu pomôcť včasnému rozhodnutiu v spore o dieťa efektívnym spôsobom hľadania dohody medzi rodičmi v spore. Bližšie informácie tu: <https://www.justice.gov.sk/sluzby/multidisciplinarny-pristup-v-rodinno-pravnej-agende/>

50 Ideálne právnou úpravou na základe zákona o justičnej štátnej službe, kde budú presne vymedzené jednotlivé pozície justičného personálu. Zdroj financovania je z optimalizácie súdnej siete.

34. Transparentné výberové konania na ďalšie právnické profesie

Na rozdiel od výberového konania na sudcu výberové konania na ostatné právnické profesie, ktoré súvisia s výkonom verejnej moci (notári, exekútori, správcovia), sú v neprimerane uzavretom kruhu danej profesie. Navyše, proces výberu neumožňuje dostatočne objektívne vyhodnotiť výsledky výberového procesu.

Riešenie

Posilníme transparentnosť a verejnú kontrolu výberu uchádzačov o právnické povolanie (exekútori, notári, správcovia) podľa vzoru výberu sudcov.

35. Prehľad disciplinárnych rozhodnutí

Chýba jednoduchý a zrozumiteľný portál pre vyhľadávanie kľúčových rozhodnutí o disciplinárnych previneniach predstaviteľov právnických profesií. Disciplinárne tresty v právnických profesiách sú často rôzne od profesie k profesii bez rozumného legitímneho dôvodu.

Riešenie

Zavedieme nástroje pre transparentný prehľad disciplinárnych rozhodnutí a príslušných etických kódexov jednotlivých právnických profesií. Súčasne spresníme aj definície jednotlivých disciplinárnych priestupkov osobitne s dôrazom na tie, ktoré súvisia s porušením etiky v jednotlivých právnických profesiách. Získame tak prehľad o tom, či sú sankcie za ne primerané.

36. Zefektívnenie disciplinárnych konaní voči advokátom

Disciplinárne konanie voči advokátom prebieha najprv pred advokátskou komorou v dvoch stupňoch - prvostupňové a druhostupňové konanie. Následne prebieha disciplinárne konanie aj pred súdom, a to rovnako v dvoch stupňoch. Ostatné právnické profesie majú v zásade jednostupňové konanie pred Najvyšším súdom. Pre dodržiavanie štandardov nielen etických, ale aj zákonných predpokladov právnických povolání je dôležité včasné ukončenie disciplinárnych konaní, čo je v prípade štvorstupňového konania nereálne.

Riešenie

Zjednodušíme disciplinárne konania advokátov na ideálne dva, maximálne tri stupne. Skrátenie procesu bude mať za následok aj skrátenie trvania disciplinárnych konaní.

37. Volebné právo od 16tich v eurovoľbách a komunálnych voľbách

Mladí ľudia vo veku nižšom ako 18 rokov nemajú na Slovensku právo voliť svojich zástupcov v žiadnych voľbách. Pritom hranica zrelosti mladých ľudí pre určitú alebo plnú mieru zodpovednosti za svoje úkony je posudzovaná za dostatočnú pri nižšom veku vo viacerých verejných sférach, napríklad pre potreby platenia daní, vedenia motorových vozidiel, vstupu do manželstva (so súhlasom súdu od 16 rokov), pri priestupkovej zodpovednosti od 15 rokov veku, pri trestnej zodpovednosti od 14 rokov veku.

Krajiny ako Nemecko, Belgicko, Švajčiarsko či Malta majú už 16 prípadne 17 ročných voličov vo vybraných voľbách a Rakúsko vo všetkých voľbách⁵¹.

Riešenie

Umožníme mladým ľuďom od 16 rokov voliť v komunálnych voľbách a vo voľbách do Európskeho parlamentu⁵². Mladým voličom tým prejavíme dôveru a budeme ich pozitívne motivovať k účasti na veciach verejných.

38. Moderný zákon o postavení národnostných menšín a Úrad pre národnostné menšiny

Ústavou garantované práva národnostných menšín podieľať sa na správe vecí, ktoré sa ich týkajú, nemajú jasné zákonné vyjadrenie. Chýbajú základné rámce k efektívnemu výkonu národnostnej politiky štátu, akými sú jasné kompetencie v oblasti, definície základných pojmov či taxatívne vymenovanie menšinových práv. Kompetencie v oblasti práv národnostných menšín sú roztrieštené medzi viaceré štátne inštitúcie, napríklad úrad vlády, ministerstvo spravodlivosti, či ministerstvo kultúry. Výsledkom je neefektívny výkon národnostnej politiky štátu. Monitorovacie správy k Rámcovému dohovoru o právach národnostných menšín, ktorý SR ratifikovala, túto roztrieštenosť opakovane kritizujú⁵³.

51 https://www.oesterreich.gv.at/themen/leben_in_oesterreich/wahlen/1/Seite.320210.html#aktiv

52 Európsky parlament prijal rezolúciu, v ktorej už predpokladá 16-ročných voličov pre voľby do Európskeho parlamentu. https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2022-0129_SK.html

53 Správa o implementácii Rámcového dohovoru na ochranu národnostných menšín v Slovenskej republike

Riešenie

Prijmeme zákon o postavení národnostných menšín, ktorý bude precizovať práva garantované Ústavou Slovenskej republiky, definuje základné pojmy a kategórie v oblasti menšinových práv⁵⁴ a vytvorí priestor na uplatnenie práv príslušníkov národnostných menšín v oblasti kultúry⁵⁵, podpory identity, používania jazykov národnostných menšín⁵⁶ a podpory participácie príslušníkov národnostných menšín na veciach verejných.

Nahradíme post splnomocnenca vlády pre národnostné menšiny Úradom pre národnostné menšiny organizačne podriadeným ministerstvu spravodlivosti. Centralizácia kompetencií na jeden úrad prinesie lepšiu koordináciu, efektívnosť riadenia a väčší priestor pre účasť menšín na správe vecí verejných.

39. Odškodnenie žien sterilizovaných v rozpore s právom

V rokoch 1966 – 2004 u nás dochádzalo k porušovaniu reprodukčných práv žien, predovšetkým zo znevýhodneného prostredia. Niekoľkým stovkám žien bol vykonaný úkon sterilizácie bez toho, aby porozumeli následkom zákroku alebo udelili k zákroku informovaný súhlas. Išlo o závažný zásah do ich osobných slobôd a ľudských práv a túto traumatu a zdravotné problémy s ňou súvisiace si nesú po celý život. Za tieto postupy bola Slovenská republika viackrát kritizovaná medzinárodnými ľudskoprávnymi inštitúciami a Európsky súd pre ľudské práva tiež v niektorých prípadoch nariadil odškodnenia. Podobné praktiky sa diali aj v Českej republike, kde od roku 2021 poškodené ženy môžu požiadať o jednorazové finančné odškodnenie.

Riešenie

Zabezpečíme odškodnenie žien neprávom sterilizovaných v období 1966 – 2004.

54 Definujeme pojem „národnostná menšina“ resp. „etnická skupina“ tak, aby bolo jasné, ktoré skupiny uznávame ako národnostné menšiny resp. etnické skupiny, aký je mechanizmus priznávania tohto štatútu, a pri akých podmienkach sa takýto štatút pridelfuje. Reagujeme tak na potrebu vysporiadať sa s novými požiadavkami na uznanie štatútu národnostnej menšiny, ako to bolo v prípade vietnamskej a je v prípade goralskej komunity.

55 Novelizujeme Zákon o Fonde pre podporu kultúry národnostných menšín tak, aby bolo možné podporovať viacročné projekty a zvýšila sa efektívnosť. Debyrokratizujeme procesy, zvýšime odbornosť rozhodovania a zabezpečíme participáciu príslušníkov národnostných menšín na veciach verejných.

56 Novelizujeme Zákon o používaní jazykov národnostných menšín tak, aby sa jazykové práva obciam priznávali podľa reálneho využívania menšinových jazykov. Súčasný systém určenia obcí podľa národnosti obyvateľov vedie k anomáliám (napr. vytvorenie nepotrebných jazykových práv).

40. Účinný boj proti dezinformáciám

Klamlivé, skreslené informácie, či nepravdivé informácie zaplavujú priestor sociálnych sietí. Následkom týchto informácií je destabilizácia spoločnosti, ohrozovanie demokracie, právneho štátu i vnútornej bezpečnosti krajiny.

Riešenie

Budeme presadzovať možnosť napadnutia zdroja dezinformácií na súde žalobou občianskou spoločnosťou (actio popularis). Súčasne umožníme napadnúť na súde tento zdroj aj vybraným verejnoprávnym inštitúciám.

41. Sprísnenie majetkových priznaní verejných funkcionárov a ich účinná kontrola

Právna úprava obsahu majetkových priznaní⁵⁷ ústavných verejných funkcionárov je nedostatočná⁵⁸, nie je možné dobre odsledovať majetkové prírastky.

Riešenie

Zmeníme nastavenie podávania majetkových priznaní verejných funkcionárov tak, aby zo samotných majetkových priznaní bolo možné širšie a transparentnejšie sledovať prírastky na majetku.

42. Rozšírenie okruhu osôb oprávnených podať návrh na zrušenie politickej strany

Aktuálne má iba generálny prokurátor oprávnenie podať návrh na rozpustenie politickej strany alebo hnutia v prípade, keď je dôvodné podozrenie o tom, že hrubo ohrozuje demokraciu a právny štát. Sústredenie tohto oprávnenia v rukách len jednej osoby je riskantné, hlavne v prípade, keď má politická strana v krajine účinný politický vplyv.

57 Majetkové priznanie verejní funkcionári predkladajú pri nástupe do funkcie, po ukončení funkcie, ako aj pravidelne každý rok počas výkonu funkcie.

58 <https://www.aktuality.sk/clanok/6KYv3y1/europska-komisia-adresovala-slovensku-sedem-odporucani-v-oblasti-pravneho-statu/>

Riešenie

Presadíme rozšírenie okruhu oprávnených navrhovateľov pre podanie návrhu rozpustiť politickú stranu alebo hnutie.

43. Vymoženie medzinárodných sankcií

Nedávna skúsenosť Slovenska z vykonávania medzinárodných sankcií Európskej Únie voči osobám zapísaným na sankčnom zozname v súvislosti s agresiou Ruskej federácie ukázala, že slovenská právna úprava je nedostatočná. Ako kľúčový problém sa ukázalo, že Slovensko nemá určený ústredný orgán, ktorý takéto vykonávanie efektívne koordinuje, chýba jednoznačné rozdelenie úloh medzi príslušné orgány a nie sú uplatňované automatizované postupy, ktoré by jasne identifikovali majetok osôb na sankčnom zozname a aj všetky právnické osoby, v ktorých majú osoby na sankčnom zozname majetkovú účasť alebo ktoré sú pod ich kontrolou.

Riešenie

Stanovíme ministerstvo financií ako zodpovedný ústredný orgán za koordináciu vymáhania medzinárodných sankcií. Súčasne určíme orgány zodpovedné za plnenie jednotlivých úloh v oblasti medzinárodných sankcií, ako aj automatizáciu postupov s využitím elektronizácie vo verejnej správe, aby boli rýchlo identifikované majetky a právnické osoby s prepojeniami na osoby na sankčnom zozname.

A close-up portrait of a man with short, light brown hair, a full beard with some grey, and blue eyes. He is wearing a dark suit jacket over a white collared shirt. The background is plain white.

JURAJ KRÚPA

Náš tímlíder pre
bezpečnosť

**JE ČAS
NA KRÚPOBITIE**

**SILOVÉ
REZORTY**

VNÚTRO

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 **13** 14 15

1. Kvalitnejšie služby polície

Na Slovensku je v porovnaní s okolitými štátmi vysoká miera násilnej trestnej činnosti¹, pretrvávajú nízka dôvera v políciu, a to napriek tomu, že máme v medzinárodných štatistikách vysoký počet policajtov na obyvateľa v porovnaní s ostatnými štátmi EÚ. Vyšší počet policajtov je čiastočne spôsobený tým, že pod slovenskú políciu spadá aj civilná agenda v zahraničí vykonávaná civilnými zamestnancami a nie policajtmi.²

Riešenie

Policajtov presunieme tam, kde je to potrebné. Na zvýšenie bezpečnosti treba mať viac policajtov pre oblasti bežných trestných činov, a tiež viac policajtov v uliciach.

To si vyžiada personálnu konsolidáciu v oblastiach s nízkym stavom obsadenosti, nastavenie zmysluplného náborového systému a takého systému kariérneho postupu, ktorý umožní rozvinúť individuálny potenciál policajtom na všetkých úrovniach a útvaroch.

Zmeníme legislatívu tak, aby agenda vykonávaná v iných štátoch civilnými zamestnancami bola aj u nás vykonávaná civilnými zamestnancami, nie policajtmi.³

2. Motivačné odmeňovanie policajtov

Štvrtinu platu policajtov dnes tvoria príplatky, je to viac ako u iných zamestnancov vo verejnom sektore. Do platu policajtov sa zaraďuje takmer 20 príplatkov. Je to výrazne viac ako v súkromnom sektore. Množstvo príplatkov sa odzrkadľuje v ich podiele na celkovom plate. Odmeny tvoria iba 6 % celkového platu⁴. Takýto systém je zložitý, nezrozumiteľný, nie je motivačný.

1 Na 100 tisíc obyvateľov máme 1,15 vraždy, priemer vo V4 je 0,7 (Česká republika 0,53, Maďarsko 0,79, P 0,69), 2020

2 ÚHP: Revízia výdavkov ministerstva vnútra (verejná správa a bezpečnosť), Záverečná správa, 2020

3 Napríklad vydávanie preukazov - občianskeho preukazu, vodičského preukazu, medzinárodného vodičského preukazu, cestovného pasu, vedenie evidenčných čísel, príp. i časť priestupkovej agendy.

4 ÚHP: Revízia výdavkov ministerstva vnútra (verejná správa a bezpečnosť), Záverečná správa, 2020

Riešenie

Znížime počet príplatkov, znížime ich podiel na plate a zvýšime podiel odmien. Pomôže to odmeňovať policajtov s výsledkami, a tou cestou zvýšiť napríklad bezpečnosť v uliciach.

3. Kvalitnejšie vzdelávanie policajtov

Prípady domáceho násillia a nenávisťných prejavov sú vyšetované nedostatočne a majú nízku objasnenosť. Dôvodom je obmedzená schopnosť policajného zboru poskytovať občanom pomoc v týchto situáciách a nedostatočné vzdelávanie v oblasti postupu pri vyšetovaní tejto problematickej trestnej činnosti.

Riešenie

Zmeníme kurikulum vzdelávania policajtov podľa medzinárodných štandardov a zintenzívime spoluprácu s medzinárodnými inštitúciami, akadémiami prizvaním zahraničných lektorov a vysielaním našich policajtov na zahraničné školy a kurzy. Hodnotenie policajtov by sa následne malo odvíjať nielen od merateľných ukazovateľov nielen kvantily, ale aj kvality výsledkov ich práce.

Výsledky vzdelávania sa nebudú posudzovať počtom absolvovaných školení, ale zmenami v objasnenosti trestnej činnosti a v štatistikách činnosti a výsledkov Policajného zboru.

Vykonáme tiež personálny audit Akadémie policajného zboru a iných vzdelávacích zariadení pre verejnú správu.

4. Lepšie zvládanie migrácie

Slovensko zlyháva doma i v zahraničí pri zvládaní legálnej aj nelegálnej migrácie.⁵

Riešenie

Zvýšime efektívnosť práce i zázemia cudzineckej polície a kvalitu pohraničnej spolupráce na bilaterálnej aj multilaterálnej úrovni tak, aby sa vyriešili najčastejšie problémy, akými sú čakacie doby pre cudzincov, jazyková výbava policajtov a pod.

Ministerstvo vnútra bude proaktívne predkladať riešenia vzniknutých situácií a nebude už len pasívnym čakateľom návrhov riešení prichádzajúcich z EÚ.

Prípravíme krízové plány na prípadné migračné vlny, ktoré budú zahŕňať aj spoluprácu a výpomoc v rámci V4 pri ochrane hraníc Slovenska.

⁵ <https://spravy.pravda.sk/domace/clanok/641675-cesko-docasne-obnovi-kontroly-na-statnych-hraniciach-so-slovenskom/>

5. Jednoduchšie obstarávanie tovarov bežnej potreby

Systém centrálného obstarávania služieb a tovarov vo vnútornom systéme ministerstva vnútra je komplikovaný a neumožňuje pružne reagovať na vzniknuté situácie.

Riešenie

Čiastočne decentralizujeme obstarávanie pre potreby policajných, hasičských útvarov a okresných úradov, čo zjednoduší riešenie každodenných problémov na útvaroch.

Jednotlivé útvary by mali mať možnosť obstarávať inde, ak tým ušetria, alebo preukážu, že parametre centrálného obstarávania nezodpovedajú ich potrebám. Takéto obstarávanie sa bude týkať najmä tovarov bežnej potreby.

Útvary budú súhrnný prehľad o obstaraných tovaroch a službách posielat' na ústredie, kde sa bude ex post porovnávať a vyhodnocovať ich efektívnosť⁶.

6. Modernizácia oddelení policajného zboru

Budovy a podmienky, v ktorých fungujú obvodné oddelenia policajného zboru, často nezodpovedajú požiadavkám súčasnej doby. Informačné systémy a počítačová technika sú často zastarané a nedostatočne podporované. Z 232 obvodných oddelení v rámci okresných riaditeľstiev PZ nebolo za posledných 20 rokov úplne zrekonštruované a zmodernizované ani jedno. To má vplyv aj na efektívnosť policajných aktivít.

Riešenie

Investujeme do sanácie a modernizácie infraštruktúry⁷. Výrazne zlepšíme kvalitu pracovného prostredia a materiálno-technického zabezpečenia útvarov, vrátane technického zabezpečenia, informatizácie a celkovej modernizácie infraštruktúry Policajného zboru.

Začneme s modernizáciou a rekonštrukciou obvodných oddelení a v nadchádzajúcom volebnom období kompletne zrekonštruujeme a zmodernizujeme 15 % z nich. V maximálnej miere na to využijeme finančné prostriedky z EÚ v programovom období 2021 až 2027 a z plánu obnovy.

6 Na základe benchmarkingu, teda porovnania cien medzi útvarmi.

7 zo zdrojov Plánu obnovy a štrukturálnych fondov EÚ

7. Efektívne hospodárenie so zdrojmi na modernizáciu a údržbu vozidiel

Drvivá väčšina vozidiel policajného zboru je po dobe životnosti, hasičské autá sú často v automobilových opravárňach mesiace kvôli nedoriešeným životným cyklom financovania údržby a chýbajú pri zásahoch. Dôvodom je neefektívne hospodárenie so zdrojmi určenými na modernizáciu a údržbu.

Riešenie

Prehodnotíme nastavenie zmlúv a analýz ekonomickej efektívnosti obstarávaní a údržby techniky a zvýšime transparentnosť.

Účelovou obmenou a modernizáciou techniky s prihliadnutím na životný cyklus techniky a hodnotu za peniaze zlepšime hospodárenie.

8. Efektívnejšia inšpekcia

V policajnom zbore neutíchajú rozbroje a konflikty.

Riešenie

Prehodnotíme fungovanie Úradu inšpekčnej služby MV SR (z hľadiska zloženia, právomocí, výdavkov, výsledkov); vytvoríme samostatnú Generálnu inšpekciu bezpečnostných zložiek (GIBS). To umožní kontrolu a dohľad nad zákonnosťou postupov, napraví stratený rešpekt a dôveryhodnosť tejto kontrolnej inštitúcie. Zmenu urobíme po vzore GIBS v Českej republike.

9. Bodový dopravný systém

Opakovane dochádza k tragickým dopravným nehodám spôsobeným nezodpovednými vodičmi.

Riešenie

Zavedieme bodový dopravný systém, ktorý pomôže zastaviť cestných pirátov. Tento systém úspešne zaviedli v mnohých európskych krajinách a v susednej Českej republike znížil nehodovosť na cestách o 47 % a počet úmrtí o 43 %. Ďalšie krajiny, ktoré zaviedli bodový systém sú Poľsko, Maďarsko, Taliansko, Rakúsko, Španielsko.

HASIČSKÝ

A ZÁCHRANNÝ ZBOR

10. Prepojenosť systémov pre hasičov

Efektívnemu výkonu HaZZ⁸ bráni neprepojenosť informačných systémov využívaných pri plnení úloh HaZZ. Pri výkone štátneho požiarneho dozoru nie je vytvorený systém na kontrolnú činnosť s naviazaním na existujúce registre. Absentuje napríklad možnosť nazerat' do databázy stavebného úradu pri posudzovaní projektovej dokumentácie.

Riešenie

Vytvoríme informačný systém na kontrolnú činnosť pri výkone štátneho požiarneho dozoru, ktorý umožní využívať údaje z už existujúcich registrov. Prepojíme existujúce systémy využívané HaZZ (SAP⁹ a CoordCom¹⁰) tak, aby spolu kooperovali a aby nebolo nutné vyplňať informácie duplicitne.

11. Kooperácia medzi zložkami integrovaného záchranného systému

Kooperácia medzi HaZZ a ostatnými zložkami integrovaného záchranného systému (IZS) je nedostatočná.

Riešenie

Už pri vyškoľovaní nových príslušníkov zavedieme spoločné výcviky všetkých zložiek IZS, najlepšie v jednom výcvikovom centre (napr. VVP¹¹ Lešť).

8 Hasičský a záchranný zbor

9 V SAP systéme sa plánujú služby, zadáva sa neprítomnosť, zadávajú sa príplatky (nadčas, rizikové a pod.) pre príslušníkov zboru.

10 CoordCom je systém podpory pre príjem informácií (volaní) na tiesňovú linku. Prvotné informácie vyplní operačný dôstojník a vyššie jednotku. Sem sa zaznamenávajú všetky dôležité informácie o udalosti (výjazdová technika, počet príslušníkov, časy, typ udalosti a pod.) a po ukončení udalosti sa v systéme CoordCom vyplňa podrobná správa o zásahu.

11 Vojenský výcvikový priestor

Zavedieme spoločnú rádiovú frekvenciu pre zložky IZS, ktorá by sa využívala pri náročnejších zásahoch - zefektívnilo by to komunikáciu pri takýchto udalostiach.

12. Cezhraničná spolupráca hasičov a záchranárov

Ak dôjde k mimoriadnej udalosti v prihraničných oblastiach (napríklad požiar bytového domu), absentuje možnosť privolať jednotku susediaceho štátu, ktorá je často vzdialená len niekoľko minút, kým najbližšia jednotka HaZZ¹² môže mať dojazd aj 30 minút.

Riešenie

Zlepšíme spoluprácu so susednými štátmi a zabezpečíme možnosť obojsmerných cezhraničných výjazdov. Výrazne a efektívne tak zvýšime ochranu majetku a životov našich občanov v prihraničných regiónoch.

ŠTÁTNA

A VEREJNÁ SLUŽBA

13. Integrácia najčastejšie využívaných služieb

Nie je dokončená integrácia najčastejšie využívaných služieb pod klientske centrá. Občan tak často nemôže vybavovať súvisiace agendy na jednom mieste.

Riešenie

Verejnú správu priblížime ľuďom tým, že dokončíme integráciu najčastejšie využívaných služieb do novobudovaných klientskych centier (Sociálna poisťovňa, úrady práce, daňové úrady, atď.). Na jednom mieste si tak občan vybaví viaceré súvisiace agendy.

12 Hasičský a záchranný zbor

14. Efektívnejšia alokácia zamestnancov

Zamestnanci verejnej správy nie sú alokovaní správne, teda tam, kde je to pre spoločnosť najviac potrebné.¹³

Riešenie

Motivačnými stimulmi umožníme efektívnejšie umiestňovať zamestnancov na pozície a úrady hlásiace nedostatok kvalifikovaných a potrebných zamestnancov. Zavedieme nové benefity pre zamestnancov verejnej správy výmenou za merateľnú a kontrolovateľnú zvýšenú profesionalizáciu a viditeľné výsledky. To pomôže zlepšovať kvalitu služieb poskytovaných obyvateľom Slovenskej republiky.

Zmenou procesov na okresných úradoch je tiež možné znížiť počet zamestnancov a zvýšiť ich plat.¹⁴

15. Dobrovoľné zlučovanie obcí

Až 92 % všetkých obcí na Slovensku má menej ako 3 000 obyvateľov. Slovensko má viac ako 3,5-násobne vyšší podiel starostov a viac ako dvojnásobne vyšší podiel komunálnych poslancov na 100-tisíc obyvateľov ako priemer EÚ. Obce do 250 obyvateľov minú viac ako polovicu všetkých výdavkov na výkon správy, teda na úkor rozvoja obce a kvalitného poskytovania služieb. Naopak, obce s počtom obyvateľov 20-tisíc až 50-tisíc minú na výkon správy len 10 % svojich výdavkov.¹⁵

Riešenie

Zavedieme motivačné stimuly na dobrovoľné zlučovanie malých obcí alebo aspoň na dobrovoľné koncentrovanie spoločného výkonu úloh a spoločného poskytovania služieb pre viaceré malé obce. Ušetria sa tým prostriedky obcí samotných, ktoré aktuálne zväčša prúdia do zabezpečenia vlastnej správy bez možnosti alokovania týchto zdrojov do ďalšieho rozvoja obce. Ušetria sa nepriamo aj prostriedky štátu, keďže problémy malých obcí často treba riešiť na úkor štátneho roz-

-
- 13 ÚHP: Revízia výdavkov ministerstva vnútra (verejná správa a bezpečnosť), Záverečná správa, 2020: "Nízke zaťaženie v hlavnej agende môže indikovať nerovnomerné rozdelenie pracovnej záťaže. Poukazuje to na jednej strane na prebytok zamestnancov naprieč odborními a okresnými úradmi, na druhej strane existujú okresné úrady, ktoré majú nedostatok pracovnej sily. Tiež to môže indikovať neoptimálnu organizáciu práce niektorých úradov a využívanie zamestnancov na činnosti mimo hlavnej agendy."
- 14 Kapacitný model, ktorý vytvorila AMJ MV SR, poskytol možnosť reorganizácie zamestnancov na jednotlivých okresných úradoch. Implementácia návrhov znížila počet zamestnancov o 221 na 5 610 a zvýšila tarifné platy v priemere o 42 eur.
- 15 IFP: Skrytý poklad v samospráve: Alternatívne možnosti sústredenia výkonu správy v samosprávach, 2017

počtu. Obce by tak ušetrili prostriedky využiteľné na napĺňanie svojich iných samosprávnych úloh, čo má potenciál zvýšiť kvalitu služieb pre občanov.

16. Efektívnejšie riadenie krízových situácií

Skúsenosti z pandémie ako aj z utečeneckej krízy odhalili nedostatky krízového manažmentu a celkovo bezpečnostného systému SR. Štát nie je schopný reagovať na krízy veľkého rozsahu. V krízových situáciách vznikali rôzne tematické tímy, pracovné skupiny a poradné orgány namiesto toho, aby za situáciu prevzali zodpovednosť na to určené orgány.¹⁶

Riešenie

Vymedzíme presnejšie kompetencie jednotlivých aktérov pri krízovom riadení štátu a pripravíme štruktúrované plány (úloha – zodpovedný) pre prípady rôznych mimoriadnych situácií.

Zavedieme transparentné a efektívne financovanie riešenia krízových situácií. Vytvoríme systém tzv. preddavkových platieb, ktoré zabezpečia financie okresným úradom hlavne v počiatočných fázach pri vzniku mimoriadnej udalosti. Prepracujeme systém financovania náhrad finančných prostriedkov samospráv vynaložených na odstraňovanie následkov mimoriadnych udalostí¹⁷.

V spolupráci s ministerstvom financií vytvoríme koncepčný mechanizmus efektívneho vynakladania rozpočtových prostriedkov v krízových situáciách na základe návrhov jednotlivých aktérov bezpečnostného systému.

16 NKÚ: Ochrana obyvateľstva pred infekčnými chorobami, Správa o koordinovanej kontrole, 2022

17 V súčasnosti je proces zdĺhavý a samosprávy niekoľko mesiacov čakajú na potrebné prostriedky.

A professional headshot of a man with short, light brown hair and blue eyes, wearing a light blue button-down shirt. He is looking directly at the camera with a neutral expression. The background is plain white.

IVAN BILOHUŠČIN

Tímlíder SASKY
pre obranu
s hlavou
a srdcom
na správnom
mieste

**NASTAL ČAS
NA ZÁSADNÉ ZMENY**

**SILOVÉ
REZORTY**

OBRANA

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13

14 15

1. Zvýšenie podielu investícií na celkovom rozpočte rezortu obrany

Výdavky na personál sú oproti priemeru krajín NATO a EÚ neprimerane vysoké. Znižujú potenciál na investície do ďalšej modernizácie techniky a infraštruktúry. Tým znižujú a predražujú obratnosť Slovenska, čo má aj v mierových časoch negatívny ekonomický dopad na zvyšok spoločnosti.

Riešenie

V nadväznosti na odporúčanie ÚHP¹ vykonáme dôkladný personálny a procesný audit s cieľom úspory personálnych výdavkov OS SR a MO SR o minimálne 10 %. Ušetrené zdroje investujeme do modernizácie výzbroje, infraštruktúry a výcviku. Prioritou pri presune ušetrených zdrojov bude urýchlenie budovania chýbajúcich spôsobilostí. Audit bude zameraný najmä na veliace a administratívne štruktúry.²

2. Splnenie medzinárodných záväzkov

Slovensko neplní základné priority uvedené v Cieloch spôsobilostí NATO, ktoré sú príspevkom Slovenska do spoločnej obrany Aliancie, a neplní ani priority vo vlastných obranných plánoch. Hlavnými prioritami sú vybudovanie ťažkej mechanizovanej brigády,³ obrana vzdušného priestoru, budovanie spôsobilostí v oblasti ISTAR, C2, budovanie komunikačných a ženijných spôsobilostí.

Riešenie

Prioritne posilníme budovanie spôsobilostí ISTAR, C2, komunikačných a ženijných.⁴ Cieľom je do konca volebného obdobia významne zlepšiť hodnotenie NATO v danej oblasti. Urýchlime bu-

1 ÚHP: Revízia výdavkov na obranu, 2020

2 Tabuľkové počty dôstojníkov podľa hodností v OS SR (podľa posledných verejne dostupných údajov): Generál: 20, Plukovník: 100, Podplukovník: 302, Major: 661, Kapitán: 1135, Nadporučík: 1038, Poručík: 872. Zdroj: Štatistická ročenka personálu OS SR 2021, Personálny úrad OS SR. Údaj o momentálnej naplnenosti nie je dostupný.

3 MO v poslednom období vykonalo zásadné nákupy techniky: obstaranie kolesových BOV 8x8, obstaranie pásových BVP, a obstaranie bitevných vrtníkov Viper. Z nich sa budovania ťažkej mechanizovanej brigády týka iba nákup pásových BVP. Ani na ten však zatiaľ nie sú podpísané konkrétne dodávateľské zmluvy. Podľa hodnotenia NATO Defense planning capability review 2021-2022 nebude ťažká mechanizovaná brigáda ani v roku 2035 vybudovaná v kvalite bežnej pre armády NATO.

4 ISTAR – Intelligence, Surveillance, Target Acquisition and Reconnaissance (Informácie, Pozorovanie, Vyhľadávanie cieľov a Prieskum), C2–Command and Control (velenie a kontrola bojiska). Vojna na Ukrajine ukazuje, že práve táto oblasť je absolútne kľúčovou pre úspešné vedenie bojových operácií. Podľa hodnotenia NATO Defense planning capability review 2021-2022 neplníme ciele v oblasti ISTAR a C2, situácia je bez vyhladky na zlepšenie stavu.

dovanie ťažkej mechanizovanej brigády. Pripravíme a uskutočníme obstarávanie systémov protivzdušnej obrany⁵ s dôrazom na využitie medzinárodnej spolupráce a spoločnú obranu vzdušného priestoru NATO.

3. Transparentné zmluvy a obstarávanie

Na Slovensku nie sú sprístupňované kľúčové dokumenty a údaje, ktoré sú v iných krajinách verejne dostupné.⁶ Procesy obstarávania sú bezdôvodne utajované, netransparentné a často neprehľadné a neúplné, čo zvyšuje riziko dodatočných a neplánovaných nákladov v budúcnosti. Slovensko sa nezapája do hodnotení transparentnosti obrany, napríklad do GDI index Transparency International.

Riešenie

Nastavíme zverejňovanie zmlúv a dokumentov po vzore najtransparentnejších krajín NATO ako Holandsko či Lotyšsko. Zapojíme Slovensko do medzinárodného hodnotenia transparentnosti Obrany GDI index s cieľom dosiahnuť do konca volebného obdobia hodnotenie B alebo lepšie.

4. Efektívne plánovanie

V súčasnosti sú v platnosti štyri rôzne strategické dokumenty a tri plánovacie dokumenty. To znižuje efektívnosť riadenia obrany, vytvára zvýšenú záťaž na personál pri tvorbe a revízii plánov, ale aj v legislatívnom a schvalovacom procese, kde dokumenty podliehajú schvaľovaniu nad úrovňou ministerstva obrany, resp. Ozbrojené sily SR. Pre porovnanie napr. Belgicko či Dánsko majú v platnosti iba jeden stredno- až dlhodobý plánovací dokument, ktorý podlieha pravidelnej revízii.⁷

Riešenie

Zredukujeme počet plánovacích dokumentov z troch na jeden Generálny plán pre rezort obrany.

5 MO obstaralo v minulom období letiskové radary a 3D rádiolokátory. Na zabezpečenie obrany vzdušného priestoru je potrebné doplniť tieto radary systémami protivzdušnej obrany. Darom sme tiež dostali niekoľko statických systémov krátkého dosahu. Po darovaní systému S-300 Ukrajine je potrebné zabezpečiť jeho náhradu moderných systémom dlhého dosahu. Náhradu je potrebné obstaráť aj za zastarané systémy KUB stredného dosahu a ručné protiletadlové komplety Iglá krátkého dosahu. Nie je známe, v akom štádiu sa nachádza príprava obstarávania, zatiaľ bola zverejnená iba štúdia uskutočniteľnosti (Č.: SEMOD-EL-74/8-128/2023) s odhadom financovania pre viaceré varianty a odporúčením prvej etapy modernizácie v hodnote 196,5 mil. Eur.

6 ÚHP: Revízia výdavkov na obranu, 2020

7 Zdroj: Obranné plánovanie – komparatívna analýza piatich štátov, Analytický útvar MO, 2022

Ten bude v nadväznosti na správu NATO o stave ozbrojených síl podliehať pravidelnému odpočtu v NR SR. Zjednodušíme a zefektívňime plánovacie procesy.

5. Medzinárodná spolupráca pri obstarávaní

Slovensko naplno nevyužíva možnosti medzinárodnej spolupráce v oblasti vyzbrojovania, ktorá má potenciál priniesť veľké úspory.

Riešenie

Budeme podporovať spoločné obstarávanie v kooperácii v rámci NATO a EÚ (NSPA⁸ a PESCO⁹). Vo vhodných prípadoch zapojíme aj SR. Cieľom bude dosiahnutie významných úspor v porovnaní s individuálnym obstarávaním. Prioritou pre využitie spoločného obstarávania bude obstaranie potrebných zásob munície, kde nedosahujeme predpísané zásoby na 30 dní bojovej činnosti.¹⁰ Nevyhnutnou podmienkou bude dosiahnutie predpísaného stavu na 30 dní bojovej činnosti.

6. Zabezpečenie aktívnych záloh

Slovensko má nízky počet aktívnych záložníkov, navyše v nevhodnej vekovej a hodnotnej štruktúre, s nízkym stupňom vycvičenosti. V porovnaní s krajinami ako Fínsko či Poľsko¹¹ nie sme schopní udržiavať naše jednotky v poli v prípade vojnového konfliktu kvôli nedostatku personálu schopného nahradiť bojové straty.

Riešenie

Vytvoríme funkčný model aktívnych záloh s prioritou pre zaradenie bývalých a odchádzajúcich vojakov. Vytvoríme motivačný program pre absolvovanie základného výcviku pre občanov s cieľom zvýšiť počet vycvičeného personálu v SR. Budeme aktívne oslovovať poľovnícke a záujmové združenia s ponukami spolupráce s OS SR. Budeme propagovať kariérne možnosti a príležitosti na získanie cenných manažérskych či technických zručností uplatniteľných aj po službe v OS SR.

8 NATO Support and Procurement Agency

9 Permanent Structured Cooperation (EU)

10 Spolupráca štátov v obstarávaní je oveľa jednoduchšia v obstarávaní unifikovaného materiálu, t.j. materiálu, ktorý je pre všetky zúčastnené strany vhodný. Slovensko disponuje kapacitami na výrobu delostreleckej munície, ktoré by mali pokryť naše potreby, a môžu vytvoriť priestor na recipročné kontrakty v oblastiach, kde vlastnými kapacitami nedisponujeme.

11 Počtom obyvateľov porovnateľné Fínsko disponuje aktívnymi zálohami vo výške 280 tisíc vojakov a pravidelne precvičuje aspoň 16 tisíc vojakov ročne. Poľsko disponuje aktívnymi zálohami v počte mierne prevyšujúcom počet aktívnych vojakov.

Vytvoríme projekt záujmových prázdninových aktivít pre žiakov a študentov s cieľom zlepšovania fyzickej a psychickej zdatnosti a rozvoj praktických zručností, ako prežitie v prírode, čítanie máp, pohyb v teréne a pod.

7. Moderný a bojaschopný taktický model mechanizovanej pechoty

Taktický model mechanizovanej čaty funguje v nezmenenej podobe z čias Varšavskej zmluvy. Disponuje celkovo 29 vojakmi vezenými v troch BVP¹², z nich výsadok tvorí 21 mužov v troch družstvách. V súčasnosti je táto štruktúra považovaná za zastaranú, nespĺňa moderné nároky na schopnosť manévru, palebnú silu či odolnosť.¹³ MO SR obstaraním BOV¹⁴ 8x8 Patria AMV XP s kapacitou výsadku 7 vojakov, a pásových BVP CV-90 s kapacitou výsadku 7 až 8 vojakov výrazne skomplikovalo potenciál prechodu na modernejšiu štruktúru mechanizovanej čaty. Tú by mali tvoriť ideálne štyri vozidlá s kapacitou výsadku minimálne 8 vojakov a tri manévrové družstvá rozdelené na plnohodnotné štvorčlenné palebné tímy, velenie čaty a podporný personál podľa profilu misie.

Riešenie

Zavedieme moderný model mechanizovanej pechoty. Zvýšime počet vozidiel mechanizovanej čaty z 3 na 4, a zároveň zvýšime počet vojakov v mechanizovanej čate z 29 na minimálne 39. Zavedieme model 8-členného družstva rozdeleného na dva plnohodnotné 4-členné palebné tímy. Zmenu zavedieme minimálne v ťažkej mechanizovanej brigáde, kde to umožnia obstarávané vozidlá CV-90. Pri nakupovaných BOV 8x8 Patria preskúame možnosti obstarania modelu AMV XP Long, ktorý disponuje kapacitou výsadku 9 vojakov. Cieľom bude výrazné zlepšenie odolnosti, taktickej flexibility, efektivity velenia a palebnej sily mechanizovanej čaty.

12 bojové vozidlo pechoty

13 Podľa štúdie RAND Corporation: Understanding why ground combat vehicle that carries nine dismounts is important to the army. Štúdia vychádza zo štúdií US Army a odporúča veľkosť pechotného družstva (roja) minimálne 8 vojakov, ideálne 9, s rozdelením na veliteľa družstva a dva rovnocenné palebné tímy. Takáto konfigurácia zabezpečuje efektivitu velenia, taktickú flexibilitu, odolnosť družstva (bojaschopnosť v prípade vyradenia členov družstva z boja) a dostatočnú palebnú silu.

14 bojové obrnené vozidlo

8. Informovanie verejnosti odbornými autoritami

Boj proti hybridným hrozbám a dezinformáciám¹⁵ nie je efektívny. Podpora občanov SR pomoci EÚ brániacej sa Ukrajine sa pohybuje na úrovni okolo 47 %. Priemer v EÚ je na úrovni 74 %. Prieskum SAV zo septembra 2022 dokonca ukázal prevahu ľudí, ktorí si želajú víťazstvo Ruska vo vojne.

Podpora či obhajoba ruskej agresie voči Ukrajine, či spochybňovanie medzinárodného postavenia SR zo strany významných politických síl, spôsobuje ohrozenie stability a bezpečnosti SR, a prináša aj reputačné riziká hroziace zhoršením vzťahov s našimi spojencami.

MO SR a OS SR sa málo angažujú v informovaní verejnosti. Nezaznamenali sme žiadnu mediálnu kampaň, ktorá by mala za cieľ vysvetliť zmysel nášho členstva v NATO, či dôležitosť nezávislej a slobodnej Ukrajiny pre našu bezpečnosť.

Riešenie

Poveríme generálny štáb vypracovávaním pravidelných situačných správ a analýz pre verejnosť z vojny na Ukrajine, ktoré budú vysielané v masovo-komunikačných médiách.

Zlepšíme tým aj informovanosť verejnosti o princípe kolektívnej obrany a o plánoch a záležitostiach NATO.

Cieľom je poskytovať pravidelné informovanie verejnosti nielen zo strany politikov, ale aj zo strany apolitických odborných autorít.

15 napríklad zo strany Ruskej federácie

A close-up portrait of Juraj Droba, a middle-aged man with short dark hair and a light beard, wearing a dark suit jacket over a white shirt. He is looking directly at the camera with a slight smile.

JURAJ DROBA

Bratislavský župan
a náš tímlíder pre
zahraničnú politiku

**SLOBODA,
ZODPOVEDNOSŤ
A ZDRAVÝ ROZUM**

**SILOVÉ
REZORTY**

ZAHRANIČNÉ VECI

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14

15

1. Podpora Ukrajine

Ruská federácia ilegálnou vojenskou agresiou popiera suverenitu a územnú celistvosť Ukrajiny. Ukrajinské územia okupované Ruskom právoplatne patria Ukrajine. Celistvosť a nezávislosť Ukrajiny musí byť podľa Budapeštianskych dohovorov, ktorých je Rusko signatárom, bezvýhradne rešpektovaná. Rovnako bolo porušené medzinárodné právo prameniace z charty OSN. Článok 2 ods. 4 Charty Organizácie Spojených národov ukladá všetkým 193 členským krajinám povinnosť zdržať sa hrozby silou alebo použitia sily proti územnej celistvosti a politickej nezávislosti ktoréhokoľvek štátu. Faktom je, že Rusko napadlo Ukrajinu a obsadilo ukrajinské územia, na základe čoho porušilo celistvosť Ukrajiny. Vladimir Putin tiež podpísal protiprávnu anexiu piatich ukrajinských regiónov Ruskom. Všetky kroky Ruskej federácie proti Ukrajine sú protiprávne, čo potvrdili aj 3 rezolúcie schválené Valným zhromaždením OSN, ktoré definovali akt Ruska ako agresiu, vyzývajú k stiahnutiu ruských vojsk za medzinárodne uznané hranice z roku 1991 a žiadajú od Ruska reparácie, vrátenie navrátenia odvečených osôb či vydanie vojnových zločincov.

Riešenie

Budeme pokračovať v dôraznej podpore Ukrajiny vo vzdorovaní ruskej agresii. Budeme podporovať iba také mierové riešenie, ktorého výsledkom bude skutočne nezávislá a demokratická Ukrajina, s hranicami vymedzenými Budapeštianskymi dohovormi. Vylučujeme akékoľvek separátne bilaterálne dohody s Ruskou federáciou ohľadom usporiadania Ukrajiny, či ohľadom sankcií uvalených na Ruskú federáciu. Budeme pokračovať v dodávkach vojenského a humanitárneho materiálu Ukrajine na hornej hranici finančných a logistických možností Slovenskej republiky.

2. Rozširovanie EÚ a NATO

Bezpečnostná architektúra Európy bola narušená agresiou Ruskej federácie voči nášmu východnému susedovi. Ukázala, že Rusko je schopné napíňať svoje imperiálne ambície aj vojenskou silou a predstavuje hrozbu pre bezpečnosť a prosperitu krajín, ktoré zatiaľ nie sú členmi EÚ a NATO. Ide o krajiny západného Balkánu (Srbsko, Čierna Hora, Severné Macedónsko, Albánsko, Bosna a Hercegovina), ale aj Ukrajinu, Moldavsko a Gruzínsko. Do NATO boli prijaté Albánsko, Severné Macedónsko a Čierna Hora. V roku 2023 vstúpilo do NATO Fínsko, čoskoro ho bude nasledovať Švédsko. Vyššie spomínané krajiny sú v rôznych štádiách procesu integrácie. Len plné členstvo im dá záruku bezpečnosti a ekonomického rastu, a zároveň zvýši bezpečnosť a prosperitu Európy.

Riešenie

Podporíme vstup krajín západného Balkánu, Ukrajiny a Gruzínska do EÚ po splnení potrebných Maastrichtských kritérií. Vitáme rozšírenie NATO o Fínsko a Švédsko a podporujeme ďalšie rozširovanie Aliancie po splnení kritérií pre vstup.

3. Akcieschopné medzinárodné organizácie

Ruská agresia na Ukrajine naplno ukázala slabiny medzinárodných inštitúcií. Je neprijateľné, že štát, ktorý zaútočil na svojho suseda a pácha vojnové zločiny, je zároveň stálym členom Bezpečnostnej rady OSN. OSN, OBSE¹ ani Rada Európy nie sú schopné adekvátne reagovať na svetové krízy, vymôcť medzinárodné právo a potrestať teroristické štáty. Ich operabilita a akcieschopnosť nezodpovedajú dynamike dnešného sveta.

Riešenie

Budeme presadzovať, aby medzinárodné inštitúcie plnili účel, pre ktorý boli zriadené. Toto úsilie bude smerovať k tomu, aby bol svet riadený podľa pravidiel a medzinárodných dohôd, a aby bol eliminovaný priestor pre autokratické režimy a diktatúry naplňovať svoje imperiálne mocenské ambície a páchať vojnové zločiny. Budeme presadzovať najprísnejšie možné sankcie voči Ruskej federácii a jej čelným predstaviteľom. Slovensko podporí možnosti vylúčenia Ruska z OSN.

4. Efektívna ekonomická diplomacia

Slovensko nie je dostatočne atraktívne pre zahraničných investorov. Aj keď sú príčiny komplexné, jednou z nich je sila obchodnej diplomacie. Výsledky práce obchodných diplomatov nie sú merané.

Riešenie

V spolupráci so SARIO² pripravíme štúdiu o najlepšej praxi (best practices) z krajín, ktoré sú lídrami v tejto oblasti (napr. Fínsko a pobaltské krajiny) a presadíme najlepší postup pri riadení obchodnej diplomacie Slovenskej republiky. Riadenie siete economickej diplomacie vrátíme späť do pôsobnosti ministerstva hospodárstva a SARIO.³

1 Organizácia pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe

2 Slovenská agentúra pre rozvoj investícií a obchodu

3 Podrobnejší návrh sa nachádza v kapitole Hospodárstvo.

Budeme merať a zverejňovať výsledky práce obchodno-ekonomických oddelení pri veľvyslanectvách SR v zahraničí a prehodnotíme existenciu tých, ktoré dlhodobo nemajú reálne výsledky.

5. Širšie diplomatické zastúpenie

Slovensko nemá priame diplomatické zastúpenie vo viacerých krajinách, ktorých globálny význam bude rásť.

Riešenie

Rozšírime možnosti efektívnej spolupráce so zastupiteľskými úradmi ostatných krajín EÚ a osobitne Česka, napr. v migračnej agende v tých krajinách a regiónoch sveta, kde Slovensko nemá diplomatické zastúpenie na báze reciprocity.

6. Volby zo zahraničia

Slovenskí občania dlhodobo žijúci v zahraničí doposiaľ nemali možnosť odovzdať svoj hlas v prezidentských voľbách. Hoci bola táto možnosť v novembri 2022 schválená parlamentom, nie je zatiaľ vykonateľná kvôli potrebe zmeny ústavy.

Riešenie

Dotiahneme legislatívny proces tak, aby bolo možné voliť aj prezidenta Slovenskej republiky zo zahraničia korešpondenčnou formou.

7. Zrýchlenie a zjednodušenie služieb

Interné procesy a postupy sú stále prekážkou pre hladké poskytovanie služieb, ktoré využívajú slovenskí občania, dlhodobo žijúci v zahraničí. Ide predovšetkým o matričné úkony a poskytovanie dokumentov ako rodný list, výpis z registra trestov, sobášny list, opis vysokoškolského diplomu a podobne.

Riešenie

Zabezpečíme zjednodušenie služieb zastupiteľstiev poskytované slovenským občanom dlhodobo pracujúcim a študujúcim v zahraničí, napr. zjednodušením a zrýchlením matričných a iných administratívnych úkonov vrátane elektronického uznávania diplomov a preukazov.

August 2023

Vydavateľ: Sloboda a Solidarita, Bratislava

Počet kusov: 500

Kopírovanie je povolené a želané, prosíme však uvádzať zdroj.

Objednávateľ: Sloboda a Solidarita, Priemyselná 8, 821 09 Bratislava, IČO: 421 39333

Dodávateľ: Bittner print s.r.o., Ivanská cesta 2c, 821 04 Bratislava, IČO: 35736534, IČ DPH: SK2020251563

**SLOBODA A
SOLIDARITA**

SASKA JE ISTOTA
EKONOMICKÉHO

RASTU